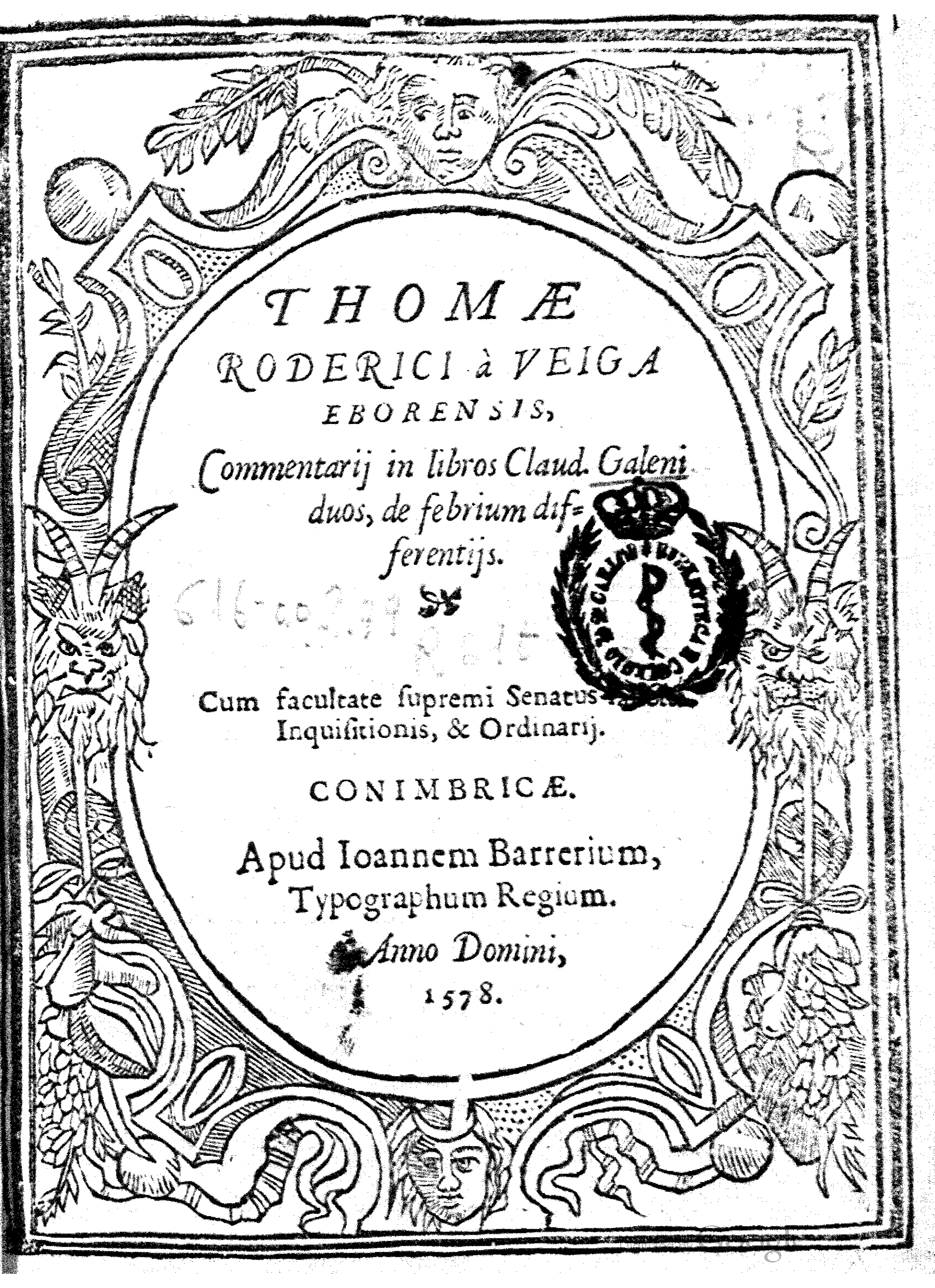

THOMÆ RODERICI à VEIGA EBORENSIS,

Commentarij in libros Claud. Galeni duos, de febrium differentijs.

Cum facultate supremi Senatus Inquisitionis, & Ordinarij.

CONIMBRICÆ.

Apud Ioannem Barrerium, Typographum Regium.

Anno Domini, 1578.

OS liuros do Doctor Thomas Roiz, de Differentijs febrium, & de Simplicium medicamentis, não tem cousa algũa contra a fee, nem doctrina sancta da igreja, porque tudo he medicina: Podelhe Vossa Alteza dar licença pera se Imprimirem. A vintoyto de Abril, de 1578.

Frey Antonio de São Domingos.

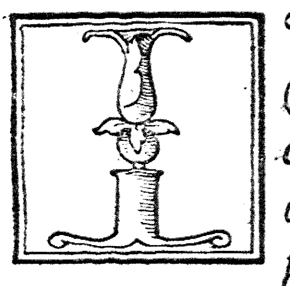
VIsta a informação podem se Imprimir: & hũ dos nouamente Impressos torne a esta mesa antes de correrem, pera se cõferir com o original. Em Lisboa 23. de Iunho 1578. Manoel Antunez Secretario do Conselho géral o fez. E este despacho se Imprimirá no principio do Liuro.

Manoel de Coadros. *Paulo Afonso.*

Dom Miguel de Castro. *Antonio Tellez.*

Dom frey Antonio, Bispo de Martyria.

PRÆFATIO AD BENIG-
nos Lectores.

Tà puto, benigniſſimi lectores (cōmunicanda eſt enim vobis cum ſcriptorū meorum ratio) omnibus qui vel verbo vel ſcripto ſuſcipiunt ſcientiarum difficultates veritatis lima expendere, & initiantibus indubitatas facere, ſummopere contendendum eſſe, & votis omnibus expetendum, à ſummo bonorum omnium largitore Deo, vt à mentibus noſtris exterminet duos illos veritatis ſcopulos, & infenſiſſimos hoſtes, aditum nobis certi firmique impedientes: ambitionem dico, & animi abiectionē puſillanimitatēque. Quorum primū, tantopere auerſatus eſt Gal. noſter, vt perpetuo circunferret ſententiam illā cum primis amplectēdā, non tantū philoſophis aut artificibus, ſed & hominibus omnibus: Ambitio perdidit artes: Et (quod magis dolendum

eſt

est, etiam fidē & mores. Dum enim homines mundo affixi gloriam hominum aucupantur, quam nouis sectis & gloriosorum virorum calumnijs consequuturos se sperant, nec ferentes colla subdere sanctis maiorum institutis, traditi sunt in reprobum sensum: ex cogitautes sectas, opinionesque reprobas, quarū se prodant authores: ducentes post se plebem ignorantia obcæcatam, in suam & illorum perditionem. Alterū illud vitiū seruilis animi abiectique, visitur in his, quæ nec à domino, nec à sanctis eius nobis tradita sunt, sed sola naturali solertia inuenta. Dum enim à maiorum placitis, ne transuersum quidem vuguem recedere audemus: sed misera captiuitate iurantes in verba magistrorum, veritati magis quā præiudicatæ illorum authoritati terga damus, mirum dictu est, quanti progressus scientiarum retardati sunt: quam fœdi lapsus in omnium scientiarū genere perēnauerint, à magistris ad discipulos

misera

miſera contagione corriuati: memine audente quod ſuperior dixerit in rationis examē trahere: ſed inſtar irrationalium, aut caprarū, aut formicarum, qua primum data porta eſt gregatim ruentes. Et cum ſint ex illis multi ingenio & diligentia ſuperioribus, aut æquales, aut etiam maiores, ita ſe conſtituerunt emptitios non ſolum priſcorum, ſed etiam corruptorum librorum ſeruos, vt non dico ſententiam vnam ex innumeris, aut mutare, aut perficere, ſed nec literam vnam librarij incuria vitiatam, nouare vſpiam auſi ſint. Cum tamen plurima nobis dies diei magiſtra detexerit: regiones nuper inuentæ, priſcis ignoratæ monſtrauerint, medicamēta diuino munere proxime delata perfecerint, demum mens ipſa maiorum præceptis imbuta excogitauerit. Quæ dum breui multiiugam illorum doctrinam ebiberit, & poteſt & debet, ſine illorum incuria, & ſine noſtra iactantia, multa mutare: non pauca adijcere il

lorum

lorum monumentis. Quæ omnia ignauia hac & seruili timore pereunt. Expetamus igitur à domino feruentissimum solius veritatis amorem. Nec suspicientes in vniuersum hominẽ quempiam ab illo citra rationem pendeamus: nec vllum ita dispicientes, vt non quãdoque illius bene dicta humili animo suscipiamus: sed etiam in vilibus authoribus quasi margaritas in luto quærentes, vasa Ægyptiorum cõmutemus in templum Dei. Non diffidamus largissimo datori, quasi effæta iam sit natura, aut abbreuiata manus domini: cum fons ille aquæ viuæ multo plura scientiarum fluenta sibi recondita habeat, vbi libuerit in posteros effudẽda, quam hactenus in illos effuderit. Nec imitemur eos, qui in disciplinis tradẽdis (quod quidam diuorum verissime scribit) magis quis dicat, quã quid dicat attendunt: nec rationem dictorum, sed dignitatem dicentium praua examinatione discutiunt: paratiores aliquid do-

Libro. Quod optimus medicus.

D. prosper. 2. de vita cõtemplatiua. In præfati.

Ctrinæ,

ctrinæ, & quã scire cupiunt ignorare, quam à persona inferiore cognoscere: cum veritas vndecũque claruerit non sit ingenio humano deputanda, sed deo: nec aliquorũ deat credi, sed omniũ. Quæ per se tanta & talis est, vt non sit tunc magna si eam magni docuerint: sed potius ipsa magnos faciat eos à quibus doceri, vel disci potuerit. Ego quidẽ ita dicentibus credo. Scio quã multi eruditissimi viri in docẽdo peccauerint et scribendo, licentia & pruritu veteres calũniandi, Arabes insectãdi, Gal. mordendi, & ipsi mutuo se ipsos conficiendi: Rursum: quã multi propter inertiam, & animi ignauiã non promouerint, quò cũ veritate, & multa laude promoueri potuissent. Perpetuo postulaui mediocritatem hanc, & à duobis illis veritatis inueniendæ obicibus purgationẽ: Quantũ impetrauerim, nouit qui dedit: iudicabitis & vos, sed sine ambitione, & abiectione: vt & vos veritatem assequamini. Accusabũt alij, quod licen-

tiosius quam decet explanatorē euagatus sim, in inquirēdo eorū quæ ab authore scribūtur veritate, quandoque ēt, aut mutanda, aut addenda. Sed (vt mittamus quid explanatoris dictio polliceatur, quid Gal. in cōmētarijs suis egerit, quid in lib. de fracturis de explanatoris munere scripserit, quo grāmatici in enarrandis scriptoribus aspirent: quicūque suscipiūt aliena opera interpretanda, ita potissimum vtiles legentibus fore arbitror: si vnam propositorū veritatem, ceu scopum sibi statuant inueniendam. Quemadmodū enim in illustranda domo lux, oleum, & elychnium conueniāt oportet: ita in excolenda anima dogmatibus quibusque, veritas instar lucis supremū obtinet locum: rationum pondera olei exemplo sub ministrant indagādæ veritati materiam: liber, elychnij more coercet nos, ne longius ab authoris instituto euagemur. Valete.

In præfatione.

THOMÆ RODERICI A VEIGA EBORENSIS,

Commentarij in libros Clau. Galeni duos, de febrium differentijs.

EXPLICANDA SVNT SCOPº, locº in arte, vtilitas, diuisio. De primo, licet titulus solas differentias polliceatur, tradit tamen differentias, causas, & signa febrium: quod ante fecerat de omni morbo, in libris de morbo & sympthomate. Separatim autem tradit Galenus theoricam febrium á methodo curatoria earum, & rursum separatim á methodo partem pharmacheuticam, separatim item dieteticam: eo quod ita exactius, & sine repetitiõe, traditur doctrina de singulis partibus, prolixius licet. Nã vim alimentorum ad victum, multis docet voluminibus: multo pluribus vim medicamentorum, tum simpliciũ, tum compositorũ: hic agnoscit febres, methodum vero curatoriam, id est applicationem vtriusq; instrumenti ad febres, seorsum lib. therapeutice pluribus.

ribus. Vulgares vero practicæ tradunt hæc omnia simul & breuius, sed minus exacte, & cum repetetionibus. In ordine tamen scribẽdi, est quod in Galeno desideremus medici, quibus necesse est omnia artis precepta breui inuenire: prestaret enim in vno opere instar libri Dioclis cui titul⁹ est affectus, causa, curatio, ita Galenum vno volumine omnia colligere quæ ad febres attinent. Alterũ est, quod nec signa ipsa & causas, vno hoc opere omnes complectitur; sed ex ijs etiam in multis relegat lectorem, ad libros crisium, & de arte ad Glauconem, & de morbo & sympthomate, & de typis. Sicut alimentorum naturam, vltra libros de alimentorum facultatibus, tradit libris de euchymia, & de attenuante victu, & de dissolutione continua, & de sanitate tuenda.

De secũdo, succedit hic liber, sicut species ad genus ad libros de locis, & de morbo & sympthomate, in quorum priore traditur cognitio affectuũ per varias partes corporis, in posteriore per varias essẽtias morborum.

De tertio, vtilissima est tractatio. Est enim febris morbus & frequẽtissimus, & periculosissimus. Nam in procemio acutorum, (vbi nulla pestilens

consti-

constitutio vagatur, qui pereunt, fere ab acutis febribus pereunt.) & non solũ in se est magnus morbus, sed comitatur etiam alios morbos omnes, vbi in grauescunt: ideo non tolerat medici ignorantiam, ait Isacius initio febrium.

De quarto, diuiditur in lib. duos. Prior agit de febribus simplicibus omnibus, posterior de putridis particulatim. Primus cõstat sectionib⁹ quinq;.

¶ Prima, docet omnium febrium differentias.

¶ Secunda, causas.

¶ Tertia, signa diariæ.

¶ Quarta, signa putridæ generalia.

¶ Quinta, disserit de hecticis febribus.

SECTIO PRIMA. CAP. I.

PRæsenti sectione. Primo, refert errores priscorũ in diuidenda febre. Secundo, ostendit hypp. excelluisse reliquos medicos in diuidendo .§. (licet hypp.) Tertio, diuidit iuxta propriam sententiam .§. (caloris autem.) Quarto, soluit dubitationẽ, ortam ex dictis .§. (incipit igitur.)

Febrium differentiæ.

¶ Refert errata priscorum in diuidenda febre.

Aduerte primo. vtitur Galen⁹ nomine substã-

tie concedés aliquas febris differentias substátiales vocari, in cómunioni significato, pro essétia cuiusque rei, licet sit accidens vt febris. 7. de placitis. 1.
Aduerte secundo. errabant diuidentes medici primo errore, quia licet recenserent essentiales febrium differentias, omittebant tamen aliquas ex illis. Secundi essentialibus addebant accidentalem aliquam, sumptam ex parte affecta, vel ex iuncto sympthomate: cum oporteat iuxta solénem veterum morem. 3. therapeutice. 4. de singulo affectu, sympthomate, & membro, per se agere, non cóplicare varia. Tertij, omnium pessimi, omittentes essentiales omnes, solas accidentales memorabát. Ita primi deficiebant in numero differentiarum, secundi abundabant, tertij errabant, sumétes alienas pro proprijs febrium. Hæc est Galeni sententia, licet multi secùs interpretentur. Quod autem attinet ad contextum, prius numerat errata duo, alterum maius prætermittentium vtiles differentias, vel essentiales: alterum minus, addentium inutiles, vel accidentarias: minus enim mali est in excessu inutilis, quá in defectu vtilis. Post diuidit primũ membrum: quidam omittebant oés essentiales maximo errore, alij aliquas, minore: exéplum

maximi errati, febriū aliæ diurnæ, aliæ nocturnæ. Exéplum secundi, febriū aliæ diariæ, aliæ hæcticæ. Tertij, aliæ diariæ, aliæ putridæ, aliæ hęcticæ, nonnullæ diurnæ, aliæ nocturnæ. Tantū autem putat Gale. sitū esse, in bene diuidēdo, vt scribat in prooemio ad Glauconē, causam errandi in hac arte, esse malam diuisionē, &. 1. acutorum. 13. candē causam putat esse, cur medici inter se discrepent; dum male diuidētes sumūt frequentia quasi sint perpetua.

Aduerte tertio, quæri potest, cur non definierit Gale. febrem ante diuisionē, iuxta institutū Arist. Auic. & Ciceronis, initio officiorum. Dic. ex. 4. de differentijs pulsium. 2. non placet Gale. ea consuetudo, quādo nominis finitio, vel nota est audiētibꝰ, vel explicatur citra difficultates definiēdi, per aliquot circunscriptiones. Finitio aūt essentialis, multo clarius inquiritur processu operis, per demonstratiōes, & certius: siquidem finitio essentialis demonstrari non potest. 2. post. 7. Cur ergo in lib. de morborum differentijs, prę inquirit morbi finitionem? dic. quia non constabat de notione morbi, nū habeat pro genere, læsam actionē, an causam læsæ actionis: de notione autem febris, omnibus constat contineri sub calore.

(Licet Hyppo.)

¶ Ostenditur hyppo. excelluisse reliquos medicos in diuidenda febre.

AAduerte primo. Interpretes conantur aptare diuisiones has Hyppo. diuisionibus Galeni à materia sumptis: cũ tamen diuisiones Hypp. sint aliæ. Proponit Hyppo. 6. epyd. sect. prima, 29. quatuor diuisiones, essentiales calori, vt tactilis est. Prima diuisio, sumitur ab intensione, penes quam, quidá calor asseritur acer, idest intẽsus, alius mitis, idest minimum mordax. Nullius enim febrientis calor in totum mitis est, sed mitis appellatur, qui minimum mordet, secundo, presag. 38. Secunda diuisio, penes varietatem temporis in accedendo ad tactum. Quædam febris est post in surgens, idest in qua acrimonia tarde occurrit tactui: alia acuta, idest velociter infestans sua acrimonia, sed à manu victa, idest cuius tamen acrimonia cito cessat: quem locum multi interpretes non assequũtur. Tertia, penes quantitatem accedentis vaporis, vel enim vapor est multus, vel paucus, vel nullus. Nam eandem intensionem caloris seruari nonnunquam, in pauco & in multo

vapore,

vapore, statuit Galenus .2. de temperamentis.7. Quarta diuisio, iuxta qualitatem vaporis accedentis, quædam sunt salsæ, quarum vapor prurit tangentem: quædam flatuosæ quæ mandant aereum vaporem: quædam humectæ, ex quibus accedit vapor roridus. Hæ autem diuisiones sumuntur ex caloris essentia. addit Hyppo. subdiuisiones febris humoralis sumptas ex colore, siquidem color indicat humoré in corpore abundantem .1. apho. 2. & .4. de sanitate late. Vtitur autem nominibus liuidi, albi, præ rubri, & præ pallidi, quoniam simpliciter rubrum, & pallidum, etiam per sanitaté apparent.

Aduerte secundo. quod Gale. hic febré locat sub genere caloris præter naturam, multis difficultatibus scatet. Prima, num oīs febris sit recessus á medio per calorem. Secunda, num febris ipsa sit temperies calida, an calor. Tertia, num calor febrilis distet specie á naturali. Quarta, num febris sit solus calor addit⁹ naturali, an cõflatus ex vtroq;. Quinta, nũ febris iungat necessario recessũ per siccitaté.

De primo, Gentilis & Vgo putant, dari febrem sine intensione caloris supra moderatum; sufficere autem aliquid adiunctum, per quod calor

naturalis operetur magis vt igneus, vel elemẽtalis, quam vt naturalis. id adiunctum dicunt esse vt plurimum, maiorem intensionem caloris naturalis pristini. Potest etiam citra intensionem, sola siccitas addita idem efficere, & ita febrem, vel vapor putridus, vel proprietas mala. Et hoc dicunt, significasse Galenum .1. Apho.17. dicentem, febrem esse calorem innatum, mutatum in igneum: cum potuisset dicere, calorem innatum intensum. Sed est opinio reijcienda, ex ratione, ex Galeno, & ethymologia, ex ratione quidem, quia finitio nominis debet habere testimonium a vulgo. 4. de differentijs puls.2. communi autem hominum consensu dixit.6. epidi.24. febris appellatur calor immodicus aut totius, aut viscerum. addit.1. pror.7. magis febrire eos qui immodice calent in solis visceribus, quoniam deterius febriunt, quam qui in toto: ex Gal. autem apparet, quoniam lib. de differentijs morborum .5. febris definitur intemperies calida: calida vero intemperies definitur intensio caloris supra moderatum, & .8. therap.1. cum febris sit immoderatia caloris, curatio est refrigeratio, & lib. de Marasmo.5. si æger in respiratione, & pulsu, & tactu, non mõstrat excessum caloris, non

febrit,

febrit, & .6.epid.29.mititas, idest moderat⁹ calor, nunquam adest febrienti, & .2.naturalium.8.in febre necessario augetur calor. Ab ethymologia vero apparet, quia febris á feruore dicitur, sicut Græce πυρετὸς ab igne. Præterea sequeretur iuuenes omnes febrire, quia cum pari calore habent iunctam siccitatem supra pueros. item omnis sumés venenum calidum propter proprietatem adiunctam. Nunc ad rationes aduersariorum. Ad primam .1. apho.17.definitur febris per conuersionem natiui caloris ad igneum, videlicet explicáte Galeno cit. & .1.accut.18. febris non est motus ille conuersionis, sed effectum motus; nec ideo sequitur quod dubitat Trusianus artis.89. omnem febrem esse hæcticam, quoniam scribitur lib. de inæquali intemperie.5.terminum huius conuersionis esse hæcticam: quia aliud est mutatũ hęcticæ, quod est æquale intemperamentum, aliud mutatum in igneum quod non includit æqualitatem intemperaméti. per calorem autem naturalé intelligũt in concreto sanguinem & spiritum, quæ ibidem ait abundare in pueris, & reddi per febrem ignea idest moderato calidiora. Ad secundam .3.de presag. puls.3. scribitur, si iungitur hæctica cordis cum frigidis

 humo-

humoribus intra cor, non apparet in pulſu febris? & tamen eſt febrilis morbus ſine exceſſu caloris. dic. ibi eſt intenſio caloris ſupra moderatum, cognita per acrimoniam tactus, & per pulſum paulo calidiorem moderato. Et ſimiliter ſatisfaciendum eſt ad locum. 12. therapeut. 3. de febre ſincopati ex frigidis ſuccis. maxime quia non aſſerimus omnem febrem neceſſario ſentiri in pulſu, ſed in omni febre iungi calorem ſupra moderatū. Ad tertiam, moriens ex febre cum reſpiratione frigida febrit. Dic. aperte ſcribitur de tali. 6. epid. ſect. 4. penultimo, quod non febrit eo tempore, imo perit ex frigiditate cordis. id ipſum colliges ex lib. de Marcore. 5. ſi æger non monſtrat in pulſu, reſpiratione, aut tactu exceſſum caloris, quod amplius ſignum ſupereſt eum febre teneri? Ad quartam, in febre colliquāte præſentibus ſignis febris in pulſu, exhibemus vinum & oua, ob defectum innati calidi: ergo datur febris cum defectu caloris. Dic. ſicut robur & ſanitas. 11. therap. 1. conſtant ex temperamēto ſpirituū carnis & ſolidorum, & ex certa quantitate eorum: ita morbus poteſt euenire, ob intemperiem intenſionis eorum, vel ob vitium quantitatis, vel ob vtrunque.
Sicut

Sicut in proposito ægro adest morbus cōpositus, ex defectu calidi innati in quantitate, & excessu eiusdem per intensionem: quia sicut primo apho. 15. calidum dicitur de quantitate & qualitate, ita & frigidum: quare talis æger non habet complexionem temperatam cum Vgone, sed habet duos morbos intemperaméti nempe frigidū in quantitate, & calidum in qualitate. Qui autem rigent in febre intermittente, Fernelius ait non febrire quo tempore rigent. Verum in bona parte rigoris, excessus caloris in visceribus apparet manifeste, ex intensa siti, & ex celeritate contractionis pulsus; quod si magis febrit, qui in solis visceribus ex calfactus est quam qui in toto. 1. proret. 6. & .6. epyd. citato, videtur talem febrire, simul & rigere: ita vt debeat dici intemperies composita ex calore interno, & frigore externo: sicut præcedens affectus compositus erat ex augmento caloris intensiui & diminutione quantitatiui. Confirmatur, quia febris dicit feruorem viscerum, aptū extendi, licet non extendatur; ideo agnoscitur semper respiratione frequenti, non perpetuo pulsu, qđ in his reperitur. secundo, ex lypirijs febribus quas semper cōcedit Gale. esse febres, cū simili

affectio-

affectione: nec distant nisi quod illic inflamatio interna trahit intro calorem; hìc asensata acrimonia bilis, aut fuliginis introrsum fugit. Quandiu ergo rigentes non sentiunt feruorem, & sitim in visceribus non febriunt, sicut & reliqui rigentes; alias non daretur rigor sine febre, qui tamen datur, infra. Quam primum autem sentiunt illa, licet adhuc rigeant, dicētur febrire simul & rigere, post febrire solùm: aperte enim lib. de inæquali intemperie penultimo (in ipsa accessionis inuasione aliqui febricitantium, tum rigēt, tum febricitant, tum ambo sentiunt, frigus inmodicum & inmodicū calorem.) Nam similiter operatur copia humorum incidens in calorem putridum viscerum hic, sicut cibus irruens in calorem naturalem, & somnus aggrediés vigilantem: hæc enim initio suffocant, & minuunt calorem & pulsum; paulo post autem etiam si duret coctio cibi, vel somnus, augetur calor inatus vtrobique; licet nondum motus materiæ extrosum vigeat: sic in secunda parte rigoris iam calor extraneus auctus inuisceribus adest, & ideo febris, licet nondum exteriora caleant.

De secundo, Fauentinus quæstiōe de febre, putat

tempe-

temperamentũ esse qualitaté secundá, productá de nouo extinctis quatuor primis qualitatibus. & hác si occupat totũ, & calida est, appellari febrẽ. In qua sentétia disputandũ est primo, de esétia temperaméti. Sũt enim qui putant in actióe mutua elemétorum ad constitutioné mixti, qualitates primas non misceri in eodem subjecto adæquate, sed vnáquanque corrumpere suam contrariam, & eam primam qualitatem quæ manet post mutuas actiones, vocari temperamentũ: alij credũt misceri qualitates illas cõtrarias in eodem adæquato subjecto, & eam mixtionem esse temperamentũ: tertij opinantur temperamentum, esse qualitaté distinctam á quatuor primis. Sed prima sententia est improbabilis. Primo, quia in pluribus mixtis separátur partes, non solũ elemétales, sed & mixtæ per artificiũ differétes in qualitatibꝰ primis, vt in lacte, brassica, lente, aloe. 3. simpli. 15. & oĩa mixta terreis partibus non calefaciũt, quãuis tenuibus vrant, vt piper, & Cinamomũ. Secundo, nisi maneret ea pugnantia, mixta ab interno non senescerét, ęgrotarent, & perirent. Tertio, si in mixto oés partes sunt vnius qualitatis, quomodo in obitu redeũt ad sua loca, apud hyppo. lib. de natura humana. 15. Contra secundá

senten-

ſententiã facit. Primo, q͛d pugnãtia calidi ad frigidum qua ſe expellũt à ſubjecto, eſt ſpecifica & ineſt illis merito eſſẽtialis oppoſitiõis: ergo in quibusuis gradib⁹ pugnabũt. Secũdo, ſi miſcẽtur calidũ in.4. & frigidũ in.4. repente euadit temperatũ, ſicut cũ miſcẽtur calidũ in.2. & frigidũ in.2: ſed non poſſũt tam cito introduci quatuor gradus ſicut duo: ergo tẽperies naſcitur ex vicinitate contrariorũ, non ex inductione q̃litatis nouę. Tert. in motu locali aëris vel aquę, apparet illa mixtio cõtrariorũ motuũ, vbi duo lapilli ſimul cadũt in puteũ, & tamen non põt cogitari complicatio illa contrariorũ motuũ ſecũdum eaſdẽ partes adæquate: ergo nec in motu alteratiõis. Nulla enim ratio cogit ad hãc varietatem. Quarto, ſi ex.5. phy.5. contrarietas terminorũ eſt cauſa contrarietatis motuũ, maior ergo erit pugnãtia extremorũ quam motuũ: atqui duo motus cõtrarij ſunt incõpatibiles: magis ergo erunt incõpatibiles cõtrariæ qualitates. Quinto, non repugnat dari calorem intenſiorem calore ignis; cum ergo ſolus calor ſummus non patiatur ſecum frigiditatem, & nullus ſit ſummus: ſequitur contra poſitionẽ omni calori eſſe per mixtam frigiditatem etiam calori ignis. Sexto, ſi qualitates contrariæ eſſent

in quouis mixto, modo quo affirmant, sequeretur similia in forma & gradu agere in se mutuo, quia frigus vnius aget in calorem alterius: quod tamen pugnat cum experientia. Ad rationé autem, quæ videtur mouisse plurimos, asserentes semper mixtionem qualitatũ cõtrariarum infra summum, videlicet qđ si non esset mixta frigiditas calido vt vnũ, quando applicaretur calido vt duo, non remitteret illud; quia calor non potest inducere frigiditatem: dic. 1. in orbe inferiore non datur puritas illa elemẽtalis: pręsente autem mixtione quauis qualitatum siue perfecta, siue imperfecta, semper adest frigiditas mixta, quæ remittat calidum in secundo. Sed præstantius est dicere, quod qualitas quæ vis non habens contrarium actiuum, semper producit sibi simile, vt grauitas vt vnum addita ponderi vt decem, auget grauitatem, non remittit: quia nec grauitas, nec leuitas sunt actiua. Sic si vna contrariarum est actiua, & altera non agat, sed sit priuatio, vt lux & tenebræ: etiam talis remissa non remittit intensam, sed intendit: vt lucerna addita faci. Vbi autem ambæ contrariæ sunt actiuæ, remissa remittit intensam: non quia calor producit frigiditatem, remissus enim calor in

calido

calido in .1. nec est frigiditas, nec habet mixtam frigiditatem: sed quia vnaquæque qualitas, intendit assimilare sibi passum, si est actiua. Quare calor vt vnum remittit calorē vt duo, non quia producit frigiditatem, sed quia assimilat sibi: & cū tam diuersum à calore vt vnum, sit calor vt duo, quam temperies, vtrumque sibi assimilat, reddens vtraque calida in .1. in altero minuens calorem, in altero vero augens. Ad alteram aduersariorum rationem. sicut autor naturæ nunquā in actione sua intendit corruptionem vel malum, ita neque natura: calor ergo agens in frigus, non corrūpet frigus sine productione alicuius caloris, ita vt intēdat productionem boni: per accidens autem ob naturarū incompatibilitatem, sequatur corruptio frigoris. Dic. sicut ars, ita & natura prior arte, semper intendit bonum, & alicuius productionem, ceu scopum: sed sæpe ad illum finem, ceu necessariū medium, corrumpit impedientia productionem. Sic quando faber intendit in quadrato inducere figuram rotundam, prius corrumpit angulos, non inducens figuram rotundā, quæ in instanti sicut forma substātialis in fine actionis inducitur: sed parās inductionē, per eam corruptionem. Sic quo vniat

pannum accõmodate ad vestem, prius secat in partes, corrumpens pristinam vnitatem: sic quo lapides vtiliter ędifficio vniantur, prius cõminuũtur in calcem: & sufficit bonitas illa vltimi finis ad probitatem operis: nam & dominus pœnas infligit hominibus, vt ducat ad gloriam. Ad tertiũ: illa corruptio frigoris cum sit alteratio, nulla specie alterationis clauditur, & ita insufficiens esset numerus alterationum, quia terminus illius motus est, nec calor nec frigus, qui terminus est priuatio, & ita non ens neque terminus. Dic: appellatio inditur motibus à termino intento ab agente, licet agens non semper assequatur illum: vt quando ex albo fit rubrum, in toto tempore motus dicetur rubefactio, licet nullus rubor adsit: sic in proposito, motus ille dicetur calefactio, à fine postremo intẽto. Potest etiam dici, quod actio qualitatum habentium contrarium, quãdoque est productio, quando passum est temperatum: quandoq; corruptio, quando passum est contrarium. In casu ergo argumenti dicetur motus corruptiuus temperatio, sicut quando fit actio calidi in temperatum dicitur calfactio, vtrobique sumpta appellatione à fine: quo modo etiã vulgus solet illa ambo appellare modo dicẽs,

Tẽperi-
num q
litas q
ta.

calefieri quod erat temperatum, modo temperari quod algebat. Est autem magnum argumentum, ita sensisse veteres de coitu contrariorũ in vno subiecto, quod tangant se per minima non simul adæquate misceantur, quod Gal. lib. de inęquali. intemperie penult. vbi valde conatur inuenire modos huius complicationis, solum numerat frigus petuitæ iunctum calori bilis per minimas partes se tangentia, aut partes petuitæ non putrẽtis eũ putrentibus: in eodem vero subiecto adæquate, ne imaginatus quidem est. item reliquarum qualitatum oppositiones sola applicatione extremorum iungũtur, vt album quando mistione nigri remittitur in albedine, vt dulce permisto amaro, vt fragrans permistum fetido. Tertia sententia affirmat cõplexionem esse quintam qualitatem simplicem, distinctam à quatuor primis. habet autem rationes aduersantes. primã: quinto apho. 62. explicat Gal. verbum Hyppo. (quæcũq; ex vtrisq; modice temperata sunt). s. oppositionib⁹: cũ sit multo facilior interpretatio (ex vtrisque,) cõplexionibus: vna media actiuarum, altera media passiuarum, si admitteret illas qualitates quintas quas vocant complexiones. Secunda: calor excedens frigiditatem, per

duos

duos gradus producit complexionem calidam, & excedens frigiditatem per vnum tantum, producit complexionem temperatam, supposito quod complexio temperata, quæ apud medicos habet latitudinem, extendatur à calido vt vnum vsque ad frigidum vt vnum: hoc autem non videtur dm̃, quia calor vt duo, & vt vnum cum non distét specie, non possunt producere qualitates specifice distantes. Tertia: complexiones ætatiuæ sunt variæ specie: & tamen producuntur ab vno & eodem agente, nempe à calido & humido innatis. Quarta: complexio media actiuarum non producitur à passiuis: ergo vbi solaris calor agit in aquá producetur aqua: cũ fiat transitus per omnia media vtriusque actiuarum, & non posit dari maior mixtio, quam radiorum solarium penetrantium totam aquam. Item: postquam calor solaris temperauit certo concentu qualitates primas ad formam maluæ, cur non inducet formam agentem cum illo. cum illo enim solo inducitur & agit forma. Quinta: quia sine ea imaginatione soluuntur rationes per quas astruitur talis qualitas. sunt autem rationes hæ: nisi daretur qualitas, quinta, sequeretur in quouis mixto, posse re-

pente induci formam cuiusuis alterius mixti: quia repente potest induci vna qualitas actiua, & altera passiua, preparantes ad talem formam. Item: pituitosus ad solem ex calfactus & exsiccatus, efficeret opera temperati. Item: quodcunque membrum haberet in corpore frigiditatem & siccitaté ventriculi, chylificaret. Item; ligato neruo cessat sensus in manu, ligata arteria cessat pulsus: non propter aliud, nisi propter defectum mandatę complexionis. Hæ enim rationes soluũtur: asserendo cõplexionem à qua apud Galenũ mixta omnia sunt id quod sunt, & per quam tanquam per instrumétum formæ agunt, non esse simplicem vnam qualitatem actiuam vincentem, cũ altera passiua vincente: sed esse omnia quatuor elementa, vel omnes quatuor qualitates in elementis, constituentia mixtum certo quodam ordine, quãtitate, & qualitate. Ille enim concentus elementorum, vel qualitatum facit vnumquodque mixtum, esse diuersum specifice ab alio, & habere opera sibi propria, primo de usu. 9. lib. quod nimi mores. 3. & . 1. elemétorũ tertio. in quibus locis Galenus ait, (quod quidam inficiantur) tantumdem esse dicere, quatuor eleméta, vel quatuor qualitates, in sensu exposito.

manda-

mandata vero vis á cerebro & corde non est cōplexio quæ paulatim mádatur, sed qualitas diuinior, instar lucis repēte diffusa.3.de locis.4. Cū ergo tanquam probabilius ostēsum sit in generatione mixti manere contrarias qualitates elementorum refractas, non tamen in eadem parte adæquatè: nec necessariam esse generationem quintæ qualitatis: concluditur complexionem præparantem ad formam mixti, esse concentū illum in concreto quatuor qualitatum vel elemētorum, certa quātitate, qualitate, & situ coëuntium. Et est admodum vero simile, quod sicut ad formam elementi simplicis & imperfecti, præparat vna qualitas simplex vniformis in omnibus partibus actiua & altera passiua: ita ad formam mixti entis compositi, & perfectioris præparent duæ actiuæ in varijs partibus similaribus mixti, & totidem passiuæ: sicut ad formam animati multo perfectioris & magis compositi, præparant qualitates contrariæ actiuæ & passiuæ, non solum in partibus similaribus, sed & in organicis: vnde definitur anima actus corporis organici. Eò fit vt mixtum non possit fieri ex vno elemento. quæ sententia videtur probabilissima de essentia temperamenti. nec oppositū cōcludit fini-

tio Auic. 1. primi, referés ex actióe mutua minimorum elementorũ, resultare vnam cõplexionem in toto minimo mixti. Potest enĩ dici vna per aggregationé quatuor illorũ certa proportione coeũtiũ: quę est vna, quia quoduis membrũ similare vná cõplexionem habet ad hũc sensum: quæ nõ est aliqua primarũ, sed aggregatũ ex illis õnibus: vel dicem⁹ sequtum esse Auicenam magis eam sententiá. Si ergo cõplexio non est qualitas quinta, sequitur refellédá esse opinioné Fauẽtini, putátis febrem non esse calorem, sed esse cõplexioné calidá præter naturá. refelléda est ité illa sentétia, eo q̃d altetũ fundamétum suæ opinionis, similiter est vanum. Credit enim post generationem complexiõis in mixto non manere aliquam qualitatum primarũ, nec posse induci in mixtum: ea ratione quod magis pugnant, temperamentum & qualitas prima sicut medium cũ extremo, quam vnum temperamentũ cum alio, tanquá medium cum medio, sed duo té-peramenta non possunt coire in vno mixto: ergo nec complexio cum qualitate prima. sed ostéditur posse coire. Quando applicatur ignis mixto, mixtum redditur calidius ad tactum: non propter generationem complexionis calidæ, calor enin ignis

non habet vim producendi cōplexiones: ergo propter generationem caloris. Item, quando ex ligno calefacto fit ignis, vel inducitur in lignū calor actione ignis, & habetur intentū, vel non inducitur, & sequitur formam ignis induci, non præcedēte sua præuia dispositione, quæ est calor: quod summum est inconueniens. Quare de secundo proposito cōcludendum est, febrem esse calorem excedentem.

De tertio: multi opinantur calorem elementalē, vel igneum vel extraneum vel putrefacientem distare specie à cęlesti productiuo mixtorum omniū: in qua sententia videtur Aristoteles secundo, de generatione animalium tertio: calorem autem naturalem animalium, compositum esse ex cælesti & elementali, multæ tamen rationes ostēdunt calorē omnem quatenus calor est, esse vnius speciei. Prima: calor noster innatus putrefacit stercus in ventre, & vrinam in vesica, & humores in vasis: calor tritici naturalis in aceruo putrefacit triticum: calor fermenti ex putredine acidus; coquit massam: calor stercoris putridus, naturalis est lumbrico, vel scarabeo genitis ex stercore: imo reperitur in plantis omnibus, calor ille putridus ex stercorata terra, iam naturalis plan- Calores num specie distēt.

tis: calor aceti alit, elixatio & assatio .4. metheororum .4. fiũt á calore ignis: qui tamen ignis est naturalis elixis & assis, alias elixatio & assatio non essent species coctionis: & calor masticis impositi ventriculo, cum sit extraneus, coquit in ratione naturalis: & si omnis calor extraneus distaret specie á naturali cuiusuis mixti, essent in numeri calores specie distátes: quia omnis alterius mixti calor est extraneꝰ alteri speciei, & Galenꝰ ipse paulo infra inquit: solaris calor in corpore insolato præter naturá est, non tamen febris est antequá cor caleat. Item: infra cap.3. ira & tristitia faciunt febrem, per motum spiritus, & primo criss.17.&.2.aph.48. calor innatus agitatus est febris: & ex prohibita transpiratione multiplicatus innatus calor, febris est: & de differentijs morborũ, quinto, calor crurum ex ambulando, si cómunicetur toti febris est. Quare naturale & in naturale addita calori, non dicunt entia realia varia, sed solas relationes vel intensionem gradualem caloris. Addamus autem dictis rationes alias. Prima: frigus opponitur omni calori, cũ corrumpat omnem: & tantum vni vnum est contrarium. Item tactu non iudicatur hæc varietas, nec etiam intellectu, quoniam ad varietatem ef-

fectuum

fectuum in his caloribus sufficit diuersitas subiecti, & gradus. Præterea: effectus omnium apparent in corpore nempe resolutio & nutritio: ergo sunt vnus: si enim essent plures specie, impedirent se in opere, ita vt vnus tantum operaretur. Postremo: faciunt vnum intensius: ergo sunt eiusdem speciei. Probatio assumpti, quia lapis calfactus á sole vel igne, missus in sinum hominis, citius intenditur in calore quam lapis temperatus. Sed satisfaciendum est locis multis in quibus Galenus appellat calorem naturalem & extraneum contrarios, & mutuo pugnãtes, quorum alter semper coquit, alter putrefacit: & in sanis ait iuuenes superare calore ascititio, pueros naturali: & omnem ætatem per æstatem excedere ascititio, per hiemem naturali: & indos ascititio, germanos naturali .1. de tẽperamentis.2, & 3.caus. puls.4. lib.autem de Maras.2.negat illam sententiam: calor qui nos genuit perimit.dic: licet sint calores omnes vnius speciei in abstracto, & in eodem subiecto faciant vnũ intensum: verum calor innatus in concreto determinat calorem ad temperiem inter frigus & calorem, & ad certum subiectum, nempe spiritum & sanguinem: ita enim emendandus est locus

.8. de placitis. 13. definitur subiecto & qualitate innatum calidum, subiecto quidem spiritu & sanguine: facili lapsu pro πνεύματι. φλέγματι: qualitate vero, temperie inter calorem & frigus: quod si calor in sanguine & spiritu temperatus dicitur calidum innatum: multo magis dicetur calidum innatum ipsa eadem temperies caloris in semine, in carne, in solido: siquidem illa per maiorem coctionem fiunt ex sanguine & spiritu lib. adversus lycum. 9. & .1. & .11. therap. 1. & .3. Ergo calor temperatus opponitur & pugnat, cum calore excedẽte in partibus membrorum nondum calfactis, sed quæ adhuc calefiunt, & hoc in febre diaria & putrida: cum enim non sint in eodem subiecto, non faciunt vnum. In febre vero ethica cum ambo calores naturalis .s. pristinus, & accedens febrilis, sint in omnibus membris faciunt vnum: & non pugnant nec agunt inter se: vnde hæctici non dolent, nec sentiunt se febrire, & ab intrinseco sunt insanabiles, quia non habent calorem naturalem distinctum á febrili, qui posśit expellere febrem. Illi autem quos Galenus dicit abundare calore naturali, abundant sanguine & spiritu bene temperatis: quos vero dicit esse calidiores ascititio calore

lore, habent intenſum calorem in quouis ſubiecto. Et videntur quidem dicta oſtendere, vnitatem naturæ in calore innato, & putrefaciente. De cæleſti aliquanto difficilius eſt. Nam qui tuentur varietatem ſpecificam caloris ſimplicis prædicti in luce ſolari, á calore elementali ignis & aeris, addentes, tertium compoſitum ex vtroque, tam innatum membris ſingulis, quam influentem à corde, tuentur ſe his rationibus. Prima: Ariſtoteles, 2. de generatione animalium, tertio. aperte aſſerit, illam naturam quæ eſt in ſemine animalium, & plantarum quæ facit ſemina eſſe fœcunda, nec eſſe ignem, nec ab igne originem ducere: ſed eſſe ex natura caloris cæleſtis: eo quod ignis nil generat, ſed calor ille cæleſtis, vel animalis etiam in excrementis ſuis conſiſtens. Accedunt rationes Mirandulæ lib. 3. contra aſtrologos quarto. & Fernelij lib. de calido innato primo, ex quibus, ſecunda ordine eſt: in decrepito viget frigus ſupra calorẽ elemẽtalem, & tamen decrepitus viuit quandiu durat calor ille viuificus, licet exiguꝰ & minor frigiditate ſecũ iuncta: ergo non eſt calor ille elemẽtalis, oppoſitꝰ frigori. Tertia: papauer, mãdragora muſcæ, & multa alia, collatione æqualitatis pon-

deris

deris frigida, tamen viuūt & aluntur beneficio caloris: ergo est alius ab elementali. Quarta: quæuis qualitas habēs contrariū, in præsentia contrarij au-ĉti, operari non potest: quia actio fit à dominante: sed in multis plantis frigiditas superat, cū actione caloris, à quo nutritio & auctio proficiscūtur: ergo alius est calor ille non elementalis. Quinta: Arist. definit mortem per extinctionem innati caloris in humido: cum potuisset dicere excessum frigiditatis in mixtiōe: ergo significauit calori vitali frigus non esse contrariū, sed priuationem caloris illius, quam vocat extinctionē, sicut luci tenebras. Sexta: arsenicum & sulphur tanto calore elementali pollent, vt nos vrant: & tamen tantopere destituuntur viuifico calore, vt non modo non sentiāt, & moueantur, instar aīaliū, sed nec alātur, aut augeātur, instar stirpiū: quia destituūtur illo alio calore. septima: cadauer habet calorē elementalē etiam validū vt vipera; habet cōpositionē partiū oīum similē viuēti: & tamen non viuit ob inopiā solius huius caloris: ergo alius est. Octaua: cælestis illa qualitas tāquam vniuersalis causa concurrit ad effectus inferiorum qualitatū elementaliū, cum frigiditate enim aquæ producit aquam, cum calore ignis ignem: non est

igitur

igitur vna ex quatuor, ſed diuerſa ab õnibus: ita vt calor de illo & de elemẽtali dicatur ęquiuoce. patiũtur tamen illę ſolutiones, & aduerſas rationes quarum. Prima eſt: lux ignea producit calorem ſimiliter luci ſolari: non videtur itaque cur aſſerantur ſpecifice varij calores, producti ab eodem agente, ideſt luce. Secunda: quia in tractibus frigidis etiá oua apposita igni fœcundantur, & vermes ſerici in ſinibus fœminarum. cur auté raro ignis fœcũdet, cauſa eſt innata ſiccitas impediés formationem & nutritioné. Nec quod addit vrget, ineſt in anima omniũ quod facit vt fœcũda ſint ſemina, quod calor vocatur: non enim facit calor, vt fœcundũ ſit ſemen, ſed vis in ſemine ſapiens & potens formare: ea virtus tẽperamento elementali, ſicut & compoſitione mẽbrorũ ad opera ſua vtitur. Tertia: quia eędem ſunt operationes vtriuſq; caloris, liquare, frigus corrumpere, attenuare, reſoluere, comburere. Quarta: quod tactus certus iudex ſenſilium, nil iudicat diſcriminis & ęquę voluptuatur in calore temperati balnei, & ſolaris lucis. Quinta: quod varietas aliorum concurrentium in actionibus cęli & animalium, ſine diſtinctione ſpecifica caloris, ſufficit ad omnium operationum varietatem. Sexta:

vna

vna qualitas ceu instrumentum diuersorum agẽtium, inducit varias admodũ actiones: cum ergo è cœlo cõicentur inferioribus animæ facultatibus doctrinæ innatæ, quæ omnes cum instrumento caloris operãtur, cur non producent actiones perfectiores, actione caloris tanquã instrumẽti solius ignis, vel solius formę mixti? Septima: calor elemẽtalis quarto metheororum est agens generationis mixtorum, & perfectionis eorum, & instrumentũ facultatum naturalium, determinatus .s. frigore: cur ergo non idem calor specie determinatus per certam moram solis producet eosdem effectus & maiores propter facultates diuinas à quibus dirigitur. Octaua: lux non producit illũ calorẽ in corpore cœlesti sed in elementalibus capacibus qualitatũ primarũ: cur ergo non producet calorẽ similẽ formanti, coquẽti, & augẽti illa. Nona: calor solaris in terra paludosa producit aĩalia & plãtas etiã valde calidas: cum ergo illa cõstent quatuor qualitatibus elemẽtalibus, fatẽdũ est calorẽ solarẽ esse eundẽ cũ elemẽtali. Ad rationes oppositas, ad primam: ita Arist. sensit cõsentiẽs Platoni qui spiritũ asserit esse medium quidã & vinculũ corporis cũ anima: sed ratio illius non probat, quod ostensum est.

est. Ad secundã: decrepitus viuit, idest seruat animam, quandiu habet calorem innatum, idest spiritum cum sanguine sufficiẽtem ad vitam: licet forte frigus excedat calorem: quod tamen calidum innatum non habet calorem distinctũ specie ab elementali. Ad tertiam & quartam: non conceditur calorem supparem frigiditati, non operari in opere mixtorum: cum enim ille solus agat, requirens determinationem á frigore, quandoque requirit eam mixtionem maiorem, quandoque minoré: quo modo in muscę generatione, & in lactis coctione, suppar calor operatur. 2. de temp. primo. in elementali vero actione mutua, in qua non minus agit frigus quam calor, conceditur a dominãte fieri semper actionem, non in mixtis: in quibus cum solus calor agat non frigus 4. metheororũ. 1. quãuis dominetur frig⁹, fiet a calore operatio. Ad quintã: satı⁹ definitur mors per extinctioné innati caloris, sicut vita per mãsioné innati caloris: non enim consistit vita & operari solo calore, sed ĩnato calore, definito certo subiecto, & certo téperamento. 8. de placitis. 7. Ad. 6: vita consistit in actuali calore actu operãte, qui in potentia calidis ñ adest. Ad. 7: cõpositio sola, citra presentiã natiui calidi ñ sufficit

ad

ad vitá. Ad .8. ad mutuá elementorũ generationé qualitates elemétales, cũ sua forma sufficiũt: quanq̃ etiá ad illas simplices & refrigerationes & calefa-ctióes non parum iuuat cęlestis calor, dũ auget atte nuationem, & penetrationem partium agentium, & raritatem patientis corporis: sicut calor noster actualis tam in calidis, quam in frigidis medica-mentis, dum ea ex potentia talibus, facit actu talia. Ad opera vero mixtorum perfecta, & admodũ va-ria, eximie iuuat naturalem agétis calorem particu laréq; , determinatus suo frigore cęlestis ille tan-quá vniuersalis ad ónia corporis opera. Sicut enim influens a corde calor, non minus iuuat alitionem ossis ex frigido osse profectam, quam carnis ex ca-lida carne, quia ceu calor vniuersalis prodest omni coctioni & operationi animę: sic cęlestis ille calor ceu vniuersalis, promouet actiones innati caloris, tam in vnoquoq; indiuiduo, quam in quouis mé-bro. Determinatur autem a calore cerasi ad matu-rãda cerasa, & á calore vuę ad vuas: & á calore cor-dis in nobis iuncto calori ossis exiguo ad nutritio-nem & augmentum ossis. Ex quibus duabus sen-tentijs, illa prior magis consonat Aristoteli, hęc ra-tionabiliter fugit qualitatum multiplicitatem.

De

De quarto: Dic: siue intensio caloris in febriéte fiat per intensionem alterius caloris, quod vocant gradum, siue fiat cum beato Thoma. per maioré fixioné in subiecto illius indiuisibilis qualitatis quá vocamus calorem, sicut sigilli vel figuræ, certú est, febrem non esse totum aggregatú. Nam morbus ad curationé requirit extirpationem totius morbi tertio, simplicium .12: si autem auferatur totum aggregatum caloris, simul auferetur vita. Est ergo febris non solus ille gradus, vel fixio addita priori gradui vel fixioni: sed quiuis gradus caloris in febriente consideratus, vt additus præexistenti: si quidem ostensum est, ex vtroque fieri vnum calorem intensum: & adhunc sensum potest recipi, quod Auerrous definit febrem per calorem compositum: vt intelligatur quiuis gradus caloris vt additus priori, & si obijcias: ergo idem gradus est sanitas & morbus, quæ sunt contraria: dic: propie quivis est, causa morbi non morbus: sicut in habente duos pollices, quiuis est causa morbi in numero, & hoc est febris pro materiali, quod solum considerat medicus tanquam causam læsionis, & tanquam id quod remouibile est à medico: non dispositionem corporis conse-

Febris n[illegible] aggregatú ex duobus caloribus.

quentem ad illius calorem, quam considerat dialeticus obseruans propietatem verbi.

brisnũ cōpo-a intéries.

De quinto: certum est calorem omnes non solũ calefacere sed & siccare, non tamen ideo, febris est intéperies cōposita ex calore & siccitate. Primo: quia potest calor, per accidés humectare, liquefaciendo pituitam, sicut calor pomeridianus per estaté inducit somnum. Secundo: quia potest corpus incipientis febrire, esse lapsum per humiditatem, & febris reducet illud ad temperiem passiuarũ. Tertio: quia licet calor corporis lædat functiones propter sui vehementiam, non tamen ideo siccitas sequens ad calorem lædet functiones momentane: quod requiritur ad morbum. Indicium autem nō semper iungi siccitatem febri est, quia non semper iungitur pulsus durus infra secũdo, imo nec in ipsa hæctica semper iungitur siccitas, infra de hæctica. Nũc ad opposita: scribitur .1. problematũ.23. febré oriri semper excessu humiditatis & caloris. Dic: agit de causa febris putridę. Ad alterum: vocat sæpe Galenus febrem affectum calidum siccum .1. accut.18.&.43.& lib.4.com.39.&.1.apho.16. Dic: significat febrem esse calorem siccantem. Ad alterum: primo, apho.16. subuenit febri per victum

humi-

humidum. Dic: ſuccurit qualitati magis pericu-loſæ, quæ eſt ſiccitas, & cui ſecurius ſubuenitur: nam in exhibendis frigidis, eſt periculum obſtru-ctionis canalium, cruditatis humorum, & dimi-nutiones innati caloris. ſiccitas vero ob exiguita-tem actiuitatis, comode tolerat ſtatim humida. Et ſi obijcias: ſaltem in febre ſine ſiccitate, non conuenient. Dic: in ratione perſeruandi ab ex ſic-cando conferunt.

(Caloris autem.)

Tradit propriam ſententiam de diuiſione febrium.

ADuerte primo: cum eſſentia febris ſit calor, & calor ſit ſpecies ſpecialiſsima, non poteſt recipere diuiſionem vere ſpecificam: verum inter diuiſiones accidentales quædam magis accedunt ad eſſentiam febris, quædam minus: & cum ſu-mantur quædam ex varietate caloris ſenſati, quę-dam aliunde, magis propria ſunt ait Galenus, quæ ſumuntur à varietate caloris ipſius. Et li-cet Hyppocr. ſuperiore contextu varietates a-liquot caloris febrilis recenſuerit, vtiles illas, verum

Cẽtri mẽbris diuiſionis febrium.

illas, verum Galenus valde rationabiliter præelegit tres has caloris differentias: quoniam & maxime notæ sunt sensui, & compendio quodam genus oẽ febrium complectuntur: & dignotioni apprime conducunt: nempe suauitas in diaria, morsus festinus in putrida, tardꝰ in hæctica: sicut & paulo post totam putridarum latitudinem ad tres classes tactuum caloris conatur redigere. Nititur enim complecti varietates sensiles, quam parcissimis potest differentijs: ita enim facilior erit per tactum agnitio. Hanc varietatem calorum per tria calefacta proponit nobis, quæ ab illis pendet spiritu, humore, membro. & hæc videtur Galeni mens, certior quam quod quidam scribunt, idcirco Galenum appellasse. proprissimam diuisionem febrium eam quę sumitur á varietate subiecti excalfacti, quoniá, sicut accidẽtis esse est inesse, ita essentia accidentis est proprium subiectũ. non videtur, in quam procedere ratio: quoniã eadẽ specie albedo, nil à se specifice mutata, potest inesse varijs subiectis. Octau. aũt therap. addit duas alias diuisiões febriũ in genere valde vtiles, non iam dignoscẽdis per sensum febribus, qđ hic intẽdit, sed curãdis qđ illic. Quarũ prima est: qm̃ morbꝰ oĩs si habet

causam

causam, non tollitur nisi ablatione causæ, vel causa iam nulla est, & sanatur morbus solo contrario intemperamento: vel causa adest non produxit tamen adhuc aliquid requirens particularem curationé, vt qui calefit á sole non dum tamen vlla ex parte est calefactus, & sanatur sola causæ ablatione. Nam licet similaria dum fiunt sunt primo de locis primo, hic per non esse intelligit non requirere particularem prouidentiam: vel causa partim fecit partim facit, & curatur vtroq; remedio, vacuante & alterante. Altera diuisio: vel febris est habitus, qđ est propiū hæcticæ, vel est dispositio qđ est diariæ, vel media habit⁹ & dispositiōis, quod est putridæ. Docet enim etiá hæc diuisio varietaté periculi & curationis. nec obstat: quod non videtur subiectū febris spirit⁹, humores, & mēbra, semper enim subiectū febris est membrū viuens, non spiritus, aut humores vitæ expertia: non obstat in quam, quia Gal. hic diuidit febrem pro calore, imo potius caloré ipsum in calefactū spiritus, humoris, aut mēbri. Ideo ait: incipit hic calor propter naturā quéfebré vocam⁹:

Aduerte secundo, de differentia calefpcti & calefacientis, vltra dicta artis. 88. calefactum non significat calorem independentem á causa: omnis enim

calor cum sit res permanens, est independens in conseruari ab agente: nec calor febrilis, est res permanens, propterea quod in omni febre aliquod corporis est calefactum: nam humores & spiritus non sunt subiectum febris, quæ sola sunt calefacta in putrida & diaria. Sed ideo est res permanés, quia calor ex se res permanens est, non sucessiua vt lux. Calefactum autem distinguitur á calefaciéte, eo quod in calefiente, partes aliquæ minimæ adhuc seruant frigiditatem tantam, vt beneficio illarum possit forma ipsius expellere calorem extraneum á reliquis partibus: vbi vero in nulla parte relinquitur tanta frigiditas, appellatur calefactum, quia forma non habet partes frigidas quarum opere totum reducatur ad temperiem. Sed si ex Galeno hic, citius inflámatur spirit⁹ cordis, tardius humor, tardissime membrum, oportebat hoc ordine semper inuadere febrem? Dic: ex parte passi oportebat, sed agentis varietas facit, vt si calefaciés est putredinosum, citius corripiatur putrida, si validissimum citius hæctica, ob membrorũ renisum accedit, quod licet spiritus prius calescat, potest tamen prius poni in calefacto membrũ, vel humor. Illud quæri potest, cur frequenter accidat calefactum

[Calfacti : calefié s discrimen.]

ctum in toto, frigidũ vero non nisi in parte, vt quidam obnoxij sunt colicæ, alij dolori ventriculi, causa sita videtur in vehementia caloris in imprimendo. Quomodo, si calor est æqualis in hæctico, minuitur tamen post mortem & augetur post cibũ? Dic: cum constet ex quinto delocis. 1. omnẽ mortem sequi ad immodicam cordis frigiditatẽ, oportere hæcticum post mortem naturali calore frigere, potentiali vero qualitate quę in subiecto illo sicco sepulta manet, calere. Ad alteram: calor ille mẽbrorum æqualis & siccus accedente sanguine post cibũ fit humidus, ebulliẽs, ideo maior. Quo modo Gale. hic habet in hæctica mẽbra ignita calefacere sãguinẽ, cũ in definitiõe febris asseratur calorẽ igniti cordis mãdari ad mẽbra per sanguinẽ, Dic: sæpe est hæctica in mẽbris, & mẽbra igniunt sanguinẽ: sæpe in corde, & sanguis ignitus procedẽs à corde reddit mẽbra calefacta: sæpius in hæctica calefactũ est in corde & in mẽbris oĩbus simul. Postremo: quo modo supponim⁹ in intẽperie ęquali partes oẽs etiã minimas mẽbri hẽre idẽ tẽperamẽtũ, cũ cõstet non solũ organum cõstitui siñaribus varie tẽperatis, sed etiam partem similarem sanam quæ habet temperamẽtum factũ, habere varietatẽ temperamẽti in

partibus componentibus, quod ſupra oſtenſum eſt de braſsica & aloe. Dic: quia vbi eſt temperamentũ ſanum, forma mixti conatur conſeruare varietatẽ illam temperamenti, in partibus componẽtibus: vbi vero membrum habet hæcticam intemperiẽ, non adeſt iam pugna partiũ mutua, ideo ab intrinſeco talis intemperies inſanabilis eſt.

Num humoralis & putrida cõuertantur.

Aduerte tertio, de diuiſione Galeni: cum ſæpe Galenus ſtatuat membra hujus diuiſionis diariam, putridam, hæcticam nonnunque diariam, humoralem, hæcticam ſignificare videtur dici ad conuertentiam humorale & putridum contra euidẽtiam rei. Quod enim putrida ſit nonnunquã hæctica, apparet de peſtilenti. 3. preſagationis pulſ. 3. quod putrida ſit aliquando diaria, oñdit ſudor britanicus peſtilẽs. Quod autem aliqua humoralis non ſit putrida, teſtimonio eſt Galꝰs ipſe, affirmans febrem ſanguineam non putrentem. Bilioſam autem non putrentem, tam tertianã quam cauſum aliquando dari, teſtes ſunt Trallianꝰ lib. 12. & Auerr. lib. 3. cap. 4. & Galenus. 10. methodi. 5. narrans tertianam ex inflammata non putrente bile, in qua cibauit initio acceſsionis. Si autem: ait Galenus: febris orta fuiſſent ex obſtructione, vel putredine, ſumopere

læſiſ-

lęsissem. & primo epyd. sect. 2. secundo, tertiana fit ex bile multa magis quam inflammata, causus ex inflãmata non multa: in flãmatio autẽ non est putredo. Ratiõe autem ostẽditur: quia potest, à multo calore extraneo cum siccitate inflammari bilis, ita vt magis sit combustio quam putrefactio: vt si oriatur ex labore, insolatiõe, vigilijs, mœrore, inedia, in natura biliosa. dic: videtur ob dictas rationes cõcedendam esse febrem humoralem, aliquãdo sine putredine humoris, non in solo sanguine, sed aliquoties etiam in bile: & tales vocandas etiã humorales non putridas. Cur ergo Galenus sœpe diuidit in diarias, putridas, hęcticas. Quidam aiunt per putredinem intelligit etiam inflãmationem. Sed nõ quadrat cum Galeno qui febrem ex inflãmato sanguine non admittit vocari putridam, sed diariam. Est ergo intentio Galeni hic. & secundo crisum, diuidere febres in membra paucissima, quæ tactu possint à medico gloriose dignosci: talia membra sunt tria tantum. & rursum genus putridarũ secat in alia tria, biliosam, pituitosam, melancolicam. Habent enim hæc quinque membra tactus varios sensiles, quod Galenus maxime in medico expetit. Ob hanc causam inflãmationem sanguinis cõprehendit.

hendit subdiaria quia tactus est similis diariæ. Nã in alijs non conuenit, quia nec est spiritus, nec intra diem cessat, nec sanatur refrigeratione, sed vacuatione: ad scopum tamen Galeni vocatur diaria. Inflãmatam vero bilem cum biliosa putrente numerat, quia tactus bilis siue inflãmatæ, siue putrentis, similiter mordet. Quod autẽ Galenus in vtraq; synocho, vocet vstionem vel inflãmationẽ sanguinis, apparet .9. therap. 2. in fine: num vero omnis putrida sit humoralis, Dic: Galenus non secat febres per membrum humorale, quia non facit illa distinctio ad agnitionem per tactum, quam hic intendimus. Cum ergo cor putret cum hæctica febre, aut spiritus cum diaria, notæ aparebunt compositæ putredinis cum notis hæcticæ vel putridæ.

Cur febris affectio cordis.

Aduerte quarto: cur febris asseritur affectus cordis, dic: affectus particularis partis in rebus inanimatis, arguit noxam partis affectæ tantum: quando vero læditur operatio aliqua in omnibus partibus manans ab vno principio, intelligitur affectum esse in principio: vt si læditur sensus aut motus totius, in acrebro; si tẽperies totius, in corde. Cum enim calor membrorum influens pendeat á corde in fieri, & innatus in conseruari per

pulsum

pulſum: colligitur ex intemperamento totius, in temperamentum cordis. Et hoc dicebat Galenus lib. de Maraſ. primo. non poſſe accidere intemperiem vniuerſalem toti corpori, quin prius cor occupet: multo ergo magis aſſerendum eſt de febre, non poſſe dari ab epate, nec aliunde, niſi præoccupet cor. Quia in alijs intemperiebus poſſumus imaginari cauſam intemperantem omnes partes ante cor, non autem in calida: nam cor propter aptitudinem ad inflammationem prius inflammabitur, & confeſtim inflammabit corpus. Adde: quod licet maneret cor expers caloris, ſuo tẽperamento cito reduceret corpus ad tẽperiem: & ita non eſſet febris. Nam primo decreticis vltimo, non conſiderat medicus febrem vnius horæ. & hoc ſignificat Gale. lib. de phlebetomia .5. Videtur etiam accedere, tertia ratio: ſi vere oſtendetur infra, in omni febre coire ceu cauſam conatum cordis ad pugnam cum cauſa morbifica: quod ideo cordis paſsio eſt, quia concurrit diſtentio cordis ceu agens: ſicut in criſi per pulſum altum, & ſicut in laute cœnatis pulſus & reſpiratio crebreſcunt. Apparet enim in febrientibus pulſus & vehementior & crebior calore ſenſato.

Aduer-

Num febris requirat calfactũ cõtenti in corde.

Aduerte quinto, num in omni febre oporteat aliquid contentũ in corde esse calefactum. Dic: aperte docet Galen⁹ hic & infra cap. 3. & .7. Causa est quia nisi ex toto sit aliquod illorum trium calefactum, non sequitur in toto calor durans: sed qui intra aliquot horas cessat. Talem autem calorem non vocamus febrem. Et si obijcias: spiritus quando inflãmatur & mandatur toti lædit functiones: ergo est morbus: & non videtur alius quam febris. Item: 1. therap. 3. affectio lædens functiones etiam si momento duret morbus est. Dic: vel caliditas illa pendet à calefaciente externo, & ita non est morbus, licet lædantur functiones. Est nanque morbus causa interna inmediate lædens functiones non externa: hæc enim cum sit ad libitum remouibilis non habetur pro morbo. Si autem est causa interna calefaciens ostensum est, ad febrem prius ponẽdum esse aliquid cordis in calefacto esse. Ad alterum: in re erit morbus, sicut incipiente dissenteria est vlceratio intestini: sed neutrum horum medicis est morbus, si non durant. 1. de locis. 1. Num lædantur oẽs

Febris nũ ledat functiones omnes.

functiões in febre: Auerrous putat. 3. collectorij. 31. sed Galenus. 3. therap. vltimo tantum habet multas; quia in hæctico sensus sunt exactiores propter

cere-

cerebri ſiccitatẽ: iuxta illud hæracliti lib. quod animi mores. 5. lux ſicca mens prudentiſsima: & in frenetico motus arbitrarij valentiores ſunt. Obijcies ſecundo: ſi in omni putrida humores cordis ſunt calefacti, quo modo materia intermittentiũ eſt extra vaſa, & in tertiana continua in vaſis remotis á corde? dic: focus eſt in illis partibus, ſed ante quam cõmunicetur febris putrida toti, humor cordis eſt calefactus.

Aduerte ſexto: num ſpiritus & humores poſsint dici ſubiectum inhæſionis febris, licet ſubiectum de nominationis non poſsit dici, niſi corpus viuẽs. Dic: Vgo putat, quia plęthora, lapis in veſica, humor obſtruens, dñr morbi, licet non ſint viuentia: ergo calor extraneus in ſpiritu vel humore, morb⁹ eſt. Verum aſſumptum & cõſequtio videntur peccare. Aſſumptum, quia de formali: in quo ſenſu illæ propoſitiones vulgo ſumuntur, lapis vel humor obſtruens non eſt morbus. Quia licet morbus in illis non ſit res diuerſa, morbus tamen importat diſpoſitionem corporis, ineptam operi propter lapidem vel plęthoram, non ipſum lapidem vel plęthoram. Conſequtio etiam non valet: quia in pręſenti, datur aliquid reale lædens functiones diſtin-

ctum

ctum ab ſpiritu & humore, nempe calor immodicus membrorum, cui cõuenit nomen morbi: quod in exemplis allatis non datur. Truſianus autem artis. 80. recipi poteſt, quod ſpiritus iunctus membris quia eſt ſubiectum ſanitatis. 1. can. 2. poteſt dici ſubiectum febris.

Aduerte ſeptimo: num ſint plura tribus genera febrium. dic: materiæ proximæ in corde non ſunt plures: remotæ materię dãtur aliæ, vt vermes, pus, ſtercus, membrũ, vel chylus putrentia: nam & . 3. therap. 15. ex crementa duo tertiæ coctionis quandoq; putrent, & febrem inducũt. Et ſi obijcias: ſaltem ſubdiuiſio putridarum trimembris diminuta eſt, dic: non meminerunt de illis allatis propter infrequentiam, & quia redducuntur ad illa tria mébra: cum neceſſario habeât vnum ex illis intemperamentis. Si obijcis de rore cordis calefacti: videtur medicis reputari pro parte cordis: maxime quia non poteſt poni in calefacto, quin etiam partes aliæ cordis habeant aliquid facti. Si obijcis de ſynocho & cauſo non putrentibus: ſupra præceſsit ſolutio.

(*Incipit autem.*)

¶ Soluit dubitationem ortam ex dictis.

Aduer-

ADuerte: de ſparſione caloris à corde in totum, ſunt dubitationes vniuerſales, & particulares de hæctica. Inter vniuerſales, prima eſt: ſi propter calorem alicuius membri cor febrit, non videtur quo modo membrum illud primario, poſsit recipere caloré à corde, cui mandauit. Secunda: in multis febribus calor non expanditur ad exteriora. Tertia: ſi ſanguis & ſpūs prodeuntes à corde ſunt calefacti, omnis febris eſt humoralis: ſi calefiunt tantū, nulla eſt humoralis. Dic ad primū: intelligitur propoſitio, modo non ſit ante productus calor in mẽbro. Tale auté membrum quantũuis caleat, non dicetur febrire, antequá cor caleat: quia febris eſt paſſio cordis & totius. Ad alterá: ex Auic. cap. de lypiria: verba in definitionibus dicũt aptitudinem, non actum. Videlicet modo non adſit impedimentum quale hic adeſt: nam in primo argumento erat productus iam calor in membro, in ſecundo auté multa frigiditas extremorū repugnat calori. Ad tertiū: ſanguis & ſpiritus prodeũtia à corde, fere calefiunt tantum: nec ex eo ſequitur, febrem illam non eſſe humoralem: ſufficit enim adeſſe humoralis, quod ſanguis contentus in corde ſit calefactus. Etſi obijcias: calefieri cõtenti in corde, non ſufficit inducere febrem in cor: ergo calefieri ſanguinis mandati

á corde, non sufficiet inducere febrem in mébra: quia cor est aptius inflammari, quam mébra. Dic: febris requirit durationem, quæ pendet ex calefacto contenti in corde: vbi vero in fonte ad est id calefactum, sufficit cómunicari toti per calefieri tantum. Num autem oporteat calefactum in corde esse eiusdé spéi, cum eo quod calefit in corpore? Dic: non videtur: quia calfactum spūs vitalis in corde sufficit calefacere omnes spūs corporis etiam aïles: & calfactum cuiusuis humorum in corde totá massam sanguinariam, & calfactum cordis omnia mébra corporis, tam calida, quá frigida. Imo calfactū solius spūs cordis calfacit totius corporis, spūs, humores, mébra: verū calfactū ipsum magis cómunicatur in calefacto esse simili speciei, quá dissimili: nempe in diaria spiritui, in hæctica membris. De sparsione vero hæcticæ, sunt dubitationes. Cū similiter spargatur calor in membra in ethica, & in alijs febribus, cur in ethica inducitur á mandato sanguine, calor fixus membris, in alijs vero febrib' solum fiens? Secunda: cum fieri posit vt cor ponatur in calefacto non membra, & éconuerso, mébra non cor, qualis erit huiusmodi febris? Tertia: calor ethicus membrorum quomodo potest pendere á san-

ſanguine & ſpiritu iuxta finitionem febris vniuerſalem. Die ad primum: Cor cum intemperamento facto non poteſt ſufficienter refrigerari ipſum, neque refrigerare membra per pulſationem: ideo redduntur calefacta, & ſanguis aduſtus: talis autem ſanguis accedens ad membra, ponit ea in calefacto eſſe. Forte etiá factum omne intéperamentum ſerpit, quare cito communicatur a corde arterijs, & per arterias membris. Ad ſecundam dic: propter rationes allatas in primo argumento, cor calefactum cito imprimit calefactum membris: quandiu auté non imprimit, ſentitur inæqualitas in membris, & expetunt balnea á quibus iuuantur .3. de præſ.3. & in eo caſu raro concedendum eſt, in aliqua febre ethica eſſe calorem fientem in membris, cum inæqualitate. Alter autem caſ⁹, quod membra ſint calefacta, cor minime, eſt adhuc rarior: propter cauſá explicatá .§. ſuperiori. In quo videtur dicendű, qđ ſi nullű contentorű in corde eſt calefactű, non habet febré, ſed morbű calidű totius: ſi vero aliquod contentorű cordis eſt calefactű, ſecundű varietaté illius variabit ſpecies febris. Ad tertiű: calor mébrorű innatus in ethico eſt equalis, & indepédés: calor vero influés variatur ex victu, ſóno, & alijs, q̃re depédés eſt.

D Sectio

SECTIO SECVNDA.

IN inuestigandis causis febriũ primũ præsenti.§. inquirit exteriores manifestas. Secũdo: ex quinq; causis internis explicat primam, nẽpe applicationẽ rei calefacientis in.§.(quoniam nonnulli.) Tertio: declarat causam ex motu.§. (ira autem.) Quarto: causã ex densitate in natura salubri.§. (quæ autẽ ex dẽsitate.) Quinto: explicat quid operetur eadẽ dẽsitas in natura cacochimica.§.(cũ igitur) Sexto: tractat causam aliã prohibiti effluuij non ex densitate ortã sed ex obstructiõe.§.(cæterũ foraminũ.) Septimo: prosequitur causam ex aëre mixtã, nonnũquã enim per viciniã calefaciẽdo inducit diariã, quandoq; per putredinẽ in pestilẽti constitutiõe putridã.§. (calidiores autẽ.) Octauo: ostendit vltra causas dictas, aptitudinẽ passi magnam vim habere ad febris inductionẽ.§.(ad vt diximus.) Nono: ostendit diarias nõ oriri ex putredine.§.(sed qm.) Decimo, & Vltimo: ostẽdit drĩã putridarũ a diarijs.§.(humorũ aũt putrido.)

(ET OPORTET.)

Inquirit exteriores causas.

Capit.2. ADuerte primo de ordine: ante ponit tractationem causarũ tractationi signorum. non solum quia ordine naturæ antecedunt causæ: sed etiã quia ordine

ordine doctrinæ. Nam demonstratio diuisionis trimembris febrium, supra posita pendet ex cognitis causis febrium, similiter & demonstratio signorũ, quæ paulo post tradẽtur. De duplici aũt secta addiscendi medicinã, empyrica & dogmatica, dictũ est in lib. 3. simpl. Vtrã autẽ præstet sequi, sentẽtia Gal. habet hic, & lib. de libris proprijs, præstare dogmaticã, in ijs qui valent iudicio, & primis disciplinis: in reliquis autẽ pręstare, sequi empyricã. Quę censura suo tempore magis erat recipiẽda, quã nostro. Nam illo æuo, multi libri, & doctissimi circunferebãtur ab empyricis per syndromes: dogmatica vero diuidebatur in diuersissimas factiões: quod colligi potest ex Aurelia. referente singulorum sentẽtias: quorũ alij nemini mittebant sanguinem, alij nemini concedebunt purgãtia. Nostro vero ęuo & empyrica vilis est, propter librorũ inopiã: & dogmatica magis cõcors, propter opinionũ vnanimitatẽ.

Aduerte secundo: quidã opinantur hic tradit causas solũ diariarũ, sed nõ recte: tradit enĩ causas externas omniũ febrium, deĩde internas: docẽs (qđ semper facit) ei qui nõ satis valet iudicio satius esse solã sequi experientiã, mõstrantem de externis, quam decipi cũ methodicis parũ doctis, in tradẽda ratiõe

De sectis medicorum.

cur illæ manifestæ inducāt febrē: videlicet nū externa occasio īducat febrē ꝓpter motū spirituū, aut propter putredinē, aut propter aliquid aliud: semper enī mediat aliquid inter causam externā, & calefactū cordis. Causam autē cur nō desciscāt hoēs à sectis suis licet falsis, recte refert hic ad ignorātiam maxime iunctā arrogātiæ: nam. 13. therap. 14. indelebile vitiū est ignorātia superbiæ cōiuncta: Et quia hic sicut in methodo conatur vitare dispendia contentionū, supponit alibi demōstrata ceu hypotheses: nam quod alij legunt (subijciūt) non quadrat.

Capit. 3. Aduerte tertio: quod Gale. taxat eos qui negabant, excessus externos esse causas febrium, significat erasystratios: qui eum opinarentur causam febriū & inflāmationū esse defluxū sanguinis à venis ad arterias per poros medios: nec posent asignare causam, ob quā frig⁹ externū, vel tristitia faciant eū casū, negabant illa esse causas febris, cōtra vsum loquendi vulgarē. Confirmabant aūt hanc sententiā rationibus tribus. Prima: si causa febris esset insolatio, vel aër pestilēs, quotquot insolati essent, vel cōuersati in aëre pestilenti, febrirēt: cōsequens est cōtra experientiam. Secunda: si frigus externum esset causa febris, qui magis frigeret, magis febriret:

consequens sæpe pugnat cum euentis. Tertia: si sacietas esset causa flegmonis semper sequeretur flegmon. Quibus tribus vna solutione satisfaciendum est, ex lib. de causis procatar. Omnis causa præstat aliquid sui genito: non tamen dicitur ad conuertẽtiam cum effectu, nisi sit causa continens: ideo non sequitur A, est causa B, ergo posito A, sequetur B.

Aduerte quarto: ex hoc loco simul, & ex .2. therap. 7. discrimen inter dogmaticos & empyricos, quia empyrici inquirunt morbi curationẽ per symptomata, dogmatici vero per indicationes. Est enim indicatio citato demonstratio eius quod agendũ est, petita ex cognita natura affectionũ. Sed quomodo hic fatetur, dogmaticum sumere indicationem à causa externa, non modo ad cognitioné, sed & ad curationem affectus, cum .4. therap. 4. neget ad curationem sũmi? Dic: ibi intelligit inmediate & per se; hic mediate & per accidens. Videtur satius quá quod quidam scribunt Gal. sumere indicationem ad curationé à causa externa manente, non à transeunte. Gal. enim vniuersaliter loqr̃. Argenterius, vero praue taxat Gale. eo quod contra sententiá .4. therap. 4. docuerit .8. therap. vlt. sumere indicationes à consuetudine, natura, & ætate, quæ non ma-

nent eadem quæ ante febrem. non rectè inquam, nam considerantur ibi, non præterita, sed præsentes habitus, ex illis externis trāsactis in corpore manentes.

(Quoniam nonnulli.)

Explicat ex quinque causis primam .s. applicationem rei calefacientis.

Sufficientia causarū calfacientiū.

ADuerte primo: de sufficientia numeri quinarij in causis calefaciētibus, ex lib. de causis morb. 2: vel enim quod calefit intenditur ex accessu alieni, & est applicatio rei calefacientis: vel sponte sua quia partes suæ calidæ agunt in frigidas, & est prohibitus effluxus: vel quia calor continentis propter infirmitatem innati in contento, occupat contentum, & est putredo: vel quia præparatur res ad calorem per validam attenuationem, & est motus: vel quia augetur substantia calidi innati, & est alimentum: quare euadūt quinq; causæ calefaciētes. Quod autē Galenus addit alimēta calida, permiscet duas causas (quod semper merito vetat in doctrinis) nā quaten⁹ alimentū semper calfacit quātitate: quatenus calidū calfacit per vicinitatē in primo modo calfaciendi. Ad opposita: vigilia, & inedia calefaciunt. 2. Aphor. 17. Dic: propter mixtionem

nem

nem bilis cum sanguine: vigilia enim & fames augent bilem: & quia inedia calfacit propter actioné ignis interni in mébra, cuius operatio cibo, & potu retardatur: sicut aqua affusa saccaro ad igné. Vigilia vero etiam propter motum spiritum. Secundo: purgátia pituitá calefaciũt. Dic: sub intelligitur in mixtione rei calidę: nam calefacit aliquid, vel quia permiscetur illi plus substantiæ calidæ: vel quia detrahitur aliquid frigidæ. Ad tertium: in putredine concurrũt cũ putredine calor extraneus: & prohibita difflatio, ergo tres causę reducũtur ad vná. Dic: illæ tres habét essentias varias, & possunt inuicé separari: ideo numerãtur pro trib⁹. Quarto: addit Argent. hęc quinq; non vocat hic causas febrium, sed modos: causas vero vocat illa externa, merore, insolatione, & cęt. Dic: est friuola: causas ĩmediatas quas soli methodici considerant, vocat hic modos causarũ externarũ: illic vocat etiam vere causas. Quito: oportuit reducere causas has ad quattuor materias salubres necessarias lib. ad Trasyb. 27. nẽq; e assumpta: occurentia, quæ fiunt á nobis, quæ excernuntur. Dic: non inquiruntur hic materiæ necessariæ, sed causę agẽtes, siue necessario occurrant, siue non necessario. Gal. ergo sola inductione colligit numerũ:

ideo ceu medicus nõ inquirit cur motus calefaciat, neque cur intemperies inducat dolorem, immediate ne, an mediante solutione. 12. therap. vlt. A priore vero etiam ita sumi potest sufficientia. Vel aliũde accedit calor, & id tanquam ab agente, vel tanquam á materia, & sunt duo modi. Vel sponte sua: & id quia recipit dispositionem ad calorẽ per attenuationẽ ex motu, vel quia partes calidæ suæ agunt in frigidas. Et id rursum dupliciter: vel quia retinentur in prohibito effluuio, vel quia euolant in putredine.

Aduerte secundo: explicat causam primá calefacientem per oẽs modos. Quandoq; enim calefaciẽs est virtuale vt sol, quandoq; potẽtiale vt piper, quandoq; actuale vt ignis. Et rursus vnũquodque illorum, vel est proximum idest per aliquod interuallum distans: vel tangens, idest contiguum: vel conuersans idest penetrans corpus nostrum sua substantia. Ita enim legendũ est, & non ad hærẽs. Nec ideo hic modus calefaciendi coincidit cũ quinto: quia hic substantia calida penetrat ad alterandũ solum, in quinto autem modo fit vera mixtio ex alimento cũ mẽbro præexistenti. Cur inter quinq; causas calefacientes, incepit á calefaciente. per vicinita-

nitatem? ratio est, quia est facillima: supra autẽ non seruauit ordinem in numerando.

(*Jra autem.*)

Declarat causam ex motu.

ADuerte primo: cum scribatur quarto de causis pulsuũ.3. tristitiam efficere pulsum tardum quia frigefacit nos, intelligitur per se nõ inducere febrem: per se enim tristitia, timor, & verecundia magis frigefaciunt. Quod ergo scribitur .1. de sanitate.11. affectus omnes animi, si modum non seruant reddere corpus biliosum, intelligendum est, de omni immodica actione cuiusuis partis animę: in omni enim tali iungitur mult⁹ motus spirituũ. Quod tamen attinet ad facultatem cordis, timor, & tristitia, magis sunt quietes spiritus vitalis: ideo frigefaciunt cor. Quandoque autem sequitur ad tristitiam febris per accidens, ob conculcationem spirituũ vitalium, & ob motum animalium, propter immodicam cogitationem. Gaudium autem quia paulatim mouet extrorsum, & verecũdia propter annexum timorẽ, rarissime inducut febrẽ. Sed si in timore adest motus introrsum. velocior quam in tristitia, cur non magis sequitur febris? Dic: deest timentibus contentio animi vniẽs spiri-

tus.

tus, ideo dissipantur, & frigent. 2. de causis synuptomatum. 5. ira ergo producit febrem, quia iungit motũ spirituũ in corde cũ feruore. Definitur enim ira. 1. de anima. 1. & . 1. problem. 22. ebullitio sanguinis circa cor, lib. autem de causis morborum secũdo: feruor caloris circa cor: hic exactius sanguinis & spiritus: vtrunque enim ebullit.

Aduerte secũdo: cur motus calfaciat, inter phõs sunt pugnatissimæ sentẽtiæ, vulgatior est ex collisione violẽta duorũ durorũ corporum, medium aerẽ summe & tenuari & rarescere, ideo calfieri: testante cum cũ arist. 1. metheo. & de cęlo experimentis, de pũbo in sagitta liquefacto, de serra inter findendum lignum inflãmata, de igne excusso à ferro & silice. cur vero ad raritatem sequatur calor: plures aiunt, quia calor potẽtialis vel virtualis, in re colissa exit in actum per collisionẽ: non aliter quã calor piperis delitescens, applicatione interna ad corpus humanum, actu apparet. Sed varia admodum ratio est: nam ex ijs quæ apud nos potentia calfaciũt nullum est, in quo non manifestis argumentis appareat copia ignei elementi, intus latens: quæ nec in lapide, nec in ferro inest. Præterea: cur inditus ille à natura ignis applicatione ad nos manifestetur,

aper-

aperta ratio est: quoniã intro ab homine sumptum & cõminuitur, & arteriarũ tractu mẽbris accedit: in duris vero illis & frigidis, ne coniectari quidem datur. Videtur asserendum à cęlo mandari calorem, corpori omni valde rarefacto. Nam si omnibus mixtis tam supra terram quam intra, præparatis temperamento & compositione, mandatur à cęlo vis seminalis producens formas omnes substantiales, & animatas & inanimes: vt nunquã cesset mixtorum productio: si calor omnis actualis in ligno vel papyro, deficiente in totum humido, corumpitur: non aliunde quã à cęlo, ne sit ociosus calor: citra humidũ enim, nil gigni potest. Si vbicunq; detinetur humiditas siue in aqua palustri, siue in domo clausa, confestim à cęlo producitur ibi calor: vt inucta illa actiuum & passiuum gignant & plantas & animalia quæ per putridinẽ oriũtur: si imprimit natura vim calori insiliendi in humidum, vbiubi sit: & sicco trahẽdi humidum iam calore pręditũ, vt coctio ad mixta perpetua sit: cur non eadem vis cęlestis, vbicunq; adest raritas summa quę cũ summo calore constituit ignem, producet confestim calorem, & post calorẽ ignis formã? vt sit etiã ignis in inferioribus perpetua generatio?

In animalium vero motu & illa dicta causa adest, licet minor propter membrorũ mollitiem: & maior alia, à mandato ad motũ articulum perpetuo spiritu: & tertia ex defluente ad partem mota ideo calidam, calida eliquatione totius. Cur liquida mota ex eo motu nõ modo non calefiũt, sed refrigerãtur etiam? quoniã eo motu empyreuma & vrens flatus si aderat expirat: & quoniã aer frigidus vẽtilat motum, magis quam quiescẽs: collisio vero durorum corporũ, & attenuatio medij aeris ibi locum non habent.

(Quæ autem ex densitate.)

Prosequitur tertium genus causarum prohibitum. s. effluuium propter densitatem cutis in natura salubri.

ADuerte primo: licet vsus respirationis scribãtur tres, lib. de usu respirationis, & de usu pulsuum: expurgatio fuliginis, refrigeratio, & nutritio animalis spiritus: hic non meminit tertij, quia ad febrem inducendam sola duo priora faciunt.

Aduerte secundo: in naturis salubribus prohibitus effluxus, auget tantum plethoram: ideo tales vocati densi lib. de victu priuatorum. 26. & lib. de affectionibus ad finem, præcipiuntur cauere à carne & vino,

vino, & sumere alimentũ paucum, humidum, & tenue: vt effugiant tres causas obstructionis quibus sunt obnoxij. Raris vero præcipiunt multum, siccum, crassum. sin contra reguntur primi obstruũtur, & euadũt plethorici: secundi vero non aluntur. Ad illud vero quod scribitur tertia. 1. doct. 3. cap. 7. vbi raris facile resolubilibus, exhibet alimentũ humidum, facilis coctionis. Dic: vniuersaliter raris exhibend⁹ est vict⁹ ante dictus: sed quãdo resoluũtur, cõuenit subuenire victu humido, iuxta Apho. 11. lib. 2. Sed quomodo supra scripsit, in omni prohibito effluuio, aceruari in corpore mordacem fluxionem, & sequi febrem: hic autem in euchymis vtrunque negat. Secundo: supra ad prohibitã trãspirationem semper sequebatur intensio caloris, vt in pernionibus puerorum quorum naturæ sunt euchymæ, & in plantis ex grandine: hic ait sæpe solam quantitatem calidi augeri. Tertio: quomodo vocat plethoram augmẽtum vaporum, cum semper definiatur augmentum omnium humorum, lib. de plenitudine in fine, & 13. therap. 6. Quarto: quomodo hic prohibita trãspiratio calefacit, cum 1. aphor. 2. interceptiones vasorum extingant innatum calorem. Quinto: pueri densi sunt quod ex

glabritie eorum apparet, & tamen exhibetur illis plurimum alimentum. Dic ad primum: effluens collatum ad remanens, semper est acre, propter vlteriorem calefactionem, ex qua acrimoniam suscepit: si vero conferantur inter se effluentia, quædam sunt temperata, alia acria. Ad secundum: si id quod densat valde refrigerat, sequitur refrigeratio, vt ex lotione frigida per hyemem: si vero sine refrigeratione insigni, & vapores prohibiti non sunt mites, sequitur intensio caloris, sępe sufficiens ad febrem: vbi vero vapores sunt mites, augetur quantitas calidi citra tantam caliditatem, quæ sufficiat ad febrem. Ad tertium: repletio humorum omnium sequitur per accidens, ad retentos vapores: sicut ad aërem pluuium. 1. epid. sect. 2. & 7. & 3. Aphor. 15. maxime quia vapores humorum non distātes specie ab humorib⁹, per moram redeunt ad pristinam naturā. Ad quartum: calor non difflat⁹ sed vnitus, primo argetur vt in cucurbita & elibano occluso: paulo post vero deficit, quia flāma absummit alimentum, sicut in elibano non perforato. Causæ vero densantes. 8. Therap. 2. sunt: refrigerantia, astringentia, addit siccantia, vt frictio dura, & insolatio. Quod videtur durum: siccitas enim resolutione

con-

contenti humidi, rarefacit: ideo iuuenes sunt rariores & hirsutiores pueris. Dic: 8. Therap. asserit pro causa densante immodicam siccitatem tantum. Sed non videtur etiam immodica siccitas densare, quia siccitas senilis, cum sit immodica, rarefacit tamen habitum corporis. 6. epid. sect. 5. com. 6. Dic: siccitas magna & repentina qualis ex lotione in aqua aluminosa, vel ex insolatione densat: quia cũ omne humidum membrale dissoluat, contrahit & conuellit: similis autem siccitas si paulatim accedit, resoluit humidum membrale facilius resolubile: ideo nec densat cutem, nec inducit conuulsionem. Ad quintum: in pueris plus indicat habitus substantiæ mollis ad cibi exhibitionem, quam prohibeat aliquanta densitas membrorum: coeũt enim in illis duo illa mollicies carnis, cum densitate, sicut in pinguedine.

Densitas quid operetur.

Aduerte tertio: Triplices homines ait abundare acribus excremẽtis, videlicet eos qui à natura sunt cacochymici, & qui prauis vtuntur edulijs, & qui crebras cruditates patiuntur. Sed non videntur hæ causę facere magis ad acrimoniá quam ad segniciẽ humorũ. Dic: non significat has causas in vniuersũ gignere aëres humores, sed aliquas species ex ijs: vide-

videlicet qui sunt natura biliosa. qui vtuntur calidis edulijs, qui cruditates nidorosas patiuntur. Adde: quod vniuersaliter hæ causæ faciunt ad acrimoniam, quia corripiuntur alimenta calore extraneo, ob defectum naturalis.

Aduerte quarto: vitia alimentorum, quædam ait esse innata. Distribuuntur enim cibaria in semina, fructus, olera, radices, quadrupedes, pisces, aues, inter quæ, semina abundant melancholia ob copiam terræ: & fere etiam flatu ob paucam coctionem, quia ex alimentis immediate prodierunt, debilis autẽ coctio flatus multiplicat, sicut plena dissipat. Sola frumentacea inter ea, ob multam morã sub terra, reposita vt tẽpore amittat flatulentiam, fere incolumia sunt. Fructus vltra paucam coctionem, abundant aqueo: quare fere praui succi sunt, & magis præcoces, ob paucam moram sub sole: incolumiores sunt autumnales: ob eã tamẽ causam ficus, & vuæ. olera in summa videntur tanto fructib⁹ deteriora, quanto natura minorem prouidẽtiam habet foliorum, quam fructuũ. Radices quia non perflatæ, nec exciccatę, humore multo pollent. Quadrupes ob exercitij paucitatẽ, crassi succi: pisces, & aues omniũ maxime cocta sunt, et boni succi

eo quod per multas inter medias coctiones, ex elementis euaserunt aptum alimentum homini, mixtorum vltimo. 6. Collect. 1: videlicet, carnes auium omnibus hominibus, pisces ijs tantum qui mundo sunt corpore: sola enim facilitate coctionis vincũt aues, in reliquis vicuntur. opportet autem in re cibaria ad conciliandas multorum authorũ sentẽtias & Galeni ipsius secum, intelligere mentẽ Gal. summopere laudantis quædã alimenta, quæ experiẽtia monstrat periculose, sæpe etiã noxie sumi. Nã inquirit naturam alimenti in se, non quid operetur iuxta sumẽtis varietatem, ita enim euadit doctrina & simplitior & perfectior: quem scribẽdi modum semper seqr̃. Ergo præfert alimentis oĩbus in succi probitate etiã carnibus pedestrium, & ante volatilia lac, oua sorbilia, pisces saxatiles: & inter fructus horarios, mora: quę tamen corpus replẽt sæpissime scabie, & cacochimia, & in vẽtriculo corrũpuntur: videlicet quia in natura sua cõsiderata, & secundũ familiaritatẽ quã habẽt cum humano corpore, talia pronũciãda sunt: sicut, quod ait curationem perficiendã esse ęquato contrario, & remissã qualitatẽ remittere intẽsam, æqualẽ vero cõseruare: illę enĩ propositiões in opere lęderẽt, nisi adiun-

Aliméto-rum classes.

gantur determinatiões alię. Ergo laudes dictorum alimentorũ ne in opere officiát, duę cõditiones, requirũtur, ꝓpter facilitaté suę corruptiõis: prima qđ corp⁹ sumens non sit imundum sm̃ vasa, & multo magis sm̃ ventriculũ: sicut em̃ in corpore mũdo superata ab ĩnato calore in substantiá nr̃am transeũt, ita á cacochimia obtéta in vitiosũ succũ migrant. Altera cõditio: ne misceátur alimentis tarde coctilib⁹: ná propter moram in locis coctiõis simul cũ illis vicientur. Quo fit, vt monachi solis pisceb⁹ perpetuo vescentes rari⁹ morbis infestétur, quá sęculares qui carnes interponũt: & infantes solo lacte ali iubétur á medicis, quo tépore lactátur. euadũt enim ita florentissimi: & hedi, & vituli lactantes, quádiu domi vinculis cõtinentur á pastu, suauissima sunt & saluberrima. Marcialis: lacte mero pastam, &cę. Ideo noxia est mixtio carniũ cũ piscibus, & magis duorũ facile corruptiliũ, vt pisciũ cũ lacte, vel ouis mollib⁹. ad vtilitaté ergo operis opportet in talibus séper meminisse, qđ vbi altera harũ conditionũ deest: deest aũt fere semper: insalubria sunt talia õnia: securissimę vero carnes, pręsertim alitũ. Memorandum aũt est, vt inter cacochima numeret brassicá, & olera, potissimũ siluestria: & lampsaná dictam
alam-

alambédo terrã xaramago, quare chycorium, & lupus salictari⁹, in ratiõe aliméti incõmodãt. Scribitur eñ chycoriũ pessimi succi lib. de euchymia. 14 licet repastinatiõe antiquis ignota reddatur multo incolumior vulgaris escarola. Q̃re vi⁹ olerũ in febriẽtib⁹ in totũ cõmendãd⁹ nõ est. Sed oportet habere rationẽ naturę ęgrorũ quorũdã, qui audito noĩe ptisanæ cõfestim nauseãt: in quib⁹, etiam si laborẽt exquisita tertiana, cõcedit Gal. ad Glau. cap. proprio oua, & cerebrum suillum, & in laborãtib⁹ pleuritide asellos. 1. acutor. 27. Quare gratificãdum est aliquid appetitui ęgrorũ: tum quia nõ tolerãt meliora, tum quia fere vẽter appetit alimẽta aduersantia humori in vasis abundãti. 3. de causis syntomatum 7. Q̃re optim⁹ quidẽ vict⁹ acutorũ est cremor ptisanę, medulla aurãtij, panis lot⁹, ius lentiũ, lactuca, panata cum lacte seminũ frigidorũ: raro olera aliquot, & assa poma: minus amigdalatũ, maxime in acutis, aut vbi affect⁹ repit ad caput. Nã & in sanis p̱ ęstatẽ ęstuãtib⁹, Gal. si cõtinẽtes sunt prohibet in totum fruct⁹ horarios, si incõtinentes parce cõcedit. Memorãdũ itẽ est, qđ refert nõnulla alimẽta vitiari in ipso ortu, vt frumẽtũ ex rubigine vulgo ferrugẽ, sicut alia in interitu, si fuerint interẽpta veneno, Victus ęgrorum.

vel morbo: ſicut nonnulla per morá vitiantur. Mol licies enim quæ cõparatur alimentis diu ſeruatis, initiũ putredinis eſt: quare optima ſunt recentiſsima, non modo lac, oua, piſces, ſed & farina lib. de affectionibus, & pánis vnius tantũ diei, apud Zoar in procemio, & carnes omnes ſtatim poſt earũ mactationem. Niſi quod in ſolis carnibus propter diffi cultaté coctiõis earum, ſi ſunt natura ſua duræ, prę ſtat vt ſeruẽtur per hiemẽ horis. 12. per ęſtatem ſeptem. Apud Zoar in proem. & .7. Therap. 6. vaccinæ vero diutius ſeruentur, quod vocat Hypocrat. 4. acutorum. 99. vetuſtiſsimas. Nam licet calor ille ſit putridus qui reddit illas teneriores, verũ maior eſt vtilitas ex cõparata mollicie: ſicut in pane ex ad mixto fermento: ſed variandũ eſt tp͞ꝰ aſſeruãdi pro varietate diuitiei earum & ventriculi coquentis, & tẽporis anni. Aquá autem prauá inducere cacochimiá apparet, quia qui vtuntur tali aqua, ſunt gutturoſi, viſceroſi, decolores, ſteriles. Nã licet aqua non nutriat, inficiẽs tñ humores vicioſa qualitate, cauſa eſt cacochimiæ. Cõtra vero vbi aquę ſunt probę, vt apud nos entre douro & minho. Memorãdũ eſt, ex aqua in paratis, aceruari bilẽ, ſunt aũt parati natura birioſi, & acute febriẽtes. q̃re hypo. raro cã admittit in acu-

in acutis.3.accutorum.40.& cōment.42. discipuli Hypoc. exhibebāt suis febrientib' vnū vasculū vel duo tātum, quorū quodq; capiebat vnciam vnā & semis. Et tertio de fracturis .39. in biliosis naturis prohibet aquam, loco eius concedens mellam. Et Trall.lib.6.2.ex Hypocrate non concedit aquā in acutis, nisi gratia delationis in medio alimentorū, vel médicamentorum. Propter puritaté enim substantiæ suæ, & moram in visceribus, vertitur in bilem, vbi viscera bile abundant: non (quod quidam aiunt) quia per antyparistasim auget internū calorem: neq; (quod quidam alij scribūt) quia attenuat, & fundit bilem, & ita ad sensum videtur augere eā: sed quia, vere ex Hypocrate, & Gal. vertitur in bilem. Videlicet quando sola sumitur, vt in acutissimis in quibus seruabat Hypocrates egros sine cibo vsque ad statum: ita enim se explicat .3. acutorum: nam in alijs: in calida natura, aquæ potio.6.epid. sect.4.14. Addit Gal. inter causas acrium excremétorū, meditationes & curas. Vnde intelligitur, cur raro litterati, & religiosi visātur bene colorāti: augent enim bilé & melancoliam, ex assiduitate meditandi. Addit etiam pro causa crebram sumptionem acriū médicamentorum, qualia solebāt sume-

re ij qui timebant sibi ab obstructiõe viscerum, lib. de Euchymia. 3.

Aduerte quinto: numerat infectiones cutis psorã, leprã, exanthemata. ex quibus psoram & leprã interpretantur cels. lib. 5. 28. & Plin. lib. 20. capit. 1. scabiem. Sunt autem adsimiles affectiones, ambæ melancolicæ apud Paul. lib. 4. 2. & 7. Aphoris. 40. quare male numerantur inter hiemales. 3. Aphoris. 20. Definiuntur autẽ cutis dura, & rubens, cum multo pruritu, & furfureis resolutionibus, per mixtis pustulis quibusdam, alijs siccis alijs humidis: quæ omnia leuiora sunt in psora: ideo psora vbi malignatur, transit in lepram, sicut lepra in elephãtiasim: exanthemata autẽ comprehendunt nostras variolas, & morbillos: nã (dicente celso) oriuntur sæpe in pueris, & in partibus medijs corporis magis quã in extremis: & agnoscunt ea duplicia Paul. lib. 4. 8. & Hypocrat. 6. epidemiæ, sect. 2. 29. Quædam minuta quæ ab exiguitate vocantur morbilli, & a lerpendo sarampam: quædam vero lata, quæ comparant varis vulgo spinhas carnaes, vnde dicuntur variolæ vulgo bexigas. Vtrunque autem genus latinis dicitur pustula, vnde bustellas. Aliquando autem nomen exanthematis sumitur latius:

tius: vt hic, & lib. de atrabile, comprehendens elephantem?

(*Cum igitur.*)

Explicat quomodo & quando, febris sequatur ad densitatem in natura cacochymica?

ADuerte primo: nomen στέγνωσις, interpretantur stipationem, vel constipationem, vel angustiam meatuum, vbi. s. pori redduntur angustiores. nomen autem ἔμφραξις, interpretantur obstructionem vel infarctum, significat plenitudinem pori ab aliquo infarciente. Et hoc modo distinguit Galen. hic sumens ea in proprijs significatis: latius enim obstructio dicitur vulgo, de vtraque affectione, quando diuiditur in coarctatoriam, & attenuatoriam: similiter & stipatio de vtraque affectionem dicitur. 3. de sanit. 15. Sed de causa harum affectionum videtur controuersia: quia. 3. de sanitate duæ tantum causæ traduntur, conniuentia vel densatio meatuum, & repletio eorum: verum. 9. Ther. 1. additur tertia causa, astrictio carnium inter medios poros: primo autē de locis primo, stipationis in retenta vrina afferuntur causæ tres, obstructio

ab impacto, tumor præter naturam colli vesicæ, & aliquid ortum intra collum. Dic: lib. 3. de sanitate inquirit solas causas angustię pororum, lib. autem .9. Therapeut. inquirit causas prohibentes transpi rationem, verum .1. de locis docet causas stipationis in meatu amplo, quale est collum vesicæ.

Aduerte secundo: Cruditas in portat actionem læsam concoctricis. 3. de causis syntomatū. 1, & de differentijs syntomatū. 4. Quod autē sequatur febris ad corruptā coctionem de qua hic agitur, facit primo natura cacochimica: videlicet si corruptio est nidorosa, vel fumosa: talis enim natura solet in currere diariam: si aūt corruptio est acida, rarius sequitur febris, & ea putrida: quoniam relictū a regimine naturæ propter corruptionem, facile putret. Secunda causa est: quia cōmittunt se post cruditatē ijs, quæ rapiūt corruptū ad membra: qualia sunt. 4. de san. 9. & .8. Therap. 5. exercitiū, insolatio, balneū, frictio, ira, & verecūdia. Est enim cōuenientissimū eo tēpore, in lecto se continere, etiā si non dormiatur, apud celsum lib. 1. 2. quies enim & somnus matutinus & calor lecti, perficiunt concoctionem: vnde cōmendantur talia senibus, qui non plene per noctem concoxerunt. Et in febribus implacidis. 4.

Coctionē promouētia.

accuto-

accutorum.48. Ideo.8. Therap.citato, in reliquarũ diariarum declinatione laudat balneum: in ea vero quę proficiſcitur à cruditate negat ante integram febris ſolutioné. Videtur tamen immodicũ quod .9. Therap.4.&.5. præſente ſynocho, differt flebotomiam per biduum, propter cruditatem primæ coctióis, & cliſterẽ non cõcedit, niſi mollem ideſt ſine ſale, poſtquam alimentum concoctũ eſt in vẽtriculo, & deſcendit. Forte propter Eraſyſtratios, qui fugiebant flebotomias. Sed ſi in cruditate quieſcendum eſt, quomodo.2. accutorum.22. præcipitur, ijs qui ſupra conſuetudiné cibati ſunt, non quieſcere. Dic: hic curamus factam iam cruditatem, illic pręcauetur futura, lẽta deambulatione, vt deſcendat alimentum, ad loca coctionis: ſicut peracta in integrum coctiõe, exercitium & potus amplior .7. Therap.6. Licet enim lib. de flebotomia .9. quæ curant factum præcauent etiam futurũ, non ſequitur é conuerſo: quia leuiora ſufficiunt ad præcautionem, quam ad curationem. Quid ergo agendum in cruditate, ſi neque ad molem corporis, nec ad inteſtina, trahendum eſt alimentum? Dic: fouendæ ſunt partes ventris ad perficiendam coctionem, Abſintino, & Nardino ex Gal. citatis. Quod conſilium

filiū turpiter interpretatur, & ideo reprobat Auer. 7.collect.7.quasi Galenus præcipiat fouere ventrē aqua calida. Fuchsius item non recte, pro fotu vertit robur, vt sit sensus, minus febricitare ex cruditate, eos qui robustum habent vētriculum & epar: cum magis mostret ratio cruditatem in illis membris robustis, tanquam pendentem a maiori causa deteriorem esse. Tertia causa febricitandi, est retentio alui: nam fluxus succedēs tam in alimento prauo, quam in corrupto prohibet febrem secundo alimentorum de vuis. Nisi forte sequatur febris propter frequentiam surgendi: ea enim frequentia sufficit inducere febrem hic, & vigiliæ .2. Aphorism.4: ita vt ob eam causam timeat Aueroes purgare tertianarios cap. proprio, & in valde debilibus sufficit ad mortem.3.Cris.9. Alterum symptoma, vocat hic Galen. inflammationem ventris, quam apertius explicans.8. Therap. citato vocat ardorē, vel morsum, vera enim inflammatio ventris, fere non visitur in cruditate.

(Cæterum foraminum.)

Tractat alteram speciem prohibitæ transpirationis, non ex pororum densitate, sed ex obstructione.

Aduer-

ADuerte primo: cum hic legatur vniuersaliter, causam putredinis esse prohibitam transpirationem, & .xi. Therap. 4. illa tantum putrere, quæ calida humida sunt, in calido loco, non probe difflata, plurimi intrepretium putant, causam perpetuam putredinis, esse prohibitam transpirationé: quorum quidam putant nunquam succedere putredinem, nisi illa præcedat: alij vero dicunt iungi necessario saltem tanquá consequens, quia accedéte calore putrido, pristina difflatio non satisfacit. Alij vero inquiũt, imo est causa concõmitans: quia vbi putredo, ibi debilitas ĩnati caloris, vbi debilis innat⁹ calor, non fit sufficiés pulsatio, quare iá iungitur prohibita difflatio. Dic: cõstat nõ esse perpetuá causá antecedété putredinis, prohibitá difflationé. Si enim naturalis corruptio mixti est putrefacto .4. meth. 2. possũt aut mixta phiberi á mala difflatiõe: possent igitur nõ corrumpi. Secũdo multa externa etiá solida putrent sine mala difflatione: ergo magis interni succi. Et aperte in aere vel cibo pestiléti, quo pori latiores sunt magis sequitur putredo. Tertio: causa est prior effectu salté natura: sed prohibita difflatio explicata ab illis est posterior salté natura putredine: ergo nõ põt asseri pro causa putredinis.

Putredo an semper a retenta difflatione.

Quarto:lib.de inæquali in temperie.6.scribit multa putrere, propter alias causas, sine prohibita trãspiratione:et hic causas putredinis in febribus duas explicat:malam difflationẽ in plenitudine vasorũ, & defectum innati caloris in plenitudine quoad vires. Quin & Gal. ipse, tam infra, quã de inæquali tẽperie.7.ait calida humida in calido humido loco citissime putrere: alia vero etiã, sed tardius & est familiare Gal. sola frequẽtia tradere. Itẽ:ad putredinem sufficit corruptio innati caloris ab extraneo .4.metheororũ: sed ea potest accidere multis alijs de causis:nam vua cõtacta liuorẽ ducit ab vua & ab aere pestilẽte humor corũpitur, & si innascitur spõte venenũ in corpore, cur non innascetur etiã pestilens putredo in humore? Quod autẽ locus.11.Therapeut. intelligand⁹ sit de frequenti causa, declarat qđ iungit:illa tm̃ putrere quæ calida humida sunt & in calido humido loco cõtinẽtur: Certũ est enim aliqua frigida & in hyeme putrere: Quod autẽ hic addit (multa) videtur aduersari.4.methe.1.asserenti, magis repugnare putredini magna paruis. Dic: simpliciter magis durant magna, quia pl⁹ obtinẽt de calido ĩnato: vbi vero putredo oritur ex prohibito effluuio, copia, quia auget obstructionẽ, magis parat putredini.

Ad-

Aduerte secundo: de duplici plenitudine, senté-tias aliquot ex libro de plen. & de ratione curandi per sanguis missionem. Prima: Nomen generis est ex excessus vel abundantia: & dicitur de quauis re aucta, ita vt etiam de qualitate. 8. Therap. 1. frequentius autem medicis dicitur de excessu humorum. Is excessus triplex est: cacochimia, plenitudo quoad vires, plenitudo quoad vasa. Cacochimia dicit excessum cuiusuis humoris preter sanguinem in quantitate: non enim (quod multi putant) cacochimia dicit intemperantiam humoris, sed excessum quantitatiuum humoris non sanguinei: qui ideo dicitur peccatum qualitatiuũ humoris, quia in eo statu abundat humor prauus facta ad sanguinem collatione. Ostenditur: quia nec cognitio cacochimiæ, nec curatio conuenit peccanti humori per intemperiem, sed per quantitaté: quia nec nota ex colore, nec purgõ appositissimum remediũ cacochimiæ. Et quod maius est lib. plen. 11. si sanguis vasorum vel quod idem est, omnes simul humores redduntur ex quouis victu intemperati, non est cacochimia, sed intemperãtia sanguinis: sicut si vnus reliquorum humorum similiter intemperatur, dicetur intemperies illius, non cacochimia:

Plenitudinis differentiæ.

&

& horum vitiorum vtrunq; alterãte cõtrario sanabitur, nõ purgatiõe: nisi forte ceu noxium inemendabile præstet educere ex corpore, licet non superfluat quãtitate. Secunda: plenitudo quoad vires sigãt copiã humorum grauãtiũ vires siue excedat, siue nõ quãtitatem naturalem pristinã: & appellatur πλῆθος plenitudo vel multitudo: licet latius plenitudo sicut græcis πλῆθος dicatur etiã de ventriculi repletiõe, & q̃ cacochimia .3. ep. sect. 4. 74. Hu9 plenitudinis perpetua nota est, grauitas in parte, vel in toto vbicunq, adest plenitudo illa: sigãtq; auctũ sæpe solum sãguinem in vasis, vel toti9, vel partis. sæpe etiã sanguinem cum humore aliquo ex reliquis. Omnis em̃ humoris excessus si simul augetur sanguis affert notã grauitatis indicãtis subesse plenitudinem quoad vires. In ijs aũt specieb9 duabus plenitudinis quoad vires conuenit flõia maxime: siue insit toti, siue parti, siue inflãmet, siue solũ grauet. Tota difficultas est, num alij humores aucti citra sãguinis augmentũ possint inducere grauitatẽ, & ita plenitudinem quoad vires. de quo Gal. de plen. 10. respõdet solã bilem auctam, non posse aliquã ex plenitudinibus duabus inducere, quia prius inducet alium morbum, quã per sui augmentũ grauitatem mem-

membris, & multo minus tensionem vasis inferat: pituitam vero posse, vt in yposarea: atrabilis minus, quia alia signa affert euidentiora, tetricũ aspectũ, irationalem molestiam. Quando ergo grauitas est ex aucta atrabile in vasis, ex qua reddĩ sãguis & crassus & ater, licet non simul increscẽte sanguine etiam cõmendat Gal. floĩam de floia. 6. quia nõ deijcit valde vires melãcolia, & sanguini permixta est, tanq̃ illius fex: Et condẽnat nõ flobotomãtes in ea abundãtia. Si vero grauitas nascitur à copia crudorũ humorũ, timet floĩam propter sequentem debilitatem ad copiam crudorum cum frigiditate, & inutritiõe: quare ante febrẽ caute floãt, presente ea, si vis debilis est nullo pacto, citato de floia, &. 12. Thera. Sed quomodo in eo cap. ait plenitudinem, quoad vires fieri ex aucto sanguine, vel copia crudorum, non memorãs melancholiã: capite autem 10. ait crassi sanguinis abundãtiam, vt plurimum esse melãcolicam, raro crudorum succorum? Dic: grauitas cum sit debilitatio virium nascitur, vel à multo sanguine grauãtiũ humorũ, vel à copia crudorũ nõ alentiũ vltra grauitatẽ, crassꝰ autẽ sanguis redditur sæpiꝰ ex mixta atra, rariꝰ ex mixta pituita. Tertia sñia: plenitudo quoad vasa appellatur plethora male

male enim confundunt multi plithos & plethorã. Est enim plithos genus ad vtrãque plenitudinem, plethora sola quoad vasa de plen. 6. importat plethora excessum humorum tantum, vt vasa periclitentur rũpi: quod fieri non potest. nisi excedẽte solo sanguine, vel omnibus simul humoribus, ita vt seruetur antiqua proportio, aut vnus inter eos parum excedat de plen. 7. Iudicauit enim vere antiquitas non posse cũ vita fieri vt vnus humor citra sanguinis augmentũ tantopere intra vasa abũdet, vt periculose vasa distendantur, quam affectionem vocarũt plethorã. Huius perpetua nota est tensio maxime iũcto rubore, vel calore vel tumore vasorũ. Cuius perpetua sanatio est sanguinis missio, & adhuc magis si iũgitur lassitudo phlegmosa: quę vltra tẽsionẽ addit calorẽ & pulsũ, tẽsio enĩ ait lib. ple. 7. nõ precedẽte fatigẽ suficiẽter ĩdicat sanguinis copiã, & magis iũcto aliquo ex signis abũdãtis sanguinis. Licet autem Galenus magis recipiat ad agnitionẽ phletorę nomen tensionis, vulgus magis cum erasistrato vtitur nomine tumoris vel turgentiæ, quã tensionis ex Galeno.

Quarta sentẽtia: non videtur inutilis doctrina erasist. licet reiecta de plenitudine. 6. quod nota incipientis

entis plethoræ fere sit auctum virium robur: perfectę autem, tumor & plenitudo vasorum, & totius. Fere enim ita apparet experimento, & ita pronunciant homines. Gal. autem reijcit primam notam: eo quod, robur viriũ pédet ex téperaméto, & bona nutritione solidorũ, non ex copia sanguinis: cũ ea magis grauet. Sed ipse vndecimo Therap. 1. & 3. ex quantitate & qualitate spiritum, carnis, & solidorum constituit robur virium. Antequam ergo sanguis propter copiam conculcetur, & putreat, fere vires augentur. Sed quo modo hic sequitur ex aucto sanguine robur, si paulo ante sequebatur grauitas & segnicies ad motũs? dic: aucto sanguine sequitur augmentum animalis spiritus, & proinde facultatis deferentis: sed simul augetur pondus ferendum ex graui humore: si ergo modice augetur cum temperamento, sequitur robur: si immodice, vel cum corruptione grauitas sequitur. Num autem sit recipienda Galen. doctrina de plenitudine decimo, quod robur solũ cõsistit in bona nutritione solidorum: caro vero, adeps, & humores aucti augent pondus, non facultatem deferentem, merito vertetur in dubiũ. Varie enim docet Gal. in quo cõsistat robur cuiusq; facultatis. nam. 4. Ther.

4. imbicillitatem omnē ait esse validum intēperamentum, robur aūt temperamentū: verum .3. simplicium .26. & .5. de locis vltimo. addit vtriq; affectui vnitatem & cōpositionē, alibi bonas, alibi malas: nam debilitatem ait quandoq; esse solutionē vel diuulsionem vasorum, vt in superpurgatione, vel raritatem ventriculi in chylificatione .11. autē Ther. 1. &. 3. facultatem locat in temperamento & quantitate spiritum, carnis, & solidorum: hic vero ait, eam esse tēperiem tantum solidorum cū quantitate bonæ nutritionis: & in illis per tota manere facultates, non mandari ad illa per neruos, vel arterias. In quibus vltra varietatem, non explicantur potissima principia operātis in animali facultatis: Primū enī agens est animi vis, quā vocant facultatem in cerebro residens: proximum qualitas quędam alia á qualitatibus quatuor instar lucis repente membris cōmunicata, á principio per neruos aut arterias: tertium est, sanguis & spiritus quę vocant calidum innatum qualitate temperata, quantitate modice aucta: quæ in senibus deficientia reddūt omnes finictiones imbicillas. Reliqua omnia videntur magis delata quam deferentia, ossa, carnes, adeps, humores.

Quinta sentia: abundantiæ humorum aliæ referũtur notæ de plenitudine vltimo: quædam magis, quædam minus sciẽtificę. Tensio, sanguineę copię, vlcerosus sensus, mordatium humorum, grauitas, crassiorum. Propriusitem cuique humori color, si æqualiter sparsus est per corpus humor. Reliquæ notæ minus scientificę fere petũtur à ventriculo & capite: nempe, fastidium, appetentia, sitis, somnus, vigilia, affectio animi varia: accedunt item indicia ex ante acto victu, & ex sex vocatis naturalibus. Nec oportet cum quibusdam ex cogitare, cuique humori suam lassitudinis speciem: satis est explicasse notas: quarũ quęvis efficit coniecturam, plures scientiam, citato.

Aduerte tertio: inter hęc tria sub siſia, cacochimia semper distat re à plenitudine quoad vasa, sed potest coire plethora & cacochimia: vt quando solus sanguis, vel omnes humores abundant iuxta antiquam proportionem, & cum hoc aliquis humor præter sanguinem momẽtanee auctus est. Cacochimia vero & plenitudo quoad vires possunt coire: sicut plethora & plenitudo quoad vires, licet ratione semper distent. Memorandum est autem ex 11. Therap. 4. copiam, crassiciem, & lentorem esse

causas obstruentes: quia idem potest crassicies, vel lentor in pauco, quod copia in humore, nec crasso nec lento. Ideo crassa alimenta vel glutinosa morbosa sunt, licet sint boni succi, quia obstruunt. Sicut attenuantia morbosa, quia mali succi, & minimum alentia. Ideo ambo illa genera eduliorum, reprobátur lib. de euchymia. 5. De putredine autem contenta in parte, proponit exemplum frequentissimũ flegmonis: quo nomine hic late sumpto cóplectitur etiam erysipelas, & carbunculos.

(*Calidiores autem.*)

Capit. 4. TRadit causam mixtá, nempe aerem æstiuũ, qui calore inducit febré per vicinitaté diariam: putredine autem in constitutione pestilenti, putridá. Explicandę sunt in hoc loco difficultates. Prima: qualis sit diuisio morborũ, de qua hic fit métio, in cómunes & dispersos. Secũda: quomodo distát, morb⁹ epidemicus, pestilés, cótagiosus, hęreditarius, venenatus. Tertia: in quo cósistat contagio. Quarta: cũr ex morbis quidá sint cótagiosi, quidá secus. Quinta: num cótagiosi morbi inducát morbos sibi dissimiles. Sexta: num per oculos fiat talis cótagio, quá vocát fascinationé. Septima: pestilés

febris

febris quomodo distet á non pestilenti.

De primo: secãtur morbi in prœm. epid. & lib. de aere & aqua, in cõmunes vel vniuersales, & particulares vel dispersos: vniuersalis est qui multos vno tẽpore infestat, particularis qui diuersis. Rursum vniuersales diuidunt in endymos, vel publicos, id est loco alicui familiares, & epydemicos vel populares, quos vagari accidit, inuadentes vno tẽpore multos e populo. Inter populares vocatur pestis vel pestilens morbus, epydemicus plurimos perimens. Vnde colligitur distare febrem pestilẽtem á peste. Nam iuxta finitionem dictam multa possunt esse genera pestis, quod notauit Gale. 3. epide. sect. 3. 2. & 35. & 1. acutorum. 5. etiam citra febrẽ. Febris autem pestilens, est certa febris species, quæ mortales quandoque citra pestem corripit: cuius peculiare symptoma est colliquatio 3. epidemiæ sect. 3. 57. & hic aliquam febrem pestilẽtem ait oriri, ex praua humorum putredine, citra contagium in aere vagans. De causis autem, vtriusque generis morborum, scribitur lib. de natura humana sect. 28. communes ab aere ortum habent, dispersi á victu quisuusque est. Sed contra: in lib. de flatibus post diuisionẽ morborum dictã, sequitur (vtrorũq;

causa aer est.) Secundo: mẽbra diuisionis non opponuntur sed subalternãtur: nam victus cõtinet in se aerem. Tertio: quia aqua vitiosa, & alimẽtum, citra aeris vitium sunt causa morborum communium, lib. de natura humana citato, & apud Paul. lib. 2. & Orib. lib. 3. in fine. Quarto: nõ videtur epydemicus omnis morbus qui multos e populo corripit vno tempore: alias, morbi familiares temporibus, aut ætatibus, aut naturis essent epidemici, contra Gal. 3. Aphoris. Quinto: supponit aerẽ putrescere contra Arist. 25. problematum. 19. asserẽtem aerem & ignem non putrere. Dic ad primum: (licet liber de flatibus non recipiatur pro hypocratico.) vtriusq; generis morborum causa est aer: scilicet communium solus, dispersorum autem tanquã concausa: determinatur enim certa morbi species, ex aere cum prauo victu. Ad secundum: membra diuisionis sunt aer inconstans, & victus cõplectens etiam aerem, sed cõstãtem: & ita opponuntur. Ad tertiũ: aqua & alimentum vitiosa, reducuntur ad malitiã humorum aptã pessimæ putredini: talis autem malitia simul cũ aeris calore, est vna causa pestis, ex Gale. hic. Alia vero causa & frequens, putridus aer: & ita vere potuit dici morborũ cõmuniũ causam esse

aerem.

aerem. Ad quartũ: in anno cõstãti nõ corripit multos aliquis morbus: pauci aũt dispersi, vltra causam ex prauitate victus, determinantur ad certã speciẽ, ex tempore anni, natiuo temperamento, & ætate: vnde fiũt morbi vernales, vel autũnales, iuueniles, vel seniles, licet sint dispersi: de quibus egit Hypocrates. 3. Aph. sicut de endimis lib. de aere & aqua, de epidemicis, aũt in epidimijs. Ad quĩtũ: 4. meth. 1. scribitur õnia putrere preter ignem: cum ergo in problematis asserit aerem non putrere, de suprema regione agit, quæ igne referta est. Non putret autẽ ignis, tum quia non patitur mixtionem, nam propter vehementiá agendi, omnia cõuertit in sui naturam: occasio autẽ putrescendi mixtio est: tum quia quod putret, necesse est superari á calore externo: nullus autem calor maior est igneo. Si vero aliqua alia conceduntur non putrere, intelligenda sunt difficillime putrere: vt aurum, & oleum, sicut Gale. 1. de Antidio. dicit omnia senescere, præter vinum: videlicet, quia tardissime senescit.

¶De secundo proposito: epidemia importat cõmunem vagationẽ morbi tantũ: contagio remissionẽ fomitis ad vicinũ aerem: hæreditarius cõmunicat fomitem semini: & ita tria hæc genera morborũ,

ſimplicem ſignificationem habent. Deleterius autem morbus importat qualitatem vitæ aduerſam, quam fere ſequitur perditio. Peſtis vero ſignificatio magis compoſita eſt: importat enim vagationem epidemiæ, contaminationem contagioſi, & qualitatem venenoſam deleterij, ſimul iuncta.

De tertio propoſito: cōtagionis cauſæ videntur eſſe quatuor, quas fere memorat Ariſt. 7. problem. 7. Prima: putredo aliqua in humore, quod contendit Fracaſt lib. de cōtagione. Fomes enim non exurgit momentaneus, ſufficiens inducere affectum: ab humore quieto, ſed à moto: non poteſt moueri ad contagiũ à calore innato, quia ille emēdat malitiam fomitis: non ab extraneo comburente, quia talis diſsipat ſomitem: ergo ab extraneo putrefaciente. Neque obſtat: quod cattarrus, morbus gallicus, & rabies, ſunt cōtagioſi ſine febre: quia in illis eſt aliqua putredo, non ſufficiens ad febrem. nũ autem éconuerſo, omnis putredo ſit cōtagioſa, videtur: argumento, quod cum primum corripit febris putrida, aliquem edomo, conſequenter alij in eadem domo inficiuntur: verum magis, & minus, iuxta varietatē reliquarũ, quatuor cauſarum. Nam tertiana cũ habeat calorē multo acriorem, propter

defe-

defectu tamen lentoris minus cõtagiosa est, quam flumę, & astmata. Altera causa: lentor fomitis lenta enim omnia hærent, nec integre dissoluuntur: vnde per moram imprimunt. Tertia causa: locus cutaneus vt scabies: & magis, si membrum est cute nudatum, vt ophtalmia. Quarta causa: locus expirationis, vt cattarrus propter expirationem cerebri, & phtysis propter expirationem pectoris.

De quarto: colligitur multos morbos esse contagiosos, licet vario gradu contagij. Quomodo ergo. 1. problema t. 7. solam pestilentem vocat cõtagiosam? Dic: non pugnat secum, qui .7. problema. 7. numerat multos alios: sed videtur more vulgi, vocare cõtagiosum eum morbum, qui & vagatur & cũ periculo vicinos afficit, qđ sola pestis habet.

De quinto: difficile est afferre causam, cur ad fomitem morbilli, non sequatur aliud quam morbillus, & ad fomitem cattarri nihil aliud quam cantarrus. Occurrunt illi fomites oẽs prius cuti, quam reliquis membris: & tamen fere non imprimunt, nisi in certum membrum, & certum morbũ. Fracastorius & Fern. 2. de abditis refferũt hæc ad naturalem annalogiam vel (quod idem est) ad proprietatem occultá, vel vim cæleste impressam fomiti.

Ex quo influxu putant fieri, vt non nunquam in anno salubri vagetur certus morbus epidemicus, & in anno inconstanti quandoq; non vagetur: Inde putant fieri, vt modo vagentur pleuritides, non aliud: modo inflãmatiões epatis, non aliud: quod incerto tempore crises eueniant per sudoré plurimis, in alio per fluxum ventris: quod modo pereãt plurimi tales, modo saluentur oés: quod in petro humor crudus occupet omnes glãdulas corporis, nullum autem articulum: in paulo vero, oés articulos, nullam glandulam: quod aer pestilens etiá citra quod putrescat perimat plurimos: quod fomes strumosi inducat strumas non aliud, ophtalmici vero ophtalmias, non aliud: & putant hanc proprietaté esse illud diuinum, quod Hypocrates in proœmio præsogiorũ cõmendauit summopere considerandũ in morbis. Galen. vero conatur hæc omnia reducere ad elementales mixtiones, per quas vnus fomes cõmunicat cũ vno membro, vel affectu, non cũ alio, licet illud sit difficillimum tueri. Num vero producant cõtagiosæ affectiones alias sibi dissimiles. Dic: possunt producere imbecilliores affectiones, quãdo exiguo tépore operantur, vel mora téporis ãmittũt vires, apud Diasco. proœmio lib. 6.

De

De sexto: ostenditur posibilitas fascinationis, experimentis multorum, qui nostro æuo coacti sunt seccedere ab humana conuersatione, ne fascinarét proprios liberos, vltra sententiam Plinij lib. 7.2.& Solini de familia apud Lybiam. Nam dictũ beati Pauli ad Galat.3: quis vos fascinauit Galatę: & Vergilij in bucolicis: nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos: per methaphoram dicta sunt: primus modus fascinationis ostenditur: supposito ex lib.3. de locis.7.& lib.6.cap.5. intra nos posse nasci venenũ: & quod magna ex parte mandatur ad extrema, tanquam ad ignobilia: nam in animalib⁹ salubribus multis, caput, cauda, dentes, & spinæ de tectæ quiddã deletereum habent: ideo quadrupedũ caudæ reprobantur a Rasi.3. Aphor.4. & glans supra posita ano galinarũ. Et lib. de Tyrea. ad pisonẽ extremas vtrinque partes viperarum, ceu multo veneno abundantes abijci præcipit. Scorpius (alacrã) in cauda habet venenũ. Pastinaca marina (vja) in radio. Coruus marinus (peixe aranha) in ceruice. Murena (morea) in dente: & Myrus (mirã.) Imo & morsus hominis lethalis traditur alijs hominibus, apud Rasim, Dioscori. Auicenam. Vnde masticati cibi interdicuntur infantibus, maxime

à ieiunis nutricibus, quandiu alimenti per mixtione non est obtusa vis illa dentium deleteria. Et panis demorsus à muribus reprobatur: infantium vterina infectio ad cutem per exanthemata mãdatur. Venenati cutis maculosa redditur. Capita columbarum reprobantur à Zoar in proemio. Et capita pisciũ à Tralliano cap. de epilepsia. Et corruptum semen, menses aut humores ad caput mãdant deleterias auras, vnde frequẽs est epilepsiarum occasio: & alimentum cutis vniuersaliter reprobatur, Galen. 4 acutorum in fine, cutis ipsa suscipit excrementa corporis in scabiosis, elephantiasis, strumosis, inflãmatis, prurientibus, cancerosis, & quouis modo tumẽtibus. In febribus autẽ putridis quia putredo ad cutem mandatur, primus qui secta vena extrahitur sãguis putridior est. In inflamatiõe pars purulẽta extrorsum tollitur. Imo & in fructibus sũmus apex, & imus pediculus, & extima membrana auferuntur, ceu viliora. & folia olerum externa. Ergo in plurium capitibus cõtineri potest deleterius humor, cuius vapor si fuerit lętus insigniter lędit. Altera sumptio est: fixionem oculi vehemẽter imprimere vaporẽ capitis rei visæ. nã infixione oculi multus spiritus mãdatur ad oculum: ideo ex intēta

visione fatigantur oculi. Simul autem cum multo spiritu accedit ad visile vapor noxius: eó quod oculi cute nudati sunt. quemadmodum ergo ab oculo ophtalmico transit vapor manifeste noxius, in oculum conspectũ, & inducit ophtalmiam: ita ab oculo fascinátis exit vapor occulte noxius, lædens cõspectum: maxime si conspectum est valetudinariũ, vt infantes & fœminæ. Sed cur plures fascinantes fœminæ sunt? quia retenti menses facile transeunt in deleteriam qualitatem, quod monstrant symptomata prefocatarũ & fere feruntur ad caput: quod dolor capitis in retentis mensibus indicat. Cur inter fœminas maxime vetulæ fascinant? quia menses in illis iam retenti per ętatem promptius vertũtur in venenum. Nam licet sit illis naturale retineri, retentũ tamen prauum excremẽtũ, praue vitiatur. Vnde per eam ætatem magis tentantur libidine: maxime quibus non ita pridé restiterũt. Nam assuetudo separandi noxium, vt ad fonté mandetur inducit perpetuo insignia dána, quia retenta purgatio titillat: ideo masticati cibi tempore mensiũ prohibentur lactantibus, tanquam noxij propter vaporum corruptorũ contagiũ, ex humore moto. Cur fascinator ieiunus & in æstate, & vbi præcessit affe-

ctio animi valida, vel motus humorũ impetuosus,
magis fascinat, in contrarijs statibus minus. quia
praui humores agitati plus vaporis deleterij com-
municant oculis. Cur ergo cadauera, & qui vene-
num sumpserunt, & febrientes putride, non fasci-
nant? quoniam in talibus humor fere non est vene-
nosus: & quiescit, & cutis cum oculis densatur: nec
adest intentus aspectus: neq; calor cum lentore re-
quisito ad contagium. Cur maxime creduntur fas-
cinari quæ opima sunt & pulchra? quia talia corpo
ra alterutra plenitudine laborantia, dixit paulo an-
te Gale. promptissima esse ad febres, ideo iubentur
statim vacuari. 1. Aphoris. 2. & apud Cels. lib. 2. cap.
2. Cum plenior quis & rubicundior seipso fact⁹ est,
suspecta habere bona sua debet. Cur oculi fascinãtis
non læduntur ab innato veneno, ostensum est. 3. de
locis. 7. Alia possibilitas fascinatiõis creditur, ex vi
indiuiduali cælesti noxia: sicut quorundam oculi
contra creduntur, habere vim beneficam ad res in-
spectas, vulgo (benzedeiros.) Tertius modus ex
cõmercio cum dæmone lædente: quod confessi
sunt, quidam ex fascinatoribus beato Thomæ ad
Galat. 3.

De septimo; cum febris pestilens distet à cæteris,
in

in eo quod plures perimat, & promptiſsime inficiat, referunt cauſam nonnulli, ad mineram putredinis: quæ in peſtilente eſt cor. Alij ad prauitaté putredinis. Alij ad putrediné cordis ipſius. Galen. hic frequentem occaſioné putat eſſe putrediné continé tis, vel caloré eius multum cum praua qualitate humorũ. Sed videtur certius, cum Arab. & Fern. admittere pro cauſa, qualitaté deleteriam cõmunicatá aeri à cælo. Prima ratio: multæ peſtes ſunt ſine febre, aliæ cũ febre intermitente. 3. epidemiæ. 3. Rurſus quædam peſtis, febris eſt diaria vt ſudor brittanicus, alia æthica in qua cor ipſum putret. 3. de præſagat pulſuum. 3: cauſa interitus, communis inueniēda eſt: non in minera cordis; non in putredine praua; non in putrido corde: Alia igitur cauſa eſſe non poteſt, quam deleteria qualitas, modo in ſpiritu, modo in humore, modo in membro. Item, ſi ſubeſſet putredo, putridum communicatum vrinę neceſſario turbaret vrinam, & ſedimentum, & colorem: quod non apparet. Item, calor eximius putridus valde mutaret pulſum: cum tamen multi remiſiſsime febriát. 3. de præſagat pulſuum citato. & decimo ſimplicium. 5. Item: non ſequeretur ad illam putrediné, tam citus interitus (multi eñ fere

repen-

repente occumbunt,) nisi ad qualitatem dileteriā, vt in fossis nuper apertis, apparet item occulta qualitas, quia modo corripit pestis hoc genus animalium, modo illud: & modo hos homines modo illos. Nec sanarentur per exiccantia cordialia, nisi hac natura pollerét, humiditas enī exiccāda (quod Gal.) ait quādoq; in alijs febribus præpollet. Quoniam autem venenum est, id circo etiam in corde residet: siue quia sponte sua venena inter membra cor petunt, sicut quædam alia externa, certa mēbra in corpore petunt: siue (quod Fracastorius ait,) quia fugientes spiritus venenum externum, ad cor refugiunt, deferētes iam secum veneni seminariū.

(Oportet enim.)

Docet aptitudinem passi plurimum posse ad pestem inducendam.

ADuerte primo: dispositiōes corporis aptas pesti. Prima est: excrementa multa in corpore quando pestis oritur ab aeris putredine: vel humiditas multa interna, quādo occasio eius est extern' calor. Secūda dispositio: obstructio pluriū meatuū, omnes cum vita obstrui non possunt. Non obstat quod prima quarti doctrina. 4. cap. 1. corpora dilatorum

tatorũ pororum ſcribũtur aptiſsima: quia videtur lectio corrupta, cum ibi Auicena tranſcribat ſentẽtiam huius loci, neq; reffellat eam. Non obſtat. 2: quod per poros latos trahitur putridus aer amplior: quia læſio in peſtilenti aere, non naſcitur ex amplis poris, ſed ex multo calore interno, trahente ad ſe copioſum aerem: Nam ſi is intro non adeſt, latitudo pororũ non eſt cauſa, cur plus aeris trahatur: vnde magis offenduntur iuuenes quam ſenes, & ſanguinei quã melãcholici, & viri quam mulieres: & ideo lib. de natura humana ſect. 2. 10. reducit præcautionem peſtis ad duo capita: nempe loci mutationem. & pauci aeris ſufficientiã. Non obſtat tertio: quod ſenes & debiles minus corripiũtur, qui tñ vidẽtur cõſtare dẽſis poris: quia ſenes ſunt rariores iuuenibus. 6. epidemiæ ſect. 5. 6. Tertia aptitudo eſt plethora: ea enim ſi ſimplex fuerit, auget obſtructionẽ: ſi vero iũgitur cacochimia, præparat putredini. Quarta eſt: otiũ & crapula, quia licet ſint cauſę cacochimię & plethorę, & ita videãtur iã numerata: accedẽtia tñ de nouo cõſtituũt quartã cauſam. Neq; obſtat: quod tertia primi doctrina quinta in fine docetur præcautio peſtis cũ otio & flabellatiõe: quia per otiũ intelligit modicũ exercitiũ: & flabel-

 latione

latione parat sufficientiá exigui aeris. Quinta: libido cũ cruditatibus: quia prior minuit innatũ caloré repugnantem, cruda autem facile corripiuntur ab extraneo, quia non obtinentur ab innato?

Aduerte secundo: quæ corpora febribus oportuniora sint, fere Galenici ex.8. Therap.7.&.8. constituunt ordiné contra Auicen.1. quarti.2. sequenté.

Cal. siccum.	Calid. humid.
Calid. tantum.	Siccum tantum.
Temperatum.	Frigid. siccum.
Frigid. tantum.	Humidum tantum.
Frigid. humid.	

Qui tamen ordo licet proteruiendo posit sustineri, pugnat cum experientia plurium doctisimorum medicorũ, & ratione. Ná qui crebro in vita vel sponte sua, vel ex leui occasione febricitát, fere sanguinei sunt, experiméto Arabũ, Nicoli, & meo. Ratione ité: nam licet siccitas valde disponat corpus ad inflámationem, & humiditas repugnet, & ita ad febrem: simpliciter, vt febris est magis proni sũt biliosi, sicut ad putridas sanguinei, quod ex ipso constat Gal. Verũ illi frequentius febricitabunt, qui aptiores sunt ad febres quæ frequenter inuadũt: inuadũt autem frequentisimo experiméto febres ex obstructióe densata cute: dia-

riæ, & ex cruditate, & putridę oés: sed putridis magis patent sanguinei, sicut etiá obstructiõi cutis propter annexá plethoram. In cruditatibus aũt dicente Gal. citato, ęque biliosis corripiũtur: ergo ad frequẽtes febres paratior est sanguine⁹. Si aũt Gal. numerat in primo ordine biliosos, aperte explicat, non agere se de tẽperatura magis obnoxia febri simplr̃, nec febrib⁹ frequẽtibus, sed quoad hæc duo: nempe quoad casum in diarias, & quoad casũ in putridas post diarias, si in diaria nõ cibantur: quod vitiũ erat cõe suo tempore. Imo in ordine frigidi tm̃, & humidi tm̃ solam cõsiderat læsioné ex fame tolerata. Nam, qđ attinet ad casũ in diariã remotior est frigidus tm̃. quam humidus tm̃ quoniá frigiditas magis repugnat esséntiæ febrili, sed in læsione cõtracta ab inedia, magis læditur frigidus tm̃, quam humidus tm̃: nam. 7. Aphoris. 60. carnes humidas habẽtibus famen adhibere cõuenit. Fames enim corpora siccat: ergo sæpius febricitabunt in vita sua.

Calid. humid.	Calid. sicci.
Calid. tantum.	Sicci tantum.
Temperati.	Humid. tantum.
Frigidi sicci.	Frigid. tantum.

Frigidi humid. Nam pl⁹ oppugnat inflãma-

tioni febris frigiditas quam humiditas, & plus parat febrĩ calor quam ſiccitas. Non obſtat: quod robur tẽperati habet ſuam repugnantiá ad morbum, vltra contrarietatẽ temperamenti. quia repugnare morbis in vniuerſum, opus eſt naturæ magis, quá temperamẽti: repugnare vero huic morbo magis quá illi, temperamenti & non naturæ: quia omnis morbi, vt morbus eſt ad ſanitatẽ, par eſt contrarietas. Non obſtat ſecũdo: quod ſicut ſanguinei ſynochis magis obnoxij ſunt, ita pituitoſi quotidianis, bilioſi tertianis, quare non oportuit vniuerſaliter pronunciare, ſanguineos omnibus putridis eſſe paratiores: quia reliqui ſolum incidunt in putridam quando vnus humor ita augetur, vt non reguletur á natura: ſanguineus autem quãdo quiuis humor, propter generalem aptitudinem ad concipiendam putrediné. Per ſanitatem enim male olent, dicebat Gal. citato: quare frequẽtius incidet in aliquá putridarũ, quam reliquæ tẽperaturę. Non obſtat tertio: quod apud Auicená citato, quãto humiditas magis ſuperat caloré, tanto eſt putridinoſior natura: maior eſt auté proportio humidi ad calidũ in humido tm̃, quá in calido humido: quare humidũ tm̃ oportuit locari in .1. ordine. Quia maxime parás febri

eſt

est excess⁹ caloris, qui deest in humido tãtũ. supposito auté pari calore, quo pl⁹ humiditas excesserit, eo reddetur natura putridinosior. Nõ obstat q̃rto: qđ 14. tertij. 6. in hoĩe epatis frigidi multiplicantur febres: corp⁹ aũt fere sequitur tẽperaturã epatis. quia corpus magis sequitur propriam tẽperaturam vel cordis: frigiditas enim epatis in imprimẽdo in corpus, facile vincitur à corde. 2. artis. aptitudo auté illa per accidens sequitur ad serosum sanguiné talis epatis, ebullienté ex facili occasione: quod pari causa accidit ijs qui se ingurgitant per æstaté fructib⁹ horarijs. Videtur tamen durũ cum Auic. asserere homines epatis frigidi frequentius febricitare, vel sanguinis serosi, licet iungatur sanguis serosus, debilitas epatis, obstructiões. Primo: quia syllogism⁹ videtur concludere: plures calidi incidunt in febres quam frigidi: ex calidis hominibus plures habent epar calidum quam frigidum: ergo plures incidũt in febres habentes epar calidum, quam habentes illud frigidum: siue illa aptitudo sit per se, siue per accidens. Nec minus illa: fœminæ abundant sanguine seroso supra mares: oportebat ergo contra experientiam sæpius infestari febribus.

Aduerte tertio: quod tempus anni sit morbo ap-

tius & quod particulatim pesti. De primo: 3. aphorism. 9. scribitur, ver saluberrimũ, autũm' morbosissimus, & magna ex parte exitialis. Sed cõtra est: quod tertio aphoris. 20. numerantur multi morbi vernales, & . 1. problematũ 27. asserũtur ver & autũnus inter tẽpora maximẽ morbosa. Cõtra secũdum vero est: qđ autumnus vtraq; sua qualitate repugnat putredini, quę est origo exitialiũ morborũ, & quod scribitur . 3. aphor. 8. in anno cõstanti morbos euenire boni iudicij, & . 2. aphor. 13. nisi cõstitutio sit pestilens, plures ex ęgris sanãtur. Dic ad primũ: cum corpora quędã sint bene sana, quędã vero vel plethorica, vel cacochimica, in bñe sanis ver raro excitat morbos, & eos salubres: sanguinei enim morbi sunt omnium mitissimi. 2. præsagiorũ. 46. In corpore vero in salubri excitat morbos, sed sæpius ad bonũ: quia mouet ad exteriora & ignobilia: sicut crisis permutatiõis ad exteriora in omni morbo laudatur: licet quãdoq; sequatur læsio, & mors, quia humor mouetur qui ante quiescebat. Ver eñ inter anni tẽpora, somnus inter affectus corporis, dies creticus inter dies morbi, non sunt in se mala: sed ostẽdunt malũ in corpore latens. & hac ratione, ver inter anni tempora scribitur saluberrimum:

infra

infra, æstas autem superiori, qui vero decumbunt ex lõgis morbis magna ex parte pereunt in hieme vel æstate: quod Arist. scribit. 1. problema. 26. centũ ab vtroq; solstitio diebus, eo quod vis labefactata ex longo morbo insignẽ calorẽ æstatis pręcedẽtis tolerare nõ potest. & minus multo auctũ hiemis frigus. Ideo. 1. pbl. 17. ait qui cronicis morbis laborãt, maxime si senes sunt hieme perire. Cur ergo tabidos ait Hypocrates. 6. epid. sect. 7. 24. fere in autũno perire aut vere? Dic: tabidi non tam pereunt ex frigore, cum febriant: quam ex mutato in actiuis aere percutiente vlceratum pulmonem. Ad obiecta vero de autumno. Dic ad primum: autumnus scribitur exitialis collatione ad alia tempora: non collatione ad eos qui saluantur: plures enim etiam in autumno ęgrotantium in communi statu temporum, saluantur quam pereant. Ad alterum, ex. 3. Aphoris. 9: autumni malitiam nõ facit propria tẽperies, sed concurrentia. Primũ: quia est mutatio, & ad qualitatem actiuã, & ad deteriorem. Secundũ: aer valde attenuatus ex ęstate proxima, interdiu à calore solari inflammatur, noctu à frigore tenebrarum gelatur. Tertium: recurrunt praui humores ad viscera. Quartum: excipit corpus plenum

adustis humoribus ab æstate. Quintũ: copia fructuũ auget cacochimiam. Æstas, & hyens minus morbosa sunt: quia solas passiuas qualitates mutant, non actiuas. 1. problemat. 25. & .28. Cæterum ægrotant frequẽtius in æstate homines, propter imbecillitatem virium: & minus pereunt: in hyeme vero ẽcõtrario. vis enim robusta per hyemen, non succumbit nisi validæ causæ: sed esset difficultas de morbo frigido, num sit deterior in hyeme, quia improportionalis est roburi virtutis, an leuior, quia proportionalis frigori hyemali. Et videtur, quod si causa in frigidás est exigua, magis resistit robur virtutis: si vero magna, magis resistit intemperies contraria, iuxta tradita secundo artis de repugnantia ad morbos, in homine temperato. De aptitudine autẽ ad pestem, autũnus est aptissimus, propter innatã malitiam: ex reliquis autem temporibus iudicatur hyemalis deterior, quia creditur origo eius ex radice superiori.

Aduerte quarto: de aptitudine passi. Credit merito Gal. aptitudines & repugnantias ad morbum non esse simpliciter numerandas, sed & ponderandas non secus quã indicationes curatrices. 8. Ther. vltimo. quo aũt ostendat partẽ artis conseruantem

appellatam, & curantem, ambas esse correctiuas, vel sanantes, relegat lectorem ad caput. 13. lib. num ars tuendæ: quo loco demonstrat propositũ. Addit Gal. ad actionem simpliciter vnius in alterũ, requiri similitudiné inter vtrũq; in genere. 1. de generatione. 7. Ad breuitatem aũt, & facilitatem actióis, requiri similitudiné etiam in specie: Vg. vt corpus corripiatur febri pestilenti in putredine aeris, sufficit quod sit putrefactibile: vt autem cito corripiatur, quod habeat etiam similitudinem ad putredinem, in humorib9. De modo autem precautionis, videtur discordia inter hunc locum, & primũ epidemiæ, sect. 2. 7. illic enim totá rationé præcautionis ad morbos epidemicos sitam esse ait, in constituendo temperamento corporis contrario, intemperamento morboso imminenti: Hic aũt eam præcautioné minoris facit, fugitq; ad corporis vacuationem. Dic: illic totus timor est ex aeris intemperamento: quare intéperies corporis contraria, sicut sanat præsentem intemperaturá, ita tuetur a futura, iuxta doctriná Hypoc. lib. de sanguinis missione. 9. In peste auté cum timor pendeat ex putredine, summa præcautionis est prohibere putrediné. Ad cautioné vero laudat Gal. vacuationé. s. per flebo-

boto-

botomiā vbi sanguis abundat vel detentū est assuetum profluuiū: apparet enim experiméto iuuenes & sanguineos maximè corripi peste: præterea in cacochymia purgationé per benedicta: nam licet plures ex peste fluxu alui pereāt. 3. epidem. sect. 3. 56 plures etiam ex peste cum fluxu euaserūt. 4. aphor. 21. Cōmendatur maximè vlcus apertum: fontes: quare oportet, vt aperti abcessus non claudantur. Cōmodissima est migratio ad locum salubré dūmodo ij qui migrant non ferāt praua secum mali semina: alias roborata natura ex probo aere conata expellere noxium sæpe mortis occasio est. sicut qui ex salubri loco accedunt ad pestilentem, magis quá incolæ ob dissuetudinem corripiuntur.

Hactenus explicauit Gal. causas quinq; febriū: ná de quinta mixtione scilicet calidæ substátię quę aliméto paratur, ideo non meminit particulatim, quia apertior est, quá vt disquisitiōe egeat. Sed respōdendū est quorundá obiectis aduersus dicta: deinde inquirendū si quid prætermissum est á Galen. de causis febris. Cōtra causas diariarum opponunt: si oritur diaria nōnūquá ex calefaciéte externo, oportebat ablato externo calefaciéte cōfestim minui febrem: at qui apparet sæpe cessante causa febrem

aut

aut incipere aut augeri: non igitur ab eo pendet. Dic: causa externa imprimit in corpus, corpus ipsum in spritum cordis, is spritus quam primum calefactus est, licet cesset externa causa, pergit calafacere corpus, quare febris augetur: non aliter quam lignum ab externa face inflãmatum, quam primum aliqua parte versum est in prunam, extincta licet face, comburit vniuersum lignum. Secundo: calor inductꝰ à calefaciẽte externo remissior est calore cordis: ergo magis remittet quam intẽdat, spritus calorem & cordis. Dic: res natura sua calidissimæ, eb exiguo calefaciẽte inflãmãtur, sulphur à scintilla, vapor lucernę à flatu, spritꝰ à corde, cor ab externo calefaciẽte. Adde: quod ab externo calefaciente sanguis inflammatur, quare aer permeans vasa non sufficit in frigidare cor: quo fit vt excãdescat. Tertio: nisi intercederet in corpore alia causa vltra externum calefaciens, semper sequeretur febris ad illius præsentiam, contra rei euidentiam. Dic: liquatio à solo calore prodit, nulla intercedẽte causa: & tamen lutum non liquatur à calore solari propter ineptitudinẽ passi. Quarto: in initio inflãmationis visitur diaria antecedente rigore: & tamen rigor est propriũ symptoma humoris: ergo

diaria

diaria non fit á solo spiritu calefacto. Dic: humoracris suo motu inducit horrorem: si auté solus spiritus cordis reddatur calefact⁹, diaria constituitur.

Contra causas vero putridarũ obijciunt primo: cur brutis quorum vasa sunt angustiora, alimenta vero crassiora, non eueniunt similiter febres ex obstructiõe? Dic: homo multo pluribus morbis quã bruta obnoxius est, propter causas explicatas. 3. simpliciũ: peculiarius aũt febribus quia quantitate sanguinis, illa omnia excedit. 10. problema. 5. sicut inter homines sanguinei, supra. Secundo: vulnerato cerebro confestim succedit febris, & ad confertam vacuationem puris, vel aquæ in aqua intercutem. 6. Aphoris. 56. &. 27. quæ non potest pendere ex putredine humoris. Dic: in primo casu sequitur febris nomine inflãmatiõis sequentis ad vulnus membri principalis. In secundo aũt casu, distituti humores calore innato facile putrent: vtrobiq; aũt adest vehemens motus spirituum conatium expellere noxã sensatam. Tertio: putredo externa in defunctis, vel in mixtis inanimatis cũ sit maior propter defectũ caloris innati, non inducit calorem eximium, neq; colores illos qui apparent in sanguine putrido: ergo aliunde pendet illa febris. Dic: nisi cum vapore putri-

putrido iungatur calor actualis viuentis hominis, non sequentur effectus illi: sed solũ aderit calor velut potentialis, putridus: cum humores & membra defunctorũ rigeát. Quod enim putrida fuligo cõmunicata cordi sufficiat ad inducẽdam febrẽ, apparet: quia si mora in aqua calida balnei inducit deliquiũ, & mortẽ, cur nõ magis calida fuligo cordi cõmunicata? Quarto: ostẽsum est. 2. artis, nõ trahi ab arterijs ad cor aerẽ: ergo nec fuligo trahetur ad cor à crure inflãmato. Item in scabie, elephãtiasi, & cãcro, multa putredo adest, cũ malo odore: & tamen non sequitur febris. Dic: in primo casu fuligo per multas pulsatiões putrida accedit ad cor, cũ corpus sit extra & intro trãspirabile: in secũdo aũt casu, nõ cõmunicatur putredo cordi, quia est in loco remoto à corde, vel non agitatur à calore innato, vel cõsistit in humore crasso quiescente.

Sequitur: vt inquirãtur causę febriũ si quid Gal. addẽdũ est. Nã vt morbi causę quinq; lib. de causis morborũ sufficienter traditæ sint, quoniã febris est vl'is intẽperatura, & à corde orta, forte peculiarem originẽ vltra illa quinq; obtinebit. Et videtur origo febris referẽda ad causas in genere tres: in quib⁹ cõplectimur, & illas Gal. quinq;, & aliã non minus, imo

magis

magis momentaneam, quæ propria est animatis, cum illæ quinque in omni genito locum habeant.

Prima causa: putredo humoris vel vermium vel puris, vel mẽbri. Apparet enim non esse negãdam hanc causam quarundam febrium: nam etiam in frigidis affectibus prope mortem, retentis excremẽtis: & ideo vt videtur putrefactis, sequitur febris, quæ antea non aderat. Acrimonia item caloris ad tactum, cum putredine extracti sanguinis, attestãtur putredini. Cur autem putredo addat rei putrẽti calorem, vulgo referunt ad caloré continentis, qui obtinẽs, id quod putrefit calefacit. Sed eũ calor continentis sæpe non sit æqualis, calori ebullienti in putrescente, videtur verius, opinari non aliud calefacere, id quod putret: quam innatum calorem ipsius: qui iam non coercitus, sed cum humido suo substantifico expansus, ebullit, & ardet: simul cũ cum humido in pomo putrente diffluit, qui ante sicco coercitus, nec ebulliebat, nec calefaciebat: sicut enim innatus calor in pipere & calce, quandiu in subiecto constante & sicco consistit, non exerit operationem suam: vbi autem piperi accedit humiditas caloris nostri, calci vero affusa aqua, ambo ebulliunt, & comburunt: non aliter calor innatus

rei putrentis in humido vnito & diffluẽte calfacit: constat enim. 4. Methe. putrescentia primũ, reddi humida, deinde sicca de quo infra de putrefactiõe.

Secunda causa: accessus causæ externæ, constituẽtis in calefacto esse aliquid contentorum cordis: vt alimenta aut mendicamenta calida: & insolatio, ira, lassitudo, feruor sanguinis, qui nascitur ex ebullientibus intra vasa vel fructibus, vel oleribus, aut in exitu exanthematum, aut bilis, aut sanguis aucta, aut in toto, aut in parte aliqua: ita vt spiritus aut humores cordis ponantur in calefacto esse. Item, densitas, aut obstructio, tum propter prohibitũ ingressum aeris refrigerantis, tum propter fuligines aeres aceruatas calefaciẽtes. Hæc enim omnia possunt inducere calorem in triplici cordis substãtia, citra concursum putredinis: cuius certum argumẽtum est, quod in quibusdam febribus: per multos dies durantibus, apparet ab initio coctio: quæ non appareret si subesset putredo aliqua.

Tertia causa: mot⁹ validus & vnio ĩnati caloris in corde & foco, ab ĩpetu natꝫ conãtis humorẽ noxiũ vel coquere, vel pellere: vniri enĩ & moueri innatũ calidum, ab indita cordis doctrina ad varias partes, pro varia rerum necessitate, constat. Nam in plãtis

per hyemem reddit calor naturalis ad radices, per æstatem vero ad ramos: in animalibus per hyemẽ & somnum ad viscera: in vigilia & æstate ad cutẽ. In cogitatione ad caput: vnde calefit caput, refrigeratur ventriculus: in tristitia ad cor, in verecundia ad faciem, in gaudio ad cutem: in patientibus inflãmationem ad partem suppurandam: vnde succedit rigor, sicut & in initijs accesionum, propter motum calidi ad focum: sic ad locũ dolentem mandatur, vnde tumet pars dolorem passa: in morbo ad humorem morbi coquendum, vnde vrina priuatur sedimento: ad sensoria autem mandatur in sentiendo: ad musculos in motu arbitrario: ad ventriculum post cibum, vnde refrigerantur à cibo homines exangues: licet quidam aliam causam cõminiscãtur. Sicut ergo in dictis occasionib⁹ ob leuẽ motum calidi ad certum locum, certus locus calefit, cætera membra refrigerantur: sic in motu valido totius calidi, fere rigor antecedit, sequitur febris: maxime vbi motum ipsum calidum fuerit calidius moderato, propter aliquam duarum causarum ante dictarum. Nam, solus cõcursus calidi innati, nõ sufficit ad febrem inducendam: id quod apparet in coctione alimenti, & meditatione. Calor autẽ hu-
moris

moris alteruter dictus solus, potest causare febrem, sicut aroma quiescens olere: sed multo magis, cum agitatur á calore innato coquente: si modo humor est copiosus: ná in furũculo suppurato, nõ succedit febris. Ostenditur frequentia hui⁹ causæ tertiæ. Primo: quádo tumor suppuratur fit febris, quę nõ prę-erat. 2. Aphoris. 47. & quãdo coquitur humor vaso rum in pleuretico. 1. Crisiũ. 18. & quandiu non coquitur á natura non febrit ęger sicut non calet pars quæ moritur. 3. epide. 8. Secũdo: magnitudo febris sequitur multitudinem calidi innati, non putredinis: ramificatur enim ad ramificationem innati, ex Auerroo: ideo febres iuuenum maiores sunt, cum oporteret calorem extraneũ magis obtũdi á calore natiuo. Tertio: aperta est sententia Gale. & Hypoc. 3. epid. commento. 8. & .1. Crisium. 18. & .6. epid. sect. 3. textu. 10. Catarrus febre succedente non recidiuat, ipsa enim febris coctio est. Quarto: in statu febrium etiam saluandorũ febris est multo maior, & tamen humor qui est causa morbi, tunc melius dispositus est. 2. Aphoris. 29. ergo nõ pendet ea magnitudo febris ab aucta putredine, sed ab aucto innato calore. Quinto: anticipatio Accessionum in augmento morbi fit ob naturá accelerantẽ ad pug-

nam: ergo non est causa accessionis simpliciter, humoris putredo.
Sed restant quam plurimę dubitationes de hoc genere. Videtur enim plurimas febres pendere ab hac causa si enim cessatio febris est reproba, quia ostẽdit calorem propter imbecilitatem non coquere: præsentia ergo illius arguet coctionem: & ita plurimę febres ex hac causa orientur. Secunda: febris in morbis esset bonum, & illius absentia malum. Tertia: non perirent homines febre: si enim oritur á naturali calore coquente, semper esset bona causa, nũquam mala. Quarta: si febris oritur ex conatu naturæ vnito calido innato, opporteret etiam in frigidis morbis magnis accidere, quod non apparet. Dic ad primum: in pluribus febribus cõcurrit causa innati caloris agitantis. Si enim quæuis accessio oritur á conatu naturæ aggredientis humorem in foco, semper concurrit ea causa: citra quam calor humoris non efficit febré. Præterea: si hi qui lethaliter habent, vbi humor prauissimas est, cessante conatu naturæ, febre liberi sunt: ergo vbi calor humoris minor est, non sufficiet ad febrem: citra aggressum naturæ cõmouentis. Ad secundum: febris indicat magnũ conatũ naturæ cogenté ad confertum

aggressum, & simul caloré aliquem humoris agitati: quare est signũ mali in corpore non leuis. Præsente aũt causa magni mali melius est febrire, quã non febrire: sicut tussire in intẽperie materiali pulmonis, licet ad tussim sequatur quãdoq; hemoptoisis, & mors: sicut melius est ad locũ dolenté mandari sanguiné, licet ad eũ fluxum quandoq; sequatur inflãmatio, & gangrena. Ad tertium: febris sicut ver inter anni tempora, & somnus inter corporis affectiones, & dies creticа inter dies morbi, cõmittunt pugnam inter naturam & morbum: quare licet in se non sint mala, sunt tamen occasio quandoque mortis: quare dicuntur homines perire febre: sicut pueri ex variolis, licet variolæ habeant pro causa naturam expurgantem. Ad quartum: causa plurima febris est calor humoris, non simplex sed agitatus ab innato calore: & hoc vocat Galenus prodire ab innato: quia non fieret ab extraneo, nisi accederet pro causa naturalis. Cur ergo non meminit Galen. inter causas huius tertiæ frequentissimæ. Dic: recenset causas quæ sunt per se causæ: innat⁹ enim calor magis est occasio vel causa sine qua non. Maxime quia frequés est Galeno, omissio determinationum alibi traditarum: Nec

omnia potuit vnus & incipere, & consumare. Et de causis quidem febrium ita sentiendum videtur: à quibus sumitur magna ad curationem indicatio: nam in primo genere curatio est refrigeratio, & ablatio si forte manet causa calefaciens: in secundo autem genere intentio est euacuatio putridi, & cõcoctio semiputridi, in tertio sola roboratio naturæ coquentis.

(*Sed quoniam.*)

Probat diarias non oriri ex putredine.

Capit.5. ADuerte primo: Erasistatus opinatus secundũ naturam in arterijs contineri solũ aerem, credidit febres oriri ex sanguine defluente ad arterias: impedita enim delatione aeris refrigerantis, feruet sanguis, & sequitur febris, non ad putrediné. Hoc constanter negat Gale. magis assentitur Atheneo, putáti febres oriri ex putredine. Excipit tantũ diarias, quia de Ethecis nondum meminerat. Quod autem addit pestilétes omnes febres putridus esse, vere dictũ est quoniam, licet in quibusdam pestilẽtibus febris sit Ethica, tertio præsagationis pulsuum, iungitur tamen putredo cordis ipsius: & licet in sudore brittanico pestilens sit diaria (quam Gal.

Gal. non nouit) iungitur tamen putredo spiritus: quare vera est sentẽtia, omnẽ pestulẽtem esse putridam, non in angusto significato, in quo contra distinguitur diariæ, & ethicæ: sed in amplo, quo continetur putredo alicuiꝰ ex tribus cõtentis in corde.

Aduerte secundo: de iudicio excretorũ in morbis, citat Gal. Hypocratem. 4. Aphoris. 55. vbi condẽnat in inflammationibus adenum omnes febres præter diarias: quia videlicet si plus vno die durãt, significatur euenisse inflammationem adenis, cõmunicatione tumoris præter naturam in viscere, cuius glandula est emunctoriũ. Quæcunque enim mala succedunt laborantibus in membris externis, habent iudicia valde opposita inter se: si succedunt per permutationẽ, salubria sunt: si propter communicationẽ, lethalia. Discernũtur aũt multio. Primo: ex tempore, nam ante coctionem omnis excretio siue ad cutẽ, siue extra corpus, mala est. 4. Aphoris. 21. sicut iteritia ante septimum. Secũdo: ex quantitate excreti, nam minuti tumores, vel pũcta in graui morbo, lethalia sunt: si quidẽ intẽtatio crisis citra momentaneã excretionẽ peior est, quã nõ intẽtari: decretoria eñ nõ decernẽtia aut mortẽ afferũt, aut difficile iudiciũ. Tertio: ex qualitate morbi: nã

si talia succedunt cum pessime habent ægrotantes, causa est communicatio, non autem permutatio: vt surditas vel rubor oculorum in acutis turbulétis, fluxus in habito a pleuritide, fastidium in antiquo fluxu, tussis in hydrope. Diaria ergo in bubone, indicat permutationem humoris defluentis, ad adenes, diuturnior morbus cõmunicationem: in quo vno discernendo plurimum momentum vertitur ad vere prædicendum. Cur autem in bubone & vniuersaliter in externa inflámatione modo succedat diaria, modo putrida, post explicatam prædictionem, docet situm esse, in cõmunicatione caloris simplicis, à parte inflámata ad cor, vel fuliginis putrentis in parte inflammata: si enim solus calor accedit diaria constituitur, si fuligo, putrida febris: inficit enim cordis humores sua putredine. Obijciunt quidam: non sufficere ad putridam accessum putridæ fuliginis: quandiu enim humores non sunt infecti durabit diaria non putrida, iuxta supra explicata. Dic: cum agens validum sit putrens fuligo in corde, & humor cordis paratissimus infici, non videtur ea mora nisi breuissima: quam medicus non curat. Sed dissentiũt interpretes, nũ etiam in sola inflámatione adenum citra internum visce-

ris affectum, succedat quandoque febris putrida: & videtur licet raro posse succedere. Quoniam Gale. 4. Aphoris. citato inquit, vero simile esse putridam febrem in bubone nasci ab inflammatione interna: quæ verba non indicant perpetuitatem. Præterea: inflammationes & vlcera externa quando suppurantur, inducunt febres diuturnas: sicut è contrario inflammationes renum & vlcera licet sint interna, sæpe nullam febrem inducunt, sæpe diariam. Præterea: in ophtalmia apparet (vt docet Auicena) éuenire febres multorum dierum. Item: nihil repugnat, in parte externa inflammata contineri vas amplum per quod communicetur cordi putrida fuligo: sicut ob contrariam causam inflammatio interna, quandoque non inducit putridam. Colligitur autem ex hoc loco, quod sicut datur febris humoralis sine putredine, vt synochus non putrés, ita datur diaria cum putredine, qualis præsens ex bubone: eo quod ratio speciei febris non pendet ex contento in corpore, sed ex calefacto corporis.

(Humorum autem.)

Explicat de putridis febribus species putredinis tres.

Capit.6. ADuerte primo de numero: Prima dubitatio est: quod .5. simplicium.6. scribuntur tres variæ à præsentibus. Secunda: quod illic docet suppurationé à solo innato calore prodire, hic vero vtriq; calori tribuit. Tertia: quod illic sicut, & .1. præsagi. vltimo, duas tantum differétias suppurationis agnoscit: hic vero adijcit tertiam. Dic ad primam: diuisum illic, est alteratio in humano corpore, quæ vel nascitur à calore innato in materiam benigná, vt chylificatio aliméti, vel à calore extraneo in malignam, vt putrefactio cadaueris, vel á mixto calore in semimalam materiam vt suppuratio inflammationis: Hic vero diuisum est, suppuratio. Ad secundam: cum in pure ad sit fætor & similitudo ad membra radicalia, agens necessario est calor vterq; : sed quia illic agit de pure nomine suppurationis, quod nomen importat actioné caloris innati, soli natiuo calori tribuit. Ad tertium: solæ sunt duę species suppurationis iuxta duo agentia vĩcentia: hic vero ad faciliore doctriná prædictiõis febriũ, addit tertium membrum mixtum: quod tamen continetur in illis duobus.

Aduerte secundo de coctione: Propriè sumitur à Galen.2.acutorum.44. sicut definitur Aristot.4. metheor.

metheor.2.pro victoria naturæ ſupra humoré, qui ſecundũ plurimũ ſui alit. Maturatio aũt pro victoria ſupra humoré, qui ſecundũ minimũ ſui alat .1. epid.44.in quo ſignificato opponuntur. Aliquãdo vero coctio latius ſumitur ab eodé Gale.pro qualicunq; victoria naturæ ſupra humorem. quomodo refrigerata bilis cocta dr̃, & morbi calidi in ſenecta coctione ſanãtur:coctione.ſ.omné ad mediocre téperamentũ adductionem ſignificante, vt in maturescentibus fructib⁹.verba ſunt Gal.6.epid. ſect.5.6. Definitur aũt Ariſt.vPis coctio,perfectio ab innato calore, ex oppoſitis paſsiuis. Perfectio auté, non importat terminũ(quod quidam putãt:opinantes aliter ſummi coctionem ab Ariſto.quam à Medicis.) Sed apud vtroſq; ſignificat alterationé ducentem adeſſe perfectũ.Primo:quia ita explicatur à peripatheticis, Alexandro,& beato Thoma.Secũdo:quia nomina in.10.ſignificant motũ,vt elixatio,aſſatio, coctio.Tertio:quia illud adiectũ(ex oppoſitis)indicat definitũ importare mutationé,quæ ab vno termino in alterũ fit.Quarto:quia primo de naturalibus facultatibus ſecundo ex Ariſtot. ita explicatur. Ariſt.vero ipſe ſcribit loco citato, generationem & coctioné eandé eſſe operationé:niſi quod generatio

fit

fit in substantia nondum constante, coctio autẽ in iam constante. Per perfectionem aũt non intelligit formam perfectiorem: quia lac sumptum à grauida vertitur in lac in vberibus: quod non est specifice perfecti⁹ assumpto. Nec perfectio, significat maiorem mixtionem, quia caro sumpta vertitur in chylũ min⁹ mixtum carne. Sed asseritur perfectio, quia est via ab elementis ad mixtum: mixtum autẽ perfectius est elementis: quoniã dotatur facultatibus cælestibus occultis, & sensu, & motu, & ratiõe: cũ elementis sola insint temperamentũ, & vnicus motus. Item: est perfectio, quia terminatur vel ad formam substantialem, vel ad artificialem accõmodatam vsui, quem antea non præstabat, ex Aristotele citato. Ab innato aũt calore ideo prodit coctio, quia elementorum mixtio non potest fieri sine beneficio caloris mouentis. Sed quomodo calor iungit etherogenea, cuius est illa separare. Dic: non in ratione caloris, sed in ratione naturalis: quia quando coquit iam est naturalis, velut directus à forma requirẽte eam mixtionẽ. Ea autem forma cõsistit vel in re coquente, vel in aere propter vim seminariam à cœlo cõmunicatam. Sed quomodo coctio fit ab innato calore, si species coctionis elixatio, &

alla-

assatio, definiuntur per calorem extraneum. Dic: species illæ locatæ sub coctione, ab innato calore fiunt: vt pote coctio in pueris quæ elixatio est, & in iuuenibus quæ assatio est: propter inopiam enim nominum, illæ naturales subeunt appellationes artificialium. Elixatio autem, & assatio, propriè dicta vt pote artificialia, definiuntur per calorem extraneum, quia reuera prodeunt à calore igneo: & ideo propriè non sunt coctiones, sed per similitudinem quandam: quia enim calor ignis, ab elixante vel assante determinatur ad perfectionē alendi, non aliter quā calor solaris à vi naturali plātæ, ideo ānumeratur speciebus coctionis. Sed adhuc potest dubitari. Cur generationem mixti tribu[illegible] Aristotel. citato vtrique actiuæ, definiens: per[illegible]utatio facta ab actiuis, cum obtinent rationem supra passiuas: coctionem vero soli calido. Dic: coctionem perfici motu attractionis, retentionis, ebullitionis, & expulsionis: ideo soli calido [illegible]eferri: ad generationem autem mixti, etiam conducere frigiditatem congregando, & vniendo. Vel per calorem in definitione coctionis, intelligit calidum complexionale: quod includit etiam frigiditatem. Sed quomodo in generatione mixti

vincunt

vincunt actiuæ passiuas, si generatio vnius est corruptio alterius, & in corruptione actiuæ non optinet passiuas? Dic: (licet sec⁹ respondeat B. Thom. 4. Meth.) possũt actiuæ non obtinere passiuas, iuxta mixtioné pristiná, pars tñ actiuarũ obtinet passiuas remanétes iuxta exigentiá eius, quod de nouo gignitur: vt in generatione vermis ex carne putrefacta. Sequitur (ex oppositis passiuis) explicante Aphrodi. idest in passiuis vel passiuarum: nempe passiua sunt, quæ prestant in concreto certá mixto substantiam. Vocat aũt (passiua opposita) quia opponitur siccum humido, vel quia opponuntur ambo calido tanquam passum & agés: vel ex Aphrod. passiua opposita sunt alimenta, initio quidé dissimilia & opposita, in fine aũt coctiõis similia. Sequitur (quæ sunt propria cuiusq; materia) idest aliud alimentũ est alię speciei animatorum propriũ. In definitione aũt, subaudiendum est (in subiecto iam cõstante) vt separetur coctio a generatione. Ex qua definitione colligitur differentia coctiõis á nutritione, & generatione mixti: nam nutritio. 3. de causis symptomatũ. 1. &. 8. localium. 6. est mutatio aliméti cocti in membrum: Coctio vero mutatio alimenti in similem qualitatem mébri, non in substantiã:

Coctionis finitio

quare

quare nutritionem vocat Gale. ſpeciem alteratiōis, non tamen coctionis: ſunt enim tres coctiones, poſt quas ſequitur nutritio. A generatione aũt mixti diſtat, quia generatio eſt perfectio in ſubſtantia non dum conſtante, nutritio aũt in materiam conſtanté: ideo definitur aliquádo á Gal. nutritio, ab ſumptæ partis non generatio, ſed regeneratio. Ex quo colligitur ſecundo calorem coquentem non neceſſario eſſe dominantem, ſupra frigus ſecum mixtũ: nec ſupra calorem materiæ coquendæ: ſed tantum dominari in actione coctionis, quia actio per mixtionem illi tribuitur: ad quam non requiritur victoria calidi ſupra contrariá qualitaté: à mámis enim, à cerebro, ab oſsibus, á glaciali, coquitur ſanguis cũ calore ſub dominante frigori ſecum mixto, & ſanguini coquendo. Colligitur tertio: ĩmaginatiōem Auic. 1. primi doct. 6. cap. 3. & prima quarti de curatione putridarũ, quod coctio in humore non reducibili, eſt operatio innati caloris inducentis qualitates præparantes expulſioni, poſtquam non potuit aſſequi intentũ primum de inducenda forma mébri: non eſſe recipiendá. Primo: quia licet aliquádo natura quádo non aſſequitur finé intentũ, conuerti tur ad aliud. Vg. quando non poteſt excreméta de-

orsum pellere, sursum pellit magno conatu: eo q̃d est naturalius illi, quauis via pellere, quá intus continere: non potest tamen, cum non discurrat præparare materiam, ad secundum vsum, postquam non est assequuta primũ. Alias oporteret, quod sentiens irritum esse conatum tussiẽdi in calore pulmonis immateriali, conuerteretur ad infrigidandum: & sentiens læsionem ex defluente sanguine ad locum dolentem, retineret: nec amplius mandaret. Secundo: videtur reijcienda, quia pus maturum difficilius pellitur quam sanguis, quanto est crassius sanguine: & tamen natura postquam ex sanguine non potuit alere corpus, mutat in pus. Tertio: quia in humore etiam expellendo, videmus dominante natura quanto magis procedit coctio, eo magis intendi præparationes ad formam membri, albedinis & æqualitatis. qua proptér etiã Aristol. 4. Meth. 4. per suppurationem, inquit reddi humorem habilem expulsioni non propter tenuitatem acquisitam (fit enim crassior) sed propter victoriam naturæ supra humorem: quia euictũ facile gubernatur. nec rationes doctorum oppositum probant. Prima: bilis per coctionem redditur crassior: ergo natura debuit pellere in initio, & non

expe-

expectare statum, nisi per coctioné pararet expulsioni: similiter & sanguiné in synocho. Secunda: sicut in sano coctrix præparat nutritoriæ bonum humorem, ita in ęgro debuit parare noxium expultrici. Dic ad primum: vis naturalis ex vniuersali præscripto seruat institutum ordinem, vt nunquam operetur expultrix, nisi cessante coctrice. Dic secundo: ex eo ordine operandi in facultatibus naturalibus sequuntur cõmoda multa: quia natura humoré iam euictum facile pellit, vt pote obsequentem: & in tépore coctionis separatur vtile à noxio, vt non expellatur simul cum noxio: & permiscetur crassum tenui, sine qua mixtione solũ tenue pelleretur: & applicatur materia meatui expurgatorio, quæ ante mébro permiscebatur. Hæc omnia cõmoda apparent in puré inflámationis collato ad sanguinem, si ante maturationé rumperetur. Dic tertio: expellit natura in statu non ante, quia humor noxius impermixtus bono, magis irritat expultricé. Ad secundum: cum sit vna virtus naturalis coctrix, semper vnũ operatur. Colligitur quarto: quo modo coctũ possit incrudari. De quo dic primo: specie variata nulla est dubitatio: nã ex carne fit chyl⁹, post sãguis, post caro: similiter ex lacte potato, chylus, sanguis, Coctum nũ incrudent.

ac cum enim in quauis mutatione specifica, á coctio expellantur portiones aliquæ antiquæ mixtionis: nihil inconuenit nouũ mixtum habere mixtionem inferiorem pristina: quæ dicetur incrudatio. Dic secundo: manẽte specie, id quod coquitur potest substantifice humectari: nam quædam plantæ natura sua prius trahunt terram, vnde euadunt fructus accerbi, vel accidi: procedente autem maturatione, tracto humido aereo & aqueo, euadunt humidiores substantifice: vt castaneæ, & vuæ. Nec tamẽ illa humectatio licet interna & substantifica, potest dici incrudatio, sed maturatio: quia incrudatio requirit humectationem substantificam vltra cõstantiam debitam mixto. Dic tertio: coctum est siccius & constantius crudo propter resolutionem humidi á calido .4. Metheorum .2. Ad incrudationẽ autem necessaria est humectatio interna, quæ reponat humidum substantificum amplius & velocius, quam exsiccetur ab igne præ existentis terræ: id quod raro est possibile, quando videlicet concurrit valida vis tractrix alimenti, & alimentum est valde humidum, & viæ delationis alimenti non cõniuent: quod accidit in secunda specie Ethicæ bene curatæ. Verum spermaticum membrum ex siccatum non

re hu-

rehumescit, quia viæ delationis conniuent, nec rosabundat quia deest vis nutritoria reparás humidum. Quia ergo raro est possibilis rehumectatio illa substantifica, in qua consistit incrudatio, dixit Auerr. 4. collect. 3. coctũ incrudari non posse, & assum non reuerti ad elixũ: potest tamen coctũ reddi liquidius, quod est aliquo modo incrudatio. Quádo scilicet permiscetur aqua saccaro, vel melli, vel vino, quo modo bilis dr̃, desciscere in pituitá. 3. acutorũ. 38. Dic quarto: licet ex causa dicta bilis vtraq; non possit reddire ad cruditatem sanguinis, & ita per se propria coctione sint incoctiles. Verum per mixto sanguine ambæ coquntur, ita vt alant: nam ex illo mixto sanguinis, & bilis fit noua species roris & carnis. Mutata aũt specie certũ est coctũ posse incrudari. Colligitur quinto: mixtũ posse gigni citra coctionem á calore prodeuntem, vt ferũt de cristallo vi frigoris concrescéte. Imo proprie sumpta coctione nullum mixtum gignitur per coctionem sed per generationé: quia coctio est perfectio mixti iam cõstãtis, sicut generatio est mutatio á non esse mixti ad esse mixti. Colligitur sexto: coctionem apud Medicos & Phylosophos sicut, & cruditaté nõ sumi æquiuoce: ná coctio apud vtrosq; non signifi-

cat præparationem ad expulsionem, licet Manardus cum alijs concedat: sed solam operationem caloris innati in humorem, per quam natura superat humorem. Apud Auicenam autem opinantem vim coctricem in humore noxio parare expulsioni, merito asseretur coctio, quia coctio dicitur omnis operatio virtutis coctricis: sed illa inmaginatio supra explossa est. Ad rationes autem Hugonis prima quarti, quibus ostendit æquiuocare Medicos, & Phylosophos in nomine coctionis. Ad primam: coctio in bile iuxta Auicenam est infrigidatio & humectatio. Dic: illa significatio est abusiua: nam apud Arist. & Gal. coquentia sunt modice calida, augentia quantitatem calidi innati, non qualitatem. Aliquando autem accipitur á Medicis latius coctio pro reductione ad mediocritaté: in quo sensu distabũt coquentia medica à physicis: sed est acceptio rara & amplissima. Coctio vero propriè sumpta pro actione caloris innati in humorem, ita vt aliqua ex parte alat, alio nomine vocata maturatio, & coctio adhuc proprius sumpta, pro actione caloris innati in humoré ita vt plurima sui parte alat: ambæ he significatiões sunt vni-

vniuoce apud Physiosophos, & Medicos. Ad alterá Hugonis, incoctionis, vel cruditatis apud Aristot. vnica causa est, defectus caloris in ordine ad humidum coquendum: apud nos vero caro vaccina non coquitur ob abundantiá terræ: & febriens non coquit propter excessum caloris, & fructus aliqui non maturantur propter vehementem æstum. Dic: cũ cruditas opponatur coctioni, quę proficiscitur á calido per miscéte humidum, semper orietur à defectu caloris in ordine ad humidum per miscédum: caro vero vaccina tardat in coctione, quia difficile est separare multum terreum ab humido ad nouá permixtionem. Febriens male coquit, ob defectũ quantitatiuum calidi innati, sicut fructus in magno æstu non maturantur, quia comburuntur, non autem incrudantur. Colligitur septimo: cur quarto. Metheororum tertio. cocta reddantur calidiora, & crassiora, & lentiora: si apparet lac frigidius sanguine, & spiritus animalis vitali, & bilis cocta pallidior est .2. acutorũ .44. pallidũ aũt minus flauo calet, adde qđ crassiores sunt multi fructus immaturi maturis, & pituita cruda quá cocta, & minus lentũ sputum visitur in pleuritide cocta .1. acut. 33. Non enim videtur sufficere ad hæc

Coctum min⁹ crassius.

obiecta, quod humidum per coctionẽ admixto terreo redditur crassius: humido aũt tribuitur coctio inter passiuas, eo quod per coctionẽ humidũ terminatur alieno termino, terreum em̃ proprio termino terminatũ est: Non sufficit (in quam) hæc interpretatio: quoniam Arist. & Gale. asserentes cocta esse crudis crassiora, pronunciant illud de toto cocto mixto ex humido & sicco, collato ad totum crudũ sicut quod addunt cocta esse calidiora & lentiora. Quare videtur asserendum coctum, fere calidius esse, crassius & lentius: videlicet quia coctio proficiscitur á calido, ideo calidius euadit coctũ: crassius aũt quia per actionẽ caloris dissipatur tenue. Lẽti⁹, quia per mixtione multa passiuarum cõparatur rebus omnibus lentor. Aliquando tamen licet raro, coctum euadit frigidius, quando agens est frigidius re coquenda: tenui⁹ quando prius trahitur terreum quam aqueum, vt in quibusdam fructibus, & morbis in quibus ab initio apparet sidimentum, & vrina pauca & grumosa. 4. Aphorismor. 69. aliquando euadit coctum minus lentum, quando mixtio crudi erat glutinosior. 1. acut. 33. Colligitur octauo: cur Galenus aliquando omnes tres species suppurationis, tribuat tanquam agenti vtrique calo-

calori.1.præsag.vltim.& 2.Aphoris.47. non nunquam optimum pus soli innato, prauum soli extraneo.5.simpl.6.& 1.epid.sect.2.44: quoniá vbi considerat in purè sola bona, tribuit innato: vbi sola mala, extraneo. Cũ tamen in omni triplici suppurationis specie, appareat effectus amborum: nempe fœtor & albedo, asserendus est vterq; calor agens in omni purè. Si autem quæratur, de producente formam substantialem puris. Dic: non producitur á calore cum sit agens inferius ad substãtiam: sed ab vtroque fit præparatio ad formã, si necesse est concedere formam nouã substantialem.

Aduerte tertio: de putrefactione: cum corrũpantur mixta ab excessu cuiusuis in temperamenti, nó dicuntur putrere, nisi cũ fætore corrũpantur.5.simpliciũ.15. essentia auté putrefactionis explicatur.11. Therap.8. corruptio totius putrescentis substantiæ ab extraneo calore. Potest auté accusari, quia in ea, definitum ingreditur finitionem, quare datur per occulta: sed Gal. putat, Medicos nó debere esse valde solicitos de exactis definitionibus.4.de differentijs pulsuũ.2. Arist. aũt.4. Metheo.2. definit. Corruptio proprij calidi in humido, ab extraneo calore. Quæ definitio sicut reliquæ physicę.1.de anima.1.

datur per materiam huius transmutationis. Et per corruptionem quidé intelligitur defectus innati caloris, siue in quantitate propter resolutionem eius quod sæpius accidit: siue in qualitate, quod accidit mébro valde refrigerato, cum putret. sicut enim innatũ calidum permiscet passiua pro indigentia formæ mixti, ita conseruat ea per mixta vsque quo reddatur impotens ad cõseruationé: quo tempore dissoluitur mixtũ per putrefactionem. Sed: si calor operatur in vtroq; passiuo, cur habet definitio calor in humido? Dic: prudentissima natura ad cõmodam per mixtionem: passiuarũ indidit vim calido cuius est permiscere, vt insileat in humidum, & fugiat á mere sicco: eo quod humidum materia est apta ebullitioni, per quam fit cómoda permixtio: non secus quam in animalib⁹ indidit vim mari ad fœminam. Indidit etiam vim sicco vt ad se traheret humidum in quo existens calidum, & intro penetrans commodissimé permiscet ambo passiua: quod ars non potest. Ideo secundo natural. I. vera mixtio, opus est solius Dei & naturæ. Quod vero Arist. addit cum Gal. hunc defectum innati calidi nasci perpetuo ab excessu caloris extranei videtur difficile. Primo: quia cũ putrefactio sit naturalis disso-

dissolutio mixti, quæ in plantis vocatur marcor, in animalibus senium, & naturalis mors: multæ aliæ erunt causæ putrefactionis, sicut & naturalis mortis, præter excessum caloris extranei: nempe resolutio calidi ab interno igne, & aucta excrementa, & impotentia nutritionis perpetuę. Secũdo: quia pri* putret mixtum, & effunditur caliditas cum suo humido, quam appareat calor extraneus additus: ergo calor ille extraneus apparens, non fuit causa putredinis. Tertio: quia calor innatus membrorum minor putrefacit bilem calidiorem, & per hiemé putrent carnes calidiores continente. Quod vero calor extraneus apparens sit naturalis, qui effunditur per putrefactionem, apparet: quia, in coctione ebullit ignis in humido, ante per mixtionem eius cum sicco: ideo vinum nouum ebullit, non autem coctum: & rursum cum putret mixtum, post separationem humidi á sicco ebullit: quod vocant refer uer. Alterũ inditium quod excessus ille caloris extimus nõ est calor extraneus, sed qui vel futurus est innatus, vel fuit innatus, est: quia quo aliquod mixtum est natura calidius, eo magis calet & ebullit, & dum coquitur, & dũ putret: vt stercus, caro, framẽtum. Videtur ergo putrefactionis causa, debilitas

innati caloris propter quam seiungitur humidũ á sicco: humidum aũt iunctum obtentũ á suo calido iũcto fætet: in quo cõsummatur putrefactio, á quacunq; causa proueniat ea debilitas. Sæpe enim prouenit a prohibita difflatione, quia omnis calor prohibita difflatione marcescit: sæpe etiam á vehemẽti calore extraneo quia lib. de respirat: minor flãma fit alimentũ maiori: aliquãdo á valida refrigeratione, quomodo putret digitus ex vehementissimo frigere: sæpissime defectu propriç materiæ, humidi pinguis alentis: quomodo in senibus putrens pituita fit salsa, & pili cani. Colligit primo Arist. omnia putrentia primũ reddi humida, deinde sicca: & intelligitur in pluribus putrentibus: nam in mineralibus ob magnã siccitatem & eximiam passiuarũ mixtionem, sicut trahitur paulatim ad superficiem humiditas, ita paulatim dissipatur: quare nũquam redduntur humecta, sicut nec ferrum, nec lapis, sed cariosa & rubiginosa. Et propter paulatinã resolutionem humidi, facile friabilia: nunquã autem fætent, quia nunquam accrescit superficiei iũcta humiditas, quæ obtineatur á calido. Colligitur secundo: contrariũ maxime cõmune generationi mixti, esse putrefactionem: sunt enim motus á contrarijs termi-

terminis in cõtrarios, generatio quidem, á seiũctis passiuis ad coniuncta: putrefactio vero á coniunctis ad diuisa. Addit Arist. citato: putrefactioné esse naturalé finem omniũ natura constantiũ: quia nisi aliquid violentũ intercidat, mixta omnia putrefactione pereunt. Si aũt animata dicuntur perire morte naturali, quæ tamen non est putrefactio. Dic: eam morté esse corruptioné animati quatenus animatũ, non quatenus mixtũ. appellatur aũt mors ea naturalis, nõ in eo significato (naturalis) quo naturale dicitur, id qđ intéditur á natura, sed quo dicitur, id qđ sequitur ad operatiões naturę lib. de Maras. 2. non tamen sentit Arist. (quod quidá interpretantur) putrefactioné esse mortem naturalé: quia nec fit á principio intrinseco, nec passum confert vim morti. Colligitur tertio: quod licet generatio mixti definiatur per ambas actiuas, in putrefactione, solius calidi fit mentio: quia corrũpens caloré similiter corrũpit determinationé frigoris, necessariam actioni caloris: & quia separatio passiuarũ, in qua consistit essentia putrefactionis, a solo defectu caloris innati conseruantis pendet. Colligitur quarto: in finitione dicta sufficienter excludi cõbustionem: quia in cõbustione nõ corrupitur calor in humido, sed

sed intéditur calor innatus, & ab sumitur humidũ.
Quare non oportet addere cum quibusdam (á calore humido) neque cum alijs, (cũ debilitate innati caloris,) neq; cum alijs (facto calore extraneo intrinseco rei putrenti:) quoniam etiam in combustione intro operatur calor extraneus. Colligitur quinto; cur putrentia fere fæteant: quia fætoris origo est, humidum non regulatum á calido: tale auté est humidum rei putrentis: sicut écõuerso flores beneolét, quia humidum integre possessum est á calido. Cũ primum autem humidum putrens obtinetur á calido, ad nouam formam mixti, cessat fætor. Videturque natura indidisse fætoris sensum, vt ab animali vitentur incocta, ceu praua alimenta: Additione autem terræ ad nouam generationem, non sequitur odor, sicut in floribus: quia deest tenuis halitus, materia odorum. Nec secus, fætoris abominationé in hũc vsum animalibus indidit, quã sensum fragori, aduitanda, quæ longinqua sunt: De formitatis auté horroré ad longinquiora: sicut amaroris ad proxima. Ideo dicebat Arist. citato, duo illa perficere putredinem, defectũ calidi innati, & abundãtiam extranij: ad quã sequitur fætor. Nam in congelatis deficit calor innatis, & in ambustis auctus est

extraneus, & tamen neutrũ illorũ putret. Colligitur sexto: cur in putrefactiõe gignuntur nonnulla, nõ in cõbustione: quia in cõbustine deest humidum permiscendũ, ad nouã mixtionẽ: in putrefactis aũt licet calor innatus nõ obtineat humidum iuxta pristinam mixtionẽ, potest obtinere partem illius, iuxta nouam: & ita succedit generatio putrefactioni.

Aduerte quarto: num coctio & putrefactio in humore simul intendantur, quod Gal. videtur innuere in hoc loco. Dic: licet putrefactio sumpta pro corruptione mixti, & coctio sumpta pro perfectione in mixto iam constante, non opponantur: verũ vt putrefactio dicit motum præparantem ad corruptionem mixti, coctio vero motum perfectiuũ mixti, siue sit genitum, siue modo gignatur, sunt motus oppositi: sunt em̃ à contrarijs terminis in cõtrarios, coctio à diuisis passiuis ad coniũcta, putrefactio à coniunctis ad diuisa. Quomodo ergo in humore simul possunt intẽdi? Quidam aitũ, quia contrarij motus, & cõtrariæ qualitates simul possunt intẽdi, quod reprobatum est. 3. simpliciũ. 15. Alij affirmãt, non esse duos motus in humore, sed vnũ tantũ: & sicut qd̃ rube fit, quia acquirit colorẽ mediũ albi & nigri, in termino mot⁹ dicitur habere pl⁹ de albidine

& de-

& de ingredine: sic humor in febribus putridis, licet vnico motu moueatur, dicitur in proggressu morbi magis coctus, & magis putrefactus. Sed non videtur imaginatio recipienda. quia ij motus fiūt à contrarijs agentibus dominantibus: putrefactio quidem ab extraneo calore, intelligendo per extraneū putridinosum, qui in re putrēte accrescit, quod supra ostensum est: coctio vero à naturali: ergo non possunt facere vnicum motū. Secundo: calor innatus inducit puri albedinem, æqualitatem, mediocrem crassitiem, & fætoris ablationem: calor autem extraneus quatuor opposita: & ambo sæpe valde intensa: ergo à duobus à gentibus prodeunt non ab vno, nec faciunt vnum motum. Tertio quod rubē fit, in termino motus habet formā, quæ quia media est, potest dici albedo & ingredo: non tamen in termino motus, id quod rube fit euadit albi⁹ quam in termino à quo, simul & nigrius quā in termino à quo: ergo pariter de humore impossibile est per vnicum motum, reddi magis coctum, simul & magis putrefactum. Modi ergo magis recipiendi, sunt sequētes. Supposito, quod sunt motus contrarij, qui in eodem tempore, & secundum eandem partem, & secundum easdem qualitates
simul

simul intendi non possunt. Intẽdentur autem primo: in varijs temporibus secundum totum humorem: quo modo in multis morbis apparent aliquãdo signa læthalia, & auctæ putredinis, nonunquã autem salutis & coctionis signa. Secundo: intendẽtur in varijs partibus humoris: quo modo in multis morbis post apparentia signa coctionis, expelluntur partes humoris putridissimæ. Tertio: possunt intendi in vno tempore, secũdum totum humorem, sed penes varias qualitates inducẽdas: potest enim calor naturalis inducere albidinem, sed simul extraneus intendet fætorem: Cur autem, cũ calor innatus æque intendat illa quatuor, inducatur quandoq; vnum ex illis, magis quam aliud: causa est: quia dispositiones illæ innaturales vincendæ nõ sunt omnes æquales in materia, sed vna impressit multo magis, quam alia: quare & difficilius exvitur à natura. Non obstat primo: quod in victuris, notæ temporum morbi sumitur à coctiõe occulta, manifesta, plena. 1. Cris. 17. 18. in morituris autem à putredine incipiente, augescente, summa, lib. de generalibus tẽporibus: quare non poterunt permisceri signa putredinis, & coctionis. Quia in victuris ex morbo exacte salubri, tantũ apparent notæ co-

ctionis:

ctionis: in morituris auté ex morbo ex acte: læthali tantum apparent notæ putredinis: Cæterum in saluandis ex morbo periculoso, signa temporum sumuntur ex coctione interpolatis quibusdam signis putredinis: in morituris ex morbo non exacte læthali, notæ sumuntur ex signis putredinis, interpolatis quibusdam signis coctionis. Non obstat secundo: quod si cum signis coctionis potest intédi putredo, signa coctionis non essent certa ad salutem: quoniam, signum coctionis vt certam præsagiat salutem, requiritur quod non intermittat: & quod non sit in vna qualitate & in alia non. Et si dicas: potest coctio esse continua secundum omnes qualitates, & tamen in vna parte humoris, & æger peribit ex alia parte humoris putrescente: ergo non est certú ad salutem licet sit continuū, & secundū oés qualitates. Dic: tanta est cómunicatio materierū in corpore, vt si ex vna parte cótinuo deciditur signū coctionis, non possit in alia parte inualescere putredo ad mortem. Rarissimè tamen accidit oppositū, videlicet, qđ cū cruditate parotidum sanetur ęger ob coctioné humoris in vasis. 1. epid. sect. 2. 80. vel qđ pereat æger cum coctis parotidibus, propter putrefactionem humoris in vasis. 1. epidemiæ, sect. 2. 83.

Non obstat quarto: quod videtur ex dictis, post plenam coctioné status non posse durare putredinem, neque accessionem: si quidem dicente Gale. hic in optima coctione nihil operatur calor extraneus: quoniam in parte vnde secessit optime coctũ, nihil operatur calor extraneus, post statum tamen restat modicus humor qui coctionem desiderat lib. de totius morbi temporibus tertio, & is conseruat putredinem, & accessionem.

Aduerte quinto: in quo tempore morbi sit morbus maior vel deterior: cui satisfiet propositionibus tribus. Prima: de causa morbi. Secũda: de morbo. Tertia: de symptomatib⁹. De prima: causa morbi in statu sepe est amplior quãtitate. Apparet a per te lib. de generalibus morbi temporibus quarto. nã in scyrro, in inflãmatione, in synocho augmastica, per augmẽtum plus putret humoris, quam euacuetur: in febribus etiam idem apparet: quia ex alimẽto sumpto. 7. Aphoris. 63. & ex contagione humoris putrẽtis, augetur copia putridi humoris. Quod autẽ non solum humor antecedẽs in vasis, sed etiá coniunctus in quauis accessione (si credimus vulgari opinioni) sit copiosior in statu, apparet: quia tunc materia antecedens pellenda ad focum est

copio-

copiosior: & vis expultrix tunc magis operatur: & natura fere habet maius dominium supra humorẽ propter coctionem. Sæpe etiam contingit oppositum; quod in statu morbi ficus humor minor sit: quando in principio vel augmẽtum ab arte, vel natura fit magna euacuatio. Secundo: quando ob difformitatem materię, accessio augmẽti fieret à materia ineptiore ad motum, vel ad putredinem. Tertio: quando pars humoris morbifici processu morbi reducta est ad benignum. De malitia autem materiæ morbificæ: certum est in læthalibus malitiam augeri per oĩa tẽpora, vsq; quo morbꝰ vincat naturam: & tũc perit æger: in quocunque tempore superat: fere autem superat malitia morbi in statu dixerunt Halyab. 10. Theorici. 4: & Rasis. 31. continentis: Galenus tamen videtur exactius dicere lib. de generalibus morbi temporibus septimo. frequẽtissimé accidere mortem in augmẽto morborum: in statu enim morbi pereunt soli robustissimi: ante statum imbeciliores. In saluandis autem si morbus est saluberrimus crescit morbi malitia solo prĩcipij tẽpore: si minus salubris, etiam per augmentum: si adhuc in salubrior per statum: ita tamen vt in fine status victoria sit pro natura. Alias sequeretur ægri

posse

posse perire indeclinatione, nec sequitur ex dictis, quod tempore principij iam præcessit augmentũ morbi: quia augmentum putredinis solũ, non determinat augmentum morbi, imo nec morbum: quia potest putrere nondum præsente morbo: sed cum hoc augmentũ quantitatis humoris, & malitia symptomatum. Quod autem aliquando victuris putredo crescat per statum ostéditur. Primo: ex experientia monstráte, aliquot conualituros in statu perniciosé habere, & ostendere indicia putredinis deteriora præcedentibus. Secundo: ex sanguine misso in statu, qui sæpe putridior est quá ante. Tertio: ex inflammationibus, in quarũ principio fætor nullus est, ita vt repercussus à parte inflámata sanguis nutriat: in statu vero fætor est eximius. Quarto: quia nil implicat humorem etiam in statu reddi maligniorem, & tamen ægrum non perire, si natura sit superior ea malignitate: nec propterea negabitur esse statum, quia simul in alia parte procedit coctio. Causa ergo morbi in statu aliquando minor est, non raro amplior. Quoad malitiam autem, in morituris necessario est deterior in statu: cum non contingat ægrum mori in vera declinatione: in saluandis autem in fine status necessario

maior: quia cessauit vis pugnæ. Sed si accidit causam morbi crescere in statu quantitate & qualitate praua, videtur signũ coctionis non esse certũ ad salutem: quia ex augmento alterutrius potest ęger perire. Dic: vbi dominatur exacte natura, per continuã coctiõem non accedit ad putredinem maior quãtitas, nec præualet putredo propter iunctã coctiõem. De morbo aũt: Magnitudo morbi. 4. Thera. 6. quãdoq; sumitur ex simplici magnitudine affect⁹, vt febris vehemẽs: Q uñq; ex prestantia partis affectæ, vt frenitis: quãdoq; ex malo more morbi, vt in deleterio humore: Aliquando etiam lib. de totius morbi est tempo. 5. morb⁹ magn⁹ dicitur is qui maior est viribus ęgri. Ergo in statu saluandorum (de his enim solis est difficultas.) Morb⁹ quoad simplicem magnẽm affectus, maior est quam in antecedente tempore: Quoad prestãtiã partis affectę ęqualis: Quoad morem morbi minor: In quarto vero significato collatione ad vires item minor est: stat enim 3. Crisi. 4. esse febrem vehementem, sed boni moris, & esse prauam, sed male moratam. Multa tamẽ cõtraria diluenda sunt. Primo: casus in statu sunt maiores. 2. Aphoris. 30. ergo & morbus. Valet cõsequutio, ab effectu ad causam. Secũdo: febris in statu maior est

Morbus quando maior.

ior est experiméto & 2. aph. citato: febris est morb⁹: ergo morb⁹ maior. Tertio: in statu parti morbus est maior: ergo & in vniuersali. Quarto: functiões oés magis lędũtur in statu ad sensũ: ergo morb⁹ maior: valet á definitiõe ad definitũ. Quinto: virtus procedéte morbo est imbecillior: febris ipsa in statu maior: ergo proportio virtutis ad morbũ in statu minor est. Sexto: si in statu morb⁹ salubris nõ est maximus ob plená coctiõem: ergo nec in augmento ob manifestá, nec in prĩcipio ob occultam: creuit ergo morbus antequam esset. Dic ad primá: casus morbi quidam sunt proprij morbi, & hi crescentes significant morbum crescere: alij cõmunes, & hi aucti indicãt conflictũ crescere, non morbũ: casus aũt hui⁹ secũdi generis crescũt in statu, 2. Aph. 29. Sed quo modo Gal. citato cõcedit in statu salubri morbũ esse melioré: qui tñ Aph. sequenti docet accessiones status esse maiores? Dic: stat accessioné vel morbũ, qui est febris esse maioré: & tñ melioré. Ad Secundũ: magnitudo addita febri, solá intẽsioné importat: addita autem morbo significat collationem naturæ ad morbũ, & ita fit argumẽtatio in quatuor terminis. Sed quomodo increscit calor putridus febris diminuta putredine humoris. Dic: febris

augetur nonnunquã ob auctam putredinem humoris. Secundo: ob maiorem conatum naturæ coquẽtis, ad quẽ sequitur vapor putridus ab humore moto. Tertio: ob ebullitionem humidi putrentis: deficiente enim humido licet humor magis putreat minor calor repræsentatur. Quarto: ob magnẽm obstructionis. 8. Therap. 4. Quinto: ob temperaturam calidam febrientis. 1. Aphoris. 14. Sexto: ob tẽperaturam calidam humoris: quo modo febres ardentes ex bile fiunt. Ad tertium: non valet semper consequtio à tẽpore particulari ad vniuersale, quia inter tempora partia, solum fit collatio quo ad symptomatũ & febris intensionẽ, inter vniuersalia autẽ quo ad salubritatem. Ad quartum: functiones naturales sunt in statu magis læsæ. Dic: licet concedatur assumptum, solũ infertur morbũ in se consideratũ esse maiorem in statu: qui tñ collatiõe ad vires, in salubri morbo in fine status est minor. Ad quintum: morbus in causa sua imbecilior est per statum salubrem: & quia pugna naturę potissima est cum causa morbi: ideo per statum proportio virtutis ad morbum maior est. Ad sextum: morbus fuit maxime in aliquo tempore trium præcedentium: quia in illis potuit iungi concoctio cum vehementi putredi-

tredine: in fine vero status salubris, putredo minor est quam coctio.

De tertio: autem idest de symptomatis: scribitur. 2. Aphoris. citato symptomata esse fortiora circa statum. Explicant vulgo circa statum symptomatum, non circa statum coctionis. Sed est expositio reijcienda. Primo: quia in febribus putridis de quibus ibi potissimum agitur, non distinguuntur tempora nisi ex coctiõe, vel cruditate lib. de generalibus morbi temporibus. Secundo: quia sic Aph. esset nugatorius: nec aliud doceret, nisi quod in statu symptomatum, idest quando symptomata sunt fortissima, symptomata sunt fortissima. Tertio: quia Galenus in commento probat sentẽtiam Aphor. quia tunc coctiones maxime fiunt. Quarto: quia 1. Crisium. 10. in statu quoad coctionem, affirmat symptomata esse fortissima: imo docet cognoscere statum coctionis, per fortitudinem symptomatũ. Dic ergo primo: symptomata in statu coctionis fortiora sunt, cum conditionibus. Prima: quod conferantur partes accessionum similes: videlicet, symptomata status particularis in statu vniuersali sunt fortiora, quã symptomata status particularis in augmẽto, vel prĩcipio vniuersali. Secũdo:

quod non ſit morbus, in quo ante ſtatum adſit momentane⁹ effluxus morbifici humoris: nam in inflãmationibus internis, vt in pulmonia & pleuritide, propterea quod cõmittatur expuitio momentanea ab initio augmenti, in ſtatu coctionis ſymptomata ſunt minora dicente Galeno .4. acuto. vlti. Tertio: vt intelligatur de ſymptomatis ſequentib⁹ conflictum non proprietatem morbi. Sed reſpondendum eſt obiectioni. Si cauſa augmenti ſymptomatum in augmẽto vniuerſali, eſt additio in coctione, cur ſymptomata non increſcunt per ſtatum? multo enim maior ſit coctio in ſtatu quã in augmẽto. 1. Aphor. 7. & de generalibus morbi temporibus tertio. Dic: cauſa crementi ſymptomatum non eſt crementũ coctionis, ſed maior conatus ad pugnã: per tempus autem ſtatus æqualis durat ille conatus.

Aduerte ſexto: de hypoſtaſi vrinæ quid ſit. Dic: contẽtum in vrinis ideſt pars craſsior liquore multiplex eſt: nonunquã humor, quandoq; pus, aut chylus. Sed difficultas eſt de bono ſedimento, quod cũ appareat album ob actionem membrorum radicalium in illud. 1. præſag. vltimo, conſtat eſſe excrementũ tertiæ coctiones: in quo conueniunt reliqui & Arabes & Græci. tantũ reſpondendũ eſt obiectis.

Sedimentũ quid.

Pri-

Primo: videtur excrementũ primæ coctionis, quia .1.crisi.12. in viris edacibus, & pueris plurimum sedimenti apparet: quia plurimus est in illis chylus inconfectus. Videtur etiam esse excrementũ secundæ coctionis: quia .1. præsag. vltimo: est id quod refugit actionem naturæ in sanguificatione. Secundo: si sexto. de placitis. 4. non mandat natura per eundem meatum coctum, per quem traxit crudũ: quo modo á vasis ad poros membrorũ trahitur sanguinis mutandus in sedimentũ, & per eosdé remeat iá mutatus ad vasa emulgétia? Tertio: excreméta tertiæ coctiõis numerantur duo tantũ .3. Therap.3. & 1. de sanitate.12. sordes & sudor: quorũ neutrum est sedimétũ. Quarto: sedimentũ est cinis humoris in foco. 2. pręsag. pul. 7. ergo nõ excrementũ tertię coctiõis. Dic ad primũ: dũ ait Gal. fieri à radicalib⁹, explicat formá sediméti & perfectioné illius: dum aũt ait esse parté inchylificatá, vel insanguificatá aliméti, explicat materiá illi⁹. Ad secũdũ: sedimétũ nõ est vtile tertię coctiõis, sed excremétũ illi⁹. & eo modo pellitur á poris ad vasa, vñ tract⁹ est sanguis vtilis, quo modo pellitur fuligo á corde p asperá arteriá, p quá vtilis aer tract⁹ est. Ad.3: nõ meminit sediméti ĩter excreméta tertię coctiõis, qa exiguũ est in sanis:

de quibus ibi agebat. Ad quartum: illud cinerulentum coquitur tertia coctione, licet interim putreat. Thomas autem à Garbo putat dealbari sedimentum, adhuc manés intra vasa: anticipát enim (inquit) membra radicalia de albare illud in vasis, propter malitiam eius. Sed non videtur recipiendum: quia humor intra vasa omnis rubescit non albescit. Et si in febrib⁹ intermittentibus à foco remeat humoris pars cinerulenta ad vasa: cur non creditur in continente à poris vasorũ, vel aliorum radicalium remeare ad eadem vasa.

Aduerte septimo: num præstet apparere sedimentum etiam in opime sano. Dic: Auice. videtur sentire, secũda. 1.6. in integre sano meli⁹ esse qđ ita coquatur alimentum, vt nil supersit sedimenti: sed quod expellantur excrementa cocta primæ, & secũdæ coctionis tantum, nempe fex & vrina: quod si deficit coctio, pelluntur illa excrementa cruda sine sedimento tamen: vbi autem magis deficit coctio, tunc expellitur sedimentum in vrina sanorũ. Rasis vero .31. continentis cap. 1. citato Galeno dixit quasi nullum sedimentum apparere in vrina optime sani, & recti. Affert causam: quia sedimẽtũ nascitur ex in sangui ficato. 1. præsag. vltim. in sangui fica-

ficato autẽ germen eſt diminuti caloris. Addit aliã cauſam Vſacius de vrinis octauo. ſi ex 1. Aphor. 15. vis robuſta tenue excrementum. tertiæ coctionis in ſenſibiliter expellit, & non manifeſte per ſudorem: ergo & materiam ſedimenti. Hiſpanus addit in cõmento cauſam tertiam: quia excrementa primæ & coctionis ſunt craſſa, & contenta in vno loco, ideo præſtat ſenſibiliter expelli: excrementa vero tertiæ coctionis cum ſint tenuiora & diſperſa, in ſenſibili difflatu diſsipantur: niſi virt⁹ ſit debilis. Veritas tñ non videtur exacte his viris dicta; nam optime ſan⁹ cum optimo victo ſedimẽtum pellit, quãtitate moderata. 2. præſag. de vrinis, & 1. criſium 12. & apud Actuariũ in optima in diuiſibiliq; ſanitate, primo, de iudicijs vrinarũ. 4. Quare addit. 2. de prouidẽtijs primo, in ſano ſi diu deeſt ſedimẽtum, expecta malum: ſi breui ita vt paucos dies duret, ex obſtructione eſt, vel cruditate: ergo defect⁹ ſedimenti nũquam ſignificat bonum in ſano. Diſtinguenda autẽ ſunt temperamẽta ſanorum: nam valde billioſi, tenue & paucũ habẽt maxime exercitati. 1. criſiũ. 12. contra pingues ocioſi plurimum craſſum: medij medio modo, & obſeruãt etiam illud per morbos, dicebat Raſis cit. nam pingues & ocioſi: dũ ęgrotãt

Nũ in sanis appareat sedimentum

excer-

excernũt plurimum ſedimentũ: quod terret medicos ignorantes illud ineſſe talibus per naturam: nõ ex præſenti morbo. Sic initio tertianę notę & quotidianæ fere apparent contenta, non initio tertianæ purę. 2. de cauſis vrinarũ. 7. Videtur autẽ decepiſſe oppoſitũ ſentiẽtes, quoniam graciles & exercitati non oſtendũt ſedimentũ ante quinq; horas aut ſex: quod notarunt Raſius & Nicolus: ſicut in contrarijs statib⁹ cito ſubſidet. Non obſtat, quod. 4. Aph. 70. & . 4. de ſanitate. 6. celeritas ſubſidendi ſignificat robur caloris ĩnati: quia id verum eſt data paritate humorum in craſsitie & copia: in ſano autem ſedimentum eſt valde tenue & paucum, ideo tarde ſubſidet. Adde: quod propter cruditates ortas ex errore victus, ſæpe vrina ſanorum caret ſedimento. Quod tamen melius ſit, etiam in ſano apparere ſedimentum oſtenditur: quia lib. de differentijs ſymptomatum vltimo, dixit Galen⁹, durum eſſe dogma Dioclis, opinantis in optima ſanitate nõ oportere vt appareat ſudor: ſed quod inſenſibiliter diſſipetur: ſi ergo tenue illud excrementum tertiæ coctionis nõ poteſt vis ſanorum inſenſibiliter expellere: multo minus poterit craſſam partem excrementi tertiæ coctionis, exeuntem ſub forma ſedimen-

dimen-

dimenti. In ægris autem, vulgo conceditur simpliciter esse sūmum bonum. Sed contra experientia ostendit apparere id in nonnullis perituris, aut diu ægrotaturis. Rasis citato dixit: in morbis pituitæ, vel melancoliæ esse malum & peius, si infra apparuerit in vase, quam si supra: in biliosis vero bonū. Galenus quarto Aphorismor. 69. dixit in morbis pituitosis non esse bonum signum. Dic: sedimentum cum sit vna ex vacuationibus, subit iudicium vniuersale omnis vacuationis quarto. Aphorismo. 21. videlicet, quod nil in principio morbi potest vacuari naturæ ratione, sed propter defectum retentricis, vel errorem expultricis: quorum vtrunque symptomaticum est, & non solum non significant bonum, sed indicant malum, videlicet violentam humorum turbationem, apud Rasim citato: sicut lippa initio obtalmiæ, & sputa lenta in pleuritide primo. acutorum. 33. & vrina crassa initio morbi quarto. Aphorismorum. 70. ideo Auicen. de vrinis sexto, pronunciauit non esse credendum sedimento, nisi vbi præcesserit coctio primo in colore: postea in substãtia: quia natura ordine procedit: qui si nõ obseruatur indicat vacuationē non prodire á natura. Ideo Rasis in morbis ex frigidis humoribꝰ

dānat

dãnat ſedimentum cito apparẽs, & ipſe cum Aetio ſermone 6. cap. 29. in talibus morbis præferunt nebulam ſedimento. Licet ſubleuari ſedimẽtum, terreat in doctos medicos. Cauſa eſt: quia ſedimẽtũ apparens in initio talium morborum, non eſt ſedimentum, ſed crudus humor: qui cum incipit coqui incipit eleuari.

Optimũ ſedimentũ quale.

Aduerte octauo: cognitiones optimi ſedimenti & puris quatuor. Albidinem, ęqualitatem, modicã craſsitiẽ, fętoris priuationem. Sed dubitãt de albedine: cum plura membra in homine ſint rubra, cur non reddũtur talia magis ſimilia carni rubræ, quã ſolidis albis. Dubitant: cur ſedimentum minus fætet puré, & tamen magis albet ex experientia & Auct. 1. de cauſis vrinarum. 1. 5. Dic ad primum: ſi pus gignitur in loco valde rubro vt epate, euadet ſubrubrum decimaquarta, terti. 3. 10. in reliquis albet: quia vis coctrix in radicalib⁹, licet cum minore calore, plus poteſt per moram: quare vbi non anticipat ſanguinis verti in carnem, propter ineptitudinem eius, albeſcit. Maxime: quia rubor inſitus ſanguini ab epate extraneus eſt, næc neceſſarius alẽdis membris: ſi quidem caro ipſa fere, ſi ſpectetur in totum ſanguinis tingentis expers, albet, nõ rubet:

bet:siue in plurimis alitũ consideretur, siue in quadrupedibus, siue in hõe ipso, & sue: quare inter coquẽdũ exuitur ab asciticio rubore dum carni similis redditur: nisi forte in salmone pisce, & quibusdã aliter colorata carne preditis. Argumẽtũ est, pus ex sãguine albere: quia in õni phlemõe obsidẽte carnẽ cõtent⁹ sanguis p coctionẽ albet: & demittẽb⁹ exercitiũ cõuertitur sanguis in pus albissimũ, qđ exernitur cũ vrina secunda .1. de hypostasi: & synochũ similiter vidit Vgo terminari, multa puris excretione. 2. Aph. 47. similiter & pus albũ apparet in õni vlcere non modo solidorũ sed & carnis. Quæ sentẽtia de sedimẽti essentia, qđ sit crassior portio humoris putrentis à natura victa, quæ ob crassitiem non potuit insensibili perspiratu, vel sudore depelli, sed per ampliores meatus colligitur, in inflãmatione nomine puris, in vrina nomine sedimẽti, est aperta Gal. mens. 2. præsa. puls. 7. & Auic. 14. tract. 2. 7: & quid est sedimentum, nisi pars humoris qui iam coctus est: Nec decuit fernelium à tantorum virorũ sentẽtia experimentis confirmata, ob infirmas rationes recedere, & perniciosum cõmetum appellare. Opinatur enim pathiol. lib. 3. 17. id subsidẽs non esse partẽ humoris, aut putrẽtis, aut cocti, sed idem

quod

quod in ſanis:portionem craſſam alimenti quę vrinę mixta actione innati calidi ad imum mãdatur. Ideo autem bonum præſagire in morbis, quia ſignificatur ex eo apparente, naturá quæ eatenus ſuccumbẽs vitioſis humoribus oblita fuerat ſoliti muniris in vrina perficiendi, modo iã ceu reſpirãtem á turbulentia illorum ſolitum munus per agere. Putat eius opinionis eſſe demonſtrationes. Primã: quia bilis non poteſt verti in pus, aut in album ſedimentum, maxime putrens in febre. Secundã: quia poſt apparitionẽ contenti albi in vrina, pellitur cretice bilis & flaua & putrẽs, & fætens. Tertiam: quia ſi eſſet pars noxij humoris, vrina per febrium augmenta craſſeſceret ea expulſione: cum monſtrent experimenta in dies tenuari magis. Quæ tamen ſuaſiones nihil doctos mouere debẽt. Bilis eñ vtraq; licet per ſe incoctilis ſit, ſanguini tñ per mixta vel exiguo, & per ſanitatem alere, & per morbos tã febriles, quã heriſipelaceos in pus verti & coqui, nõ ſolum experientia quotidiana monſtrat, ſed etiam Hyp. tradit. ſcribens. 7. Aph. 20. ab heriſipelate ſup puratio. Altera imbecillior eſt: cũ ſit fere perpetuũ poſt optimã coctionẽ porciunculæ humoris morbifici ſequi creticã vacuationẽ noxij, nec ex toto cocti humo-

humoris: obtinente natura ſupra totũ propter victoriã partam in portioné morbifici humoris. Minus poteſt quod addit, experimento vrinã per augmenta febrium nõ craſſeſcere. Vſq; adeo enim frequẽs eſt craſſeſcere, vt ſcribente Hyp. 5. Aph. ad finẽ ſæpe. Si in vrina craſſa exiſtẽte. etc. Gale. in cõmento interpretetur (craſſa) id eſt cocta. Et. 4. Aph. 69. ſcripſit: frequentiſsimũ eſſe naturæ ordinẽ in coquendis humoribus, vt á tenui vrina paulatim tranſeat ad craſsã: infrequẽtẽ vero & rarũ notari ab Hyp. Quib⁹ vrinę ab initio paucę & grumoſę. etc. Quã vero non conueniat quod ait, apparere contenta in vrina per augmentum, natura iam redeunte ad ſani munera quaſi parta victoria reſpirãte, Ex eo intelligitur: quoniã ſi per vigorem morbi & poſtremã augmenti partem tãtopere laborat, & pugnat natura, vt õnino interdicat eo tempore Hyp. ægrũ á cibo, vt tota natura ſoli cõflictui intẽdat: Quomodo credetur, ceu otiãs verti ad excernẽdas vrinæ feces? ſed de hoc placito ſatis. Nec vero etiã bene hẽt, vt referatur cũ Truſ. cauſa albedinis ad calorẽ incinerantem, & ideo dealbantem: licet comparetur á Gale. pus cineri. 2. Apho. 47. Comparatur enim eo quod eſt reſiduum partis inflammatæ poſt ebullitionem: non tamen comparatur in ſiccitate, ex qua

pendet albedo in ſicco vſto, nec vllus humor ita ſic cus eſt, vt nõ calefactus nigreſcat. Nec poteſt referri ad albedinem humoris putrentis: quia ex quouis humore pus album apparet. Nec item poteſt referri hæc albedo ad mixtionem aeris ex vapore eleuato per coctionem attenuanté ſicut in ſpuma & canis: quia oportebat ſedimentum innatare non ſubſidere. Minus veroſimile eſt albere propter corruptioné ſanguinis, ex quouis calore: argumento quod ſanguis in parte ſugillata albet: quia ſic albedo ſedimenti non magis ſignificaret augmentum caloris natiui, quia extranei. Ad ſecundũ: reſpõdet Aphrodiſius. 5. problematũ. 10. pus magis fætet: quia in loco anguſto cõtinetur, & non perflatur. Æqualitas in ſedimento indicat robur naturæ ſupra vniuerſũ excremẽtum. Fætoris autem priuatio indicat exiguum fætorem: cum enim præſente calore extraneo & agente non poſsit in totum ceſſare fætor, ex omnimoda priuatione illius, intelligetur ceſſatio pugnæ: quod prauiſsimum eſt, ſicut ſi in gãgrena non adeſt dolor, aut in falſa declinatione febris: non ceſſatio caloris extrani.

Aduerte nono: ex dictis de coctionũ differẽtijs colligitur, quinq; eſſe ordines actiõis naturæ in mate-

riam,

teriam, ſequenti ordine primus. Optima coctio in benigno humore ad alendũ. Secũd⁹: optima coctio in ſemi malo, non ad alitionem: ſed ad victoriã naturæ: vt ſedimentum ſanorum, de quo ſcribitur .1. præſag. vltimo, non habere permixtionem cauſæ præter naturam. Tertius: optima coctio in humore putrente: quale eſt ſedimentum optimum in febribus & pus optimũ in inflãmationibus. Quartus: mediocre pus vbi ambo agẽtia æquãtur. Quintus: prauũ, vbi ſolus extraneus calor agit. Sed queritur de coctione & vacuatione, ſiue prodeat ab arte, ſiue à natura, in qua materia intendatur? in coniunctane an in antecedente. Dic: materia coniuncta pro cõtinente non datur in febribus .1. de locis: datur autẽ inmediata: ea eſt humor in foco, & adhuc inmediatior vapor à foco petens cor, ſed inmediatiſsima videtur calfactum humoris in corde: à quo ſine medio pendet febris humoralis in corde, iuxta ſupra probata. Cauſa autem antecedẽs intelligitur diſpoſitio humorũ in vaſis. Coctio item apud probos authores ſumitur tantum pro victoria naturæ ſupra humorem: vulgo vero etiã pro præparatione humoris ad expulſionem. Ergo coctionem in propria ſignificatione magis intẽdit medic⁹ in humo-

Ordines actionũ naturæ.

re vasorum quem sperat, vel totum, vel multa ex parte reducere ad benignas qualitates: coctioné vero idest præparationem ad expulsionem nō solum in materia vasorum, sed magis in ea quæ continetur in foco: per vomitum, sudorem, & insensilem resolutionem. Iuxta quod prohibentur in febribus astringentia. primo. acutorum. 18. & continens frigidum.

SECTIO TERTIA.

(Causas autem.)

Capit. 7. HActenus de differentijs & causis febrium: quæ in solo intellectu difficultatem habent: nunc de signis, in quibus maior est difficultas sensus quá intellectus. Itaque in precedétibus, ex lectione euadit medicus prestans: constat enim ex docibilibus. Habitibus, sicut & curatio omnium. Agnitio auté quæ sequitur non comparatur integra ex libris, sed magis crebro intuitu ægrorum. non tamen á quouis medico (quod empirici doctis medicis obiectant) sed a solo sufficienter docto: nam 3. crisiū. 8. ante integram omnium thiorematum artis cognitione

tione m

tionem, nil proficitur inuisendo multos ęgros. Sed oportet ex libris integre edoceri, & affectus & signa: perfici autem agnitionem assuefactibili habitu, crebris experimentis comparato. Præponit igitur Galenus signa diariarum, tanquam magis manifesta, eo quod sunt simplicissimæ febres: deinde de his quæ adiunctam habent putridinem.§. alterum autem. Postremo de hæcticis ceu cognitu difficillimis.§. deinceps igitur.

Aduerte primo: de agnoscenda febre per pulsum: vulgo agnoscitur per differentias aucti caloris magnitudine, celeritate, frequentia. Non est tamen facilis illa cognitio, præsertim ei qui non agnoscit pulsum sanum.3.præsag.puls.4. Eo quod pulsus sæpe mutatur ad eas differētias ob quasdam animi affectiones: & quidam ex natura pulsus habent tam tardos, vt per illas differentias febris agnosci non possit. Si tamen cognitus est tangēti naturalis pulsus ægri, necesse est vt addatur naturali pulsus statui, per febrem aliqua dictarum differentiarum quæ sentiatur, lib.cit.cap.2. Adde eodem cap.& tertio. agnosci etiá febrem ex acrimonia tacti caloris, & ex in æqualitate aliqua puls⁹. Addi etiá potest ex corporis dissolutione, & debilitate;

 eo quod

eo quod febris affect⁹ est cordis. Agnoscitur etiam diaria febris ex signis peculiaribus vnicuiq; speciei 3. præsag. puls. 2. singulis enim diariarum differentijs notæ quædam sunt peculiares infra tradendæ. Agnoscitur præterea ex oris & labrorum siccitate. Ad acrimoniam autem percipiẽdam, præstat imponere manum thoraci: quoniam cutis extima sæpe rifrigeratur ab aere, loco citato.

Quæ febrium cognitu facilior.

Aduerte secundo, de agnitione diariæ: cur hic dicat non habere magnam difficultatem, tamen 1. ad Glauconum. 2. requirit magnam diligẽtiam: asserẽs medicis fere esse ignotam. Deinde docendum est quæ ex tribus specibus faciliorem, quæ difficiliorem cognitionẽ habet. Dic de primo: quidã explicant, inter notionem diariæ à reliquis duobus generibus esse facilem: species vero diariarum alterutrum discernere, difficile esse. Sed series Galeni non videtur id significare, & solutio facilis est: quod licet cognitio earum sit difficilior quam curatio: Galenus iudicat agnitionem earum non esse valde difficilem: videlicet sibi. Nam 2. Crisium. 2. ei qui præponit cognitionẽ veritatis honori & diuitijs, facile fit quod negligentibus est difficillimum. Sic enim scribitur. 2. Crisiũ. 4. non mæretur noẽm

medi-

medici qui in prima die non discernit tertianam á quartana, & 2. Crisium. 2. & . 1. ad Glauconem . 4. morbus simplex in prima die est agnoscendus: duplex in. 2. triplex in. 3. Quæ tamé omnia sunt supra captum nostrum, eo quod non adhibemus summá illam Gal. diligentiam: ob quam obtinuit nomen phyloponotati. idest laboris amátissimi, tam in libris perlegendis, quam in solertissima experientia: citra quam non datur illa assequi locis citatis, & 3. crisium . 8. Quod autem Galenus dixit omnem modicum debere in prima die discernere tertianá á quartana, intelligatur de tertiana exquisita: de notha enim difficili⁹ est. Et quod dixit, simplicem affectum in prima die esse agnoscendum: intelligatur de febre. Nam 8. Thera. 3. fassus est se in prima die non agnoscere omnes affectus: & interni certo non agnoscuntur. 3. de locis. 3. Ad secundum. Dic: febres omnes cum auctæ sunt, facile cognoscũtur: cum autem incipiunt, difficillime. Et hæcticæ quidem omniũ difficillime: facilius diariæ: adhuc facilius putridæ. Apparet ex frasi Galeni: eũ enim qui non agnoscit incipientem tertianam non dignatur, nomine medici. Obijciũt: Quod opportebat, diariam esse difficillimam cognitu, eo quod facile

φιλοπόνε τατου.

Ordo facilitatis in agnoscendis febribus.

curatur: Nam affectus parum recedentes à natura, facile curantur: & ijdem propter symptomatū paruitatem difficulter agnoscuntur. Dic: Quædam affectiones difficulter agnoscuntur, propter exiguitatem suam: aliæ propter situm, quia in profundo latent: aliæ propter qualitaté affectionis, quia sunt intemperamenta facta, non fientia: vt hæctica, venenum, rabies. Ergo qui affectus propter exiguitatem suam difficulter agnoscuntur, hi sunt qui facile curantur. Propterea optat Hyppoc. 2. acutorum 46. vt medici agnoscant affect⁹ etiam nunc incipiétes: eo quod areti sicut facile agnoscuntur, ita difficulter curantur: Qui vero affectus difficulter cognoscuntur ob aliquam duarum causarum sequétium, hi non facile curantur.

Aduerte tertio: Gloriatur Galenus se primū omnium medicorum, tradidisse exacte indicia diariarum 2. Crisium vltimo, & 8. Therap. vltimo. Sed de prima nota dubitant: Nam diaria ex obstructione, ex catarro, ex bubone, non oriuntur ab externa causa. Dic: Ex Azaranio cap. de hæctica diaria nascitur à causa externa parum durante: hectica ab externa vehementi: sola putrida sæpe fit citra externā causam. Ratio; quia ex quinque causis febriū supra

traditis, non requirit accesum externi calfaciẽtis, nec motum, nec alimẽtũ: Prohibitus autem effluxus sufficiẽs ad febrem, fere requirit accessum causæ impetuosè mouentis humores, vel astringentis cutem. Quare etiã inter externas numeratur: Sola putredo sponte sua repente inducit febrem. Ad obiecta ergo: Causa procatartica, vel præincipiens sæpe apud Gal. synonime dicitur cũ externa, sicut causa antecedens cũ interna: verũ hic paulo latiꝰ sumit noẽm causæ præcipientis: Explicat eñ eã quæ: fit recens & manifesta: in casibus aũt obiectis adest talis causa, vt ira & tristitia, licet non sint externa.

Aduerte quarto: De nota ex vrina, nẽpe de coctione in prima die. Obijciũt: Quod potest in diaria apparere vrina sine sedimẽto, vt in sanitate. Secũdo: In valde per acutis in prima die acceditur ad statum, & ita apparebit coctio in vrina .1. Crisiũ.17. Tertio: In diaria ex cruditate vrina est alba, in diaria ab ira russa. Quarto: Antequam natura opprimatur à morbo adest in vesica vrina cum sedimento: ergo potest apparere in prima die cocta, licet febris sit putrida. Dic ad primum; in sanitate si sit integra apparet vrina cum sedimento: & idem sperandum est in diaria: quia non includit vi-

tium humorale. Ad secundam: intra vnam diem rarissime apparet coctio integra; aliqua enim co-ctionis nota in saluberrimo morbo apparet in primo die .1. de cretic. vlt. Ad tertiũ: Semper est bene colorata vrina, quia non recedit momentanee à naturali colore .2. crisium vltimo. Ad quartum: Ante febrem fere semper præcedit dispositio vitians co-ctionem: citissime autem cõmunicatur id vitium ventriculo & vasis, & vrinæ contentæ in vesica. Apparet ex vrina eorum, qui sumpserunt cibum: vel quos inuasit accessio: confestim enim in vtrisque mutatur.

Aduerte quinto: De iudicio ex pulsu: Augetur pulsus velocitas, & magnitudo, momentanee: hic &.3. præsag. puls. cap.3. eo quod febris diaria sua natura non debilitat vires. Quoniam autem aliquot causæ diariarum debilitant: vt tristitiæ, curæ, vigiliæ, inmoderata exercitia, de quibus meminit .2. crisium vlti. dixit Galẽ cit. pulsum diariæ esse paruum, nonũquam magnum. Quod vero attinet ad frequentiam quietis externæ (nam interna insensilis est) non est pulsus diariæ frequentior moderato momentanee: nam primo de dificultate spirandi vltimo, vtri⁹ ex motibus vsus vrgebit præcedentẽ

quie-

quietem cunctari non permittit: cum ergo motus cõtractionis in diaria nõ acceleret, ſequitur vt quies antecedens ideſt externa nõ ſit minor naturali: qui locus fugit aliquot interpretes hic.

Aduerte ſexto: De quarto ſigno, ſumme comẽdato, tanquã perpetuo meditando .3. præſag. pul. 5. Ex quo ſolo certo ſeparatur initium febris putridę, à conſimilibus ſymptomatis: Nempe quod initiante acceſsione, & paulo ante acceſsionem, cõtractio eſt velocior quam ſolebat, manente adhuc diſtentione naturali, vel etiam diminuta velocitate eius: Paulo poſt vero etiam quies externa minuitur, ob anticipationem contractionis. In augmento autẽ acceſsionis augetur velocitas diſtentionis, pari manente ſicut ante velocitate contractionis. In declinatione minuitur contractionis velocitas. Cæterum ſignum hoc licet vtiliſsimũ (ſi quod aliud) deſiderat magnam exercitationẽ artis lib. de morborum tempori. 7. & licet Galenus cõnetur diligẽtiſsime manu ducere generoſum medicum ad eius ſenſationem. 3. pręſag. pulſ. citato, nobis rariſsime eſt perceptibile. Nam contractionis celeritatẽ nemo percipit, niſi in pulſu vehemẽti, primo, de dignoſcendis pulſ. tertio, & ſequẽtibus. licet Gal. putet

Signum ex pulſus cõtractione,

etiam

etiam posse sentiri in moderato, in vehementia & languiditate. Cum aũt initio accessionis ob frigus, & humoré obruentem vires, fere detur pulsus paruus & languidus; rarissime est locus huic cognitioni. Sed obstát huic signo duo. Primũ: Quod dicéte Gal. 3. præsag. puls. citato signũ celeritatis deficiétis in contractione, etiam hecticæ cõmune est: non ergo diariæ propium. Secundum: Quod primo. de difficultate spirandi vltimo. traditur nota separandi auctum calorem innatum ab extraneo: videlicet quod aucto naturali distétio augetur, & quies interna minuitur: aucto vero extraneo, contractio augetur, & quies externa minuitur: diaria autem est calor extraneus. Dic ad primum: hic agit de dignoscendis febribus incipientibus: rarissimum est auté hæcticam incipere: Et medicę necessitates solam frequentiam important. 6. Aphorismor. 18. & 20. Vel dic: defectum celeritatis in contractione esse proprium diarię non simpliciter, sed iunctum magnitudini: quod significauit. 1. de difficultate spirandi. 7. Ad secundum: per extraneum calorem potissimum significauit putridum: in reliquis eñ licet extraneis non est notabilis celeritas contractionis.

Aduer-

Aduerte septimo: de suauitate tactus: Obstat huic signo. Primo: Quod secũdo, Crisium vltimo, in quibusdam diarijs apparet statim suauis vapor, in alijs non nisi post moram. Secundo: Quod ibidem subditur: in tristitia acrimoniam, post quam multitudinẽ caloris sentiri. Tertio: Quod sexto, epid. 28. suaue illud & domesticum nulli febri inest. Dic ad primum: Semper sentitur calor suauis in diaria, sed non semper vaporosus. Vbi enim cutis laxa est, cõfestim accedit ad tactum multus vapor: vbi astricta, indiget prius rarifieri a calore. Ad secundum: significat in eo loco collatione ad iratos ex mœrore febrientes repræsentare acrimoniam, idest minorem suauitatẽ, quam iratos. Ad tertiũ: Summa suauitas solis sanis temperatis inest: biliosi enim etiam per sanitatem tactum habent nonnil mordentem: magis adhuc qui diariam patiuntur: magis qui febricitant ex putrido sanguine: magis qui ex melancolia, vel pituita putrentibus: maxime qui ex bile.

Aduerte octauo, de sexto signo: Indicat Gal. accessionẽ diariæ distare ab accessione humorali, in eo q humoralis tẽpora sunt, initiũ, tẽpus inequalitatis, augmentũ, status, inclinatio lib. de morborũ

tempo-

temporibus: in diaria autem sola quatuor: tempore enim in æqualitatis distituitur: in quo propter partem humoris iam putrentem, partem autem non dum calefactam, putride febrientes compositũ affectum sentiunt, ex calore & frigore. Status autem diariarum distat ab statu putridarum in mãsuetudine febris hic: Quod verbũ non tam videtur importare exiguum calorem cum quibusdã, aut mediocrem cum alijs interpr̨etibus: quam absentiam malignorum symptomatum, explicante Galeno secundo crisium citato.

Aduerte nono: de postremo signo: Inclinare cũ sudore si fuligines sunt multę, vel rore si pauciores, vel suaui vapore si adhuc pauciores: Eo quod necessario per febrem dissoluitur plus moderato: hi vapores accedentes ad cutem incipientem refrigerari per declinationem, vertuntur in sudorem. Quapropter comendatur eo tempore balneum. si autẽ octauo Therap. 4. addit ad solutionem, vrinam rubram bonam, causa est, quia ibi aderant obstructiones requirentes sensilem excretionem. Comode autem addit Auice. oportere, vt sudor non sit multus: copiosus enim significat putridam: quod vulgo ex experientia receptum est. Addit Galen' hoc signum

Accessionis partes.

signum absolute non esse propriũ diariæ: cum addi tione autem reddi proprium: nempe quod post sudoré sequatur integra in febricitatio. Addit Auice. inter signa diariæ, quod augmentum non excedat horas duas: sed á princio facili cito accedit ad statũ. Addit Galenus .1. ad Glauconem .2. facilem tolerantiam: & ablationem integram cuiusvis doloris, per febrem infestantis, posteaquam febris cessàuit: Et quod si lauetur non horescit. Cum vero ex septem signis traditis, primum sit in separabile non propriũ febris diariæ, reliqua in separabilia & propria, cur non addit etiam signa propia non inseparabilia? Dic: talia indicant speciem certam diariæ, non totum genus de quibus infra vltimo.

(*Alterum autem.*)

Tradit indicia putridarum in genere tantum.

ADuerte primo: De primo signo febris putride, videlicet incipere citra causam manifestam: Videtur ex exemplo Galeni, quod sit inseparabile signum putridæ incipientis: nam in exemplo Galeni putrida sequitur ad diariam, quare iam non est putrida incipiens. Dic: Galenus affert illud exéplum,

plum, vt ostendat putridam nonunquam sequi ad causam manifestam: Quod vero possit fieri putrida à causa manifesta non præggressa diaria, ostenditur. Quia hæctica potest fieri incipiendo ob robur causę. 3. de præsag. puls. 2. & 3. ergo magis putrida. Item causæ externa potest esse putrefaciens: cui vitio ob noxij sunt humores magis quam spiritus. Item apparet crebro experimento ex errore victus continuo sequi accessionem putridam. In agnoscendo autem transitum diariæ ad putridam, conatur Galenus quam citissime agnoscere: videlicet si in statu diarię apparent iam aliquot putridinis notæ. Aliquanto tardius signum explicatur. 8. Thera. 4. vbi proportione procedentis inclinationis nō minuitur febris: sed aliquantam magnitudinem conseruat. Adhuc tarduis signum est, si transacta inclinatione, non succedit exacta integritas. Quod autem Gal. addit, occupare putridam priore desinēte, non significat, incompatibilem esse putridā sequētem cum præggressa diaria: sed docet historiā frequentem: nam diaria solet desinere intra diem.

Aduerte de secundo signo: Cum rigor requirat impetum moti humoris, aut vaporis per musculos īmodice, aut calefaciētis, aut refrigerantis: nō reperitur

ritur extra humorales febres: nisi iũgatur causa externa sufficiens ad rigorem: ideo scribitur signum proprium putridæ cum adiecto. Quinto: quod nō præcesserit validus calor, aut frigus externum. non tñ inseparabile est putridarũ: quia extra tertianã exquisitam, & quartanã fere rigor non accidit: imo in initio validus, nō nisi in tertiana. 1. ad Glauconē. 4. & 2. Crisium. 3. Horror autē, vltra quam quod non est inseparabilis, cum continuarum proprium sit non horrore: etiam nec proprius est: quia nōnullę diarię cũ horrore incipiunt. Interpretes enim hic asserentes, ideo non esse horrorem propium putridę, quia accidit etiam citra febrem infra, reijciendi sunt. Quia in illis locis iungit horrorem rigori: & quia hic non inquiruntur signa separantia putridam à morbis non febrilibus, sed à febribus non putridis.

Aduerte de tertio signo: Inęqualitas pulsus licet asseratur cōe signum oīs febris .1. ad Glauc. 1, & .5. Verũ euidēter reperitur in putridis: imo etiã ex putridis asseritur pulsus tertianarum ęquales. 2. Crisi. 3. & pulsꝰ synochi. 9. Ther. 3. & .4. scilicet collatione ad alias putridas. Nam si conferantur ad pulsum diarię, & adhuc magis ad pulsum sanum, omnes

illi

illi pulsus inæquales sunt. Est autem inæqualitas illa tam collectiua, quam in vno pulsu. 1. ad Glauconem. 5. videlicet quia cũ vsus vrgeat aucti caloris, accelerat natura initium distentionis, in medio autem remoratur motum propter humores & vapores partim obstruentes partim grauantes: rursum autem irritata ab vsu, acelerat finem distentionis & pari ratione fit collectiua inæqualitas. Quo modo ergo inęqualitas hic asseritur propria putridę? Dic: significat magnam inæqualitatem, quæ soli putridæ adest, non tamen omni putridæ: nam in quibus mutatio fit à principio confestim ad augmentum accessionis, quarum principium habet incompressam añotationẽ, idest in cuius principio pulsus momentanee non minuitur, minima apparet inæqualitas, aut nulla. 3. de præsag. puls. 6.

Pulsus inęqualitas

Aduerte de quarto signo: Pulsus proprius putridæ in principio accessionis describitur. 3. præsag. 6. paruus, & inęqualis. Quoniã enim obstructio meatuum non finit ingredi copiosum aerem, ideo paruus est: inæqualis autẽ, quia varie spargitur humor obstruens. Idcirco fere langidus, quia vis opprimitur: Aliquando celer nonunquã tardus: videlicet si magis augetur calor propter putridinẽ confluentis

humo-

humoris, quam suffocetur præ copia & frigiditate eius, sequitur velocitas: si vero maior est suffocatio ex copia & frigiditate, sequitur tarditas. Ex qua sententia colligitur. Primo: recte .3. de caussis pulſ. 16. separari pulsum facultatis debilis per resolutioné, à debili per aggrauationem: nam in debili per resolutionem, pulsus sunt parui, & languidi, æquales tamen: in debilitate autem per aggrauationem, inęquales sunt: alij magni, alij vero parui: & ex modo vincétium intelligitur qualitas grauationis: quare initio accessionum merito pulsus sunt inæquales. Colligitur secundo: Auic. 1. quarti. tt. 2. cap. 2. indistincte scripsisse de pulsu principij accessionum, (& non est velocitas eius fortis.) Colligitur tertio: etiam in febribus non humoralibus inueniri nonnũquam symptomata ex humoribus: siquidé Galenus habet etiam in febre diaria, accidere nõnunquam pulsum similem initio accessionum, propter humorem infestãtem os ventriculi. Colligitur quarto: sententiam .12. Therap. 3. quod pulsus principij est tardior moderato, explicare frequentiam non perpetuitatem.

Aduerte de quinto signo repetitionis: Accessio diariæ qñq; dicitur prima, licet nõ succedat altera,

M sicut

sicut dicitur mulier perijsse ex primo partu, aut vir ex primo morbo. Sunt tamen quædam diariæ licet non nomine, re tamen & signis, habentes aliquot accessiones: eo quod habent silitudinem cũ putridis in foco, vt diaria ex cruditate, aut ex obstructione. Repetunt autem tales, propter relictum in foco: de quib⁹ meminit Galenus .8. methodi. 4. & Auic. 1. quarti de cruditate: propter raritatẽ autem earũ, non meminit Galenus in hoc loco: & quia non habent repetitionem per certas horas, vt putridæ.

Aduerte de sexto: Calor mordẽs potest dici proprium, & inseparabile putridæ, nõ tamen semper: quoniã in initijs accessionum non dum apparet ad tactum. Dictum autem Themisonis, quod hoc signum erat cõmune omni febri, potuit tolerari cum Galeno. 6. epid. 29. verum meretur accusationem, eo quod non separauerit morsum putridæ valde manifestum, ab insuauitate diariæ. Quidam hic deluduntur, putantes in eo reprehendi Themisonem à Galeno, quod ille scripserit hoc signum pro inseparabili putridæ: quod tamen non apparet initio accessionum.

Aduerte de septimo: Quidã hic putant frequẽtiam vtriusq; quietis in pulsu esse parẽ in putridis:

alij,

alij, excrutiantur, quo modo velocitas contractionis non magis appareat in principio accesśionis, quam in augmento: cum experientia videatur mõstrare, copiam fuliginum magis aceruari initio accensionis lignorum quam posterius: maxime cum id significet Gale. 3 de præsag. pulſ. 6. Dic: Aperte hic & paulo ante dixit Galenus, in principio accesśionis augeri velocitatem contractionis: in augmẽto autem vsque adeo crescere, vt etiam minuatur quies externa: quoniam in principio suffocato calore, non dum adest tanta fuligenum copia, quanta in augmento: & multo minus natura conatur eá expellere in principio. Locus autem. 3. de præsag. pulſ. tantũ significat in accesśionibus augeri velocitatem cõtractionis, magis quam in interuallo. Colligitur ex hoc signo, recte scriptũ esse. 3. de præsag. pul. 4. proprium indicium omnis febris esse, velocitatem pulsus: quia in diaria & hæctica manifeste apparet: in putrida autem saltem contractio semper est velocior moderato. Quod autẽ addit, principio pulsum esse paruum: constat ob debilitaté oppressę facultatis, & paruam necesśitatem. Velocem autẽ non esse semper, sed aliquãdo tardũ ostẽsum est supra: Hic ergo vel ĩtellige velocitaté cõtractiõis, vel

Frequẽtia in quibus non est par.

frequentem euentum: quoniam sæpius est velox.

Aduerte de octauo signo coctionis: Videtur obstare, quod nõnunquam in prauis febribus & pestilẽtibus apparet coctio in prima die. Secũdo: Quod Anaxioni rediјt febris cũ coctione integra. 1. Crisiũ 18. Tertio: Dubitatur, in permutatione diariæ ad putridam, num appareat coctio solum durãte diaria, an etiam post factam permutationem. Quarto: In febre peraugmastica, cum fere tota sit declinatio, in prima die apparet coctio manifesta: transacto scilicet, iam statu. Dic ad primum: Tales pereunt non ex morbo, sed ex deleteria qualitate moti humoris. 3. epid, sect. 3 75. & rari sunt casꝰ, vel potuit incipere ea febris à diaria, ex qua fit permutatio in putridam prauam: quare cessat in processu coctio. Ad secundum: rediјt febris Anaxioni, cũ iam esset morbus in statu. Ad tertium: Videtur intelligere Galenus durante diaria. Licet enim (quod quidam asserũt) humor ex se non habeat malitiam, sed ex cõtagio febris diariæ inceperit putredo: putredo tñ illa non põt aboleri, nisi præcedat occulta coctio, & sequatur manifesta, tandẽ aũt plena: Semper em̃ reperiũtur tẽpora illa, licet breui durantia. 1. Crisiũ. 18. Et licet iuxta hanc interpretationem videatur

excep-

exceptio Galeni nulla, verum admonitio est vtilis in opere. Ad quartum: Non semper distinguntur tempora per variam coctionem, sed in varijs morbis varie, infra vlt.

Aduerte de nono indicio: Symptomata plurima febrium apparent in statu: ideo Galenus meminit de symptomate apparente in statu: verum in quocunq; accessionis tempore apparuerit, prebet eandem indicationem.

Aduerte postremo: Ex 3. de pręsag. puls. 5. & de differentijs puls. vlt. reprobari Archygenem, quoniam vocauit pulsum durũ, methaphorice idest insuaué vel molestum. In quo significato docuit pulsum omnem febrientis esse durum, maxime ex febre putrida. Redarguitur autem: quoniá durities in arteria tacta est obiectũ proprium tactus: & propterea debuit definiri propria significatione, pro eo pulsu cui cedit tact⁹. 5. simpli. 4. Docet autem dignoscere pulsum durum á vehementi. 4. de dignos. puls. 1. quia vehemens euertit vniuersos digitos, sicut validus ventus, non tamen perforat aut pũgit: dur⁹ vero instar lapidis lente moti non sufficit euertere digitos, sed magis premit & perforat: huius autem duri agnoscit causas tres, siccitatem momé-

taneam arteriæ, concretionem à frigore, & tensionem, siue ea nascatur ab humore præter naturã, siue á plenitudine conuellẽte: Quo fit vt & scyrrus, & inflammatio, comprehẽdantur sub tẽsione hic: 5. autem simpl. 4. putat proprius appellandam esse tensam arteriam, non duram, sed renitentem.

SECTIO QVARTA.

Capit. 8. DE hæcticis febribus primo: explicat varias eius species. Secundo: docet indicia hæcticæ marasmodis. §. (Febrium autem.) Tertio: separat signis incipiẽtem marasmum à consumato. §. (Dico autem.) Quarto: tradit inditia hæcticæ simplicis. §. (deinceps igitur.) Quinto: separat hæcticã simplicem ab incipiente marasmo. §. (Siccam vero.) Sexto: docet agnoscere hæcticam alteri febri iunctam. §. (Alteri vero.) Septimo: tradit particulares notas diariarum. §. (Dictum autem.)

(Generantur igitur.)

Explicat varias ethicæ species.

ADuerte primo: Num hæctica fiat incipiendo. facilis sobatio est, fieri incipiendo, vel in principio nonunquam, ideſt in primis tribus, aut quatuor diebus morbi: ita tñ vt altera febris antecedat:

prin-

principium enim morbi tripliciter dicitur .1.Crisi. 6.&.7. videlicet de indiuisibili initio morbi, de in manifesta coctione, & de primis tribus morbi diebus aut quatuor, ostenditur significare nonunquã. Primum triduum ex.1.præsag.12.(si vero in morbi veteri iam triduo) onstenditur significare primũ quaternarium ex.1.proret.cõmento.1.&.1.Aphor. 12.&.1.epid.sectione.3. comento.1.&.1.Aphor.7. Quod autem Galenus, quando contendit hæcticã nonũquam incipere, intelligat accideret in primo quaternario ostenditur: Quia.10. Therap.5.probat hæcticam incipere, quia agnouit illam in quarta die morbi: & aperte.2.Crisi.vlt.ait, hæcticam non incipere in primis morbi diebus, sed tẽporis prægressu: scilicet vbi nõ adest causa externa. Si aũt placet pars aduersa, nẽpe quod potest, inuadere licet rarissime, præsente causa validissima, nulla alia febre præcedente, & id defendi potest. Habet & ea pars suas coniecturas, quoniam & putrida inuadit non præcedente diaria: multo tñ rarius fit hæctica incipiendo quam putrida: & enim accedente causa putrefaciente inuadit statim putrida, quoniã spiritus nõ similiter humoribus apti sunt putrere: hęctica vero & diaria ambæ fiunt à simplici calefaciẽte:

quare nec ipſe Galenus intra triduum audet agnoſcere, num ſtatim cęperit hęctica: an pręcedẽte diaria infra. Si tamen ea pars placet, reſpondendũ eſt obiectis. Ad primum: legitur .2. Criſi. vltimo, non accidere in primis diebus: explicetur ex .3. pręſag. pulſ. 4. rariſsime accidere. Ad ſecundum: ſemper ante calefactum membrorum præcedit calefieri: & id fiens lędit operationes: nam cum factum non ſit intenſius quam fiẽs, ſi factum lædit ſenſibiliter, ergo & fiens præggreſſum: tale autem fiens non eſt hæctica. Dic primo: potuit fiens præggreſſum non lædere ſenſibiliter propter partem aliquam membri non dum calefactam: vbi tamen totum eſt calefactum, licet non intenſius, prima læſio euadit ſenſibilis. Secundo: licet fiens lædat ſenſibiliter, poteſt pendere á cauſa externa, & ita non erit morbus: cũ primum autem eſt facta independẽs, eſt febris hæctica. Dic tertio: cum motus recipiat denominationẽ á termino ad quem, calefactio membrorũ non fixa in ſpiritu, nec in humoribus, cũ ſit motus terminatus in calefactum membrorũ, eſt hæctica: Et licet apud Galenum hæctica ſit calor æqualis membrorum, intelligatur hæctica in facto eſſe. Illa autẽ inęqualitas breuiſsimo tempore durat, & cito occupat

Hæctica [cu]m inci[pi]endo.

omnia

omnia membra. Ad tertium: ab vno calefaciente, membra, varie repugnantia non perducuntur ad vnam æqualitatem caloris: ergo non ad hæcticam. Dic: ostensum est supra, satis esse ad hæcticã æqualitatem caloris cum fixione in corde. Præterea: si temperamentum æquale in sanitate durat cum ea varietate membrorum, durabit cum eadem intemperamentum æquale hæcticæ. Ad quartum: quomodo non prius calefient ab externa causa spiritus & humores minus renitentes? Dic: leuia magis effugiunt actionem causæ validissimæ, quam valde renitentia: ostendit Aphrodiseus. 4. proble. 51. ea de causa quosdam non conficere pisces saxatiles, cum coqunt bubulas carnes: ideo quercus lucentẽ ædit ignem, non paleæ: sic mola ingentia grana comminuit, parua transmittit: sic venti impetus sublimes arbores frangit, non humiles fructices: sic vitrum cadens frangitur, non caro: sic iuuenes ex casu colliduntur, non pueri: sic fulmina exurũt densa vasa, transcolant contenta lintea: sic arcus plumbatam sagitam longius, quam calamum iaculatur. Fieri etiam potest vt spiritus & humores ex alimento sint frigidi, membra vero arida, calida, apta ad febrem. Non valde autẽ distat inter duas sententias

dictas.

dictas: nam difficillimum est, nec valde mutat curationem, agnoscere de hæcticis in initio morbi aggredientibus, num præcesserit diaria, nec ne. Colligitur ex hoc loco duas has febres, fere repente à manifesta causa oriri, putridá paulatim magis citra manifestā causam: qa febris in illis est inflāmacio requirens causam externam inflāmanté. In humoribus autem putredo fit per conculcationem, vbi acceditur ad quantitatem, vel locum vbi putret.

Aduerte secundo: species hæcticæ hic relatę patiũtur dubitatiões. Prima: Separat hæcticá in duas spés iuxta, quod ros vel manet, vel absumpt⁹ est: & tamé apud Auic. de humoribus humiditates sparsæ per cor sunt quatuor. Secunda: 10. Ther. vlti. non diuidit ex consumptione roris, sed carnis, & solidorũ. Tertia: 7. Ther. 6. numerat species quatuor, vulgo tres hic, duas. Quarta: Apud Aecium lib. 8. 92. pri⁹ absumitur caro, quam ros, contra rationé, & Gale. 7. Therap. citato. Dic ad primam: species siccitatũ quatuor iuxta quas. 10. Therap. diuidit species hæcticę sunt: Siccitas solidi idest mébri spermatici: sic enim intelligitur hic solidum, licet supra nõe solidi venirent oĩa membra: 2. carnis & adipis: 3. diminutio aliméti solidorũ vocati generaliter ros: 4. diminutio

nutio aliméti carnei, id est sanguinis in exilib⁹ vasis. Nam. 3. de tẽperamẽtis. 1. imediata est trāsmutatio sanguis in carné, in solidum vero per quidā mediū: qđ in osse est medulla, in cute gluté, in neruo muccus, in vasis seminalibus semen, in mamis lac, vniuersaliter aūt ros. Has quatuor siccitates agnoscit Gal. vbi exacte differit: Lib. aūt de marasmo. 6. & hic in duo tantū secat: videlicet curabilé, & incurabilé: quarum prior differétia cōplectitur tres priores species, altera postremā. Ex quo intelligitur: si conferātur verba Gal. 7. Ther. 5. cum Auic. de humoribus cap. 1. Quod quatuor humiditates secūdæ quas refert, sunt quæ dissipātur in his quatuor siccitatū differétijs: nisi quod praue interpretatur, credés eas nō esse partes actu mébri: & imaginās esse quatuor media inter sanguiné & carné, contra Gale. 3. de tẽper. citato & experientiam, frustra multiplicans res, & contra id quod ipse doctrina de membris cap. 1. in fine affirmat, carnem ex sanguine fieri vna tantum mutatione, solida multis. Num autem necessario consequantur se illæ siccitates ordine. Dic: fere seruatur ordo explicatus. 7. Therap. & . 2. præsag. 28. non tamen videtur negandum, posse prius exficcari illa priora ob robur agentis exsiccantis: sicut

quan-

quãdoque incipit hæctica non diaria: rarius tamen accidit illud in exsiccatione quam in febre: Partim quia exsiccatio est operatio difficilior, quam calefactio: Partim quia exsiccatio membrorum potissimum nascitur ex defectu alimenti: defectus autem aliméti prius est in sanguine, quam in rore, & in rore, quam in membris. Ad secundam: Siccans calor non potest ita agere in rorem quin simul absumat aliquid de humido membrali: plus tamen & prius siccat rorem quam carnem, & carné quam solida. Ergo Galenus separat hic species hectice per exsiccationem roris, illic per exsiccationé roris, carnis, & solidorum: varie quidem, sed non pugnãter. Ad tertium: Patet ex dictis: nam & paulo infra secat in tres differétias: eo quod exsiccatio primæ humiditatis id est, sanguinis cõtenti in exilibus vasis, magis pédet á calefacto humorũ quam membrorum. Ad quartum: Quidam reprobant Aecium: qui tamen in eo loco transcribit Galenum. 10. therap. cit. videlicet quod febris ardens exsiccat carnem & adipem sensili euacuatione: quo tempore nondum est hectica, sed colliquãs: Vbi vero calor figitur in mébris, incipit insensibiliter dissipare roré, post carné, post solida. Penes quid ergo distinguũtur hę species

Siccitatũ differétię

inter

interse, & hæctica á non hęctica? Dic: non penes intensionem maiorem, quia nulla hęctica est magna febris: tertio de pręsag. pulſ. 4. & ita secũda species non est intensior, prima: ostenditur: quia potest sequi marasmus ad febrem longam, vel ad morbum frigidum. Secundo: quia ex longo morbo resoluitur calor innatus. Tertio: quia possunt membra esse arida apta valde ſiccari, non valde calefieri. Quod si aliqui authores affirmant calorem magnum in hęctica, ut Aecius citato, & Auic. 2. 1. de causis doloris, & lib. de medicinis cordialibus cap. 4. intelligũt fixionem & ęqualitatem per omnes partes, non intensionem. Nec distinguntur penes ordinem inductionis: ostensum est enim posse induci secundam speciem ante primam: Et apparet manifeste in febre colliquante, quæ ante quam sit hęctica, potest resoluere humiditates dictas, sensibiliter tamen, in quo distat ab hęctica. Separatur ergo hęctica ab aliis febribus per ęqualitatem caloris: species autẽ inter se separantur quia ros, vel ebullit tantum, vel diminutus est, vel ex toto absumptꝰ. Nam reliquę humiditates sunt partes membri: prima autem humiditas cum contineatur intra vasa, magis pendet in sua exsiccatione á calefacto humorum, quàm mẽbrorum.

brorum. Non enim videtur recipiendū quod quidam hic aiunt, rorem ideo numerari quia est idem cum spiritu: spiritus autem simul cum carne, & solidis constituunt naturam nostram. 11. Therapeu. 1. Cum ergo prima siccitas sit magis frigiditas, & frigefactum calefaciendi tempus sit breue: merito colligit Galenus. 7. Therap. 6. quod intra triduum si comode cibantur, redeunt ad statum coquēdi amplius alimentum. Siccitates autem sequentes sunt longæ difficilioris curationis: tum: quia resarciri nequeunt nisi nutritione, nutritio autem in debilitate membrorum difficillima est: tum: quia meatus & viæ alimenti conniuent, quare negatur ingressus alimento. Adde: quod pluribus transmutationibus aluntur solida, quam spiritus & pinguedo: ideo merito colligit Hyppocr. Quæ ex longo tempore extenuata sunt corpora, tarde reuerti cōsueuerunt: quæ vero breui breuiter. Eo quod longo tēpore redditur exhausta etiam membralis humiditas. Habet autem difficultatem quod hic ait, facilem esse curationem hæcticæ citra marasmum: cum. 11. tertij. 2. Intemperies cordis cōfirmata non recipit curationem: & cum non est cōfirmata non est facilis curæ: hæctica autem febris videtur intē-

peries cordis confirmata. Dic: per confirmatam intelligit non simpliciter æqualem, sed quæ valde impressit: quod hæctica simplex non habet. Adde: quod intéperies cordis in cardiaca calida quando agnoscitur, est iam diuturna: in hæctica vero primæ speciei agnoscitur incipiens, propter comitantem febrem. Postremo: vocatur facilis curæ hæctica primæ speciei non simpliciter, sed collatione ad marasmum. Altera dubitatio: de pugnantia inter hunc locum, vbi etiam in pessima siccitate solidorum ait, parum abesse quin totus ros sit absumptus: & .7. Therapeut.6. vbi de secunda specie ait, rorem omnino esse absumptum. Dic: Apolimeni quo verbo ibi vtitur, est temporis præteriti & præsentis: ibi autem in præsente legendum est, idest parum abest quin totus absumatur. Per rorém autem Galenum intelligere alimentum solidorum, apparet: quia non agnoscit medium, nec est necessarium inter sanguiné & carnem. Licet aũt quandoq; vniuersaliter dicat rorem esse alimentũ sparsum per partes ad earũ nutritioné, intelligit solida, quæ vere vocat partes. Si cui vero placet sanguiné sparsum ad nutritioné carnis vocare rorem, de nõo est con- ἀπολωμένοι.

est contentio: sed est vere sanguis, nec pugnat Galenus secum.

(*Febrium autem.*)

Explicatis differentijs hæcticarum, tradit indicia marasmi profecti, vt potè notiora.

Capit. 9. ADuerte primo: de signis oculorum: Potissima sunt in significãdo corporis & animi affectus: 6. epid. sect. 4. 27. Monstrat Galenus à posteriore, quia ira, lætitia, amor, odium, modestia, grauitas, libido, truculentia, imbecillitas, (vulgo olhos quebrados) non alibi manifestius apparent. Vnde physionomici vocant oculos, flores animæ: & 7. probl. 7. maxime inter membra mutantur tam ab externo agente, quam ab interno. A priore, ostenditur: quia retina est cerebrum non induratum, sed concretũ: 8. de vsu. 6. Præterea: inest oculis spiritus animalis plurimus per perforatos opticos. Postremo: est membrum humidissimum, & mundissimum, quare suscipit impressionem ex quouis defluente humore: ideo ad præsagiendum habet primum locum. 1. præsag. 13. Quod vero hic æthici ob imbecillitatem palpebras attollere nequeũt, habet difficultatem: Partim quia. 1. præsag. 14. asseritur indicium

tium debilitatis clausio non integra oculi: non videtur autem quo modo eiusdem debilitatis effect' sit, non integre claudere illic, & non integre apperire hic: Partim: quia tabidi mouent reliqua membra arbitraria multo grauiora. Dic ad primum: integra clausio dormientis, & integra apertio vigilãtis, sunt extremi motus, exigentes robur facultatis: ideo media nictantium figura, quam sua natura palpebræ petunt etiam in defunctis, indicat summam debilitatem. Sed cur ea debilitas in acutis agnoscitur per defectum clausuræ dormientium, in marasmo vero per defectum aperturæ vigilantiũ? Dic: quia in acuto morbo, vel ex repentino fluxu sequitur siccitas inequalis, quam consequitur conuulsio palpebræ impediens clausuram: in marasmo autem, siccitas est æqualis, quam consequitur rigor cutis: ariditas autem cutis impedit corrugationem palpebræ, ideo nictant. Ad secundum: non est causa nictandi sola debilitas motricis, sed iuncta rigenti palpebræ: sicut pari causa, cutis frontis in illis tensa est, non corrugata. Quod autem obscuritas magis repræsentetur in oculo, quam in reliqua facie: causa est defectus plurimi spiritus soliti accedere ad oculos. Quod subsideant, causa est plurima

Notę debilitatis variæ.

humiditas illorum, facile resolubilis: sicut pari causa, tempora collabũtur: propter absumptá substratam carnem. Cur vero lippa in illis indicet summã debilitatem, Galenus explicat. 1. præsag. 10.

Aduerte secundo de signo ex pulsu: Scribitur hic, paruus: verior tamen interpretatio est (gracilis) quod nomen indicat pulsum longum, sed angustum & humilem. Item celeritaté agnoscit Galenus. 4. de causis pul. 9. Hic vero magis expressit frequentiam: quia in magna debilitate etiam celeritas amittitur, nunquam tamen frequentia. Acrimonia vero caloris apparet tardior & minor, quá in multis putridarũ. Non enim cõuincit ratio quorundã ad oppositũ, videlicet quod in termino motª plus acquisitum est de qualitate motus, quam in prĩo: Ethica vero est terminus calefactionis de inęquali intemperie sexto. Non conuincit (inquam:) Quia quando passum variatur, potest in termino motus qualitas esse imbecillior: vt si ferrũ ignitum inflãmet paleas: Item non conuincit, quãdo in via perditur aliquid de qualitate motus: Quo modo membra senis non sunt calidiora quam iuuenis, licet magis passa á calido. Item potest febris in declinatione putridæ, vel diarię transire in ethicam: quo

casu ethica erit maior declinatione antecedente, nõ tamen tota febre quæ præcessit.

(*Dico autem.*)

Separat secundam ethicæ speciem á tertia per essentiam sicut paulo post per signa.

ADuerte primo: Quid requiritur & sufficit ad debilitandam virtutẽ, siue in toto, siue in parte. Nam 4. Therap. 4. dixit, dibilitatem esse validũ intẽperamentũ: siue in sanitate accidat, siue in morbo, siue in toto corpore, siue in parte: Auic. 1. quarti tt. 2. 9. dixit oẽm ægrum esse debilẽ: Galenus vero. 8. Therap. vlt. dixit in febribus diarijs, nisi concurrat symptoma aliquod validum, non summi indicationem á viribus: eo quod non sunt debilitatę, &c. 11. Therap. 2. dixit in febrib⁹ putridis & in inflãmationibus, vim non esse semper infirmam: Lib. autem de inæquali in temperie quinto, dixit debilitatem operis esse signum inseparabile intemperamenti ethici vel facti: Idem .3. præsagiorum puls. 2. Et tamen hic in prima specie ethicę scribit vim nil esse passam. Dic: intemperies æqualis necessario habet annexam dibilitatem operis: eo quod essentia facultatis consistit in intemperamento æquali:

 fiens

fiens autem intemperamentum si validum est etiã debilitat: cum in omni fiente reperiatur aliquid factum, quod potest imbecillitare. 11. Therap. citato. Sicut autem fiens nonnunquam debilitat ob vehementiam suam: ita factum, si est remissum, & exigui temporis vt ethica primæ speciei, non debilitat momentanee. Est autem illa exigua varietas in respondendo, creberrima Galeno: eo quod sensilia nõ nisi cum latitudine agnoscuntur. 5. simplic. 8.

Ethica num habeat tempora.

Aduerte secundo: Num ethica habeat tempora. Hic enim agnoscit illa Galenus. Dic: ex lib. de generalibus morbi tẽporibus in initio, in omni morbo sicut in qualibet re de nouo genita possunt affirmari quatuor illa tẽpora. Verum non secundũ idẽ cõputantur in omnibus morbis: sed iuxta varietatẽ conuenientẽ vnicuiq; morbo, iuxtá quam mutatur curatio, aut prædictio: ita vt in quouis morbo vnica tẽpora considerentur, iuxta certam varietatem ne æquiuocatio faciat errorẽ. Nam in epylepsia ex sola intensione symptomatũ computantur tẽpora: In humoribus præter naturã penes quantitatẽ defluentis humoris: In febribus penes varietatẽ coctiõis: In ethica penes varietatẽ impressiõis in mẽbra. Vnde colligitur, ad cõem difficultatẽ nũ tres modi ethicæ

sint

sint tres species hæcticæ. Nam si sunt tempora vnius morbi, quo modo erunt morbi tres specie distantes. Item cum vnus calor numero inducat tres illas siccitates, quo modo specie distabit à se ipso.

Aduerte tertio: Num semper ebullitio roris constituat hæcticam, & si ebullit aliquando cum putridine. Dic: arabes affirmantes quatuor humiditates distantes ab humoribus merito dubitant de illis putrentibus, in qua specie febris contineantur: Nobis asserentibus solum roré, vna difficultas de rore manet: In qua videtur: quod ros ebulliens ex febre diaria contineatur sub diaria, ex putrida sub putrida, sicut ex hæctica pertinet ad hæcticam. Putrere vero ipsum posibile est, sed rarissimum propter paucam moram suam: cum transeat confestim in mébrum. & propter innatum calorem circũstantium membrorum renitentem putredini. Vbi vero putruerit, continetur sub putrida: sicut putredo lactis, chyli, & vermiũ: de quibus propter raritaté suá non meminerũt medici. Auerrous vero. 3. collect. 4. dixit febres putridas esse duplices, quasdam ex humoribꝰ hepatis, alias ex humiditatibus tertię coctiõis.

(Deinceps igitur.)

Proponit indicia tria febrium ethicarum simplicium.

ADuerte de primo signo: Proponit ethicā genitam à causa externa; videlicet eo quod, tradidit signa ethicæ non permixtæ cum putrida: talis autem potissimū apparet in casu dicto. Nam vbi putrida transit in ethicam fere non statim aboletur putrida, sed manet iuncta cum ethica aliquandiu. In casu autem proposito, Num inceperit statim ethica non præcedente diaria, an vero præcesserit, nec ipse Galenus audet dignoscere: ob similitudinem signorum diariæ ad signa ethicæ incipientis: quod ipsemet fatetur lib. de marasmo 7. Nam in primo die omnino internosci non possunt: in secundo, si febris manet par, habetur suspicio ethicæ: in tertio, si durat paritas iuncta ariditati tactus iā habetur cognitio de ethica: Semper tñ manet dubitatio inciperit ne confestim ethica, an diaria. Non obstat huic signo ariditatis, quod affirmat Galenus ethicæ non semper iungi siccitatē: Quia ibi intelligit siccitatem momentaneā, semper tamen à calefacto membrorum exurgit ad manum vapor minor, & minus humidus, quam à calefactis humoribus.

Aduerte secūdo de altero signo: In tertia die nō

ciba-

cibari in hora suspecta cõmodum est ad dignotionem. Cibato enim fere in crescit calor: quare maneret adhuc cognitio dubia. Si ergo nec secunda die, nec tertia augetur calor, certũ est nõ esse quotidianam, nec tertianam: quartana vero continua rarissima est. Præterea: ad quartanam oportebat in tertia die febrem valde minui: quare relinquitur vt sit ethica. Quod autem Auicen. 1. quarti tractu. 3. cap. 2. affirmat validum augmentum caloris in tertio pro signo ethicæ, quidam cominiscuntur expositiones, nec satisfacientes, nec necessarias. Est enim Phrasis Auicenæ, qui illic solũ trãscribit hũc locũ: dicens enĩ (& fit fortis in tertio) significat manere fortẽ in tertio, sicut. 18. tertij de lapido renũ (& fit fortis in hora vacuitatis) idest manet fortis.

Aduerte de tertio signo: In crementũ febris post cibationem, cum circunstantijs, est proprium & inseparabile ethicæ. Sunt autem circunstantię prima: quia in ethica fit augmentum citra aliquod signum principij. Secunda: quia in ethica augetur febris quacũque hora cibatur. Tertia: quia durat illud in crementum vsque ad distributionem alimẽti, qua peracta reddit pulsus ad statum pristinũ. Ad dignotionem autẽ harum circunstantiarũ plurimũ

facit aſsiſtentia medici die vna & nocte.

Aduerte quarto: Cur hęctici cibati magis febriāt, prima cauſa videtur: quoniam indidit natura vim ſicco, vt ebibat humidum: calido vero, vt migret in humidum. Non eſt enim cauſa huius augmenti febris, ſicut ebullitionis in calce, quando perfunditur aqua (quod quidam ſcripſerunt) frigiditas aquę repellés intro calorem: quia idem fit affuſo vino: Nec eſt calor ſolus natiuus lapidis effluens extra propter penetrationem aquæ: Quia calx ſine aqua impoſita vlceri vrit: quod cōminutus lapis non facit. Sed cauſa eſt: quia ob denſitatem lapidis quādo vritur, plus ignis in eo manet quam in carbone: is tranſit in humidum affuſa aqua propter cauſam dictam: quia ſequitur ebullitio, ſicut ſucci fructuū ea de cauſa ebulliunt quandiu habent humidum permixtū ſufficienter cum ſicco. Cur autem (quod calx facit) piper tritum affuſa aqua non ebullit? Dic: quia non trahitur aqua ad intimum vbi ignis coercetur, ſicut á ſugente ſiccitate calcis: Eadem cauſa corpus ſine alimento facile ignitur & areſcit, & multa in hanc cōfirmationem lib. ſimpliciū. 4. tradita ſunt. Altera cauſa: etiam ſi non augeretur de nouo ignis, cum modo cōſiſtat in vapore, qui ſua natura fertur

ad

ad manum, ante autem in ſicco; quod non accedit, iudicatur modo maior quam antea, ob cõmoditatem applicõis: ob quam cauſam etiam in alijs febribus ab hæcticis, ſuccedit aliquando augmentũ poſt cibationem, ſed multo minus, quam in hæctica prima, quarti. tt. 3. cap. 2. Addit poteſt tertia cauſa: quã ſolam recipit Auerrous, quod alimentum in hæctico cum reddatur ſimile membris calefactis, valde calet: In reliquis autem febribus aſsimilatum mẽbris non dum calefactis, multo minus calidũ euadit. Hæc tamen cauſa habet locum etiam poſt nutritionem, contra experientiam & Galenum hic. Obijciunt tamen multa tum alij, tum Auer. 4. collectorij. 33. Primum: Si cibus ſemper ab hęctico caleſit: ergo per alimenta quamlibet frigida non curabitur, contra ſententiam omnium. Secunda: Si caleſit à corpore, quo modo recipit maiorem calorẽ corpore. Tertia: In febribus colliquãtibus adeſt ſiccitas membrorum: ſequetur ergo calefactio poſt cibum, & ita non erit proprium ſignum hæcticarũ. Quarta: Aqua opponitur calci: alimẽtum non opponitur mẽbris: ergo non conuenit ſilitudo. Quinta: Cibus in initio reprimit calorẽ, & anguſtat pulſum: ergo non auget febrẽ. Sexta: Quo modo calī- ditas

Hæctici cur poſt cibum calent.

ditas humida est multo calidior quam sicca, si vniuersaliter siccitas est lima caloris? Septima: Quo modo pulsus á cibo est magnus: si vis est debilis, & arteria sicca? Octaua; Quo modo augetur calor post cibum, si ex Galeno hic calor ethicæ est æqualis? Dic ad primum: frigidum alimentũ suscipit calorem á membris minorem, quam si alimentum esset temperatum: & interim refrigerat sua qualitate membra: sicuti multa perfusio calcis refrigerat calcem, licet aqua ebulliat. Ad secundum: augetur calor non qualitate, sed quantitate: sicut lignum ex appositione ligni igniti. Ad tertium: etiá in alijs febribus, & insanis aliquid augetur calor cibatis: sed non vt in ethica: quia rationes dictæ multo magis procedunt in ethica: nec in febre colliquante membra sunt ęqualiter arida, sed ęqualiter liquata. Ad quartum: alimentum etiam initio est dissimile. Adde quod non ebullit aqua quia dissimilis: nam etiam si affundatur calida, ebullit: quia est humidum affusum sicco ignito: quare comparatio Galeni quadrat. Ad quintum: pulsus cibatis redduntur maiores, & celeriores tertio. de causis puls. 16. nisi facultas grauetur: tunc enim redduntur inęquales. Explicat autem Galenus post vnam,
vel

vel alteram horam: partim quia in debilibus recursus calidi introsum post cibum refrigerat: partim quia calor non sentitur, nisi post initium alendi. Quod autem paulo post cibationem incipiat alitio, ostenditur expulsu roborato. 2. Aphorismorũ 18. & durat vsque ad integram spartionem alimẽti. Quę cum magis celebretur in nocte, fit vt tabidis fere febres noctu crescant. 2. pręsag. 60. Quare non oportet asserere cum quibusdam duo tempora quibus calor augetur in ethicis, sed vnum continuum ex Galeno hic. Ad sextum: Humiditas facit ad durationem quia alit calorem: ad intensionem vero actionis non facit, sed magis occludendo poros, & densando hebetat actionem calidi: quare asseritur siccitatem acuere actionem caloris, quia tollit humiditatem impedientem. Ad septimum: Non fit simpliciter magnus pulsus: sed maior propter copiã caloris aucti, mollitiẽ arteriæ, & viriũ robur: licet collatione ad sanum sit debilis. Ad octauũ: Æqualitas inest ethicæ ex natura sua: accedẽte vero causa aliqua variãte calorẽ, mutatur. Item: æqualitas inest ethicæ, idest vniformitas caloris per totum: cum qua ęqualitate stat, vnam ethicam esse multo intensionem febrem alia. Sed est

Siccitas nũ lima caloris.

ne calor ille addit⁹ etiam hæcticus? Dic: fieri potest vt sit: sæpius nõ est hæcticus: Nam ex cibo ros calefactus inflammat corpus calore fiente: postquá vero iam nutrit habet calorem solum pristinum. Sic calor ex ira vel tristitia, in hæctico fere est fiens.

(*Siccam vero.*)

Complet indicia hæcticarum: addens discrimina simplicis hæcticæ, ab incipiente marasmo.

ADuerte primo: Licet supra traditum sit exacte siccum non esse aptum suscipiendo calori, hic scribitur nisi corpus sit siccum, non esse aptum hecticæ: videlicet sicut ligna viridia non inflammantur facile, nec item cinis, sed exacte sicca ligna: ita & sicca corpora viuẽtia: Nam talia habent humidũ lentum aptum inflammari, & morari aliquandiu ob lentorẽ humidum. Humiditas vero aquæ magis extinguit ignem, quam inflammetur ab igne: Humidum autem aeris licet inflãmetur, non durát ob tenuitatem. Quod autem culpat eos qui opinabantur á solo hepate vel ventriculo inflammatis oriri hecticam, significat Philippum lib. de marasmo. 7. Quod ait, siccitatem temperamenti facere

ad

ad ethicam, complet signum propositum ad agnoscendam ethicam incipientem: temperatura enim sicca corporis confirmat ethicæ suspitionem.

Aduerte secundo: Quidam ex hoc loco eliciunt siccitatem magis calore disponere ad ethicam: sed non recté, nam calor in vniuersum magis disponit ad omnem febrem. 8. Therap. vltimo, præsente tamen caliditate, ad ethicā summe facit siccitas corporis. Cum autem in prima specie ethicæ non concedat Galenus manifestam siccitatem, sed solū feruorem roris: Colligitur species ethicæ non distingui penes species siccitatis traditas. 7. Therap. 6.

Aduerte tertio: Quod condemnat epithemata calida in membris naturalibus per febres, erat vitium Thessaliorum sui tēporis. 10. Therap. 6. Nostro æuo magis viget error oppositus: statim enim imponunt frigida contra Galenum. 10. Therap. 1. de quo late artis. 89.

Aduerte quarto: De signo ex arteriarum calore. Galenus & Auic. numerant illud inter signa ethicę cōia: quare non sunt recipiendi, qui hic applicant illud marasmo. Nam locum arteriarum sentiri calidiorem vicinis vt in ethica, vel minus frigentem vt in affectibus cerebri frigidis: eo cōtingit quia arteria

teria à calore cordis valde calet: maxime vbi cor habet calorem factũ quarto de causis puls.16. Humor enim putrens intra vasa non ita imprimit in arterias: maxime quia ex mistione non putrentis humoris mitescit. 4. de sanitate. 7. Est ergo proprium signum ethicæ, excessus caloris in loco arteriarũ: collatione ad alias febres, non ad omnes morbos simpliciter. Sed cur non additur signum ex vrinis? maxime cum vulgo agnoscatur ethica per pinguedinem in vrina: & maxime comendetur inspectio eius in ethica pestilente. 3. de præsag. puls. 4. Dic: ethica per se non habet indicium ab vrina: quia si incipit initio morbi non separatur à diaria: in processu autem morbi, coctio vrinæ nõ significat ethicam, quia etiam apparet in processu putridæ coctæ: vbi vero cum ethica iungitur febris colliquans, vel pestilens ratione illarum comode inspicitur vrina.

(*Alteri vero.*)

Docet agnoscere ethicam alteri febri iunctam.

Capit. 10 ADuerte primo: Num sit possibilis febrium cõplicatio. Dic primo: non esse necesse ad aliquã ex his febribus sequi aliam: quia sicut calefaciẽs externum

ternum licet totum calefaciat, non reddit calefactũ ad febrem, nisi vnum tantum ex tribus cótentis in corpore: ita febris ipsa occupans vnum ex illis inflámat reliqua duo: non tamen reddit illa calefacta. Dic secundo: præsente quauis ex ijs potest induci alia: quia corpus per febrem est magis aptum ad calefactum, quam si nõ febriret: ergo possunt reliqua poni in calefacto concurrente febre priore, tanquã causa totali, aut partiali, aut disponẽte. Durabit aũt complicatio durãte duplici calfacto, cessabit altera illarũ, cessante vno calfacto. Nõ obstat primo: quod post febrem intensiorem non poterit induci alia remissior: quia esset remissio caloris, & non febris addita: Quia, licet præcedés fuit intensior quoad calefieri, verum potest induci calor æqualis in omnes partes, qui non occupabat omnes: & illud non est refrigeratio, sed calefactio partis nondum calefactæ. Non obstat secundo: quod sequeretur eundem calorem esse fientem & factum: quia nil incõuenit quoad vnum gradum esse factũ, quoad aliũ fienté. Non obstat tertio: quod non poterit manere putrida post productionẽ ethicę: eo quod calefactũ humoris nõ dicitur febris, nisi calefaciat mẽbra: mẽbra aũt iã calefacta non possunt amplius calefieri. Nã

Complicatio febrium nũ possibilis

cale-

calefactum humoris sufficit ad esse putridæ, si propter impedimentum iam calefactorum membrorũ non sequitur illorum calefactio: verba enim definitionum dicunt aptitudinem tantũ. Adde: quod nõ producitur calefactum in membris secundũ omnes gradus putrẽtis humoris simul, sed secundũ vnum tantum: tempore autem producuntur alij gradus in membris à calefacto humorũ. Non obstat quarto: quod fiens & factum distent specie, & tamen facerent vnum: nam si complicarentur, cum sint duo calores in vno subiecto facerent vnũ: quia illi calores quatenus calores faciũt vnũ numero: quatenus æquales & inæquales distãt specie. Non obstat quinto: quod videtur ex sanguine calefacto gigni spiritus calefactos: maxime vbi etiam membra fuerint calefacta: quare oporteret semper iungi diariam. Quia licet cor sit calefactum, & humor, cum spiritus producãtur per nouam generationem, possunt non esse calefacti: sed calefientes tantum.

Aduerte secundo, vltra signa dicta à Galeno hic: memorantur ab arabibus primum signum ethicæ vniuersale: æqualitas febris quã non percipit æger: 3. presag. pul. cap. 3. & 7. videlicet quia deest inæqualitas requisita ad dolorẽ. Altera signum: velocitas

in pul-

in pulsu perpetua: Licet enim possit ex accidentaria causa refrigerari corp⁹, tamen calor fixus in corde cum debilitate virtutis semper exigit velocitatem. Tertium: calor sensatus impulpis digitorum, volis manum, & plantis pedum: videlicet quia in declinatione putridarum exhalante vapore calido extrema propter inopiam sanguinis refrigerãtur: quod non accidit ethicis. Quartum: tussis fere sicca propter calorem sensatum in pectore: ad calorẽ autem propter gracilitatem quandoq; sequitur sanguinis sputũ: si vero continetur humor in pectore, tussis humida est. Marasmi autem inditijs addunt, vrinam oleagineam cũ contentis squamosis, quę fusa lapidi rauce sonat: videlicet quia calefactũ solidorum educit squamas .1. Crisi. 12. & carnẽ propter diuturnitatem, non solum insensibiliter, sed & sensibiliter liquat in oleum. Mortis vero proximę signa afferũt: pediculorum copiam propter alimẽtum non confectum: & propter eandẽ causam caro quasi puluere aspersa est: vngues incuruæ, propter defectum substratæ carnis: pilorum prolixitas propter copiam exvsti vaporis: vbi vero is vapor putridus est magis radices pilorum putrent: quare decident vt in pthysi.

(*Dictum autem est.*)

Docet notas diariæ particulares, ac primum in diaria ex vstione.

Capit. ii. ADuerte primo: Cutis representat statim magnum calorem: multo maiorē quam paulo post, & quam febris & sitis exigua requirant. Quoniam densata cutis à calore solari facit, vt intus minus vratur, & febricitent: ideo agricolæ non sudant cubantes ad radios solares, sicut sub vmbra: ideo etiam in vnctionibus dorsi, quæ adhibentur insolatis adijcitur frigidis succus verbenacæ, vulgo (orgeuão) ad extrahendos vapores ignitos, qui per calefactam & ideo densatam cutem dissipari nō potuerunt: sicut ambusti applicant igni vstam partem: Alterum signum proponit febris ex insolatione: quod caput cum dorsali maxime afficiuntur, & iuuantur frigidis perfusionibus: causa autem non est cōmunis interpretum, quod exhalationes ascendūt ad caput: quia ea conuenit omni febri: Sed quod cerebrum & dorsalis ob summam humiditatem, & mollitiem, & imbecillitatem naturalium facultatū lib. de phlebotomia. 8. & ob copiam eius in homine supra reliqua animalia, omniū partiū maxime & citissime refrigerantur, & calescūt. 2. de partibus animaliū. 7.

Vnde

Vnde pueris quorum cerebrum adhuc molle est, accidũt inflãmationes ardẽtes in capite dictę ſyriaſes, & refrigerationes: vnde etiam maxime operiũtur hæc membra à nocturno aere, & diurna inſolatione: ideo diariam ex inſolatione. 8. Therap. 3. ſolis ſincipitis perfuſionib⁹ curat. Addit tertium ſignũ: ruborem & calorẽ cum ſiccitate partium capitis. Quia tamen ſæpe vſtis, caput repletur ob trahentẽ calorem à toto, addit diſtinctionem: Quod ſi corp⁹ eſt purum, apparet is calor in capite & facie: ſin minus, magis ſequitur plenitudo & vaſorum tentio cum diſtillatione. Docet autem Galenus, vnde oriatur febris in vſtis & refrigeratis: videlicet quia vel totum corpus, vel ſolum caput ob cauſas dictas vritur: vnde cõmunicatur calor toti. In refrigeratione autem ſequitur febris propter recurſum caloris ad viſcera, ex cute denſata: vnde crebræ fiũt in hieme pleuritides, 3. Aphoriſ. 17. & 20. & multi laborantes ex iecoris calore per hiemem deterius habent. Videtur autẽ durum, quod hic Galenus refert cauſam febris in deſtillatione præſenti ad humorum frigiditatem. Sed videtur ſignificare diſcrimen inter duas ſimiles diarias ambas cõplicatas reumati, vnam ex externo calore, alteram ex frigore: docens

exvstione, si corpus est purum nõ sequi catarrum, sed calorem cum multa siccitate partium faciei: vbi vero corpus est plenum, sequitur catarrus etiam cũ magna partium faciei, & capitis plenitudine: In refrigeratis autem multo frequentius sequitur catarrus, ex frigidis humoribus propter febrem communicatis corpori & capiti, & molem corporis augentibus: vocatque tales catarrosos, febrientes ex refrigeratione: febricitantes ex humorum frigiditate: quia videlicet non est simplex refrigeratio, sed etiam frigidorum humorum distillatio: subdens nam & ex his .s. qui copia frigidorum abundant humorum, quando refrigerantur distillatione capiuntur, & febris fere est symptoma distillationis, magis quam densatę cutis: videlicet propter repletionem, & obstructionem capitis, liquantur succi frigidi in eo contenti. Solet enim Galenus docere frequentia, quales sunt hi duplices catarri: sed multo frequentior est in præfigeratis, quam in vstis.

Aduerte secundo: Num diaria distinguatur per species, iuxta varietatem spiritus calefacti. Dic: cũ omnis diaria pendeat à calefacto spiritus in corde, nõ põt recipere eã varietaté. Cur ergo diuiditur ex varietate externæ causæ, si á tali causa nulla sumitur

indi-

indicatio ad curationem? 4. Therap. 4. Dic: sumitur ad affectus agnitionẽ in corpore, quod hic quęritur. Cur fere cessat transacta naturali die? Dic: quia singulis cibationibus nouus spiritus gignitur: vestigium autem calefacti ex prima cibatione adhuc apparet in sequenti: in qua totus spiritus calefactus dissipatur. A quo corrumpitur calor manẽs in membris? requirit enim agens positiuum? Dic: temperies membrorum nondum calefactorum corrumpit excessum caloris in membris calescentibus, absente impedimento calefacti spiritus.

Finis Liber primus.

DE DIFFERENTIIS FEBRIVM

LIBER SECVNDVS DE DIFFERENTIIS FEBRIVM.

SEcũdum Librum dicat ſolis humoralibus, propter prolixiorem earum tractationem ſecatur autem in partes ſeptem.

Prima: tradit vniuerſim differentias putridarum.

Secunda: cauſas & indicia tertianæ. §. (Febris autem.)

Tertia: quotidianæ. §. (Est vero & altera.)

Quarta: quartane. §. (Tertium vero.)

Quinta: de compoſitis febribus humoralibus. §. (Putreſcente pituita.)

Sexta: de febre ſanguis. §. (In his autem.)

Poſtremo: inquirit cauſas circuituum in febribus. §. (Post quam autem.)

SE-

SECTIO PRIMA.

(At illud superest.)

Reijcit falsas sententias de febribus humoralibus, appositurus suam .§. sequenti.

ADuerte primo: Ratio Gale. prima, qua ostẽdit auctã bilem nõ esse perpetuam febriũ causam, argumẽto ictericorum, qui bile referti, non febriunt tamen, nõ videtur vrgere. Potest enim responderi, in arquatis non necessario abũdare bilem: sufficit enim obstructio solius pori felei. Sed licet arquati ante morbũ non semper abundent bile, ex retentione eius eam aceruant: Est tñ adhuc subter fugium aliud: nempe intellexisse priscos bilem abundantem originem prestare febribus omnibus, non quamuis, sed intra vasa bullientem: vbi vero exit vasa in icterico refrigeratur, sicut & sanguis. In secunda autem ratione, quod sumit pueros & senes aceruare pituitam, explicandum est: Quod licet innato temperamento oppositi sint, ob accidẽtarias tamen causas cõueniunt in abundantia crudi

 succi:

ſucci: quia etiam in generando lapidem. 3. Aph. 26. & 31. videlicet ſenes propter incoctionem ex defecto calore. 2. de temperament. 16. pueri vero propter incoctionem ex erroribus victus: nempe lacte, plurimo alimento, motu poſt cibum. 3. epid. ſect. 3. 15. & balneis poſt cibum hic. Colligendum vero ex hac ratione eſt, febres humorales magis proportionales eſſe humori putrenti quam temperamento febris abſolute: Nam febris quotidiana & quartana, quatenus febres magis proportionales ſunt naturę, etati, & tempori, calidis & ſiccis: & tamen ex Galeno hic frequentius eueniunt in oppoſitis temperaturis. Cauſa eſt: quia facilius eſt copioſum aliquem humorem in vaſis corripi putredine, quam temperaturam corporis calidam, & ſiccá ægrotare febre humorali certa deficiéte, aut nó abundáte eo humore in vaſis. Sententiá aũt illam priſcorum, quod febres humorales õnes oriuntur ex aucta bile, redolet Aphor. Hypp. 4. lib. 7. ſi febris non ex bile habeat (ideſt nõ ſit humoralis) multa calida capiti ſuperinfuſa ſanat. & 2. Aph. 14. (ſi bilioſa fuerint excreméta) ideſt humoralia corpus vna ægrotat.

Putridæ cui tépori familiares.

Aduerte ſecundo, de rigore quid ſit: Eſt enim nó nil varietatis inter ſecundũ de cauſis ſymptomatũ

3. & lib. de tremore. 6. Libro eñ de tremore venatur finitionem essentialem, supponens notionalé, rigoris eñ nomen in sanis de sola perfrictione corporis dicitur: in ægris importat iunctam corporis concussioné totius: quo modo distinguitur ab horrore solis cutis simili affectiõe. Licet quñq; Gale. non separet ab horrore supra cap. 1. & infra de quotidiana, & 1. ad Glau. de quartana, & quotidiana. Quod autem attinet ad essentialem finitionem: Cum perfrictio: ait Galenus: innati calidi fiat à flãma maiore, à defectu materiæ, ab exuperante & ideo suffocante, ab appositione contrarij extingentis: reliquę tres species paulatim refrigerant: Suffocatio enim, quæ videtur repente refrigerare prius ex calfacit nos. Sola adhibitio contrarij, vt aqua perfusa repente refrigerat. In accessionibus ergo cum mandetur humor contrarius calido innato, tum quia humidus est, tum quia victus non est, per habitum corporis, sequitur repentina refrigeratio. Quia autem repente etiam refrigerantur æstuantes, quãdo in frigida balneantur, & tamen non rigent quia reducuntur ad habitum naturalem, integra definitio essentialis rigoris erit: Perfrictio calidi innati subita & violenta: idest ducens corpus extra

extra naturalem habitum. Colligitur ex finitione, cur rigori iũgatur cõcussio totius, aliqñ solius cutis dictus horror, si sensilis est, aut inæqualitas si insensilis. Nã spiritus fugiẽs contrariũ intro recurrit, vbi quiescere nõ potest, quia natura ignẽ⁹ est, & aereus ex quibus constat, & semper mobilis quare extrosum vergit: & rursum ob causam dictam repulsus introsum colligitur, in qua vicissitudine motuum fit corporis concussio. Lib. vero secundo de causis sympth. cit. reffert eam concussionem ad expultricem facultatem mandantem calidum extrosum, vt expellat noxium humorem per membra diffusum: Infra autem ostendetur non semper coire humorem expellendum in rigore, sed sæpius vaporẽ putrentis humoris pungentem membra, & stimulantem ad expulsionem noxij per varias concussiones. Et quadrat magis cum nã vigoris explicata: nã si natura esset posita in motu extrosum, difficile est dicere quomodo recurrit introrsum calor: accedẽte vero vapore acri agitati humoris ad carnes sicut in aspersis calida recurrit intro. Inter quas sentẽtias licet possit probabiliter referri causa sicut in motu ignis composito in mixtis lib. de vsu respiratiõis. 3. ad naturam calidi ipsius viuentis in sola contrario-
rum

rum motuum vicissitudine: est tamen apertior & certior altera causa, nempe conatus expultricis ad excretionem noxij sensati, vel humoris, vel vaporis. Colligitur secundo: cur ad rigorem sequitur febris. ob tria inquit Gale. citato de tremore. Primo: quia prohibetur spiritus extrosum eggredi: aceruatus autem intro, & vnitus valde calet. Secũdo: quia ob moram præcedentem, ne membra diu priuētur spiritu reddit magno impetu extrosum, vnitus: ad impetum autē sequitur calor. Tertio: quia per concussiones præcedentes augetur calor: cum ex motu etiam lapides & metalla inflāmentur. Sed potissima causa est, focus vbi humor putret, quare calet: nam quandoq; ad paucum rigorem sequitur magna febris, quãdoq; è conuerso. Colligitur tertio: rigorem non esse solam refrigerationem, nec solam corporis concussionem, sed ambo iuncta. Quare non est pugnantia quod Galenus lib. de tremore definit per refrigerationem. 2. autem de causis symptomatum per concussionem corporis: quia vtrobique additur in obliquo quod deest in recto. Refrigeratio autem hic dicit, non simpliciter quamuis refrigerationem, sed eam quæ est passio calidi innati per se: quando ipsum calidum innatum idest spiritus

tus ex natura sua subit eam passionem, nam aliæ refrigerationes sunt passiones membrorum: hæc primo est spiritus, per consensum autem membrorum. Colligitur quarto: Quod licet totum corpus in rigore moueatur de causis sympt. cit. & .1. epid. sect. 2. 20. non oportet materiam per totum corpus mandari: satis est enim ad motum totius, quod aliqua pars male afficiatur, cui reliquæ consentiant. Colligitur quinto: motum illũ cum non expectet imperium voluntatis, merito appellari inuoluntarium. 2. de causis sympt. cit. verum si voluntarium sumitur pro motu sequente imperium voluntatis, nec respiratio, nec tussis, nec rigor sunt motus voluntarij: si vero sumitur pro motu in quem potest habere ingressum voluntas ad accelerãdum, vel retardandum, omnes tres sunt voluntarij. Sed est ne operatio animalis, quia per musculos fit cõtractione. s. villorum longorum, an naturalis quia prouenit à vi expultrice naturali contractis circularibus villis? Dic: cum membra singula moueãtur per articulationes in vtranque partem rigenti, constat fieri per longos villos musculorum contractos: Sentiens enim vis naturalis musculorum morsum cõtrahit villos longos ad excutionem: non secus quã nos

Rigor nũ motus volũtarius.

nos ad excretionem contenti in manu, nonnunquã vtrinq; contrarios longos musculorum villos modo internos, modo externos: quandoq; vero cõtractis digitis ceu villis circularibus, premimus, & ita expellimus contentum. Primam operationẽ imitantur musculi totius in rigore. Secundam intestina & vesica in excretione excrementorum: vtrebiq; autem vis naturalis docta non imperata a cogitatione, vel voluntate. Vertitur autem in dubium de magnitudine rigoris, num sit maior ex frigore an ex calore: ex pituita, an ex bile. Cõstat tamen experimento, & Galeni testimonio: si incipit febris cum valido rigore tertiana est: quod ab illa rigor est longe maior. quia licet in pituita ad sit frigiditas positiua quæ aliquid facit ad refrigerationem, quam includit rigor, & lentor facit ad durationem concussionum, sicut crassies in melancolia: possunt illa facere ad maiorem duratiõnẽ rigoris: vehementia vero cum sequatur magnitudinẽ doloris, sicut dolor magnitudinẽ morsus: & bilis tam acrimonia quam tenuitate plus mordeat & citius penetret: certũ est vehementiã rigoris esse in bile maximã. Argumentũ est plus õmbus posse tenuitatem, & acrimoniam humoris: quia in quartana declinãte quãdo humor

per

per coctionem tenuior est & calidior, rigor augetur: quo casu dixit Alexádrinus.6.epid.8. idiota tristatur, & artista lętatur. Dubitant etiá propter loca aduersantia.2.de causis symp. & .1. quarti in vtro casu maior est rigor, in debili ne an inualida facultate. Certum est auté debilem vim magis à leui causa molestari, quia minus renititur valido frigori & calori rigere facientibus: quod Galenus pronunciat. Si autem id quod lædit pellitur á vi naturali expultrice, quo illa fuerit validior celerior erit motus: & ita maior dolor, & validior rigor: Sed illa non opponuntur. quia debilitas resistentis & robur mandantis faciunt augmentum rigoris: fere autem aliud est mandás nempe facultas ipsa membrorũ: Repugnat vero carnis moles, copia sanguinis, densitas pororú. Si vero proponatur idem esse mandans & repugnans, prodibit iuditium mediũ: sicut in reliquis indicationibus pugnátibus. ná cibus quatenus auget materiam morbi lædit ęgrum: quatenus roborat naturam pugnaturam iuuat: sic robur expultricis potest ex parte celeris motus augere rigorem: ex parte roboris renitentis morsui, minuere. Sed fere aliud est agens rigoré, aliud vero renitens rigori. Num autem priscis temporibus

ad

ad fuerit rigor sine febre ex pituita vitrea non putrente, parum refert. Galenus putat: afferés causam quod etiam apud illos dicente Hyppo. eunuchi, & pueri non podagrisabant, propter frugalitatem: cũ tamen Gal. tempore podagrisarent. quare fieri potuit, vt nec illis eßet hepialæ, nec rigores sine febre: Quod aũt maxime intereſt de rigore perſpectũ habere, eſt: ſeparare hos rigores pituitoſos ſine febre, ab alijs qui in proximis morti fiunt propter calidi innati exiguitatem: ſicut in alijs accidunt extremorum refrigerationes, & appetentia operimentorũ: omnia .ſ. læthalia, & magis ſi neque fricati recaleſcũt: Significatur enim ex illis inſignis viſceris inflammatio: vel tentare naturam, non poſſe autem perficere criſim per rigoré: vel tanta innati caloris penuria vt non poſsit ad extrema extẽdi: quare plurimi tales ægri in epidemijs perierũt. Ita ex rigoribus quidã erit morboſus, vt in intermittẽtibus: Quidã ſalubris creticus, vt in cõtinuis ſequẽte vacuatione: Quidã exicioſus in cõtinuis nõ ſequẽte vacuatiõe: Quartus minans morbũ propter vitream pituitã ſi nõ ſequitur febris. Siluius hic ait vitream pituitã ſparſam per membra inducere validum rigorem: Qđ non videtur: Quia ſecũdo de cauſ. ſympt, 3. ex fri-

frigido nō calfacto magis fit horror quā rigor. Sed cur humores reliqui sicut pituita non pelluntur extra vasa citra putrefactionem ad inducendū, similiter rigores sine febre? Dic: apparent non raro quartani & tertiani circuitus citra febrem periodicam, cum sola męsticia, lassitudine, & horrore: quoniā causa periodicādi non pendet ex putredine. Quod autem frequentius contingant rigores non febriles ex pituita, causa est insignis frigiditas illis. Argenterius vero dupliciter culpat Galenum in tradenda causa rigoris. Primo: quia conuulsionis causam asserit esse humores impactos ventriculis cerebri, nulla facta mentione facultatis: causam vero rigoris asserit esse facultatem irritatam, non facta mētione humoris: cum oporteat similes motus similiter definiri. Secundo: quia vocat rigorem symptoma, & causam symptomatū morbum: cum tamen rigor non sequatur ad febrem, sed antecedat eam. Parum tamen vrget: Nam secundo de causis symp. agit de conuulsione in facto esse: quæ cum pendeat à sola causa præter naturam, merito non assumit in finitione facultatem: Motus vero conuulsiuus, & rigor, & singulus, cum fiant à facultate irritata immediate, merito in finitione assumunt facultatem:

sicut

ſicut & tremor, quia altera ſui parte oritur á faculta te mouente. Ad ſecundum: aliqua ſymptomata ſequuntur ad cauſam morbi, nõ ad morbũ: vt rubor, & humor in inflámatione, & rigor in febre: Dñr tamen ſymptomata ſequi morbum: vel quia ſequntur generationem morbi: vel quia non expetunt curationem, niſi poſt morbum curatum: & hoc modo ex tribus rebus præter naturam: inquit: morbũ curandum eſſe: cauſas tamen prius, ſymptomata ſi quæ relinquantur poſterius. Magis poterat notari Galenus varietatis in reddenda cauſa, cur rigentes cõcutiantur inſtar trementiũ. Nam libro de tremore, refert ad naturá calidi ipſius, cui ineſt vicisſitudinarius ille mot⁹ introrſum & extrorſum, ſicut flamę aſcéſus ad locũ familiaré ſibi, & deſcéſus ad ſubſtratũ alimentũ. Libro aũt de cauſ. ſympt. refert ad vim expultricé in toto mandanté calidũ ad excretioné noxij per mébra initio acceſsionis ſparſi. Cũ tamen facilior cauſa ſit, eos ideo tremere, quia reuocato à corde plurimo calido àb extimis partib⁹, mébra externa præ caloris inopia nequeunt ſtatũ priſtinum obſeruare: quare tremunt, non aliter quá nud⁹ homo ſi ſe exponat boreę, vel frigidę ímergatur.

(Intermittentium autem.)

¶ Differentias humoraliũ ita numerat: in præsenti quidem intermittentes, & continuas non periodicas quas vocant continentes: imitantur enim etiam Latina nomina Græcorum inuẽtum, vt sicut illi appellant alteras συνεχεῖς, alteras συνόχους, ita nos continuas, & continentes: ne cogamur (quod prisci faciebant dicente Gal. 1. ep. sect. 3. 2.) Periodicas cõtinuas, vocare, modo continuas, modo intermittentes.

ADuerte primo: de causa continuitatis & intermittentiæ febrium. Non enim videtur perpetua causa Galeni, quod in cõtinuis continetur semper humor intra vasa: in intermittẽtibus extra. Primo: Quia apparent nonnullæ febres sub intrãtes, in quibus humor est extra vasa, quod ex eo apparet quia procedẽte morbo apparet manifesta intermittentia: & tamen febris est continua ex pręsenti definitione Galeni. Idem apparet in inflãmationibus internis, & in empyematis, & in lubricis putrẽtib⁹: sicut è conuerso, in sanguine extracto quorundam scabiosorum, & mæstorũ apparet putredo intra vasa, & tamen aut non febriunt, aut febre tantũ intermittente. Secundo: Quia. 4. Aphor. 43. ob malignã putredinem redditur febris continua: potest autem maligna putredo esse extra, sicut intra vasa. Dic: causa continuitatis febrium est continua delatio fuliginis à foco ad cor: quia autẽ facilis est cõmeatus à venis exiguis per magnas ad cor, difficilis autem à carne: ideo fere causa continuæ febris est focus in-

Intermittentium causæ.

tra vasa: intermittentis autem extra: rariauté sunt casus oppositi numerati, sicut etiam quod exigua putredo contineatur in vasis remotissimis à corde: quod accidit in scabiosis, vnde vel non sequitur febris, vel sequitur intermittens. Ad alteram: maligna putredo in vasis associat sibi continuam febrem: quia si natura potuit extrudere humorem putrenté extra vasa, non est valde maligna putredo. Quare causa Galeni hic recipienda est, ceu frequentissima tantum. Nam nomine intermittétis intelligi Hyppoc. & Galeno, febrem omné in qua non cessat sensibiliter febris, est aperta sententia Galeni hic, & 4. Aphorismo. 43. & sæpe. Non videtur autem impossibile accessionem ex humore extra vasa durare vsque ad sequentis initium, non modo in febribus compositis, in quibus est frequens: sed & in simplicib⁹. Nam si accessio tertianę infra, potest durare horis. 30. cur non magis pituitæ? Et ita erunt extra vasa subintrantes non intermittentes: vocant vulgo continuas non veras. Verũ nec phrasis Hyppocr. nec Galeni recipit medium: vtuntur enim solum his verbis: intermittens, non intermittés: quę verba ceu contradictoria non recipiunt medium. Adde quod etiam post Galeni tempora referente

 Tral-

Tralliano, quidam opinati sunt, causam continuitatis non esse locum vasorum: sed magis quantitatem & qualitaté humoris morbidi: nam bilis multa & crassa vbi vbi sit, facit apud illos continuá: pauca & tenuis intermittentem. Alij item putarunt: intra venas non putrere humorem: quoniam in loco putredinis semper oriuntur insecta: febrem autem oriri ex inflammato non ex putrente humore, quod supra de sanguine, & bile ostésum est. Probabilissima tamen est, & fere vniuersalis de his omnibus præsens Galeni determinatio.

Aduerte secundo: num febris intermittens sit vnus morbus. Dic: si non adest læsio sensilis actionum non constituitur quis actu æger: licet actu habeat causam morbi: vt arteticus, & epilepticus, & recidiuaturus, & qui percussus est á rabido cane: sed tales sunt neutri lib. de constitutione artis. 23. ideo conuenit illis sola per cautio. Secus est in tertianario, qui ob frequentiam & prolixitatem accessionum, etiam in die interualli lęsas habet functiones: quare etiá tunc est ęger. Locus em. 5. de placit. 2. asserés tales in die interualli esse extra morbū, falso legitur: solū em scribit Gal. in eo loco: tertianarios in die interualli esse extra pathōs, idest extra symptomata

acces-

accessionis. Si quæratur, quo morbo tunc ægrotat si non febrit? Dic: intemperamento partis mandantis aut recipientis, aut intemperamento materiali foci: sæpe etiam intéperatura morbosa totius: quod monstrat inæqualitas febrilis in pulsu. Si quæratur, cur recidiuaturus non erit etiam æger, quãdo quidem habet morbum in causa sua, sicut tertianarius in die interualli? Dic: ille humor non dum inducit febrem certo quodam circuitu, sicut in tertianario. Num auté recidiua faciat vnum cum radice dubitant de recidiua vera. Videtur autem vera recidiua in qua ex morbo præggresso relinquitur humor sufficiens ad recidiuandum sua natura: Nisi vel medicaméntis, vel tenuissimo victu repugnet eger. Nam si humor fuerit tam exiguus, vt non accedente alia concausa non recidiuet, est dispositio apta ad morbum, non vera recidiua: adhuc minus si nullus humor relinquitur. Qualitas enim sola relicta nō videtur sufficere: quia in omnibus morbis periodicis repetentibus etiam per longissima interualla relinquitur intemperatura illa partis: & tamen non dr̄ recidiuare. Vgo putat addendam esse partem ad finitionem recidiuæ veræ: quod accidat in declinatione precedentis morbi: alias (inquit) variolæ suc-

cedentes febri essent recidiua. Sed non videtur recipienda additio: quia multę recidiuæ fiūt in augmēto. 1. Crisi. 18. & 3 Crisi. 9. Qui vsus verbi (recidiua) familiaris est, & authoribus & vulgo, & iuxta eā additionem Crises permutationis euenientes in declinatione essent recidiuæ. videtur ergo addēda parti a (quod intercesserit tēp⁹ īmune á morbo). Ad quęsitum ergo de vera recidiua num sit vnus morbus cum radice: Si queritur de vnitate morbi in se, cōstat non esse vnum: quādo quidem in tempore intermedio non fuit æger: nec potest dici vnus morbus, nisi pro dispositione ad quam aptus est sequi morb⁹. Vel per attributionē ad vnam causam totalem: quo modo exercitus, vel exercitium dr̄r vnū. Num autem faciāt vnum quo ad tempora morbi. Dic: si inuadit recidiua post declinationem præcedentis morbi, habent varia tempora: si in augmento (quod sæpe fit) vnica. Quo ad dies autem decretorios cōputandos, sæpe sunt duo morbi, sæpe etiā vnus. 2. decret. 5. ita vt recidiua per se obseruet tempora morbi acuti: ipsa autem simul cum radice tēpora morbi diuturni. De quo libro de creticis.

Recidiua cum radice cū vn⁹ morbus.

Aduerte tertio de synocho putrido, de quo hic agitur: nā non putrēs supra inter diarias numeratus est.

est. Num sit febris biliosa qđ hic habetur & 2. Crisi. 6. cũ tamen. 9. Therap. 3. & 5. & infra vlt. Synochus oriatur ex succis oĩbus æqualiter putrẽtibus: vulgo aũt oritur synochus ex sanguine pro quarto humore. Dic: multorũ sentẽtia est verbũ: synochũ: æquiuoce sũmi hic, & illic: & opinãtur quemuis ex tribus humoribus etiam præter sanguinem posse putrere intra vasa vnico feruore: multo autem frequentius, bilem & appellari eam febrem hic á Galeno synochum: locis autem citatis vocari synochũ æquiuoce febrẽ ex sanguine ortam. Sed sententia opposita certior est. Primo: Quia vniuersi recte interpretantes Galenũ de differentijs febriũ, non tradiderũt varias species synochorũ, sed vnam tantũ, videlicet Oribas. á quo Paul. lib. 2. 28. & Aeci⁹ lib. 5. cap. 74. & 75. & Actuar. lib. 2. cap. 1. Secundo: quia Galen. ipse infra vlt. inquirẽs causam febris cõtinentis, de qua sermo præcesserat, refert eam oriri nõ ex bile, sed ex succis oĩbus putrẽtibus. Videtur ergo asserendũ primo: quod sanguis pro quarto humore põt putrere, siquidem omnia putrẽt preter ignem: maxime liquor ebulliens, calidus humidus, in loco calido humido. Secundo: tantundem est, nec separantur á Galeno putredo quarti humoris, & totius massæ:

Synoch⁹ am biliosa,

quia quando totus ſanguis vaſorũ inter alas, & inguine putret, ſimul putrent reliqui humores excremẽticij: tum quia exigui ſunt: tum quia valde mixti: tum quia minus regulati ab innato calore. Tertio: quando putret ſanguis in duobus diſsidet á reliquorum humorum putredine. Primum: quia nõ pellitur ad focum, cum nullus particularis ſit capax illius: ſed vel extrorſum vacuatur deiectione vel emorragia: aut ad totas carnes, vnde erumpunt papulæ, & exanthemata & ſimilia: Vel manet intra vaſa. Alterum: quia non coquitur á natura per periodos: quoniam enim perpetuo intro manet infeſtás principalia, non ociatur vnquã natura: ſed perpetuo coquit, ille vero perpetuo putrefacit viciniũ ſanguinem; & euadit augmaſtica, vel per augmaſtica, vel homotena. Quo tempore toto non apparet periodus vllus: quia eſt continua tantum ebullitio, durans ad ſummum diebus ſex: frequentiſsime in quarto terminata. 3. Criſiũ, cap. 4. Natura (inquit Galenus) á proprijs circuitibus ad Criſim perueniẽte: vocans proprios circuitus, quaternarios decretoriorum: qui in ſynochis maximum habent locũ: quia non habent febres ſanguineæ proprios periodus, á quibus peruertãtur quaternarij õnibus mor-

bis

bis vniuersales. Ex quo loco colligitur: cur ex sanguine putrente non numeret Galenus propriam febrem: quia intra quartum adhuc est ebullitio sine periodo: Quoniam autem pingue omne inflammatum confestim innatas putret: accidit sanguini, vt citissime ebulliens putreat, versa scilicet pinguiore parte in biliosam naturam: quo tempore iam per tertianarios circuitus insurgit aduersus putrentem sanguiné natura. Ergo vbi putret sanguis pro quarto humore, putrét etiam omnes humores intra vasa, propter mutuam commixtioné: non enim est dare in vasis sanguinem purum: & ideo tantundem est dicere, synochum oriri ex sanguine, & oriri ex succis omnibus intra vasa putrentibus lib. de plenitudine. 10. Quando autem aliquis aliorum humorũ putret intra vasa, propter sui exiguitaté, & malitiá pellitur extra vasa, & fit intermittés: vel ad vasa minora, & nascitur continua proportionalis: ideo tertiana intermittens affert inditia maioris caloris, sitis, & angustiæ; quia mixta bilis sanguini mitescit. Quare ex reliquis humoribus dempto sanguine nó nascitur febris cótinens vnici feruoris. Cur autem Galen: continentem putridam hic, & infra. 8. & 12. Crisiũ. 6. & 12. vocat etiam biliosam, causa est quia

cona-

conatur exercere medicum incognoscẽdo differẽtias febrium continuarum per tactum: & quia tact⁹ vtrobique similis est, in biliosa continua, & incontinẽte putrida, quia iam sanguis putrescens saltem in qualitatibus licet non in forma substantiali, representat tactui febrem biliosam, dixit locis citatis, continentem esse quodam modo biliosam.

Aduerte quarto de continuis proportionalibus: Videtur Galenus in diuidendo cõmittere errorem transilit enim genus intermedium: nam oportebat diuidere continuam proportionalem in biliosam, pituitosam, & melãcholicã: post subdiuidere proportionalem continuam biliosam, in simplicem & duplicem tertianam: Ille autem aggreditur ab hac secunda diuisione, õmissa priore. Dic: conatur Gal. ad facilem exercitationẽ medici in dignoscẽdo, reducere species febriũ ad paucum numerũ: Cũ ergo diuisum hic sit cõtinua periodica, numerat varietates periodorũ tres frequẽtes: videlicet continua tertiana simplex. Continua tertiana duplex: Cõtinua quotidiana: Continua quartana. Separat aũt signis cõtinuã quotidianã à cõtinua tertiana duplici: quia aũt signa illa nõ sunt perpetuæ certitudinis, inquit: si accessiones duorũ dierũ se sequentiũ sunt similes,

magis

magis esse pituitosam: significās non nerio talē esse pituitosam. Quod vero attinet ad nomē: biliosam continuā vocat Galenus sæpe causum: hic vero & 1.epid. sect.3.5. vocat tertianę naturam referentem: Arabes tertianam continuā. Cum eñ causus diffiniatur per ingentem feruorē cum perpetua siti, nō cōuenit appellatio causi omni tertianę cōtinuę. Distāt eñ primo: quoniā bilis intra vasa vētriculi, iecoris, pulmonis, cōstituit causum ratione loci: & adhuc magis in ore vētriculi, vel cauo hepatis. 1.epid. 9. In reliquis aūt vasis cōstituitur tertiana cōtinua. Secūdo distant: quia in causo non sunt valde sensiles exacerbatiōes. Tertio: quia tertiana fit à bile multa nō inflāmata causus ab inflāmata nō multa. 1. epid. sect.2.20. Addit aūt Actuarius lib.2. cap.1. oriri qnq; causum ex sanguine tenui efferuescente sicut.2. ad Glau.1. herisipelas nōnunquā fit ab eodē sanguine. Quę sentētia vtilissima est in opere; vt intelligatur nōnunquā valde conuenire in causo phlebotomiā. Num aūt exquisit? causus adiūgat sibi aliqñ inflāmationē visceris. Cōcessit eñ Gal. lib. de maras. & Paul. lib.3.21. negat tñ idem Gale.2. Crisi.6. Dic: 2. Crisi. nō negat possibilitatē illius cōplicōis, sed agit de causo simplicissimo, ideo supponit abesse omnē

Differentia causi à tertiana continua

inflamma-

inflammationem: vniuersaliter autem frequentissimi causi committantur internas inflammationes 5. de locis. 6.

SECTIO SECVNDA.

(*Febris autem.*)

Prosequitur signa .6. exquisitæ tertianæ aggreditur enim singulas species ab exquisitis, tanquam simplicioribus: & ideo cognitu facilioribus.

ADuerte de primo signo: Si rigor in initio morbi est vehemens, potest certo prædici tertiana: quia nec in principio continuarum, nec quartanarum, accidit vehemens rigor: multo minus initio quotidianæ. Verum validus rigor in initio, licet insit soli tertianæ non tamen omni: tertiana enim in suo ambitu fere inuadit cũ vehementi rigore apud Actuarium, citato: exquisita vero semper .2. Crisi. 3. sicut cum rigore eodem vehementi soluũtur causi. 4. Aphoris. 58.

Alterum signum: ardens: videlicet sumpto nomine adiectiue, in quo significato etiam tertiana intermittens dicitur ardens, & synochus, & quævis febris cui iugitur feruor .8. de plac. 6. quo modo 1. Apho. 23. in ardentissimis febribus extrahit sanguinem

Ardentis febris æquiuocatio.

guinem vſque ad animi diliquium, ideſt in validis febribus cum ſanguinis preſentia, quare non ſequitur eſt febris ardentiſsima, ergo ardens, ſubſtãtiue ſumpto nomine pro cauſo, ſed adiectiue .i. feruẽs. Primo, enim Aphoriſm. legitur διακαιεσατων, & hic καυσώδεις legitur nõ cauſos. Quare fruſtra cõtendũt quidam, num ſit exquiſita tertiana ardẽs: eſt enim adiectiue, non ſubſtãtiue ardens. De re autem, memorandum eſt ex .3. Criſi. 3. quaſdam febres eſſe validas, ſed boni moris, vt exquiſita tertiana: alias mites ſed mali moris, vt quotidiana. Cauſa eſt: quia in humoralibus febribus periculum non tantum pendet ab intemperatura calida, quantum à cauſa quæ vel faciliter, vel difficulter expurgatur.

Tertium ſignum: facilitas expurgationis propter humoris tenuitatem: ideo enim ſalua eſt quoniam omnes morbi materiales ſicci ſunt lætales, vel longi: humidi ſalubres & breuis .1. acutorũ. 22. & 23. morbi autem vaſorum ſunt ſicci, quando non iungitur ſudor, vomitus, aut deiectio: ideo vomitꝰ initio acceſsionis, & ſudor in fine, aut eradicãt, aut alleuiat apud Auic. cap. de quartana.

Quartum: acceſsio non excedit horas. 12. Auic. quandoq; ait à tribus ad .12. quandoq; à quatuor ad

14. quia

14. quia in medicina nulli termini omnino certi sũt lib. de fracturis sect. 1. 42. intelligendũ est autem signum, ceu coniecturale: quoniã visuntur accessiones longiores in tertiana quæ cito soluitur: nõnunquam breues in diu durante: quia vnũ signum solũ in morbis nõ gignit sciẽtiã lib. de plenitudine vlt. Obijciunt contra: bilis exquisita potest esse tãta intra vasa, vt non possit extra pelli à natura: potest esse tam pauca, vt pulsa intra. 12. horas absumatur: ergo dabitur in ea copia quæ pulsa duret vltra. 12. horas. Dic: non procedit argumentũ: si creditur iuxta infra tradenda accessionem non esse ex pulsioné à vasis extrorsum, sed aggressum naturæ ad humoré iam expulsum: sed etiã si illud detur, constat experiméto, fere nunquam pelli eam copiam humoris quæ extra vasa duret vsque ad sequentem accessionem: sed melancholia intra. 24. horas cessat, pituita intra. 18. bilis intra. 12. si autem humor amplior est, ita opprimit naturam, vt constituat cõtinuam: quia extra vasa pelli non potuit.

Quintum signum: naturalia omnia bilem aceruantia. tempus anni, locus, ætas victus, consuetudo: nam illa quinque subire idem iuditium, ita vt vno explicato reliqua sub audiantur ostensum est.

Tral-

Trallianus autem lib. 12. cap. de tertiana reprobat sententiam Galeni hic, & 2. Crisium. 3. eo quod asserit senem nonnunquam experiméto, & in hieme, corripi exquisita tertiana. sed idem Galenus ad dita ratione scripsit .3. Aphorismorum .19. morbos omnes fieri in omnibus, & naturis, & æstatibus. Tantum ergo hic docet: si illa quinque concurrunt certissimum signum esse exquisitæ tertianæ: non docet accidere non posse exquisitam, ali quo ex his signis deficiéte: multa enim Galeni, nisi amice definiátur damnabimus talia. nam .2. Cris. 3. ait exquisitá tertianá requirere cõsensum illorũ, sed ad sensum dictũ interpretáda sunt illius verba.

Sextũ sumitur ex pulsu: ex quo colligitur quod etiá in intermittéte humor intra vasa iuxta vulgaré sentétiá incipit putrere: si quidé solis. 12. horis post finitá accessioné in exquisita tertiana latet putredinis in pulsu inditiũ: in alijs aũt accessionibus adhuc diutius durat putredinis inditiũ. Colligitur secundo: cur in quibusdam intermittentibus febris anticipet rigoré: Indicatur enim debilitas ĩnati caloris, non potétis impedire manifestá putrediné ante ex pulsioné à vasis. Quod si creditur accessioné esse solũ aggressũ naẽ ad humoré foci, magis quadrat: qđ

Febrium anticipátium rigoré natura.

cõmo-

cõmoto putrente humore ab aggrediẽte natura, fit celeritas contractionis, & sæpe inflãmatio corporis febrilis ante eleuationem vaporis inducentis rigorem. Colligitur tertio: ab exercitato per pulsum agnosci posse, nũ reditura sit accesio, (nec ne. Quod vero attinet ad signum ex pulsu. 1. ad Glau. 6. asseritur pulsus tertianæ maximus, quotidianæ minimus, quartanæ medius, iuxta varietatem inflammationis febrilis & ruboris. Quod ergo legitur lib. de Typis. 4. pulsum quotidianę esse maximũ, tertianæ paruum, recipiendum non est. Nam liber ille á quopiá scriptus est, & Galeni operibus adiectus, vt intelligeretur quæ occasio Galenũ mouerit, vt scriberet aduersus eos qui dę Typis scripserunt. Nam eodem cap. etiam citato Hyppoc. refert Hemitritreum frequenter esse intermittentem: quod constanter negat perpetuo Galenus, sicut quod de pulsu putridarum affert. Quidam conantur conciliare ambos locos: quod præsente iam febre tertianæ pulsus est maximus, incipiẽte vero minimus, & minor quam quartanæ: sed non videtur quadrare experimẽto: initio eñ syncopalis minutæ pulsus sunt minores quá in biliosa, & melancholica. Quo ad velocitatẽ autẽ quotidiana par est cũ quartana: tardior

vtra-

vtraq; quam tertiana. In raritate vero quartana excedit omnes. Videtur causa: quia primo ad Glauconem citate propriũ est quartanæ habere pulsum in interuallo tardiorẽ & rariorẽ sano: cũ ergo per accessionẽ assumat differẽtias caloris, vt satisfaciat præsenti vsui, primũ assumit magnitudinẽ maiorẽ quã quotidiana: quia virtus nõ est ita debilis: deinde velocitatẽ æqualem quotidianæ: raritatem autem nõ valde mutat: quia vsui aucto satisfecit per magnitudinem, & velocitatem, cum exigua frequentia.

Addenda sunt autem signa septem ex .2. Crisi. 3. Primum: pulsus initio accessionis minus cunctatur, quam in reliquis. Secundum: pulsus post accessionem manet citra omnẽ omnino inæqualitatẽ, hic. Verum .1. ad Glauc. 2. & .5. præter diariã in omni febre manet inæqualitas febrilis, & .2. Crisium citato. Quidam respondent imperceptibilem inæqualitatem vocari a Galeno, hic male perceptibilem, sicut ingustabile & insonabile .2. de anima. 10. quod exiguum habet vel saporem vel sonũ: sed verbum omnino iunctum, non videtur admittere eã excusationem. Dic ergo: quod in his quæ sensu percipiuntur paruę controuersię tolerantur. 5. simplicium. 8. Vel quod in interuallo non reddit pulsus

ad æqualitatem sanorum. s. in toto tempore interualli: bene tamen in sola exquisita tertiana in prĩis horis duodecim post accessionem. Tertium: calor primo tactu acris paulo post mitescit, cũ multo vapore: quod in causo non apparet. Quartum: augmentum velox cito accedens ad statum; propter facilitatem inflammandæ bilis. Quintum: calor & sudor æqualiter expanduntur per corpus ob defectum obstructionum. Sextum: vagantur eo tempore exquisitæ tertianæ. Septimum: vrina cito apparet cocta in colore, substantia, & contento.

SECTIO TERTIA.

(*Est autẽ & alteram.*)

¶ Tradit signa quotidianæ.

Capit. 4. ADuerte primo: Inter signa quotidinæ primũ est: extremorũ frig⁹, etiã positiuũ ob insignẽ pituitæ frigiditatẽ: In corpore aũt magis horror quã rigor: Quod dictum non negat in totum rigorẽ, est enim familiaris pituitę vitreæ, infra sexto.

Secundũ: prolixitas augmenti: addit Auic. & inęqualitas: nã propter interueniẽtes obstructiones per vnam, aut alterã horã stat, post redit ad augmentũ.

Tertium: inæqualitas pulsus magna cũ paruitate & debilitate, maxime in inuasione. Cur autẽ pituita debilitet vires, ita vt lib. de phlebethomia. 6. & 12. Therap. vlt. etiam in magnis inflãmationib⁹

internis presentia crudorũ prohibeat phlebetomiã: & sæpe pituitosa febris euadat sincoposa: causę sunt. Prima: Quia frigus validũ pituitæ opponitur vitæ. Secũda: Quia augetur inmodice intra vasa. Tertia: Quia valde obstruit: cum habeat causas omnes obstruẽdi, copiã, crassitiẽ, & sepe lentorẽ: quare nõ cõcedit spiritui sufficientẽ ex aere alimoniã, nec refrigeriũ. Quarta: Quia phibet copia sua accessũ sanguinis ad mẽbra alẽda. Quinta: Quia cũ receptaculũ eius sitos vẽtriculi, propter vicinitatẽ afficit cor. Crudus succ⁹ cur valde debilitet.

Quartum signũ: Auic. dixit esse maxime propiũ quotidianę, in primis accessionib⁹ non sudare: Nã sicut in bile ob summã facilitatẽ euacuationis tenue expurgatur per sudorẽ, crassum per vomitũ: ita in quartana tenue sudore pellitur, quia caret lẽtore, licet crassũ manens cõstituat morbũ longũ: In pituita vero neutra pars initio bñe vacuatur: sed procedẽte morbo attenuato iã & incisso humore. Addenda sunt aũt signa ex 2. crisi. 3. tumor pręcordiorũ, faciei pallor, & in accessiõe pauca bilis: vrina turbida, vbi excernitur pituita, vel tenuis vbi retinetur. Et accessio ad vesperam diei: Videlicet, quia docẽte Aphrodiseo, quarto. problematum. 65. vt luna quatuor suis quadris refert quatuor anni tempora, ita &

partes diei apud Hyppoc.6.epid.15. quare accessio quotidiana solet inuadere tribus horis ante noctẽ: quia ad noctis initiũ viget pituita similiter hyemi.

SECTIO QVARTA.

Signa tradit quartanæ: addens de rigore sine febre, & de febre hepyela.

5 ADuerte primo de signis quartanæ: Quod nil relinquitur post accessionem quartanæ, habet dubitationẽ: quia infra vltimo, ex tenuibus humoribus nil relinquitur: sed ex crassis. Dic: negat hic relinqui semi vstum, & fumosum quod conseruet calorẽ vt in quotidiana: cinis vero relinquitur, qui propter absentiam humiditatis sicut exterior cinis non conseruat. Obstat secundo: quod supra dictũ est in solis diarijs redire pulsum ad statũ sanũ. Dic: intermissionẽ quartanę appellauit hic plane puram cõferẽs ad pituitosam, quę pręcessit. Colligitur aũt hinc certo, reliquiã febrilẽ nõ agnosci perpetuo ex frequẽtia & velocitate pulsus: nã in interuallo quartanæ adest vestigiũ febrile, & tñ pulsus est rarior, & tardior naturali.1.ad Glau.6.sed agnoscitur ex inæqualitate partiũ dilatiõis, & velocitate cõtractiõis, & acrimonia caloris. Addit Gale. signũ ex rigore: qđ nõ sit similis lassis. Videtur tñ cõtra: quia dolor

Inæqualitas febrilis.

quarta-

quartanæ numeratur inter species lassitudinis phlegmonosæ. 2. Crisi 3. &. 3. de sanit. 5. Dic: non negamus dolorem quartanarij rigentis esse similem lassitudini phlegmonosæ; solum enim deest calor inflammans. Verum Galenus inquit, rigorem quartanarij nõ esse similem rigori lassorum: rigor enim à sola lassitudine vlcerosa accidit; qui cum oriatur à calido pungente dissimilis est rigori quartanæ, quem vocat οστοκοπον, i. ossium dolorem. Additur autem. 2. Crisium. 7. signum ex vrinis, & ex periodo quaternario: qui tñ apud Paulũ non est perpetuus melancholiæ. Sæpe enim alia periodo redit.

Aduerte secundo: Quod ait, humorem nisi vertatur in alimentum eo magis putrere quo magis moratur in corpore, videtur dubium: quia sequitur humorem in statu morbi perpetuo esse putridiorẽ, contra superius determinata. Item si natura non potuit ante morbum prohibere putredinem, in humore per partes putrescente, quo modo per morbum iunctum humorem, multo putridiorem poterit concoquere, & ita sanare morbum? Dic: multis experimentis apparet, naturam ante morbũ in alendo corpore, & augendo occupari: præsente autem morbo totam ad humorẽ morbificũ conuerti;

quare mirum non est, si tunc plus potest emendare illum, quam in sanitate. Nam per morbũ licet reso lutio sit multa, non appetit natura: licet alimentem sit leuissimũ, non coquit: excreméta etiã tertiæ co- ctionis non pellit. Ideo cõmodissimè consulebat Gal. 1. epid. penult. initio morbi etiã leuissimi absti- nere: qm̃ otiãs nãra facile superat morbũ nõ grauẽ.

6 Aduerte tertio de hepiala febre: apud Actuariũ cit. & Paul. lib. 2. 25. significat mitem febrem, quæ á vitrea pituita nascitur per mẽbra sparsa: id enim importat nomen ἤπιον 1. mitis. Et dicitur apud quos dã de sola tali febre in qua perpetuo iungitur rigor & febris: apud alios de febre á vitrea pituita orta, siue iungantur rigor & febris, siue rigor antecedat febrem. Nam cum quibusdam interpretari: ante fe brem .1. citra febrẽ est durissimum. nec ille rigor sine febre diceretur vnquã febris hepiala: sicut nec rectè interpretatur Auic. hepialam, febrem in qua iungũtur simul, intro frigus, calor extra. Et hic qui- dem huius compositi sensus solam causam agnos- cit vitreã pituitam putrẽtem, quoniã frequens est. Libro aũt de inequali intẽp. penulti. addit aliã, nẽpe mixtionẽ bilis cũ pituita, quã hic õmittit ꝓpter rari tatẽ, & quia non agit de diřijs inæqualis intẽperiei.

Aduer-

Aduerte quarto de pituita: Merito Galenus species humorum separat per temperamenta: nam id est essenciale vnicuiq; speciei humoris. aliæ autem notę ex albedine, & quod non gelatur ad aerem lib. de atra bile. 2. sunt magis accidētariæ. De nōe autē flegmatis habes 8. de placitis. 6. quosdā (inter quos est plato libro de natura) opinari deductū esse nomen a flego φλέγω idest cōburo: quare putabant esse humorem calidissimum, cum magis deducatur a flegmeno φλαιγμένω, idest tumesco propter flatuum copiam. Nam diriuatiua nomina multa deducuntur á verbis cum quibus minorem habent silitudinem, licet φλαιγμενω scribatur cum ai, φλεγμα cum e. Vitreum vero humorem hic describit per frigidum lentum. Gliscron γλισχρὸν enim legendum est non Hygron ὑγρὸν, quod conuenit cum loco. 4. de sanitate. 4. vbi legitur magna ex parte lētor non inest pituitæ: qui si adest, vitreus constituitur succus. Crudus autem succus definitur Galeno lib. de plenitudine. 17. & primo. Crisium. 12. species pituitæ crassa & grauis, subsidens in vrinis edacium: Aliquando vero latius pro omni humore infra sanguinem, quarto. de sanitate. 7. Quandoque vniuersalius pro omni humido non euicto

a natura: in qua significatione etiam bilis, & vrina dñr cruda. 2. acutorum. 44. Species autem pituitæ recenset Galenus tres hic: Dulcē, Acidam, Salsam. Sed quo modo omisit insipidam traditam. 1. alimentorum. 1? Respondent hic quidam numerasse Galenum solas pituitas innaturales, quæ febrē inducunt: Insipida autem naturalis est. Sed etiam naturalis pituita putret, & facit febrē. Satius ergo videtur, reducere insipidum ad dulce: nam & aqua sæpe appellatur dulcis, sæpe insipida. De speciebus autem pituitæ latius. 3. de locis.

Aduerte quinto: de proportione inter se febriū in accesione, in interuallo, in duratione. Quo ad accesionem, biliosa breue habet augmentum propter facilitatē inflāmationis: melācholica vero prolixū propter crassitiem, & pituitosa propter frigiditatē, sæpe etiam propter lentorem prolixum. Rasius autem. 18. continentis ait, in pituitosa: augmētum esse longius quam in quartana: quod conuenit cum verbis Galeni supra. Interuallum autē in quartana longum est & purum: In quotidiana breue & impurum: In tertiana breue & purum. De duratione autem. Dixit idem Rasius cit. fere respondere tēpora vniuersalia particularibus: eo fieri, vt quar-

tana

tana sit diuturnior, quoniam accessio illius prolixior est: deinde quotidiana: breuissima tertiana.
Aduerte sexto: Nũ détur periodi alij febriũ prĉter dictos tres. Hyp. 1. ep. sec. 3. 7. & 9. affirmat quitaná septaná, nonaná, Gal. dubitat cũ diocle & priscis, ne forte sint supposititia: tũ quia nõ viderũt in vita sua eos periodos, tum quia nõ referũtur ab Hyp. in aliquo ægro á se curato (quod maxime oportuerat in raris euentis.) Sequentes confirmant experimentis proprijs. Auic. vidit sæpe quintaná & Hercu. Rasi⁹ 16. continentis vidit semel in anno inuadétem perpetuo. Gentilis vidit per .15. dié periodicare, & per annum. Ego testor vidisse septanam & nonanam, & sanatos ab illis. Vidi etiá febrem annalem, imo febré in die naturali ægri perpetuo inuidenté. Vidi assuetũ, in anno semel febrire per tres dies nõ amplius. Vidi qui nono quoq; die patiebatur per triduum accessioné quotidie, in quo circuitu durauit per menses: tamen omnes hi conualuerunt. Quod autem ex his experimentis colligitur, est: causam horum periodorũ esse naturæ aggressum per certa interualla ad humorem aliquem latentem in corpore, quicunque sit: Neque mirum est non semper seruari vnũ ex tribus periodis in aggressu humoris,
quia

quia doctrinæ illę innatæ, & leges pugnádi nō sunt magis perpetuæ, quá doctrinæ formandi hominis, in qua tamen formatione sæpe natura committit nouitates discedés á cōi formatione propter debilitatem virtutis, aut propter materiæ ineptitudinem. Sicut etiá in doctrina innata creticádi: ná dies cretica diffinitur, in qua frequés fit bona crisis: Raro vero etiam accidit in non cretica. Sic dies ad pugnam frequétes periodici obseruantur á natura illi tres: rari aút sunt multo plures, & experimentū confirmat hanc causam. Testor enim septimanos illos & nonanos intra paucos méses sanatos, quod nō eueniret si haberét originem ex humore crassiore, quá is qui quartanam excitat. Maxime quia quidá ex illis nono quoq; die incidebant in accessiones tres quotidianas, in quo circuitur nonano, per non ita multū tempus durátes conualuerunt. Vidi qui per annos. 5. perpetuo febricitauit, neq; maciléntum tñ neq; in assuetis operibꝰ valde impeditū: Quod enī dixit Auer. 7. col. 31. mōstra accidūt in arte medicina nō secus quá in natura, quo autem fiat probabilius causam horū periodorū esse certam inuasioné naturæ, reducamus in memoriá quá crebro occurramus ægris, qui cum nihil minus, quam pituita laborent,

borent, tñ stata quadá & certissima hora quotidie inuaduntur tussi, tam importuna, vt ne momento quidem desistant à tussiendo ante sanguiné missũ: alij cardiaco symptomate in ipso mediæ noctis arti culo corripiuntur: alij dolore certi membri: aut epi leptica accessione: aut vterina. Quæ oĩa tam cōsen tanea sunt huic assertiõi, quam oppugnat gentilis opinioné, qđ atra bilis à proprietate formę suæ per quaternarios spōte sua mouetur, aut Hercul. opiná tis ꝓprietaté illá esse repugnátiá ad naturá mouété.

SECTIO QVINTA.

(Putrescente pituita.)

Tradit de compositione humorali primum proponens, famosas compositiones, deinde. §. sed quoniam, minus famosas.

ADuerte primo: Per mixtiones febriũ possunt esse multiplices. Quandoq; eñ miscentur cú affectu partis: ex quo genere est Thyphodes quãdo iungitur febris herisipelati partis, Quandoq; miscetur febris symptomatis exigentibus curationé 1. ad Glauc. 5. Quandoq; iunguntur febres duæ per summa genera, vt ethica cum putrida: Quandoq; per infimas species, vt tertiana cũ tertiana. Hic vero solũ agitur de mixtione per species subalternas febriũ, qñ vna species humoralis miscentur alteri.

Aduer-

Aduerte secundo: de agnitione compositarum: Putat Galenus difficillimam esse cognitioné, quando altera componentiũ esse cõtinua, licet enim difficilius agnoscantur duæ continuæ, quoniam nunquam interponitur sensilis rigor: est tamen valde rara compositio duarum continuarum, ita vt intra vasa duo humores varij separati putrescãt: ideo proponit exemplũ frequentius, Auic. igitur 1. quarti tract. 4. 16. asserenti esse turpe medico, si nó agnoscit compositam febré in primo die, aut secundo, videtur inmodice confidere de medico. Nam nec Galenus ipse ausus est agnoscere, nisi post dies multos cõpositiones plurimas, quales sunt humorales, aut humoralis cum ethica. Sed transcribit verba Gal. de simplicib⁹ febrib⁹: Signa tamen affert vtilia agnoscendæ compositioni humoralis continuę cum intermittente, Primum: Si in continua febre apparet momentaneus rigor, aut extremorum frigus. Ambo enim hęc remissa propter obtusum sensum vasorum apparẽt nõnunquam incipiente accessione continuę, valida vero non accidũt, nisi iungatur alia intermittés. Alterũ: si declinante accessiõe cõtinuæ inuadit horror, etiã si non sit nimius indicat compositioné: quia declinante accessione cõtinuę, non

non potest succedere horror ab alia inuasione conti nuæ: superest vt debeat iudicari compositio.

Aduerte tertio, de prænotione horæ inuasionis futuræ: Galenus non audet definire ante secundam accessionem: qua præsente iuxta proportioné duarum primarum præsagit horam inuasionis in futuris accessionibus. Clarum est enim seruandam esse in illis eandem proportionem quæ in primis. Sed cur aliquæ accessiones sua natura anticipant, aliæ post ponút, quadam eandem horam seruant? item cur proportio inuasionis primarum accessionum, quandoque non seruatur in sequétibus? Dic ad primum: vulgo asseritur causa quod si materia omnis accessionis est vniformis temperamento, & modo substátiæ, seruatur eadem hora: si vero difformis, & incipit mádari humor á parte tenuiore, aut calidiori, accessiones post ponunt: sicut si á crassiore anticipant. Sed difficile est afferre causam ordinis seruati in humore extéso per vasa simul cũ massa sanguinis. Potest afferri causa alia, quod cum ratio periodi in singulis humoribus non sit momentanea, sed habeat latitudinem, pro varietate latitudinis, sequitur varietas in hora invasionis. Nam (quod infra ostédetur) hora typi, est hora qua natura aggreditur.

Anticipalium febriũ causæ.

ditur humorem coquendũ: humor autem modo velocius, modo tardius irritat naturam ad pugnã: quod infra ostendetur. Ad secundum vero: Respõdent aliquando non seruari in sequentibus accessionibus proportionem primarum, eo quod materia ãns non est vniformiter difformis, sed aliqua parte crassior, sequẽte tenuior, & rursum crassior. Potest certius referri causa ad varietatem humoris irritãtis naturã. Tertia causa anticipationis, error ægri, sicut retardatiõis, auxiliũ medicum. Quarta accellerationis, Festinatio naturæ ad crisim: sicut retardationis quies illius peracta pugna. Ex quibus colligitur primo: quod obseruatio horę inuasionis semper est praua. 4. Apho. 30. quia significatur fixio causæ morbificæ: sicut trocleæ puerorum quandiu mouentur circa idem punctum, diu sunt duraturæ: cõtra variatio inuasionis bona est, siue accessiones sint seruantes eadem horam ex natura sua, siue anticipantes, siue postponentes: Nempe inseruantibus eandem horam anticipatio indicans augmentum adesse, & transactum esse principium, intelligitur simplex: in anticipantibus autem ex natura sua, idẽ intelligitur ex anticipatione anticipante: vt si anticipabat horas duas, modo anticipet quatuor.

Obseruatio horæ inuasionis, mala.

Colli-

Colligitur ſecundo: quod licet duplatio acceſsionis ſepe ſit mala ſignificans augmentum cauſæ morbificę, quandoque tamen eſt bonum ſignum, quia ſignificat naturam aggredi humorem: & bona cauſa, quia partitus humor facilius ſuperatur.

Aduerte quarto, de pręſagitione Criſis in complicatis febribus: Repetit Galen. breuiter tradita .1. Criſium 3. Nempe quod de vnaquaque cōponente expectanda eſt Criſis per ſigna apparentia in die ſuo. Sępe enim vna ex cōponentibus ſoluitur alia adhuc augeſcente, & fere prius ſoluitur quę calidior eſt, ait Auice. citato. Cognoſcitur autē inſtare ſolutionem ex quatuor. Primo ex ſpecie morbi, ſi billioſus eſt. Secundo ex acceſsione: ſi anticipat, ſi eſt vehementior, ſi ſymptomata praua habet, ſi celeriter tranſit particularia tempora. Tertio ex interuallo: ſi non eſt purū & omnino mundum. Poſtremo: ſi apparet coctio manifeſta.

Aduerte quinto: Cur in exemplo á Gal. propoſito, cū inuaderet acceſsio quotidianæ cōtinuæ inclinante iam. & ſudante ægro ex acceſsione tertianæ intermittentis, refertur inuaſiſſe acceſsionem quotidianæ continuæ cum horrore: cum ſit proprium continuarum non horrere. Dic: Gal. habet denſatā

fuiſſe

fuisse autẽ, & in horruisse, repressumq; fuisse sudorem: Nam licet in inuasione accessionis quotidianæ continuæ simplicis, horror non sentiatur: verum si occupat corpus febricitans adhuc ex precedente tertiana, & sudans (quę duo poros cutis plurimum apperiunt) leuissima annotatio inuadentis quotidianæ sufficit reprimere sudorem, cutis vero densitatem & horrorem incutere. Nam in tali occasione etiam continens leuissimé frigidum facit inhorrere: & retentio acris fuliginis, quæ sudore exernebatur.

Aduerte sexto: numerat famosæ cõpositæ quã vocant hemithriteũ differentias octo. Prima: quotidianæ continuę cum tertiana. Secunda: quotidianę continuæ cum tertiana continua. Tertia: quotidianæ ĩtermittentis cum tertiana. Quarta: quotidianę intermittentis cũ tertiana continua. Cum autem quæuis ex his quatuor compositionibus posit esse mixta vel confusa, si simul inuadunt ambo humores: vel complicata si varijs horis inuadunt: euadũt species hemithritei numero octo: & quia quæuis ex illis patitur trimembrem diuisionem: (vel enim æquantur in compositione duo humores, vel superat bilis, vel pituita) euadũt differẽtiæ omnes. 24. Ex

quibus

quibus apud multos nulla dicebatur ſemitertiana, niſi acceſsiones eſſent confuſæ, & vterque humor par, Galenus has de nomine difficultates reijcit. Quoniã vero aduerſatur Hypocrati vocare ſemitertianam febrem qua non eſt continua, tam .1. epi. 23. (febres horrificæ omnino non intermittentes, modus erat ſemitertianus) quam .4. Aphor. 43. & ſequeretur in præſagio, & curatione error, non admittit vocari ſemitertianam, compoſitioné duarũ intermittentium, nec duarum cõtinuarum: quoniam in primo genere deeſt continuitas, in altero, horror.

Aduerte ſeptimo: In ægro hic relato præſagit Gal. ſolutionem tertianæ manente quotidiana ex ſignis. 4. Primum: acceſsio tertianæ tardabat. Secũdum: bilis excernebatur vomitu & deiectione, ſudore autem non multo ob permixtam quotidianá quę cutem refrigerabat. Tertium: declinatio erat facillima fere ad integritatem deſinés. Quartum: coctio vrinæ in die ſequenti acceſsionem tertianæ optima erat.

(.§. *Sed quoniam.*)

Proſequitur reliquas compoſitiones febrium etiam minus celebres authoribus.

Cap. 8. ADuerte primo: Solet Gal. condénare antiquos: quoniam in sectione latitudinū solas numerabant extremas species, omisso medio, tam in temperamentis lib. 1. de temp. quá in dispositione media neutra. 1. artis paruæ, quam in téporibus morbi lib. de generalibus morbi temporibus, & in ætatibus, & in compositione febrium hic. Per mediū autem quod addit, non intelligit indiuisibile medium: id enim non cōsiderat medicus, artis par. 7. sed indiuisibile illud cum aliqua vtrinq; latitudine: medium autem illud indiuisibile considerat nō quatenus insensile, sed quatenus pars latitudinis sensilis. Referebant enim semitertianæ duas tantum species: vnam excedente bile, alteram pituita: Et poterat condonari archygeni sua in hac parte veritas: quoniam nihil lædit medicum in opere, facere bimembrem diuisionem. Cur igitur contra rei veritatem Galen. adijcit medium in casibus dictis cū latitudine? Dic: extrema agnosci non possunt: nisi comprehendatur medium, tanquam regula policleti, saltē imaginatione: Cum ergo possint dari signa sensilia illius medij cum aliqua latitudine, præstat ita diuidere. Maxime, quia quo membra sunt plura in quauis latitudine, eo cognitio

Meliorū cum latitudine ratio.

nitio est præstantior: sicut in gradibus qualitarum.

Aduerte secundo: Cur in compositione affe-ctuũ prima dies affert semitertianá, secũda solam quotidianá. Dic: Natura est frequentium morborum, vt quando corpus valet non incipiat ægrotare, nisi a valida causa: contra quam, sunt quidá praui morbi qui per pares exacerbantur, tertio. de Creticis. 8. & . 4. Aphorismorũ. 61. Quorum causam Galen. citato refert explicasse se lib. de Crisib. quod tamen non legimus. Videtur causa: quia indicatur ex prauitate secundi diei materia in corpore deleteria: quæ quiescens non lædebat, facta auté commotione eius propter motum morbificæ causæ in prima die, inuadit hominé in secunda: tales autem materiæ solent esse perniciosæ. Item in ratione signi: quia causa quæ deiecit hominem sanum magna erat in prima die, cui sanitas repugnare non potuit: quáto periculosior erit, si altera iam ægrotantem in secunda die opprimit.

Aduerte tertio: quo modo distant semitertiana: tertiana notha, quotidiana notha. Dic: hemitrite⁹ distat ab illis, quia in eo sunt duo foci, & duo mot⁹. Quo modo ergo lib. de temporibus morborũ. 9. & apud Auicená de febrib⁹ cõpositis cõponitur qñq;

hemitriteus cum tertiana? Dic: duæ tertianæ cum quotidiana continua faciunt eam compositionem hemitritei. Tertiana auté notha, & quotidiana notha vno motu, & vno foco contentæ sunt. Distant autem inuicem: quoniam in tertiana vincit bilis, in quotidiana pituita. Num possit contra accidere, vt in tertiana notha vincat pituita? Dic: concessit Gentil. in extrauagante: & videtur fauere experimentum monstrans in proggressu tertianæ nothæ cõuenire salsa, & acria, iuxta tral. & Aui. Sed videtur satius asserere, periodum sequi humorem superantem: verum tractu temporis humores mutant temperamenta; antequam migrent in alias species. Nam frenitis abit in letargum resoluta parte ignea: & ex herysipelate manet durities, & in tertiana notha redditur humor frigidus crassus. Videtur enim iuxta Galen. 9. simpliciũ. 1. bilem per adustionem mitescere in calore propter igneæ partis resolutionem: Pituitam autem & melancholiá reddi acria.

Periodi cum sequãte species humorum.

Aduerte quarto de compositione febrium: Gal. hic per trãsenã agit plurima remittens ad librũ de Typis. Docent auté authores maxime Arabes species cõpositionũ esse innumeras: omnis eñ species

cum

cũ quauis alia cõponi poteſt: & in genere ſupremo, & ſubalterno, & in ſpecialiſsimo: excipiunt ſolam ethicam, quæ cum alia ethica componi non poteſt ita vt maneant duæ: quoniam cum calores non diſtent ſpecie, & ſint in vno ſubiecto duo calefacta, faciunt vnum. Reliquæ febres non faciũt vnum, quia ſunt in varijs ſubiectis calefacta: ſi vna eſt diaria, alia putrida, alia ethica: vel in vno ſubiecto nempe mẽbris, pendent tamen à varijs materiebus, & ſeruant varios periodos, vt tertiana cum quartana: Vel materiæ ſunt in varijs locis vt quando vna continua, alia intermittẽs. Secundo aduertunt: diariam ſæpe iungi putridæ vel ethicæ: ita quod apud quoſdam ſemper iungitur: quia ſi pauca fuligo ex bubone accedẽs ad cor imprimit diariam ſpiritui, quo modo multæ fuligines ab humore intra vaſa putrẽte non inducent diariã? In ethica vero adhuc magis: quia cor calefactũ imprimit ſuũ calorẽ ſpiritui: ſed tamen non apparent (inquiunt) ſigna diariæ propter manſuetudinẽ caloris illius, ſuperatam ab acrimonia aliarum: Calor vero qui ſæpe manet poſt periodum forte (inquiunt) eſt diariæ ſolius. Sed ſigna putredinis ſemper manẽt in pulſu: & poteſt afferri ratio cur rariſsimẽ complicetur diaria, nempe pauca

mora agentis & velox resolutio spirituũ: ob quam non durat febris spirituũ vltra diem. Et forte ideo non ponitur in calefafacto licet adsit occasio, quia omnis actio requirit moram agentis, & identitaté passi: quæ dantur in membro, & in parte humoris putrentis, quæ non vertitur in alimoniá corporis, & fuit sententia Isacij asserentis diariam gignere reliquas duas: non gigni autem áb illis. Aduertunt tertio, synochum fere non componi: quia cum occupet omnia vasa non videtur bene separabilis ali⁹ humor á massa sanguinis peccantis, intra vasa: sed quod faciat vnam cum synocho, nisi forte iũgatur intermittés, quæ extra vasa putreat. Quarto: idem Isacius ait: non coire experimento eiusdem specieĩ specialissimæ plures tribus compositiones: V g. tres tertianas, aut quartanas: varij vero generis possunt esse plures. Aduertit quinto rasius: quod licet omnia genera de facto componantur: verum frequentissima compositio est, ex bile cum pituita: & ideo obtinuit nomé hęc sola compositio, semitertianę. Galen. autem hic eá solam memorat: reliquarum nec numerum referens, nec signa: quod tamen in simplicibns fecit.

Aduerte quinto, de significato semitertianæ:

Colli-

Colligit Gal. ex sententijs Hypocratis significare febrem compositam ex tertiana, & quotidiana cōtinua confusis. Contra quam collectionem est primo: quod ipsemet Paulo post cōcedit appellari etiā semitertianam quotidianam intermittentem cōfusam cum tertiana continua. Obstat secūdo: quod ipse lib. de Typis. 4. quasdam semitertianas inquit esse intermittentes, alias continuas. Et. 1. epid. sect. 3. cōmento. 2. Obstat tertio: quod. 1. epidim. sect. 3. quinto, inquit: semitertianam solere cōmitari proxime mortem tabē, & alios morbos diuturnos, in quibus tamen non apparent horrificæ illæ repetitiones. Dic ad primum: quotidiana intermittens est valde rara: rarior ergo erit, confusa cū tertiana continua: ideo Gal. proposuit exemplū frequēs de confusione tertianæ intermittentis cū quotidiana cōtinua: & tamen illam vbi acciderit non negat vocari semitertianam: imo statim vocat. Ad secundū liber de Typis magis videtur Agathini. Locus autem. 1. epid. corruptus est, legēdū est enim (ex hemitriteis, quidam eos agunt vtraq; via) idest putant partim esse cōtinuas partim intermittētes: alij tantū inter cōtinuas numerant febres. Ad tertium: etiam Gal. in commento dubitat ne forte apud Hypocratem

ſemitertiana ſignificet febrem omnem cõtinuam quæ tertio quoq; die ex acerbatur cum aliquo horrore. Licet aũt Gal. plane non decernat, intereſt decernere, ad agnoſcendas ſententias Hypocratis de ſemitertiana. 1. epidimiæ citato. nempe quod eſt febriũ læthaliſsima: & quod cõmittatur prope mortem tabidos, & quosuis longo morbo detentos: Cũ autem experientia teſtetur, tales diu ęgrotantes perire antecedente per menſes aliquot febre continua tertio die ex acerbãte, quam fere antecedit horror: & mõſtret item plurimos perire citra morbos longos ex tertiana continua afferente horrorem, etiam manifeſtum tertio quoq; die, non præcedente alio morbo, quos vulgus medicorum iudicat perire ex tertiana notha ſubintrante: videtur aſſerendũ vtraſq; tales & eſſe, & vocari Hypocrati ſemitertianas: quæ ideo hãc appellationem habent, quia vnum ſignũ habent tertianæ, videlicet ex acerbari tertio quoq; die, altero diſtituuntur. ſ. ceſſare ad in febritationem: & tales vocatas eſſe horrificas primo epidemiæ, eo quod non ſunt febres compoſitæ ſicut illę de quibus Gal. hic agit cum horrificis repetitionibus: ſed ſunt tertianæ continuæ ſimplices & excitiales: ſicut febres pũcticulares, & in quibus ſudor exiguus

Semitertiana Hypoc. quid

guus apparet, vel stilla sanguis à naribus: quoniam sunt decretoria non decernentia. Conatur enim natura ob sensatam bilis malitiam intra vasa, se exonerare, & extra vasa mittere per horrores initio singularum accessionum: non posse autem ostendit continuitas febris, sicut vniuersaliter. 4. Aphoris. 46. rigor in febre non intermittẽte incidẽs febre non deficiente dãnatur. Nam cũ in solis duobus locis explicet Hypocrates quid per hemitriteũ intelligat: in altero aperte significat non esse illam compositã cum repititionib⁹ horrificis, quia illa est rarissima, neq; comitatur vnquam tabidos, nec alios diuturnos morbos, nec vagatur populariter cum exiguis tumoribus, vel maculis cutis: quæ omnia Hypocr. citato memorat: In altero autem solum doceat eas esse febres acutas continuas horrificas: Ex neutro potest colligi compositio febrium dicta à Galeno. Nam verbum (horrificę) solum indicat exiguam cutis asperitatem, & contractionẽ in initio cuiusuis accessionis, non rigorem cum repetitionibus: Notat autem Hypocrates merito id signum ceu rarũ in continuis: proprium est enim continuarum non rigere, sicut non frigere manifeste: dicente Auic. 1. quarti: Sicũ cõtinuitate febris adest rigor vel frig⁹, febris

febris est composita: pars vero de vtraq; forte adest in cõtinua: quod appatet in sententia Hypocratis. Neq; Galeni ratio colligit oppositum: Si nõ intelligeret Hypocrates (inquit) per horrificas, crebras repetiones: non oportuerat addere (horrificas) quia incipere cum horrore etiam multis alijs inest febribus. Non colligit (in quam) quia in continuis rarissimus est horror: imo ex natura accessiõis nũquam inest continuis, sed solum ex conante natura & non potente, & ideo reproba. Dicente Auicen. 1. quarti tract. 2. primo: Febris cõtinuæ accessio non incipit cum frigore, nisi propter debilitatẽ virtutis aut profundationem calidi innati, & est signũ malum. Sicut accidit in causo potẽte natura euacuare, & ideo salubri: Et in febribus continuis vniuersaliter, tentare vacuationẽ neq; perficere pessimũ est. Vnde ad significandã huius biliosæ febris malignitatem, videtur priscis obtinuisse peculiare nomen. Demum sententia hæc experimentis testatissima, si non est mens Hypocratis, certe est in opere vtilissima. Reliqua quæ & Græci medici, & Arabes & Latini addiderunt de significatis hemitritei, tanquam inutilia, & de solo nomine agentia, reijci merentur. Multi omnem compositam humoralem

lem ex quibusuis duobus humoribus vocant semitertianam. Galen. non admittit ita vocari compositionem duarum continuarũ, quia non est horrifica: nec duarum intermittentium, quia non est continua: inquirit enim febrem cui conueniat discriptio Hypocratis (horrifica ad integritatem non desines) item ab ea appellatione excludit mixtionem omnem sine bile, quia nomen tertianæ non conuenit, nisi bilioso humori: Post diuiserũt in maiorem, minorem, & medium: in verum, & non verum: in exquisitum, & nothum: frustra tamen omnia & sine vsu. Est enim Hypocrati semitertiana in qua locum habent scripta ab illo præsagia, & doctissima, & verissima, dicta simplex tertiana continua: Cõpositæ autem febres ad libitũ possunt appellari semitertianæ. Quod vero attinet ad vtilem doctrinam de omni compositione, supra explicatum est.

Aduerte sexto: num febris composita sit deterior, & prolixior componentibus. Dic: super ventus: vnius contrarij alteri præcedenti, siue sint affectus morbosi, siue intemperamenta aeris, siue ciborũ, siue membrorũ in corpore, si conferãtur ad simplicem tantum intemperaturam, ex parte præfertur: Compositionũ deterior simplicitari

fertur:

fertur; quatenus sequens emendat priorem intemperiem: Ex parte vituperatur. Primo: quia difficile est naturæ superare duo contraria. Secũdo: quia arti multo difficilius, nã natura moderato calore pugnat cum duobus contrarijs: ars vero non potest debellare duo contraria; nisi cum duobus æquatis contrarijs. Tertio: quia duo affectus morbosi fere pendent à maiori copia humoris. Ob causam autẽ priorem laudatur febris post ebrietatem, post conuulsionem, post epylepsiã. 5. Aphor. 70. &. 6. Aphoris. 40. Laudatur in cibo, vt si vnum eduliũ excedit in vno intemperamento, iungatur illi oppositũ, vel in eadẽ mensa, vel in sequenti. 3. primi doctrina. 2. cap. 7. & pluuiæ in autuno laudantur. 3. primi de regimine temporum. Et in melancholico laudatur pueritia, in sanguineo senectus. 6. de sanitate. 2. Et 2. artis cõmendatur, vt epar repugnet suo intemperamento cordi. Propter rationes autem oppositas summopere reprobantur febres compositæ: maxime ex acuta, & cronica vt febris cõtinua cum quartana: quoniam febris acuta non potest diu durare: cronica nõ potest cito sanari. Sic hydrops cũ febre. 2. presag. 1. & 23. Deiectio, & vomitus versicolores. 2. presag. 40. Ex ijsdem causis vituperatur maxime mixtio con-

contrariorum alimentorũ.1.acutorum.18. & mutationes temporum in paruo interuallo .3. Aphor. 1.Ideo autũnus exitialis eſt. Ideo intemperamenta contraria membrorum reddunt corpus maxime inſalubre .6. de ſanitate. 14. Oportet ergo vt ſucceſſus contrarij intemperamẽti laudetur, quod non permaneant duo contraria intemperamenta, ſed ſequens temperet priſtinum. Pręterea: actio cõtrariorum in vnum tertium poteſt eſſe vtilis, vt cerebri & cordis in corpus: in ſe vero contraria manentia difficilia ſunt.

Aduerte ſeptimo: Typus ex lib. de Typ. 2. eſt ordo qui ſeruatur in repetitione acceſsionum, periodus autem, vel circuitus tempus mediũ inter vnã, & aliam inuaſionem: Acceſsio in intermittentibus eſt tempus febris terminatum ad infebricitationẽ: in continuis autem coincidit cum periodo.

Aduerte poſtremo: ſententiam Gal. de tradenda doctrina in particularibus rerum differentijs. Quoniam enim res ad ſcholas afferri non poſſunt 3. præſag. pulſ. in init. vult nos contentos eſſe nominibus generum & ſpecierum: particularibus autẽ differentijs explicandis ſatis eſſe verborum circũloquia, licet proprijs careãt nominibus. Alter modus

dus imponere illis nomina propria & indubitatà citra controuersiam, tertium vero modum omnino reprobat: vbi authores singulas differentias proprijs nominibus insigniunt, sed controuersis: de quibus frustra altercãtur: In quo videtur illi Arist. nimius. Nã Arist. indagat naturã rerũ quatenus significantur per noĩa certa: indagat aũt ex predicatis quæ vulgus enunçiat de tali nomine. V.g. in venando naturá sapientiæ primo metaph. & coctionis. 4. Meth. & est via sapientum, qui de rebus per nomina scientiam tradunt. Gal. vero merito aspirás ad finem artis, & tempori parcés concedit cuiq; pro libito vti nominibus: rerũ ipsarũ numerũ, & essentiam per quæuis verborũ circũloquia inquirés.

SECTIO SEXTA.

(.§. *In his autem.*)

Disputat de febre sanguinis.

Cap. 9. ADuerte primo: de febre sanguinis non putrentis: Putat Gal. hic, & 9. Therap. 1. ebullientem illum adhuc constituere formam quandam febris mediam inter diariã & putridã: cõnumerandam tñ diarijs non putridis: Quia si recte diuisa est supra febris oĩs in diariam, putridam, & ethicã: hæc autem non

nō est ethica, nec putrida: superest, vt annumeretur diarijs. Nec obstat nomen diariæ, quia illud impositū est à frequēti termino, non à perpetuo. Durat vero diutius reliquis, quia tardius dissipatur calefactū sanguinis in toto quā spiritus.

Aduerte secundo de periodo sanguinis putrētis: Ostēsum est eum nullo periodo putrere intra vasa, & quā ob causam: Tempore vero assumere circuitū tertianarium. An vero Gal. intellexerit eum periodum esse propriū sanguini, an mutuetur eum à bile quæ iam aliqua adest, cum primū putret sanguis cōtrouertūt. Et licet plures Galenici sequātur priorem sententiā, posterior certior est. Primo: Quia periodi tertianæ insunt bili ex Gal. propter quantitatē & qualitatē bilis: hęc ambo sunt in sanguine diuersissima à bile: ergo nō cōueniet vtriq; humori idē periodus. Secūdo: Quia .2. Crisi. 11. sanguis cū cęperit putrere iam est biliosus: & hic dixit pleureticos expuētes rubrū pati circuitos tertianarios: addēs quod in superassato sanguine pingue fit bilis, crassū melācholia, sed multo tardiꝰ melācholia, bilis aūt cōfesti: Propterea primū meminit de sola bile ex pīguedine orta: post subdit: si vero sup asseretur. etc. Tertio: quia periodi non tā sequūtur formas humorū, quā

Sanguis an periodum habeat.

certam

certam quantitatem, & qualitatem humoris: cum ergo ſanguis incipiens putrere licet adhuc habeat formam ſanguinis, quãtitate tamen, & qualitate repreſentet bilem, nimirum ſi aſſumit circuitũ tertianariũ. Quarto: Quia ſanguis tenuiſsimus manens ſanguis facit exactum heriſipelas .2. ad Glauc. 1. quia qualitatibus ſuis bilioſus eſt: ergo eadem de cauſa ſeruabit periodũ tertianarium. Nam & ſupra oſtenſum eſt ſanguiné tenuiſsimum cauſum gignere. Quinto: Si ſanguis intra vaſa manens facit febrem bilioſam quando putret, in tactu & pulſu, ſupra cap. 2. putrens intra vaſa repreſentabit bilioſam etiam in periodo. Cur autem ſanguis putreſcés cito mutetur in extrema, cauſa eſt: quia eſt medium parum diſtans ab extremis: & quia calida humida facile corrũpuntur in loco calido humido: & quia eſt pingue ebulliens.

Aduerte tertio: Potiſsimum ſeparat Gal. ſpecies febrium humoralium ex qualitate tacti caloris. Febris enim ſanguinea mitiorem calorem repreſentat, licet cum plurimo vapore: nam & morbi ex ſanguine benigniores ſunt reliquis. 2. præſagio. 46. ex vtraque bile calor eſt mordax: celerius & magis in flaua, tardius & minus in atra: in pituitoſa autem ſenti-

ſentitur lenitas, ſed per quædam interualla percipitur morſus flatus acris rumpẽtis bullam. Mirum eſt autem quoſdam contra experimentũ & apertũ locum hic, & 3. cauſ. ſympt. 2. aſſeuerare ſynochũ eſſe acutiorem, & minus ſalubré cauſo: ſunt enim morbi ex ſanguine omnium humoralium mitiſsimi. 2. præſag. 46. nõ raro tamen perimit ſynochus propter locum amplum, internum, communem, & propter putridi humoris copiam ſummam. Cap. 10.

SECTIO SEPTIMA.

Rimatur cauſas periodorũ in febribus: ac primum cauſas cur aggregatur copioſus humor in vna parte. Secundo: § (Nam vt omnia.) Proponit exẽplum propoſitæ doctrinæ in lippitudine. Tertio: in § . (Quod ſi aliquando) redit ad complendas cauſas periodorum in febribus. Qnarto: in § . (Igitur neceſſe eſt) tradit cauſas temporum in acceſsione febrili. Quinto: § . (Febriũ igitur) tradit cauſas erraticarum, & ſynochorum.

(§. *Sed quoniam.*)

ADuerte primo: Quod hic ait ſynochũ quandoq; vna acceſsione durare dies quatuor, quãdoq; ſeptem, multi interpretantur, de non putrẽte. Sed Galenus reſpondet de vtroque: de vtroque enim præceſsit ſermo. Nam ſynochus non putrẽs Cap. 11

9. Therap. 4. non excedit quartum diem, quin trãsent in putridum: putrens item fere in quarto terminatur. 3. Crisium. 4. sed quandoque accedit ad septimum manẽs adhuc synochus: post septimum autem vere biliosa est: ideo azar. cum Arabibus in synochis post septimum timent phlebotomiam: quia iam laborãt cacochimia non synocho. Quod si Galen. 9. Therapeut. 5. etiam post septimum viribus constantibus phlebotomat, nec Arabes negant: tantum dicunt minus iam conuenire: quia bona pars sanguinis abijt in bilem. Quod autem hic nõ meminerit sexti, causa non est, quia sextus non sit decretorius (nam in synochis decretorius est) sed explicat postremum terminum durationis illorum.

Varium robur partiũ vtile.

Aduerte secundo: Quod ait Gal. si partes corporis fuerint æque potentes, durant omnes sanæ: intelligendũ est, de æqualitate ad iustitiam. Prouide enim ea inæqualitas naturalis membrorũ tendit in conseruationem principalium: vt habeant quo se exonerent. Patet enim membra nobilia habere facultates robustiores ignobilib⁹: & interiora exterioribus. Licet enim interiora non sint adamantina, sed ijsdem affectibus obnoxia quibus ex-

terna

terna de attrabili quinto: multo tñ rarius laborant.

Aduerte tertio: De obiecto expultricis hic ait esse alienum duplex vnum quantitate, alterũ qualitate: paulo post videtur constituere tria, copiam, acrimoniá, & calorem aut frigus: tertio autem de causis symptomatum.2. agnoscit pro obiectis copiam, qualitatem, & rem à toto genere præter naturam: Cum tamen .3. naturaliũ.12. agnoscat molé, pondus, qualitatem mordenté. Dic: obiectũ expultricis est offendés: & quia offensio in varijs mébris á varijs causis prodit, varia affert de varijs. Nam de vtero tertio naturaliũ numerãtur moles, pondus, & acrimonia .3. autem de causis symptomatum in ventriculo vitium qualitate offendens, vel copia, vel toto genere præter naturá, ita vt alere nequeat. Hic numerat solam qualitatem & quantitatem: quoniam sumit nomen qualis latius, vt comprehendat etiam ea quæ á toto genere sunt præter naturam: quo modo artis.93. inquit vitium humoris esse, vel in quantitate, vel á genere præter naturam idest in qualitate. Quod aut hic separat mordens à calido, non separat qualitate, sed effectu mouente expultricem: Alius enim effectus est mordentis alius calefacientis membrum.

Aduerte quarto: Num robur membri posit esse causa morbi quod Gal. hic asserit. Videtur enim ad robur sequi vehementiá operis, in qua sanitas consistit. Dic: si sanitas vna tantũ operatione vnius mẽbri constaret, quo operatio esset vehemẽtior, sanitas esset perfectior: Sed quia sanitas requirit varias operationes non solum in varijs membris, sed etiá in vno: eo fit, vt sanitas requirat proportioné in vehemẽtia operationũ. Nam si tractrix ventriculi sit multo vehemẽtior quam coctrix, non bene cõficientur alimenta in ventriculo: & sequetur eorum corruptio. Sic si visio oculi discernit tenues vapores oculi, impedit accõmodam visioné exteriorum: & sequentur visa similia suffusis: Quare .1. de causis symp. 7. asseritur vna species læsæ actionis, immoderantia proprij operis. Nec obstat: quod definitur optima visio, quæ minima & á lõge discernit: quia perfectio cuiusuis operis dicit intensionem, vel vehementiam eius non simpliciter, sed vsque ad terminum conuenientem speciei operis.

(.§. Nam vt omnia.)

Proponit exemplum doctrinæ propositæ in lippitudine.

ADuerte primo: Refert Gale. quandoq; curasse se dolores oculorum cum phlebotomia sine clisteri: vsus tamen vulgaris non est contenendus. Nam 9. Therap. 5. præcipit in synocho, vt si præcessit cruditas cessetur a phlebotomia, vsq; quo coquatur alimentum & descendat. Et cap. 4. ob eandem causam distulit phlebotomiam per dies duos. Et 8. Therap. 5. in corruptione alimenti non cōcedit clisterem, nisi post quā cib⁹ sentitur in intestinis crassis: Expectat enim per moram emendationē, neq; tunc in clisteri addit sal, ne acceleret exitum. Vnde videtur rarissime posse concedi clisterem nisi homini iejuno, nec phlebotomiā, nisi peracta coctione ventriculi & excrementis expulsis: Quod maxime cōmendauit Zoat, lib. 1. tract. 8. cap. 18. testificās dāna maxima expectāda perpetuo ex misso sanguine antequā vēter cū vasis primis emolliatur. Et hyp. 1. acut. 45. ne rapiātur cruda ex primis vasis ad corpus, sūme etiā cōmendāte Auer. 7. col. 1. Aeti⁹ vero addit lib. 12. cap. 23. si cib⁹ in vētriculo cōtinetur, in necessitate phlebotomiæ vomat, & secetur vena. Quod vero scribitur prima quarti, cum phlebotomaueris non indigebis clisteri, intelligēdum est de acribus: ne iungātur duæ euacuationes in die

Clisternum ante phlebotomiam.

vna contra præceptũ quarta primi. Num autẽ initio morborum, & ante syruposapperientes conueniát lenientia per os sumpta, determinatũ est in difficultate de tempore purgandi in febribus. Num etiam post phlebotomiam cõferat clister: Auicena præcipit cap. de pleuritide, & de curatione febrium in vniuersali, quia phlebotomia siccat aluum. Sed Galen. non recipit, sed expectandum esse ait, num aluus sponte deijciat. 4. acutorum. 75.

Aduerte secundo: Curationem dolentium oculorum variam tradit Hippocrates: videlicet coniectante Gale. memoriæ gratia vt postea discuteret. Doctrina enim conculcãs varia genera remediorũ in vno morbo, inutilis est: nisi explicentur concursus symptomatum ad quod vis remediũ iuxta empyricos, vel indicationes à dispositione varia affect⁹ iuxta rationales. Gal. ergo quinq; dispositiões particulares numerat in oculo doléte. Prima: ex influxu acris humoris, quod agnoscitur per acrem dolorem, & lachrymas per quædam interualla infestantia, & paulo post remittentia: In qua commodissime adhibetur balneum, si modo nec in corpore, nec in capite adest plenitudo: saltem non adsit in corpore. Secunda dispositio: Vbi dolor est diu-

turnus,

turnus, & oculi tument crasso sanguine, fluxio aũt & plenitudo in totũ cessarũt: Quo tẽpore curat vino mero potenti subsequẽti sõno Aetius aũt lib. 7. cap. 7. eligit vinũ nihil astringẽs, minus quã solebat dilutũ cum calida, videlicet post exiguũ obsonium dormituro. Tertia dispositio: Vbi dubitatur de plenitudine, competit fomentũ ex calida adhibita per spongiã, vel bombacẽ, vel duplatos linteos, aut sacculus ex camomilla & fæno græco, & altea, additis si timetur fluxio rosis: Talia eñ si causa dolorifica in solo oculo continetur, sufficiunt ad sanationẽ: si vero aliunde fluit, vtilia sunt, quia statim alleuiant, & quia faciunt nos certos de plenitudine & necessitate euacuatiõis. De vsu aũt fomentorũ ad indagandã plenitudinem corporis, Gale. & magis trall. 2. acuto. 2. condẽnant eos qui temere vacuãt, ante tẽtata fomẽta. Cõtra Alexãdrinus. 6. epi. sect. 7. quarto, vocat cõsuetudinẽ Hippo. incipere à localib⁹ ꝓpter timorẽ suo tẽpore ad magna remedia: Nostro tẽpore si per alia possum⁹ cõiectare statũ corporis, nõ raro sunt periculosa fomẽta. Maxime durãtia. Nã in dolẽtibus oculis. 4. local. 2. si dolor mediocris est, nõ cõcedit imponi, nisi semel aut bis in die, videlicet vsq; quo fomẽtũ tepescat, nõ reiterari.

Quarta dispositio: Vbi fomentum indicat plenitudinem omniũ humorũ, vel solius sanguinis, phlebotomia. Quinta: Vbi per fomentũ agnoscitur cacochimia, purgatio. Septimo aũt Aph. 47. docetur post merum & balneum phlebotomia: Quę sentẽtia ceu spuria merito refellitur á Galeno ibidẽ, recepta superiore tradita. 6. Aphor. 31.

Aduerte quarto: Quod Galenus refert causam continuitatis febris ad prolixitatem accessionum, non videtur cõuenire cũ causa tradita supra cap. 1. vbi refert causam ad vasa exigua ad quę mandatur humor in continuis, cũ in intermittẽte mandetur ad carnes. Dic: quidam hic putant tradi á Galeno causam non continuarum, sed intermittentiũ non desinentium ad integritatem: Verum cum supra cap. 1. definierit continuas, quod non redeũt ad integritatẽ: satius est opinari, nõ cõmitti tam breui æquiuocationem: maxime quia nullá aliam causam refert Galenus earũ, quæ veræ continuæ sunt. Dic ergo: supra definitas esse cõtinuas per causam frequentem: hic vero per euidens signum non intermittendi, fere autẽ in idem recidunt: nam quando natura mandat extra vasa, rarum est quod intermittat febris.

(Quod si aliquando.)

Reddit ad complendas causas periodorum in febribus.

ADuerte primo: Causæ rigoris & periodorum in febribus, licet plerisq; omnibus receptissimæ, habent tamen validissimas cōtra se rationes, quarum plurimæ referentur. Quod enim colligit seruari proportionem in circuitu accessionum, eo quod par excrementum irritans expultricem aceruatur in pari tempore manente alimento pari, habet primam cōtradictionem: Quod accessio tertianæ sæpius conseruat eandem moram accessiōis siue æger alatur carnib9, siue ptisana: siue purgetur, siue non purgetur. Secūda dubitatio: Quia in exēplo Galeni, nec in deiectione, nec in vrina, apparet illa perpetuitas obseruatæ horæ. Tertia: Oporteret declinante tertiana accessiones inuadere per quartum aut quintum: quoniam copia bilis pristina requirit tunc longius tempus ad aceruationē. Quarta: Humor qui expellitur in febribus proportionalibus post primam inuasionem nō gignitur in tēpore interualli, sed in tempore antecedēte morbū præerat inuasis. Quinta: Procedente tertiana facultas in mandante imbecillior est: alimentū exhibitū

Contra causas periodorū vulgares.

copio-

copiosius, & tamen periodi tertianæ non mutãtur. Sexta: Siue mandetur materia accessionis, mandatur omne noxiũ irritans: siue trahatur ad focũ, trahitur quod tenuius est & mobilius: ergo non debet semper seruari idem typus: cum humor aceruatus sit vari⁹: nec est verosimile, bilé tractã a foco pituitę subito verti in pituitã à mébro recipiéte. Septima: Tam membrum mandans quam suscipiens potest esse magnum aut paruum: & in membro magno multa copia pituitæ seruatur citra putredinem, nõ in paruo: ergo biliosa febris non semper procedit tertiano typo. Octaua: Repetitio plurimarum affectionum intermittentium pendet ex sola agitatione humoris vbicunque retineatur: agitato enim humore, licet non expulso, nec resoluto propter cõmunicatum prauum vaporem membris, sequũtur sympromata præfocationis, diliquij, cõuulsionis, rigoris, manéte semper humore in foco, per interualla agitato. Apparet in inflãmationibus omnibus internis & externis: quia etiã in declinatione quando iam cessauit in totũ fluxus, certo typo exacerbantur. Apparet in epylepticis, qui quãdoq; céties in die infestãtur accessionibus, in quibus dissectis apparet intra caluariã extra vasa, paucissima

vel

vel aqua, vel humor pernicios⁹, per interualla agitatus. In præfocatis similiter copia seminis, vel mésium corruptorum in vasis seminalibus. non fluit à toto in quauis accessione, cum quãdoque creberrime repetat in die, quandoque interpollet annis. Nona: Materia intermittentium quod non fluat à vasis in quauis accessione argumento est: quod vrina in talibus est bona: & quartana cõtinua est rarissima, intermittens autem frequens: Quod videtur accidere, quia propter malitiá atræ bilis extra vasa aceruatur non intra. Decima: In tertiana non læthali sæpe prauissima bilis excernitur quæ à vasis nõ nisi læthaliter mandatur. XI: Bilis tractu accessionũ redditur multo crassior & frigidior: non ergo accedit noua bilis, sed præ existens multis feruorib⁹ absumpta parte calidiore, & tenuiore frigoscit, & crassescit. XII: Diuturnæ accessiones contẽnunt vacuationes oés vasorũ, & probam & malã victus rationé: non cõtinetur ergo antecedens illarũ materia in vasis. In initio auté illarũ quando humor nuper expuls⁹ est nondũ imbibitus in foco, sepe sanat vacuatio: quia recurrit humor ad vasa, sicut ex parte inflãmata. XIII: Male videtur supponere mãdari in rigore à vasis ad musculos humoré mordenté:

cum

cum experimenta monstrét quod mandatur magis écontrario humor, vel vapor ad viscera: nam exteriora frigent, vrinæ albent, mandata ad viscera bile: difficultas respirationis, & sitis vrgent: vomitus & deiectio biliosa sunt. Maxime cum ea secretio mixtorũ in vasis sit difficillima, & quæ tam breui fieri nequeat. XIIII: Si causa expulsionis á vasis est copia irritans, nulla tertiana duplex erit, quę non sit multo deterior simplici: & omnis simplex á multo humore pendens fiet dupla: cótra experientiam. XV: Si motus humor supra membra sententia rigoré efficit, siue calidus, siue frigidus, sicut externus calor & frigus, cur á pituita non fit rigor notabilis? si á frigore continentis nudo homine maxim⁹ est. XVI: Si causa rigoris esset effusio bilis extra vasa, maxime funditur in sudore cretico, vomitu, fluxu, ictericia: in quibus, vel nunquá vel rarissimè accidit rigor, sed semper initio accessionum. Maxime, quia bilis crassitie sua nõ ita penetrat membra, sed vapor eius motus ab innato calore. XVII: Si flueret in quauis accessione ad partem inflammatam, cum inflammatio sit extra vasa, oporteret vt rigerent in quouis periodo ophtalmię, & pleuritidis. XVIII: Apparet esse ex fuga bilis

bilis introrsum rigorem illum: quia aluus illis sol- uitur sicut & timentibus. XIX: Ad quancunque partem fluit humor symptomata adsunt manife- sta recipientis membri: calor, & tumor, & dolor: quæ nō apparēt in periodicis febribus. XX: Quod natura in magno interuallo mēsiū separet, & expel latá vasis bilem noxiam vel sincerā vel superfluā, probabile est: Quod vero quouis biduo separetur, et excernatur á commixtis humoribus tribus, valde improbabile. XXI: Quo modo est verosimile in toto anno nulla obseruata victus ratione tantā solū gigni bilis copiam quantam in biduo iam tertia- nario obseruantis victus rationem valde tenuem & bili oppositum. XXII: Sæpe quartana fit ter- tiana, & sanatur: sæpe etiam periodi mutantur in febribus non facta mutatione in humore: quia non est verosimile melancholiam quartanæ verti in bilem: sæpe etiam manente periodo mutatur na tura morbi, & curatio: vt in tertiana requirēte ca- lida, & in quartana requirente frigida: igitur perio di non tantū pendent a varia natura humoris mor bifici, sed á natura tarde vel velociter aggredien- te humorem morbi. Nec oppositum ostendunt ra- tiones Galeni. Prima: Inflāmationes externæ hora

perio-

periodi habent vasa tumidiora, & partem ipsam calidiorem. Dic: ex ebullitione aggredientis naturæ: nam multo maiora apparẽt illa duo in statu quãdo suppuratur, & tñ tũc nil de nouo fluit. Ad secundã: Rigor monstrat defluxũ bilis extrosum. Dic: Imo fugam introsum ad viscera, quod monstratum est: Ideo rigent externa distituta calore. Plane ergo reijcienda est causa Galeni: Pendet eñ ex eo deceptio: quod non separat inter repetitioné morbi verbi gratia podagræ, aut tertianæ inuadentis semel in anno, & periodos seruatos à natura in iam præsente podagra vel tertiana. Causa enim Galeni ex aceruato humore in mandante, vel recipiente, osté dunt causam repetitionis morbi: Verum præsente iam podagra vel tertiana, iuxta varietatem naturæ humoris morbifici fiunt periodi quotidiani, tertiani, vel quartani, pendentes ex varia natura humoris: vel ex innata doctrina facultatũ, quod ostendetur: non ex mandata vel recepta noua materia. Tradenda est ergo aliter causa circuituum, & rigoris per propositiones quinque.

Propositio prima: Aceruatio prima humoris in vna parte, siue in febre, siue extra febré, habet vnam ex causis duab⁹ traditis à Gal. videlicet paulatinam

conge-

cõgestionẽ in foco, vel in mẽbro mandãte ad focũ. Paulatina aũt cõgestio ex vna triũ causarũ ab eo tra ditarũ nascitur: videlicet á debilitate coctricis, obstructiõe, malitia alimẽti, in foco vel in mandante.

Propositio secunda: Multiplicatio accessionum nec in febribus, nec extra febres pendet á multiplicata ea cõgestione in quauis accessione: sed ab opere naturæ aggredientis per certa interualla humorem iam cõtentum in foco, ad coctionẽ seminali, & expulsionem integre mali. Nam illa duo morbum inducunt etiam citra augmentum, aut defectum materiæ: transpositio humoris .8. de plac. 2. & agitatio eius. 3. de locis. 7. Quare accessio habet eandem causam, nempe agitationem humoris ab aggrediẽte natura. Expulsio aũt humoris est actio aliquando sequens aggressum. Etsi in humore agitato est initiũ putredinis, sequitur rigor, & febris, vel febris cũ annotatione: sicut in generatione puris. 2. Aphor. 47. & in statu febrium. 1. Crisium. 18. Si vero non est putredo in humore momentanea, nec inflammatio, ad eam agitationem sequitur exhalatio maligni vaporis: ad quam varia sequũtur symptomata pro varietate vaporis cõmunicati, & loci cui communicatur. Tunc autem agitur eum.

Causa repetionis morborum.

eum irritatur natura, & excitatur à vitio humoris contenti in foco.

Propositio tertia: Causa repetitionis in periodicis morbis est conatus expultricis, quo materia agitatur, & effumat: Quãdoq; aũt eo conatu pellitur & cessat in posterum, sæpius expelli non potest, sed restat ad plurimas accessiones: Expultrix aũt conatur cum irritatur à malitia vel copia contenti. Cur in febribus magis quam in alijs morbis periodicis seruatur certa repetitio & breuior? Dic: Sæpe in morbis non febrilibus seruatur certissimus typus repetẽdi: nẽpe, in cardiaca, in melãcholia, in tussi, in dolore cuiusuis vis mẽbri, & multis alijs: in febribus frequentius. Causa est: quia nõ quæuis malitia humoris facit periodos febriles: sed apta putrere secundum partem. Aptitudo autẽ ebullitionis in toto seruatur humore vsq; quo absumatur, vel coctione vincatur. Breuis est repititio: quia ebullitio vt pote caloris actio breui perficitur: Quia sicut prima conceptio putredinis in parte humoris sufficit irritare naturam coquentem: ita similis putredo in residuo coget ad secundam accessionem. Quo fit: vt quanto humor contẽtus in foco etiam in morbo non febrili sit amplior, vel deterior, vel

accedit vapor prauus ad membrũ magis sentiens, sequantur frequentiores accessiones: ideo ex vapore pessimo accedente ad membranam cerebri, vel ad vterum, vel ad os ventriculi, crebriores exacerbationes fiunt.

Propositio quarta: Rigoris causa est vapor exhalás ab humore, qui agitatus ad motũ, vel ad coctionem ab expultrice vi naturæ offendit membra ad quæ accedit. Nam sicut semen agitatũ vapore suo inducit mutitaté, apneam, & corporis immobilitaté, ita in febribus exurgés vapor áb humore crudo primũ cor refrigerat & cerebrũ: vnde sequitur in accessionum principijs sopor, & pulsuũ paruitas: si auté mordet, præ calore humoris vnde effertur: iungitur rigor percussis membranis, & partibus sentientibus. Quod autem leuis morsus partis inducat toti rigorem, monstrat rigor sequés frigidæ potum, vel immissionem manus in frigidá, vel solam cogitationé effundentis, vel effusionem puris ad quáuis cauitatem ex rupta inflammatione: Aliquis vero rigor, vt qui fit in causo sequitur demandationem non solius vaporis, sed bilis ipsius á vasis extra vasa: sicut initiũ rigoris videtur pendere á sola impotétia sustinendi mébra voluntarie mota Rigoris causa.

propter reuocationem calidi innati ad cor pugnaturi vniuersim contra humorem morbificum. Ideo initio accessionis rigor exiguus est: accedente autem noua causa mordentis vaporis repente ingrauescit.

Propositio quinta: In febribus focus contentæ materię videtur fere circa prę cordia. Primo: Quia ibi sentitur læsio, & vomitus, & deiectio. Secūdo: Quia eó veluti ad sentinam corporis verosimile est humorum malitiam mandari: & fere sequitur in diuturnis febribus dolor, aut colicus, aut artriticus, finientia febrem, mandato humore deorsum á superante natura. Tertio: Quia in dissectionibus talium apparent. Petitur etiá foci agnitio, ex symptomate partis: Nam alij quæruntur de capite, alij de dorso, alij de ventre: sicut in partibus inflammatis colligitur ex immoderantia partis: nam vbi calor, aut frigus ibi morbus .4. Aphoris.39. & vbi sudor, ibi morbus Aphoris.38.

Propositio sexta: In febribus ipsis, ideo pituita fere habet crebriores repetiones, melācholia rarissimas, bilis medias: quia natura docta sicut nouit in varijs morbis eligere dies ad pugnam quos vocant breticos: ita iuxta variam necessitatem in varijs humo-

humoribus breui, aut diutius quiescit ante secũdã pugnam: In pituita quidem propter lenitatẽ symptomatum, & febris quotidie confligens: In tertiana propter magnitudinem rigoris & febris citra durationem biduo quoque pugnat: In melãcholia propter vehementiam cum longitudine rigoris & febris tertio quoq; die. Licet aũt hæc causa ex parte naturæ sufficiat: forte etiam concurrit alia ex parte humoris. Ideo enim pituita inducit crebras accessiones, quia oportuit in corpore post sanguinem pituitam magis abũdare: cum peccet magis defectu quam malitia: deinde bilem: parcissimã autem esse melancholiam: vt quæ vtraq; qualitate oppugnet vitã. Cum ergo in foco citius colligatur ex accedẽte alimento copia pituitæ sufficiens ad putrescẽdum, quæ putredo irritat naturã ad accessionem: tardissime autem aceruetur melãcholia: colligitur altera causa horũ periodorũ. Tertia: Quia pituita propter humiditatẽ manenẽs in foco citius concipit putredinẽ irritatẽ naturã ad accessionẽ: secundo loco bilis, propter calorẽ sine humiditate: tardissime concipit putredinẽ melancholia, propter siccitatẽ cum frigiditate. Esse cõtinuã febrẽ accidit propter cõpiã, vel malitiam humoris, quæ in accessiõe nõ ex toto

Periodorũ in humoribus causa.

 à vasis

à vasis extrusa extra vasa est. Durat breui ex bile quia ob tenuitatem cito dessipatur: in pituita ob lẽtorem tardius: magis in melancholia ob crassitiẽ. Cur autem aliquando duplentur accessiones, causa est varietas focorum. Diuiditur autem humor in plures focos sæpe ob copiam illius: non raro etiam causa est diuidẽs natura, vt facilius coquat. In quibus completa videtur inuentio causarum de periodis morborum, & varietate accessionum in eis.

(*Igitur necesse est.*)

Traddit causas temporum in accessione febrili.

ADuerte primo: Sententiam Galeni de tẽporibus morbi cõprehensam propositionib⁹ quinque. Prima: Tempora considerantur in morbo, nonnunquam iuxta aeris varietatẽ, quo modo diuidũtur in æstiuos, & hyemales: nonnũquam iuxta vicissitudines pugnantis naturæ vel quiescentis, à pugna, quomodo diuiduntur per dies creticos & non creticos: Postremo iuxta mutationem quam sua sponte subeunt morbi, non aliter quã vniuersa animalia per ætates: &, hoc modo cõsiderãtur hic. Secũda: In oĩbus saluãdis, sunt tẽpora quatuor lib. de generali morbi tẽporib⁹.4. Auic. vero.2.1.cap.2. dixit,

dixit, in pluribus morbis, vel propter eos qui pereũt vel propter quosdam salubres in quibus aliqua tépora sunt insensilia: Nam de talibus Galenus ad libitum affirmat modo quatuor tempora, modo tátum duo. Ratio Galeni: omnis mutatio in vita incipiens, & rediens ad pristinum statum habet quatuor illas mutationes: igitur & morbus saluus: Perimens vero habet vnum tempus, vel duo, vel ad summum tria. Obijcit Galenus contra principiũ: inter temperatum, & intemperatum nil intercedit: ergo principium non habet latitudinem. Ité morbus est res similaris: talis autem quando fit est: ergo generatio morbi non durabit. Dic: consideramus medici tempora omnia cum latitudine: sic enim faciunt ad victum instituendum. 1. Aphor. 5. & ad medicamenta. 2. Aphor. 29. Ad cõfirmationé dic: Morbus pro materiali idest pro calore, vel solutiõe res est similaris: pro formali autem vt est dispositio lædens sensibiliter functiones, dissimilaris res est. Contra augmétum obijciunt, de homoteno, epylepsia, apoplexia, quę videtur carere prĩo & augméto: Respõdet: status semper est sensilis propter vehementiam symptomatum, declinatio manifestior per diminutionem eorum: principium autem &

Causa tẽporum morbi.

augmentũ quandoq; delitescũt propter exiguitaté in quibus non apparent quatuor tempora: sed aliqũ duo tantũ, cum sint semper quatuor. Propositio secũda: In saluãdis varie distinguit tépora: In tumoribus eñ priuin vocat quãdiu pars repletur humore, statũ quando suppuratur: vel resoluitur: declinationé quãdo diminuitur. Febres inflãmationũ coincidũt cũ temporibus inflãmationũ, cum sint accña ipsarũ. In febribus aũt simplicib⁹ distinguit tépora ex cruditate, coctiõe manifesta, & plena. In vlcerib⁹ ex tenui liquore, crasso, pure. Scilicet quia iuxta eas varietates in singulis speciebus morborũ separãtur curatiua auxilia. Quarta propositio: In perituris definitur augmentũ, vel signis cruditatis manétib⁹ post morbi generationé, vel signis auctę putredinis quæ sunt læthalia: status vero importat magnitudiné debitã morbo simpliciter, non collatiõe ad ægri vires: nam ita oĩs moriens periret in statu, cũ plurimi pereant in augmento morbi. Quinta: Sæpe iũguntur multi morbi, & perit æger, vel in statu, vel augmento vnius, altero declinante.

Aduerte secundo: Solutiões obiectorũ cõtra dicta Galeni, maxime argẽterij lib. de morborũ téporũ.

Primum: Non videntur pendere tépora morbi ex cruditate & coctione: siquidé á victu & medicamé-

tis mutantur. Dic: etiam mutant illa duo morbũ á salubritate ad in salubritatem, & éconuerso: & tñ morbo á natura sua inest salubritas, vel insalubritas, & tẽporum mutatio, non inuariabilis tamen.

Secundum: In soluta continuitate, & morbis cõpositionis ex simplici magñe morbi, colligit tẽpora: cur ergo non similiter in reliquis morbis? Dic: remedia & victus mutãtur in varijs generibus morborũ per diuersas varietates: & ideo iuxta varia discriminãtur tempora in vno genere morbi, ab alio.

Tertium: In epylepsia ait Galenus: principium & augmẽtũ posse intelligi tẽpus multo ante accessionem: & potest etiã intelligi per principiũ epylepsiæ vertigio accidens initio accessionis, & per augmentũ ob tenebratio: sed illa ęquiuocatio inducit pręplexitaté in opere. Dic: cũ illa duo tẽpora in epylepsia sint in sensilia nõ sunt de cõsideratiõe medici: ideo sine errore operis cõcedit Gal. illá æquiuocationé.

Quartũ: Quo modo in accessiõe augmẽti erit declinatio par l'is accessiõis cũ pugnet ratio declinationis cũ augmẽto. Dic: in tota accessiõe simul seruatur ratio augmẽti, ideo tota dicitur augmentũ: sicut homo tẽperatus, licet quibusdã partib⁹ frigeat, alijs caleat: & ver licet nox frigeat, & meriedes

caleat: sunt enim temperata per coalternationem. Item declinat pugna illius accessionis: sed integra pugna cũ humore morbifico in augmento est.

Quintum: Morbus á generatiõe non habet quatuor tempora. Dic: principium fuit in semine.

Sextum: Valida purgatio confestim sanat incipiẽtem optalmiam. 13. Therap. 11. & copiosa phlebotomia synochum. Vgo dicit: tales morbi transeũt quatuor tempora penes symptomata, licet nõ penes coctioné. Nicolus dicit: arte fieri posse vt morbus non transeat quatuor tempora: ex natura vero non posse. Sed videtur, quod etiam sponte sua aliquando morbus in augmento sanetur vacuatione completa, licet rarissime. 3. Crisi. 9. & . 1. epi. sect. 2. 84. & secũda, quarti. 80. In quib⁹ casib⁹ licet nobis dicere, statũ fuisse tempore euacuationis: Quia cũ tales morbi sint medij salubrium, & in salubrium, status in illis determinabitur non plena coctione, sed aliquanta sufficiente ad integrá vacuationem. Vel dic: (quod Galenus ceu medicus recte ait) in sensilia tempora sine errore, & affirmari & negari. Vacuatiões ergo augmẽti fere nõ sunt ĩtegrę, & ita non oportet dari ibi quatuor tẽpora, cum vacuatio acciderit in augmento: Si vero (quod raro accidit) sanat,

Morbus õnis num transeat quatuor tempora.

ſanat, ſtatus & declinatio fuerũt in ſenſilia. Quare ſine errore medico, & concedũtur & negantur.

Septimum: Morbus incipiens á materia cocta vt ſuppuratio, & ſynochus nõ videtur habere principiũ. Dic: cum initio morbi materia obruat naturá, relinquitur á regimine eius: quare fit noua cruditas & requiritur noua coctio, per aggreſsũ naturæ ad obruentem materiam.

Octauum: Lib. de opt. ſecta ad Thra. negat. 4. tẽpora in omni morbo. Dic: poſſunt negari duo priora, quando ſunt inſenſilia.

Nonum: Morbus ceſſans per coctionem citra vacuationem non habet declinationé. Dic: ſicut paulatim minuitur materia tranſiens in membrũ, ita apparet declinatio.

Decimum: 1. Aphor. 12. determinat principium pleuritidis per nihil ſpuere, augmentum per ſpuitionem modice tenuis: hic vero principium inflammationum agnoſcit per fluxum, augmentum per tumorem. Item alibi in augmento inflammationum miſcet repellentia reſoluẽtibus, ita vt vincant repellentia: hic autem in augmento ait ceſſaſſe fluxum. Dic: in idem recidunt ambæ notæ: nam in pleuritide cũ incipit humor á calore agitari, ſicut

in

in alijs inflãmatiõib⁹ sequitur tumor, ita hic expuitio. Ad confirmationé non negat hic fluxũ in augmento inflãmationum, cum etiam in declinatione aliquid fluat lib. de cõpos. gñali cap. de diapheni co: sed ait etiã si nihil flueret in augmento, pars inflammata propter coctionem caloris tumeret.

XI: Cum 3. Crisium. 9. concedat morté in pricipio, quo modo hic ait, signa lęthalia apparere in augmento, nõ in principio? Dic: potest ante pugnã æger perire, ob sũmã morbi malitiã: quo tépore nõ apparebũt signa lęthalia ad sensum Gal. hic, id est signa auctę putredinis: apparebũt tñ signa lęthalia idest succũbentis naturę, Et si instes. 1. de cre. vlt. apparent signa lęthalia quãdoq; in primo die. Dic: prima dies quandoq; includit augmentũ & statũ.

XII: Hic agnoscit vigorem morbi ex summa coctione: verum. 3. acutorum vltimo in pleuritide & morbis habentibus effluxum ait vigorem morbi antecedere summam coctionem. Dic: ostensum est supra fere coire summum symptomatum cum summa coctione: ideo Gal. ex ambobus colligit statum morbi, Particularius autem. 3. acut. explicat morbos in quibus illa duo separantur.

XIII: Obiectio. 1. epid. sect. 3, 10. in omni morbo

imo

imo etiam in symptomate ait esse .3. modos incrementi: Quidá incipiũt acutissimi, vt dolor, post paulatim cessát: secũdi incipiũt mitissimi post paulatim accedũt ad sũmũ, confestim cessátes, cõtrarij priorib⁹: tertij cõpositi à leui initio paulatĩ accedũt ad statũ, à quo paulatim remittũtur. Dic: nõ negat ibi quatuor tẽpora, sed ostendit quædá esse breuissima, & non sentiri, alia prolixa: itaq; in primo genere latẽt principium cũ augmento. In secũdo declinatio. In tertio oĩa tempora manifesta sunt.

Aduerte tertio: Contra sententiam Gal. de euẽtu morbi, nempe quod in declinatione non cõtingat mori: & quod quãdo superantur vires à morbo non cõtingat viuere, plurima obijci possunt. Cõtra primá sententiá multiplicitur instant: Præstat autẽ ad faciliorẽ solutionẽ explicare exactiuis Gal. sententiam. Declinatio morbi materialis definitur lib. de gñalib⁹ morbi tẽporibus: qñ iam plena coctio adest, & humor morbific⁹ bona ex parte expulsus est, ita vt iá minore quãtitate vacuetur: Quo significato certo cõmunicitur non posse ex morbo ita victo, mortẽ accidere: Ná ex ense, vel morbo nouo, vel aere pestilẽte, vel errore vict⁹ ex quib⁹ pereunt etiá sani, cur nõ peribũt declinátes à morbo? Ostẽditur illa

In vera declinatione nemo mortuus est.

illa sentẽtia. Nam si materiã illam maiorẽ grauata natura à copia ita superauit, vt magnã illi⁹ partem expulerit: modo leuata onere, ideo fortior, deficiente imbecillitate per aggrauationem, minorem copiam quo modo non pellet?

Prima obiectio: Decrepitus in declinatione morbi potest mori accedente (si ita sors tulerit) hora naturalis mortis. Dic: perit ex ætate, non ex morbo.

Secunda: In declinatiõe maneat virtus tota superior morbo, ita vt deficiẽte quauis portione eius nõ sit iam superior: vel ergo nõ cibatur, & perit ex inedia, vel cibatur & propter distractionem à materia morbi erit inferior materia: quia suppositũ est totã virtutem esse superiorẽ morbo non partem. Dic: ille cibatus perit errore cibi immodici: In quo fere peccatur à medicis, deterrente tamen nos Hippocrate, & pronuntiante: cũ morbus in statu est vtendum esse victu tenuissimo: tales autem sunt in statu, & si instes: Potest esse virtus tam debilis post statum, vt nec exiguum cibum conficiat, nisi propter distractionem succumbẽs morbo. Dic: non potest si adsit medicus non errans: nam subueniet odore, vel exiguo potu, quę non diuertunt naturã à cõflictu: A quouis autẽ horum aucta vis quæ iam ante

supera-

ſuperabat, modo magis ſuperabit. Quare cauend⁹ eſt frequentiſsimus error cibandi in ſtatu, & initio inclinationis: niſi caute & tenuiſsime paulatim augendo vim. Nec ſecus motus quiuis in eo articulo periculoſiſsimus eſt: cum quidam eo tempore excernendi gratia corpore leuati, vel etiam ſolo capite repente animam exalarint.

Tertia: Sæpe poſt ſigna etiam durãtia morbi vnicentis ſurgens natura ſuperat morbum: ergo etiã é conuerſo accidet, poſt ſigna vnicentis naturæ humorem exurgentem ſuperare. Dic: Illæ viciſsitudines ambę crebro accidunt, ſed in ſtatu: In declinatione autem victa ex toto materia non poteſt obtinere ſupra naturam iam vincentem.

Quarta: Plene cocta pleuritide ſucceſsit mors. 3. præſag. 60. plena coctio indicat ſtatum: ergo poſt ſtatum mors. Dic: non erat declinatio, quia nõ erat expulſum plurimum materię: Et ſi inſtes Gal. non expetit illam vacuationem: dicens. 3. Criſiũ. 9. cum millies intereſſem creticãtib⁹, neminem vidi pereuntem, qui creticaret præcedente integra coctione. Dic: Qui creticat poſt plenam coctionem iam vacuat: pleureticus autem ille ſenex cum nihil vacuauerit non dũ erat in morbi declinatiõe: oportet enim

enim transisse totũ statum, & ita expulsionem magnam, vt asseratur morbi declinatio.
Quinta: secũda quarti. 98. Declinãtibꝰ variolis accidit sæpe mors, propter retrocessũ humoris introrsum. Dic: docet Auic. frequẽs erratũ ex quo pereũt nonnulli etiam in vera declinatione: quia est nouus morbus ex errore, sicut si sudans quis exponat se frigido aeri. Quod autẽ quidã colligunt ex Auic. loco citato, sensisse illum etiam in vera declinatiõe accidere mortẽ, etiã non interueniẽte errore, quoniã cõcedit in declinatiõe mortẽ sed raro: subdens postea: & plurimum illius est in declinatione particulari, non probat illũ recedere à Gal. & ratione relata: Sed vniuersaliter sine distinctione dixit: non nullos mori declinãte ad sensum morbo: quod postea explicat: quod vel illa mors euenit in declinatione vera, sed particularis accessionis: vel quod si euenit in vniuersali declinatione morbi, non fuit vera declinatio: sed alia causa à morbo dedit originem morti: quæ omnia non recedunt à Galeno.
Sexta: Possunt in declinatiõe vera inducere mortem, venena in corpore latentia suo motu, & manifesta qualitate inducentia morbum leuem, post vi deleteria repente perimentia. 3. epidi. sect. 3. 75.
Dic:

Dic: sunt rari casus sed memorādi: ne omnino securi præsagiamus in morbis: Nam in casu dicto quidam perierunt ex morbis natura salubribus vt ex tertiana: aut citius quam morbus ostendebat citato. Ex eo tamen non conficitur mori quempiam in vera declinatione: Nam in ægro Galeni symptomata ab initio erant læthalia: quare non notæ coctionis, nec declinatio.

Septima: Hermocrates. 3. epid. sectiõe prima. & postquam à febre fuit liber perijt in recidiua: ergo in declinatione præcedentis morbi. Nam morbus non erat alius quam febris: si igitur liber à febre & à morbo. Dic: non valet cōsẽq̃: quia sæpe liberantur à febre, quia natura non agreditur coctionem: & tamen morbus est deterior quam antea: nõ cessauit, nec declinauit: Sicut è conuerso in statu salubri febris est maior, & morbus minor. Quia licet morbus sit febrilis, magis pēdet ab statu causæ quā à simplici febris magnitudine.

Octaua: Potest dari deleterius humor latēs, qui nõ mouetur nisi declināte morbo: Apparet, qm̃ in pestilēte febre vrina est bona, & puls⁹ & æger tēdit ad mortē: Quia q̃litas illa praua in parte nõ ꝓhibet coctionē in toto. Dic: vulgo cōceditur ceu frequēs: sed

est

est rarissimū docente Gale. 3. epid. citato, & 1. epid. sect. 2. 4. Quod apparet coctio in parotide externa cum cruditate vel putredine humoris intra vasa. Nam instante morte etiam vlcera, & tumores externi monstrant exitium, propter consensum partium & cōmeatum materierū: Ideo asserere, quod coctio vrinæ in talib⁹ est ex materia alimenti, quia natura non audet congredi cum prauissima materia: vel quia materia illa eatenus quiescit, non est admittendum nisi rarissime: alias signa coctionis valde infida essent. Accidit autem maxime illa raritas, vbi cōtinetur deleteria qualitas in aliqua parte exigua: Quia talis ob vehementiam agendi saluatur in quātitate paruissima quiescente: ideo accidit in pestilentibus morbis: sicut è conuerso accidit in morituro ex putredine vasorū coctio in parotide externa. 1. epid. citato.

Nona: declinatio inquit Auer. 3. collect. 9. in salubri morbo fit ob victoriā naturæ, in læthali ab imbecillitate virtutis: ergo in læthali est declinatio. Dic: significat declinationem non veram.

Decima: Pleuritis declinans potest migrare in anginam perimentem, & in declinatione morbi pót succedere apoplexia. Dic: illa sunt noui morbi: &

in

in vera declinatione rarissime eueniunt, quia sunt motus humoris non euicti á natura.

XI: In augmento & declinatione morbus est par, quia vtrinque ęquæ recedit ab statu: perit æger in augmento: ergo & in declinatione, quia ex parte morbi par est morbus, ex parte virtutis magis debilis in declinatione. Dic: concludit de periculo morbi simpliciter considerati: periculum autē pendet ex collatione morbi ad virtutem: qui in sua causa superatus est in declinatione non in augmento.

XII: Initio declinationis morbus habeat magnitudinem vt vnum, certum est quod in tempore principij cum morbus inceperit á non gradu magnitudinis aliquādo habuit magnitudinem vt vnū, & tunc potuit mori: ergo & nunc. Dic: in tali prīo nō potuit mori á præsente morbo: alias periret, cū morb⁹ agat naturaliter secūdū vltimū suæ potētiæ.

XIII: Initio declinationis magnitudo febris sola citra interuentum humoris pōt perimere vim debilem, vt pote decrepiti: sed est possibile imo probabile post magnam pugnam status aliquādo vim esse tam debilē: ergo peribit. Dic: vis quæ nō perijt ex ea febre cū humore, non peribit ex ea febre sola.

XIIII: Vel requeritur ad securitatē salutis in-

tegra expulsio humoris, & sic declinatio cõtinetur in statu: quia vsq; ad finem declinatiõis non est facta integra expulsio: vel sufficit aliquanta, & sic in declinatiõe potest mors succedere: quia .3. Crisi.1. vna crisis species est repentina mutatio ad melius per euacuationẽ partis, & in reliquo paulatina dissolutio ad mortem. Dic: Requiritur ad securitatẽ integra coctio cum expulsione partis: ea coctio non adest in crisi incompleta.

XV: In fine status causa sit melior vt vnum, febris maior vt vnum, ante erant ambo vt duo: ergo modo potest sicut ante mori: cum sint pares morbi. Item vis debilitetur per pugnã manens vt duo, quæ ante in statu erat vt tria: morbus ante vt tria modo vt vnum: cum ergo sint pares virtus & morbus, potest modo mori sicut ante. Item: non implicat actione naturę morbum minui & sic declinare, & tamen præ labore pugnæ vires deficere & perire. Dic: acciduunt illa non raro, sed nil illorũ est declinatio vera: sumitur enim vera declinatio ex collatione morbificæ causæ ad vires.

XVI: Mori & sanari contraria sunt: ergo circa idẽ fiũt in post pramentis: non fit sanitas nisi in fine declinatione: ergo nec mors. Dic: mors & vita cõ-

traria

traria sunt: non sanari. Item fiunt circa idem, sed non eodem tempore.

XVII: Quod mors semper in augméto: Quia increscit morbus vsque ad mortem: ergo tunc habet maiorem proportionem supra naturam quam antea. Dic: non sumitur augmentum semper ex proportione maiore morbi supra naturam: alias, saluus morbus non habere augmentũ: sed sumitur ex augméto symptomatũ, ideo plures pereũt in augméto: In statu tñ aliqui: quia licet momëtanee nõ augeatur morb⁹ p statũ, perimit tñ ꝓpter durationé

XVIII: Quod superatis viribus à morbo quis possit viuere, ostenditur: Quia sæpe post diliquiũ viuitur: & tamen illa est summa virium prostratio, quando facultates nullum opus exercere possunt: ergo magis poterit sperari reparatio, vbi debilitas facultatũ minor est: quæ scilicet operatur. Dic: ad imaginationem est illa summa postratio, quæ nascitur ex spirituũ resolutione: re vera tamen exigua est: valida vero vbi carnes, & multo magis vbi solida deficiunt. 11. Therap. 1. & talis debilitas est in perituris, ideo irreparabilis.

Sed quoniam cũ magno de decore decipit sępe medicos in morbis falsa declinatio quasi sit vera: opera man-

Falsæ declinationis differentiæ.

mãdare memoriæ causas & occasiones eius, ne pro peremus ad prædictionem salutis.
Prima: Frequentissima explicatur. 1. epid. cit. sicut enim in inflammatione externa cessatio sine causa doloris, & caloris non solum non est bonum, sed est summum malum, indicás calorem innatum propter exiguitatem suam, & humoris malitiam absistere à pugna, ita vt incipiat Gangrena & mors membri: ita in morbis vasorum cessatio febris, & symptomatum sine causa indicat perire non extraneum caloré, sed naturalem. Gentilis vero prima, quarti, tt 2.3. addit alias merito recipiendas.
Secũda causa est: Magnus conatus naturæ propter ingenté necessitaté, sicut lucerna proxima extinctioni propter validum tractum olei plus lucet.
Tertia: Sæpe resoluta in morbis parte tenui calida magis agitante, remanet crassior remissis symptomatis, sed peior: sicut herisipelas quando induratur cum leuitate ægri: aut freneticus quando transit in læthargum.
Quarta: Quando permutatur humor ad locũ nobiliore, cessat ĩfestatio prima, & nondũ aparet altera: Quare videtur leui9 habere, cum vere deterius habeat: vt in permutatione pleuritidis ad pulmoniá.
Quin

Quinta: Si inter vincendum virtus eximie deficit, vt simul cum diminuto morbo pereat: quod vocát pugnam cadmicam. Addi potest.
Sexta: Ex libro de generalibus morbi temporibus, In morbis compositis perit aliquis in declinatione vnius componentium, augescente adhuc altero.
Septima: Per iura carnium & stillaticia apparet vis robustior: quæ tamen cito cessat.

Aduerte quarto de partibus accessionis: Galenus ommittit tempus inæqualitatis, iungens illud cum augmento in initio libri, ne frustra pareret cõfusionem: postea separat lib. de morborum temporibus. 8. propter varium vsum curatiõis. Cur in declinatiõe particulari accidat mors nõ in vniuersali, Non videtur sufficiés causa vulgaris, quod natura debilitata ab augméto, & statu particularibus quádoque non potest tolerare declinationem, ideo perit in particulari declinatione: Nam ea ratio militat etiam in vniuersalibus temporibus. Sed causa traditur. 3. Crisi. 9. Quod in accessione particulari vis est vnita vsque ad declinationem, quare durat: in declinatione aũt particulari, expansa, ob summá debilitatem resoluitur: quod non accidit in vniuersali, cum in ea non expãdatur exiguus calor: Et

licet

Causa partium accesſionis.

licet Galenus applicet tempora parſia materiæ de nouo fluenti ad focum, cõmodius applicantur calido innato fluenti ex toto corpore ad emendationé materiæ in foco: Nam initiũ eſt quando fluit, augmentũ quando mouet materiá, ſtatus qñ coquit & expellit, declinatione qñ minuuntur ſymptomata propter actioné naŕæ præcedenté. Nam ſi pellitur in acceſsione ad parté ſatius eſſet naturá (quod facit in alijs permutatiõibus) ſuffocatam á nouo acceſſu praui humoris quieſcere, vt paulo poſt roborata melius coquat.

(*Earum autem.*)

ADuerte primo, cauſas erraticarum verarum: Affert Galenus. 3. nam multæ propter complicationem periodorum creduntur medicis erraticæ, cum vere ſint ordinatæ. Ergo, vere erraticarũ vna cauſa eſt: mutatio humoris facientis febrem: altera, error in victu. Mutatur autem humor morbificus dupliciter: Vel quia primus humor corruptione ſua tranſit in alterũ, quæ permutatio citiſsime accidit ſanguini, tardius alijs humoribus: Vel, quia ad focum præ calore ebullientem tractus eſt humor

humor alterius ſpeciei à priore, qui & ipſe ſeruat periodum ſuum, ſimul cũ peiore humore. Quod autem error victus pariat nouum periodũ in ægro nil mirum: ſi quidem etiam parit inſano.

Aduerte ſecundo: Argenterius condẽnat Galenum, eo quod tradiderit duas cauſas, quæ tamen ambæ ſub vna includuntur, imo vna ſub alia continetur: Nam error victus niſi humor peccans mutetur nunquam facit erraticam: ergo non oportebat aſſerere duas cauſas erraticarum, vnam mutationem humoris peccantis, alteram peccatum victus. Dic: recte Galenus numerat cauſas duas. Primam: Vbi ſponte ſua humor faciens febrem certo periodo mutatur in aliam ſpeciem humoris: Alteram: quando de nouo gignitur humor faciens febrem additã priori, non tranſmutato priore humore ab errore victus: quæ duæ cauſæ impertinentes ſunt, non vna continetur ſub alia.

LAVS DEO.

AD LECTOREM.

FOrtè importuno negotio impeditus tradidi excudẽdum Fol.
Typographo opus. Cum primum autem licuit relege-
re, reperi locos non paucos, qui diligentiorem operam postu-
labant. Eos (quoniam aliter datum non est) vitiosos emaculãs
mutilos complens, ad calcem operis attexui. ¶ Fol. 1. 1
lin. 18. pluribus. Adde: in quibus ad intentiones tantum cu-
ratrices progreditur, õmittens particulares remediorum,
& alimentorum materias, suis explicandas voluminibus.
Vers. li. 2. repetetionibus leg. repititionibus: Li. 24. acutorũ.
Adde 9. ¶ Fol. 3. li. 4. nocturnæ. Adde: Gal. ait: priscos 3
peccasse, & in genere diuidendo, quoniam õmittentes mate-
riam febris, quam vocat substantiam, diuidebant per ali-
quod febris accidens: verbi gratia: per tempus accessionis,
aut per locum affectum: & præterea, quia ipsa diuisio acci-
dentis febri, aut erat deficiens, aut abundans. Vers. lin. 12.
mordet. Adde: sicut syncerabilis dicitur, quæ minimam mix
tionem habet. ¶ Fol. 4. lin. 10. sanitate: adde. 4. lin. 11. 4
præpalidi, leg. præpallidi. Li. 12. palidi, leg. pallidi. Lin. 24.
ad iunctum, leg. adiunctum. ¶ Fol. 6. vers. li. 1. a sensa 6
ta, leg. á sensata. Li. 23. caleant. Adde: & de primo quæsito
satis multa: quoniam magis est de intelligentia authorum,
& de vsu vulgari nominis: febris: quam de re. ¶ Fol. 7. 7
vers. li. 4. pugnabunt. Adde: nec valet solutio quorũdam ex-
plicantium finitionem contrariorũ, quod abijciunt se mutuo

A à sub-

Fol. *à subiecto, quia non possunt simul denominare subiectum calidum & frigidum. Nam est admodum intorta locutio homini eloquēti, qualis in primis Aristoteles est. Praeterea denominatio subiecti competit contrario secūdum accidens, quod est habere plures gradus: finitiones autem non dantur per accidentaria sed per ea, quae perpetuo insunt definito. Sicut non procedit, quod alij respondent: contraria mutuo se à subiecto pellere, scilicet, secundum esse perfectum: nam communi nominum vsu: frigidum vt vnum, & calidum vt vnum, sunt contraria: finitio autē debet competere omnibus contentis sub definito: ergo finitio contrariorum conueniet etiam illis: abijcient igitur se à subiecto, licet non habeant esse perfectum.* ¶ Fol. 8. li. 4. expe-

8 *rientia, adde: Nam licet in vno subiecto cōtraria illa ab vna forma exigente varietatem partium prohibentur mutuo in se agere, non possunt prohiberi agere in passum alienum: & ita homo calidus in secundo in aqua calida in secundo doleret, vt pote perpetuo alteratus à qualitatibus aquae. Septimo: sicut ad dictiones formandas, quae mixta quaedam ex literis sunt, tam multarum linguarum, quae in mundo sunt: sufficit coniunctio sonorum 24. quorumquiuis est impermixtus alteri: nam sonus, A, varius est à sono, B. Sed constituuntur dictiones ex varia earum quantitate, vt te & terrae, vel qualitate, vt te & me, vel ordine vt terrae & rete: ita mixta elementalia euadunt non ām issis virtutibus elementorum vel propriarum qualitatum per adae-*

quatam

quatam commixtionem contrariarum qualitatum vel elementorum, sed sibi inuicem iunctis varia quantitate, vel qualitate, vel ordine: Maxime quia litteræ 24. inuariabiles sunt: Qualitates vero quatuor innumeris intensionum & remissionum gradibus dissident mutuo. Maxime quia voces linguarum omnium inuariabiles, sunt quinque tantum: reliquæ enim non sunt voces, sed vocum præparationes: quod alibi ostensum est. Nec oportet cum plurimis philosophorum opinari, ideo qualitates primas creatas esse actiuas: vt mutua illarum actione mixta euaderent varia: cum voces illæ sine vlla mutua actione dictiones varias constituant: & toni vocum quatuor citra illam mutuam actionem vniuersas musicas armonias. Sed ideo collata est elementis vis illa actiua, quasi seminalis elementorum propagatio: vt perpetua substitutione in specie durarent, quæ in indiuiduo corruptibilia creata sunt. Cur ergo non similiter qualitates secundæ & tertiæ actiuæ creatæ sunt? Quoniam natura, quæ in necessarijs non defecit, indens elementis vim informatricem qualitatum primarum, & metallis lapidibusque informatricem complexionis propriæ, qua per extrema crescunt, & quodā modo aluntur: & plantis animalibusque eandem vim informatricem in semine locauit perpetuo: ita vt etiam, quæ inter plātas solis folijs constant, qualia sunt scolopendium, phyllitis & filix in folijs ipsis creatis admodum exiguis vasculis semine turgeant (quod ignorauit antiquitas:) Ita nunquā abun-

Fol. dans in superfluis, tertio de anima. 9. priuauit ea facultate actiua, vel seminali partes reliquas, & plantarum & animalium: quoniam illa vna seminis facultas sufficiebat partibus omnibus in perpetuum substituendis. Sic nihil necesse fuit qualitates secundas, vt colores aut sonos, vi actiua pollere: vt poteque opificem alium habuissent quibus substituerentur, hoc est certa mixtorum temperamenta, quæ illas vice informatricis perpetuo, & efficiunt & conseruant. Octauo: si esset necessaria ea permixtio adæquata contrariorum, fieret ad remissionem qualitatis pristinæ propter varietatem operum in corpore vniformi per omne & suas partes, quales sunt elementorum partes Nam in mixtis ad varietatem operum sufficit coniunctio partium elementalium contrarijs qualitatibus pollentium: sed in aere non datur ea mixtio frigoris cum calore suo remisso, nec in aqua siccitatis cum sua remissa humiditate: ergo multo minus natura fecit in mixtis adæquatam illam vnionem non egentibus ea. Nono: repugnat intentioni naturæ in gignendis omnibus rebus sublunaris orbis, vnio illa. Nam: si ob varias species mixtorum gignendas voluit perpetua esse elementa quatuor quibus circundatur, non aliter distincta, nisi quia perpetuo obseruant qualitates illas contrarias: quo modo contra hanc intentionem adæquate iunget illas? ita vt amittant vires suas, & pene extinguantur. Tantũdem enim est ac si deleret elementa, & faceret ex omnibus vnũ: intendens tamen ex illis gignere mixta diuersissimarum functionum

esse-

effectiua. Decimo: si calido in quarto iungitur frigidum in quarto, agentia in se mutuo contraria, verbi gratia aqua feruens & frigidissima corrumpunt se, ita vt maneat in temperata aqua vnus gradus frigiditatis, & alter caloris apud illos: si ergo contrarietas qualitatum fuit causa non solum productionis sibi similis qualitatis, sed etiam corruptionis contrariæ, cum adhuc duret eadem contrarietas, cur non aget ille vnus gradus caloris in vnum frigoris: vt per corruptionem maneat passum in non gradu caloris & frigoris? Vndecimo: Galen. 3. simpl. 17. ait: non referre medico censere de proposita difficultate: satis enim est illi sumere contrariorum mixtionem contraria operari simul in corpus: siue operetur illa in varias partes corporis insensibiliter iunctas, siue in eãdem adæquate: addens, quod si rationes philosophicas expendamus, recipiemus sententiam de incompatibilitate contrariorum adæquate: Quam perpetuo sequitur nunquam numerans inter species temperamentorum compositionem ex calido & frigido, vel humido & sicco, in qualitate: Nam compositio ex frigore quantitatiuo & calido qualitatiuo cum non sint contraria, nuper ostensa est. Nunc ad opposita: quorum difficultate moti plures recentiorum oppositam sententiam amplexati sunt, solutio tentanda est. ¶ Versi. li. 8. minueus, leg. minuens. Li. 9 augens. Adde: & ad manifestiorem solutionem. Dic primo: mixtio illa qualitatum non tollit hanc difficultatem: quia difficilius est credere quod calidum infrigidet, vel id

Fol. in quo excedit calor frigiditatem (ita enim interpretantur nomen calidum & frigidum) cum actio omnis naturalis fiat à dominante qualitate in mixtione: & quod potentior qualitas non operetur, sed iuncta: quam credere calorem remissum infrigidare: non frigus gignendo (id enim constanter negamus) sed nonnunquam immodicum calorem sibi alienum corrumpiendo: sæpius enim remissum intendit, sæpe conseruat intensum. Dic secundo: omnis qualitas actiua in orbe inferiore habet appetitum producendi qualitatem specie sibi similem, nempe calor calorem, frigus frigiditatem: sed simul habet appetitum vniuersaliorem, & potentiorem aßimilandi sibi passa omnia, sicut corrumpendi omnia sibi dißimilia: siue contraria sint, siue similia sed intensiora: & hic appetitus cum sit generalißimus omni agenti aßimilandi sibi, gignendo alterum quale ipsum (non solis viuentibus, quod dixit Aristotelis 2. de anima 4.) vincit illum priorem. Sicut ergo aqua appetitu naturali descendit per aerem quærẽs locum proprium: sed alio vniuersaliore ascendit sursum ne detur vacuum, quærẽs cæli conseruationem: & quando adest neceßitas vniuersalis illius, efficit motum contrariũ particulari, licet naturali: Ita calor vt vnum natura appetit inducere in omne passum calorem: sed cum habeat vniuersaliorem appetitum cõuertendi omnia in sui similitudinẽ, præsente illa neceßitate in calido vt duo, omittit primũ appetitum producendi calorẽ: maxime vbi est ociosa productio, cũ

iam

iam sit præsens in passo: & conuertitur ad aliam assimilandi sibi per corruptionem vnius gradus caloris, sibi innaturalis & immodici. Dic tertio satius: etiamsi asseratur in omni agente naturali vnus tantum appetitus, quadrant valde effectus omnes sine ea mixtione qualitatum. Nam certum est in vrina humana calidum superare frigidum, quoad æqualitatem ponderis: quia aspersa cuti humanæ æquali ad pondus calfacit eam: & tamen in balneato, tertio. simplicium. 8. producit frigiditatem: quia sentitur frigida: & non adest illa sensatio nisi tempore alterationis ad frigidum. 3. simplic. 17. Nec adest alteratio illa, nisi corrumpatur aliqua portio caloris in balneato, & inducatur aliqua frigiditas iuxta positionem illorum: ergo à frigiditate subdominante in complexione vrinæ fit actio: aut calor auctus supra frigus infrigidat. Fatendum ergo est, omne principium actiuum in orbe inferiore non intendere producere hanc vel illam qualitatem: sed hoc tantum, reddere omnia sibi similia: siue illud fiat corrumpendo, siue inducendo hoc vel illud. semper enim hoc vnum intendit, inducere totam suam similitudinem in passum quod nis: & quia ex passis quædam hac parte, quædam illa similia sunt, vel dissimilia, fit vt pro varietate passorum varia vel inducant, vel corrumpant. Ita vrina cutem humanam extra balneum calfacit, in balneo frigefacit: sic calor noster natiuus lib. de tremore 6. calorem febrilem corrumpit infrigidando, & frigus hydropici

Fol.

Contraria adæquate in cōpatibilia.

Fol. calfaciendo: sic virtus informatrix in formando homine quandam materiam minuit, quandam auget: alias partes vnit, alias soluit: tantum intendens inducere humanam similitudinem: sic artifex iussus ex quadrata massa cerea formare globum similem dato, alibi addit ceram, alibi minuit: tantum considerans reddere similem dato, non simpliciter, aut addere, aut minuere. ¶ Li. 24. quo, adde: sarctor. ¶ Fol. 9. ꝟ 2. algebat, adde: & illud est perfectio: sicut aqua & aër temperantur in vere per corruptionem excessum citra inductionem caloris. Tertio solue: quod terminus ille tẽperatæ complexionis, quam medici cum latitudine considerant, est optima omnium complexionum, tantum abest, vt sit non ens. Quarto solue: ablatio mali est bonum sæpe intentum à natura, & ab arte citra considerationem aliam: Nam in putrente carne, aut humore, ventilatio, & exsiccatio tantum tollunt fætorem non inducunt bonum odorem: & pænitentia peccata: & corruptio qualitatis deleteriæ est intentum sæpe artis & naturæ: sicut occisio alieni corporis adorientis nos. Vnde intelligitur multas actiones corruptiuas esse bonũ simpliciter, & finem. Ad quartam: nisi inesset frigiditas in temperato corpore repente calesceret à calefaciente, & ad eum gradum accederet aër caloris, qui sibi natura conuenit: quia omnis actio quæ fit in passum non resistens fit subito: vt lux in aëre. Dic: scientia non acquiritur subito à puero, siue linguarum, siue artium vbi ignorantia, cum sit priuatio non est contrarium resistens: sic calor

lor in aquam, & odor in rem inodoram & infætentem: ergo in qualitatibus primis idem fiet. Quia non sunt successiua vt repente inducantur, sed permanentia: Permanentium autem natura est, vt figantur paulatim in passum: alias absente agente confestim perirent. Sed siue sit causa resistens natura permanentium, siue quoduis aliud, id quod in alijs actionibus relatis est causa tarditatis in opere, erit etiam in aqua vel aere temperatis, ne repente gradu aliquo calescant, vel refrigerentur. Et similiter ad aliam: Nisi esset mixta frigiditas in calidis infra summum applicito summe calido repente euaderent, summe calida propter defectum frigoris resistentis. Non enim requiritur præsentia frigoris ad paulatinam productionem qualitatum primarum. Maxime: quia ne aer repente inflammaretur, non est causa frigiditas mixta aeri, cum elementa non constent compositione qualitatum: sicut nec elementorum, sed satis est forma sua requirens ad conseruationem moderatum calorem: quæ resistit per æstatem luci solari inflammanti, & sero corrumpit ascititium solis calorem, vt maneat natiuus aeris. Ad sextam: ex tertio topic. vltimo, quæ contrarijs impermixtiora sunt, magis talia sunt: vt albius, quod est nigro impermixtius, nihil probat: solum enim ostendit Aristoteles posse quandoque probari aliquid per locum à diminutione contrarij, nemo autem negat misceri contraria sæpe, non tamen adæquate. Ad septimam: ex quinto phisicorum. 2. est aliquid

Fol. magis minusuè tale quoniam plus, aut minus inest contrarij: idest essentiæ & finitionis contrarij: ita enim se ipsum interpretatur tertio topic. citato: vt, si finitio albi est disgregare visum, nigri vero congregare, quo quiuis color magis disgregat visum, eo est albior: quo magis disgregat nigrior: & cultellus quo magis recedit ab acuto, eo est obtusior: non tamen significat, quod simul cultellus est acutus & obtusus. Ad octauam de reactione: satis est vicinitas partium medij recipientium contrarias qualitates: & in passo fit primum corruptio contrarij, deinde inductio similis qualitatis. alias quando acutus cultellus patitur ab incissa carne, essent in acie cultelli simul figuræ duæ acuta & obtusa, vel anguli duo, quod non est inmaginabile. Ad nonam, ex sexto physic. mobile quandiu mouetur partim est in termino à quo, partim in termino ad quem. magis infert oppositum. Sicut enim qui mouetur ab Olyßipona Conimbricam, toto tempore motus non est simul Olyßipone & Conimbricæ imo in neutro: sic qui à calore vt vnum, mouetur ad frigus vt vnum, in via media, nec frigiditatem habet, nec calorem: saltem nunquam habet frigiditatem vt vnum, nec calorem vt vnum: dicitur tamen partim esse hic partim illic, quia habet essentiam participantem rationes vtriusque extremi. Ad decimam, quælibet pars mixti est mixta. Dic, quælibet formalis, & illa mixta est per contin-

9 guitatem, non per vnitatem componentium. ¶ Fol. 9.

¶ li. 18. fœtido, adde: Et cũ ex qualitatibus quædã habeat oppositum positiuum, quædam minime, si in neutro genere fit remissa qualitas mixtione illa adæquata contrarij, cur sine causa tribuetur solis primis qualitatibus? quas oportet omniũ maxime esse synceras, & ab oppositis alienas. Assũp tum ostenditur, in his quæ vacant contrarijs: luce, actionibus sensus visione, auditione & reliquis: actiõibus intellectus scientia, prudentia, arte: Quæ oẽs remissæ sunt, non propter contrarij mixtionem (nulla est enim) sed vel gradus solius diminutione vel fixionis. In habentibus vero positiuum oppositum, vt in sensilibus omnibus, coloribus, sonis, odoribus, & in voluntatis actibus amore, & voluntate: in quibus remissio non cõparatur ex mixtione oppositi: nec enim qui parum amat deum, aliquid habet mixtum odij, nec qui aliquid modice vult, simul etiam non vult. Et hæc aduersus eos qui admittunt contrariorum mixtionem ea proportione, vt ab vtraque qualitate simul impleatur tota graduũ latitudo. Nam aduersus eos, qui concedunt eam mixtionẽ in quibusuis gradibus remissis: aut etiã intensis (nam & id quidam asseuerant) in simp: 17. disputatũ est. Multo aũt intellectu facilior est præsens sententia maxime cũ effugiat rerũ sine causa multiplicitatẽ. ¶ Li. 23. complexiones, adde: apparet autem manifestissime, Gale. non admisisse quintam illam qualitatem, quoniam si admisisset, nihil opus erat laborare toto opere de inæquali intẽperie, in ostendẽda distinctione facti temperamenti à fiente: siquidem factum dicitur

Fol. *dicitur quam primum ex præcedente actione agentis in corpus, est inducta temperies noua corrupta priore.*

10 ¶ *Fol. 10. lin. 14. aqua, leg. malua. Lin. 21. quinta, adde: calor magis conuenit cum frigore, quam cum temperamento quocunque, si temperamentum est qualitas quinta: quia conueniunt in genere qualitatum primarū & tamen calor nunquam producit per se frigus: ergo minus producet eam quintam qualitatem. Et eodem modo ostendetur, quod neque à frigore producitur. Sexta.*

11 ¶ *Fol. 11. ver. lin. 6. primarum: adde: Sicut organū quoduis & totum corpus habet vnam temperiem, quæ nō est aliqua primarum, neque quinta qualitas diuersa à primis. Sicut & dictiones omnes euadunt id, quod sunt, non per nouam aliquam formam vel vocem: sed sunt agregatum quarundam vocum: similiter & armoniæ omnes nihil sunt, præ-*
12 *ter aggregatum tonorum in certa proportione.* ¶ *Fol. 12. lin. 1. complexiones, leg. complexionem. vers. lin. 20. caloris, adde: Cum ergo ex dictis rationibus conficiatur, vnum numera calorē esse ingenito qui fuit in corrupto, conficitur quod vnum erit specie: satius enim est dicere, quod non fit resolutio in corruptione mixti vsque ad materiam primā: sed vsque ad mixtionem, cui inest qualitas deleteria in vipera, & bezoartica in vnicorni, tam viuentibus quam mortuis. Si vero magis placet, quod ad corruptionē formæ corrumpantur accidētia substitutis alijs eiusdem speciei: vt in cicatrice viuentis & mortui, tantundem conficient rationes.*

nes. Galen. autem dum separat innatum calorem ab extra- Fol.
neo per solam moderantiam gradus, & subiecti, aperte
testatur eos esse unius speciei: aliâs non oporteret separare
eos, nisi per varias naturas. ¶ Fol. 15. li. 17. luce. Adde: 15
apertissimum experimentum est in speculo cavo: Nam op-
positum soli ex unita luce solari in centro comburit stupas:
si ergo gignitur ignis à luce solari, quis dubitet prius pro-
duci calorem igneum præparantem ad formam ignis? Item
terræ, & paludes gignunt frumentum & calidissimas plā-
tas in quibus est plurimum ignis: non à terra frigida non
ab aqua: ergo à solari luce inflāmante pinguem glebā. Li.
11. anima, leg. semine. Li. 20. æquæ, leg. æque. Vers. li. 21. ele-
mentali. Adde: sapientissimè enī provisum à natura est, ut
quia igneum elementum nullo ingenio poterat in orbe infe-
riore retineri, propter summam levitatem, & tenuitatem
pervadentem omnia, sursum formaretur sol, author lucis ca
lorificæ, non solum totum orbem inferiorem calefacientis,
sed intercessu caloris componentis mixta omnia in terra, in-
fra terram, & in mari: In quem usum augendi ignis elemē-
talis, terra ipsa non perpetuis annis colitur, sed intercollatis.
Quis ergo dubitet calorem solarem eundem esse cum igneo,
videns ab eo ignem ipsum produci, qui in mixtis apparet?
¶ Li. 24. varietatem. Adde: aliâs oporteret asserere frigus
aquæ pluviæ distare specie à frigore aquæ marinæ: quoniā
pisces multo magis ea gaudent, & aluntur: Cum id videa-
tur habere pro causa non specificam varietatem frigoris,
sed

Fol. sed mixtionem cælestis caloris attemperantis aquæ frigiditatem, vel quia destillata est non putrens qualis quæ diu stagnans: nã & hominibus sanior est pluuia reliquis aquis.

16 ¶ Fol. 16. li. 22. in verb. 7. l. 13. ỽ li. 11 frigore, leg. mora li. 22. oßis, adde: indidit enim natura mixtis omnibus, & plantis & animabus, minorem quàm egerent calorem sciens promouendum esse, vniuersim quidem à sole: in animalibus autem etiam à corde.

17 ¶ Fol. 17. ỽ. li. 1. illius, leg. illum: li. 2. verbi, adde: quia sanitas, & morbus formaliter tantum distinguũtur à partibus componentibus, sicut totum à partibus simul iunctis, & modius à granis tritici. Ad obiectum ergo: sicut granum quoduis, vt iunctum reliquis facit modium, non per se: sic quiuis gradus caloris in febriente: & sicut libra vna quæuis addita alteri facit pondus bilibre: non simpliciter. Nec obstat: quod idem numero dicatur modo sanitas modo morbus secundum varios respectus: quia sanitas & morbus illos respectus ad opus important. Lin. 3. 5. adde: si quæritur de re: num detur intemperatura simplex morbosa, aut calida aut sicca, certum est dari. Si quæritur num calida tantum appelletur febris, de nomine est: & tales mouendæ sunt vt intelligantur authores scribentes, non contendendæ tamen. De quo. Li. 3. omnes; leg. omnem: li. 13. momentane, leg. momentanee: li. 15. febri, adde: morbosam.

18 ¶ Fol. 18. li. 2. subuenitur. Adde: 10. meth. 7. Li. 4. diminutiones, leg. diminutionis. ỽ. li. 21. subiectis, adde: Num vero præstet addere his febriũ differentijs, alias, infra disputabitur. Li. 24. est, adde: capite 10.

19 ¶ Fol. 19. lin. 11. diuisio, adde:

cap. vlti. Li. 21. propter, le. præter. ṽ. li. 5. aliquod, le. aliquid. Fol.
Li. 8. calefaciente, leg. calefiente: li. 23. calefaciẽtis, leg. cale-
fientis. ¶ Fol. 20. li. 2. imprimẽdo, adde: Accedit causa alia 20
quia calor, vt pote instrumentũ actionũ naturæ habet fontẽ
in corpore, vnde cõmunicetur: frigiditas vero minime. Li. 6.
mutua, adde: Præterea: per (æquale) solũ significatur, nullã
partem etiã minimam mixti manere expertem caloris il-
lius ascititij: non quod oẽs ad eundem perueniant gradum.
Probabile est enim ab vno agente passa varie disposita non
perduci ad vnã caloris metam: de quo infra: li. 16. nonunquã
leg. nonnunquã. ¶ Fol. 21. ṽ. li. 15. putridæ, leg. diariæ. 21
¶ Fol. 22. ṽ. li. 7. febrẽ, adde: alia vero sentẽtia forte ex actior 22
infra, constituit essentiã febris non in calefacto, sed in vnio
ne calidi in corde. ¶ Fol. 23. li. 7. corde, adde: & in causo ip- 23
so continetur in ventriculo vel pulmone. ṽ. li. 16. intempera-
mentis, adde: Maxime: quia non sunt immediatæ materiæ,
quas solas medici tractant. ¶ Fol. 24. lin. 5. primario, leg. 24
primariũ. ¶ Fol. 25. li. 9. membris, adde: id quod euidenter 25
apparet in membris, quorum pars corripitur gangrena, &
in virgultis arescentibus: ambo enim citissime serpunt. Li.
16. inæqualitate, adde: de qua febris differẽtia infra. Li. 24.
est, adde: sicut tẽperamentũ sanorũ æquale. ¶ Fol. 26. ṽ. li. 8 26
coniũcta, adde: sicut è contrario à prauis opinionibus facilli-
me resipiscunt prudentes homines: maxime si humiles sunt,
veritatis auidi. ¶ Fol. 27. lin. 17. curatis nen, leg. curatio- 27
nem. ṽ. lin. 23. calfaciendi, adde: potest tamen excusari
Galen. quoniã tradidit causas febrium, quæ requirunt non

Fol. quoduis elementum ad sui generationem, sed calidum.

29 ¶Fol.29.li.9.verbo.11.leg.8.& 10. ¶Fol.30.li.16.iniuncta,

30 leg.iuncta.Li.17.putridinem,leg.putredinem:lin. 23. calorē adde:lib.de causis morborum.3.lin.24. generatio adde: maxime quia cœlum non solum mandat formam substantialem vbi reperit subiectum dispositum, sed etiam vbi reperit dispositionem aliquam adijcit alias, & tandem formam. Nam in palude, reperta mixtione elementorum apta ranæ addit temperamenta, & compositionem singularum partiū, & tandem formam ranæ: si vero mixtio aptior est anguillæ, inducit dispositiones anguillæ, & tandem formam eius: sic in aëre tenuissimo adijcit calorem, & tandem formam ignis. Nam & in aqua ebulliente cum primū tenuata aqua vertitur in flatum, inducitur alia ad ignem dispositio, nempe leuitas, ad quam sequitur aquæ ebullitio. Cū ergo elementi essentia sit qualitates duæ cum certo modo substantiæ, in tenuissimo aëre reperiens modum substantiæ ignis, addit qualitatem eius: summum calorem: Sicut in aqua ebulliente reperiens eximium calorem, addit tenuitatem, qua sursum fertur: Sicut in mixto cuius essentia est complexio & cōpositio, reperta complexione, addit compositionem aptam cōplexioni: Compositio non sequitur tēperamētum lib. quod animi mores.4.& sequēt.in vtrisq; aūt, & mixtis & elemētis, post præuias dispositiones adijcit formam substantialē, cum innatis doctrinis & proprietatibus. Debilis enim intellectus est mirari productionem caloris citra inferioris præsentiam

sentiam calefacientis: cum creatorũ omnium perpetua pro- Fol.
ductio desursum sit à patre luminum. In aere quidem non solum imperfecte mixtorum, sed & ranarũ cum pluuia descendentium. In terra innumerarũ & plantarũ, & animaliũ veluti turgente orbe inferiore præ copia fluentis perpetuo multimodæ facultatis seminariæ, nõ minus intra terræ viscera, quam in mari: quæ sine inferno efficiente producunt iuxta subiecti varietatem, & qualitates singulis subiectis accommodatas compositiones, & substantiales formas cum innatis & doctrinis, & propietatibus. Voluit enim dominus etiam creata ipsa caduca omnia pollere vi effectiua similium: non quasi necessarium id esset ad rerum permanentiam, sed ex abundanti dñi benignitate: vt & ipsa ad quandam creatis similitudinem vi seminali pollerent. Ita sæpe ad rerum creationem particulari illa vi vtitur, sæpissime citra illius interuentũ, vniuersali sola. ¶ Fol. 31. 31
li. 6. in verb. 3. l. 2. ℣. li. 15. & delendum est. Li. 19. argetur leg. augetur. ¶ Fol. 32. li. 12. conuulsionem, adde: similiter 32
enim conuulsio sicca, requirit ad generationem siccitatem non quamuis, sed multam & violentam, ℣. li. 8. radues, leg. radices. ¶ Fol. 33. li. 6. vincuntur, adde: Argumentum est 33
paucæ coctiõis in prioribus illis, quod pressa diffluũt aqueo succo non pingui fructus & olera: quoniam nondum passiua in illis assequuta sunt plenam inter se mixtionem: cum carnes & pisces nisi destillatæ, aut coctæ sint, in succum nõ soluantur, sed admodũ exiguum & cum pinguẽ, & crassescentem

Fol. centem præmixtionis probitate, ideo inter ea assa potentius alunt, & melius si in corpore coquũtur, quoniam nil remisserunt per coctionem alentis succi, & impensius permixta assatione sunt passiua in illis elemẽta. ¶ Li. 14. sequitur, adde: Gal. enim perpetuo tradit more Hippo. 1. Aph. 16. doctrinã de quouis simplici, citra considerationem aliorum, aut indicãtium, aut contra indicãtium. v̇. lin. 10. piscebus, leg. piscibus: lin. 21. semper, adde: quibus tertia addenda est: quod recentissima sumantur, & nihil à continente passa: ab illis enim tribus vitiantur: ab aëre, ab immundo corpore, à mixto alimento.

34 ¶ Fol. 34. lin. 12. ægro, adde secundo aph.
34 38. v̇. lin. 16. diuiti ei, leg. duritiei. ¶ Fol. 34. v̇. lin. 17. anni, adde: Nam sicut olera & fructus, quia non obtinent integram passiuarum mixtionem, in cibis reprobantur: ita tenerescentia alimenta præ antiquate: tantundem enim est, non obtinuisse, & obtentam amisisse. Lin. 21. cacochimiæ, adde: maxime, quia cõnutrit, & ita euadit portio carnis.

35 ¶ Fol. 35. li. 14. bilem, adde: nam à validissimo agente aqua mixta exiguæ bili tota abit in bilẽ tenuem: non secus quam à calore solis aqua paludosa, cum exigua terra abit in anguillã.

38 ¶ Fol. 38. v̇. lin. 16. intelligandus, leg. intelligendus.
39 ¶ Fol. 39. lin. 4. ex, dele. ¶ Fol. 40. lin. [illegible] atra bilis,
40 leg. atram bilem. Li. 4. molestiã, adde: Vnde intelligitur, finitiones has, & totã doctrinam antiquorũ de plenitudine, eò tantum tendere vt agnoscat medicus qui homines nondum certo morbo decumbentes egent sanguinis missione,

Nam

Nam qui iam certa specie morbi detinentur, indicationem Fol.
præstant exercendi remedij à morbi specie, & notis alijs:
quare non licet (quod multi faciunt scribentium) appellare
plenitudinem, cacochimiam in præsentia copiosi sanguinis:
quia in illa non semper conuenit sanguinis missio, sed pro-
prius purgatio. Lin. 15. terap. adde: cap. 5. ¶. Li. 12. plethorã,
adde: quare distinctio hæc cacochimiæ, & vtriusque plenitu
dinis non est de nomine, nec ad libitũ variabilis, sed de exe-
quenda remedio. Li. 22. Gal. adde: Quidã vero tensionis sen-
sum his verbis indicant: tumeo, & parum abest quin disrũ-
par præ plenitudine. Præter auditum aũt visu ipso agnosce-
re potest medicus tensionem, ex nitida & bene curata cute,
cum faciei, & corporis tumore: sicut phlegmonosa lassitudo
his indicatur: conquassatum me sentio, ita vt etiam ossa do-
leam: sicut in vlcerosa lassitudine toti spinis se pungi arbi-
trantur, & aperiri sibi foramina: ita enim vocant vlceris
sensum. ¶ Fol. 41. lin. 8. spiritum, leg. spirituum, ¶. 41
lin. 9. spiritum, leg. spirituum. ¶ Fol. 42. lin. 20. est, 42
adde: in quo casu simul conferunt missio sanguinis & pur-
gatio: quam dispositionem quidam appellant cacochimiam
in præsentia multi sanguinis. ¶ Fol. 43. lin. 21. in 43
verb. 28. leg. Sectione secunda. 8. ¶ Fol. 48. lin. 13. 48
causa, leg. igitur causa. ¶. lin. 13. seminarium, adde: nec rej
cienda videtur in pluribus pestilẽtibus febribus causa, quod
putredo sit in corde ipso, quod in alijs febribus non euenit.
Li. 23. oẽs, leg. omnes enim. ¶ Fol. 50. lin. 18. famen, leg. 50

 famem.

Fol· famem:lin.24.oppugnat, leg. repugnat. ¶Fol.52.lin.1.
52 infra aũt superiori delendum est.℣.li.10.roburi,leg.robori.
53 ¶Fol.53.℣.li.4.purgationem,leg.per purgationem. ¶Fol.
54 54.℣.li.19.conatium,le.conantiũ. ¶Fol.55.li.19.morbi,leg.
55 morbi calidi.¶ Fol.57.li.15.natiuo, adde: 1.aph.15.℣.li.20.
57 prauissimas,leg. prauissimos. ¶Fol.58.℣.li.4.1.leg.secũdo.
58 Li.5.2.leg.1.Li.8.coquentis,adde: & quoniam liberum est vnicuique contentum esse determinatione Gal.de causis, finitione, & differentijs febrium:relinquentes lectori electionem, præstat opinari, non solum natos nos esse interpretandis authorũ placitis, sed etiam discutiendis: & æstimantes maioris momenta rationum quã hominum, vbi cogimur ẽt illis deserẽdis ne veritatẽ turpiter, & inhoneste deseramus. Vt ergo à primo auspicemur, idest à causis: Multis inducimur, vt opinemur causam hanc obscure veteribus traditã, de conatu naturæ vnientis in corde vniuersum corporis calorem, non solum frequentem esse in febribus (quod paulo ante rationibus quinque ostensum est) sed etiam perpetuam vulgarium febrium: ita vt, quamuis adsint duæ aliæ causæ dictæ, calor in corpore ex putredine, aut ex aliquo calido, siue naturali calore, siue ascititio, nunquam credatur inuadere hominem calorem totius durantem (quem febrem appellãt) nisi adsit in corde vnio calidi cum feruore. Nam semel consistens necessario duratura est: quod prisci referebant ad calefactũ alicuius cõtenti in corde: In magnis itaque malis insurgit tota natura cũ vniuerso innato calido ex

ex innata doctrina ad mali propulsationem. Iuuatur autem à calefaciente vtroque dicto: sicut impeditur à frigore faciente ne natura exeat in opus febrile. Iuuatur quidem, vt quando iungitur multa bilis, vel sanguis natura sua calefacientes per vasa cor, & ita augentes ipsius motum: & adhuc magis si illi humores sunt, vel inflammati, vel putrentes. Impeditur à vapore refrigerante cor, minuente respirationem & pulsum: quod apparet manifestum in apnæa, & apoplexia: Immanifestius autem in epilepsia, in gallico morbo, in elephantiasi, in cãcro, in strumis. Quibus omnibus rarissime, & solum cum prauissime habent, accidit febris ex putredine, aut cum incipiunt melius habere propter subuenientem naturam. Prohibent autem febrem eò quod vapor ab illis humoribus cordi commũnicatus propter insignẽ refrigerationem, prohibet naturalẽ pulsum: multo ergo magis prohibebit hunc adiectitium ex innata doctrina prodeũtem (quem febrem vocant.) Quare ab Hipp. in his malis frigidis lætalibus optimum pronunciatur succedens febris: nõ solum in ratione causæ, sed & in ratione signi: quia indiciũ est causam frigefacientẽ cor, nõ iam integre obtinere supra naturam: quandoquidem deuicta est ab illa inducente febrem. In ebrietate, in mutitate, in apoplexia, in conuulsione, & paralysi: nisi succedat febris, (quod etiam accidit) gratia putrentis iam humoris cuiuspiam sicut in cadauere, non ab agente natura. Suadetur sententia hæc: conuenit primo: quod sicut in dolore vel vulnere partis, vis natu-

Fol.

Fol. ralis partis læsæ subuenit suo innato calore. Vnde inflammatur pars & calet & rubet: aut vbi quis laute cœnatus tradidit se somno: per noctem enim ante iustum tempus expergiscitur, crebro respirans, illijs & dorso calefactis, fatigatus ex respirandi crebritate, propter concursum innati calidi ad assumpti alimenti confectionem: quæ affectiones merito febres partium appellari possunt: nec distant, nisi quod vnio in illis non est in corde, vnde cõmunicetur toti calor: dicunturquè à quibusdam ethica ventriculi, aut renum, aut epatis: ita vbi res magis vrget, cor ipsum, idest corporis princeps ipsum cum vniuerso exercitu innati caloris mouetur ad partem: quare vniuersum corpus, & calet & rubet: quod febrem appellant. Nã licet in defluxu partiali reliquæ partes præter læsam non caleant, ideo sentitur inflãmatio in sola parte læsa: Hic cõmunicato toti corpori feruente sanguine non discernitur ab alijs pars affecta: quam focum vocant. Item conuenit: quod in magnis malis fere accidit febris, quoniam sensato periculo vniuersus calor vnitur in fonte, vt iunctus corpori subueniat. Sic cerebrum valde læsum, vel propria affectione vel per consensum neruos corporis omnes conuellit, in epilepsia: citra febrẽ tñ, propter causam dictã. Sic in vulnere quouis ingente, vel animi affectione non infrigidante principium, aut vacuatione maxima quauis, febres succedentes diu etiam durantes citra vitium humorale, sicut impugnant veterem causam febrium, ita suadent præsentem. Nam in apoplexia repentina calidi totius suffoca-

tio sæpe febrem prohibet: quæ si aliquanto minor est, etiā Fol.
febris iungitur. Secundo conuenit: quod quæuis accessio tam in intermittētibus, quam in continuis referatur ad hanc causam: quoniam ostendetur infra, non mandari in quauis accessione nouum humorem ad focum, sed tantum præexistentem in foco agitari per quamuis accessionem à calido innato aggrediente coctionem illius. Tertio conuenit: quod sæpe in prauis febribus, & frenitide & tabet apparet æger sine febre, vel cum admodum exigua: quia fatigata natura cessat à pugna: sicut pulsus per interualla intermittit, aut vermicularis redditur in debili facultate: quæ nullo modo pendent ex humoris putredine diminuta. Conuenit: quod sæpe aliqui toto corpore immodice calentes differentias pulsus auctas non habent, alij etiam tepidi habent: quorum primi non febriunt apud omnes, alijs febrientibus. Videlicet, quia febris est operatio aucta cordis & arteriarum, magis quam corporis vniuersi calida intemperies. Conuenit: quod homines creberrime febriunt, reliqua animalia rarissime: videlicet quia maxima, & forte sola fabricæ humanæ à reliquis differentia est in cerebri magnitudine: cum enim equus vel bos sit ad hominem triplus, homo habet cerebrum triplo maius equino vel taurino, quare nonies excedit illorum cerebrum: eò quod creatus est internis cerebri cogitationibus, sapientiæ & intellectui, sicut lepus ad fugam creatus cruribus valet: Ad copiam autem animalium

Fol. spirituum, requiritur multis numeris maior sanguinis copia, quã in brutis, & vasorum amplitudo, & potus & cibi abundantia: vbi autem hæc coeunt frequentes sunt feruores, obstructiones, & putredines, & ad hæc febres: tum quia illa calefaciunt cor, tum quia cor excitatur ad ea mala depellenda propter magnitudinem noxæ, & locum intra viscera: in brutis autem cum vasa sint exigua deferentia solum membrorum alimentum confestim in illa vertendum, non sequuntur dicta damna. Quarto, putrentes humores reddi confestim calidiores quam ante putredinem erant, forte habet verosimilitudinẽ: quod vero semper ita calefaciant corpus, vt deducant illud ad calorem tertianæ, vel causi, improbabilissimum est: Nam putrentia sæpe redduntur frigidiora vt acetum ex vino, pisces, & carnes putrentes: exhalat enim ab illis innatus calor, & extraneus post actionem cessat. Si ergo ab esu multi piperis totũ corpus vehementer inflãmatur cum ingenti siti, sicut à copia bilis in epate icterici, & tamen neuter febrit, nec habet pulsum febrientis: quo modo credetur portiunculã pituitæ, vel bilis manentẽ in foco diu, tantopere per certa interualla calefacere totum corpus, vt ardeat, & protinus sæpe sine vlla vacuatione in totum cessare? & si à foco cõmũnicatur cordi putridus calor, quo modo non sentitur initio accessionis ascensus fuliginis calidæ, & putrentis: sicut in epilepsia per consensum sentitur accensus vaporis, nec calidi, neque putrentis? & si tempore accessionis pellitur humor morbificus extra

vasa, quo modo tunc & in interuallo succedit febris putrida: nam intra vasa humor inclusus, & in loco calido magis & putrebit, & communicabitur cordi, quã iuxta cutem in frigido loco, neque cordi peruio: & si defuncti corpus causonizantis totum præ putredine fœtens, non ardet instar febrientis, sed frigidum sentitur; quo modo putredo viuentis in exigua bilis portiũcula credetur inducere toti ardẽtem febrem? nam si deest innatus calor, extremè increuit extraneus, quẽ oportet esse maiorem siquidẽ inducit febrem sano. Præterea: cur laborantes gallico morbo, vel elephantiasi, & multi scabiosorum quorum sanguis multo putridior est quã quartanarij non febriunt? ipse enim Gal. infra lib. 2. 4. impossibile esse, ait multo tempore manere in corpore humorẽ quin vel putreat, vel cõuertatur in membrũ: bilis autẽ in arquatis, & melancholia in elephantiasis per annos triginta sine febre durãt. Aut cur mota bile ad herysipelas cutis, vel sanguine ad phlegmonem succedit febris quæ non præerat? putrida enim fuligo multo magis cõmunicatur cordi à biliosis humoribus intra vasa manentibus, quã in cute contentis. Quinta ratio: locus vlceratus aut tumefactus, vbi continetur putridus humor, non tantum calet quantum cor & arteriæ: ergo non est productus calor ille cordis à putrido humore valde distante, maxime quia ostensum est artis 34. constrictas arterias pellere fuligines ad cutem, non ad cor: pellunt enim in corpore semper nobilia ad ignobilia excrementa sua, nõ è cõuerso. Sexta validissima: Omnis humor noxius

latens

Fol. latens in corpore: imo etiam omne vulnus, aut tumor inducit in neutris hominibus febres, quæ non præerant, in statu morborum, in diebus creticis, & in vere: oportet ergo inuenire causam febrium conuenientem dictis euentibus: illa non est putredo, quia in statu morborum salubrium (quales sunt morbi neutrorum) magis coctus humor est, non putridior: neque in creticis, quo tempore plus operatur natura: nec in vere, cum sit saluberrimum: & tamen in his tribus temporibus omnibus natura aggreditur humorem noxium non alibi: est igitur apertum causam febrium esse aggressum naturæ ad vincendum noxium humorem. Septima: prope mortem non solũ homines, sed & bruta, siue laborent morbo solutionis, siue compositionis, siue humorali frigido, aut calido intuẽtibus nobis, creberrime & velocissime respirãt: non propter putredinem, vel causam intro calefaciẽtem, quæ non adest: ergo propter conatũ vniti caloris. De secundo: vt ex dicta causa colligatur febris essentialis notio, ea videtur vnio innati calidi in corde ab innata doctrina ad subueniendum magnis corporis damnis. Quæ cõueniet vel omnibus febribus, vel his saltem quæ magnæ sunt & frequentes: quod paulo post disputabitur. Neque mirũ est sapientibus huius seculi non fuisse manifeste perspectam causam hanc, sicut multas alias ĩnatas doctrinas informatricis facultatis, creticorũ dierũ, periodorũ, qui in morbis obseruãtur: si quidẽ de mira Dei opt. max. in creata prouidẽtia Psalmographus canebat. 138. mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est

est & non potero ad illam. Nec oportet cum quibusdam opinari, non uti naturam cordis hoc inuēto nisi ubi agitur res sua, cui prouidet emendandæ vel cauendæ: ostensum est enī 5. de locis 7. facultatibus naturalibus creatorum, licet irrationalibus inditas esse has innatas doctrinas, non in sui gratiā tantum, sed crebrius in usus, aut totius corporis, aut aliorū membrorum. De tertio: stantibus superioribus placitis, videntur secandæ febres omnes in differentias sex variātes & prædictiones, & curationes medicas, tales enim solum medici muneris sunt. Prima species: unicus congressus naturæ cum causa noxia fere intra diem cessans: cum enim non aliter oppugnet natura quicquid noxij momentanee sentit in corpore, quam natura crisim in morbo intentans: siue noxiū sit materiale vaporosum, aut humorale, siue immateriale, ut animi affectio, vel quiduis aliud incorporeū (nō enim discernit irrationalis natura) fere una die peragit conflictū: diutius enī non sustinet citra fatigationē pugnæ cōtinuitatem. Nam & crises fere intra diem & noctē peraguntur. Hæc febris species accidit, ubi causa sensata non est ita multa, & calor cordis febrilis spūs cordis magis quā sanguinē ipsius inflāmat: vocant diaria. Secūda species fere durat dies 4. aliquādo 5. aut 6. videlicet ubi noxia causa amplior est, & febrilis calor nō solū spiritui cōmunicatur, sed oēs simul humores inflāmat, quos sanguinē appellāt: ob quas duas causas extēditur ad dictū terminū, sine ulla tn̄ remissionis vicissitudinariæ intercapidine: quoniā mire docta natura vitiū illud totius

Fol. totius sanguinis, & vasorũ non patitur impugnatum manere cum vitæ discrimine, sed sine quiete toto conatu laborat, vel emendare vel expellere à visceribus lædens: siue extrorsum, siue ad viles corporis partes: hanc vocant, continentẽ, vel nouo nomine synochum: idquè aut sine putredinis inditio, aut etiam incipiente iam putrere sanguine. Tertia est: vbi non iam spiritus aut sanguis, sed excrementum aliquod in corpore contentum præstat febri occasionem, sua noxia qualitate, aut quantitate: & magis si vel natura sua calet, vel accidentario ex putredine calore: bilis scilicet, vtraque, & pituita: aqua enim raro putrens in ascite potest etiã febrẽ inducere. Hæc tria excrementa frequẽtissime. Quoduis autem illorum, aut continetur intra vasa exigua, aut intra poros carneos, aut iunctum inducit tumorem præter naturam: & hunc aut externum, aut internum: nam intra vasa grandia copiosum quẽuis ex his humoribus docta natura non retinet, cum maximo corporis damno, sed detrudit ad vnum ex numeratis locum. In quocunque ergo loco contineatur separatum à magnis vasis excrementum, docta natura non semel aggreditur (nec enim sperat sine sanguinis multo adiutorio separatum iam noxium humorem vno cõflictu superare) continuato vero succumbere timet præ fatigatione: quare eligit ad pugnam dies quosdam in quibus reparata ex anteacto labore victoriam speret. Sunt autem interualla illa varia, pro varietate anteacti in die accessiõis, laboris: ita enim & ars militaris facit naturam mitata. Et

quoniam

quoniam (quod infra latius ostendendum est) ex conflictu cum pituita minimum fatigatur, cum bile magis, cum melancholia multo magis, obseruat in pugna pituitæ quotidianas accesβiones, cum bile tertianas, cum melancholia quartanas. Hanc febris speciem vocant periodicã vel proportionalem: & sæpe iungitur illi putredo sæpe aucta quantitas acrium humorum, vel inflammatorum. Quarta species est indicta veteribus: vbi febris oritur ex insigni solutione in quauis corporis parte, & maxime nobili etiam citra vitium spirituum, sanguinis, vel aliorum humorũ: Nam in subueniendo illi, vt pote afferente vitæ discrimen, concurrente etiam spirituum ex dolore inflammatione, obseruat dies quosdam ad febrem concitandam: non iam illos humorales periodicos variatos pro laboris præteriti varietate, sed vniuersales præfixos naturæ curanti (quos vocant creticos.) Cuius est maximum argumẽtum, quod in nullo morbo tam præcise obseruantur cretici dies, tam in repetitione febriũ quam symptomatum, quam in vulneribus: In quibus curatoriæ indicationes magis sumuntur à vulnere ipso, quam ab humoribus. Quinta differentia est: in qua sicut in sexta nõ adsunt ex natura febris accesβiões, sed febris est vniformis: propterea quod non pendet ex inuadente natura certis periodis, sed ex calore ipso cordis & membrorũ: qui vel iam combusβit membra in quinta, vel cõburit in sexta specie. Ambæ enim fixionẽ febris habent: nisi quod hæc quinta, quo tẽpore cibantur, repræsentat exacerbationẽ quandam, & statũ

Fol. cum non sit accesſio, nec periodus, sed feruor accedentis alimenti: hanc vocant ethicam. Sexta postrema etiam vniformis est: propterea quod vruntur membra sua natura sicca ex alimenti defectu: tantum autem videntur habere declinationem, aut forte liberantur à febre, quo tempore cibātur, tunc enī accedente humido alimento, sicut ad id quod vritur, prohibetur combustio febrilis: & vel cessat, vel valde minuitur febris. Et quoniam videbitur multis durum oriri febrem ex negato cibo sanari autem oblato: confirmabitur vulgari & recepta opinione: quod quidam febricitantes propter tenuem victum conseruant febrem, in quibus cibatio sanat: vocat vulgus: febrem ex debilitate: quæ opinio quia plurimorum est, contemnenda non est. Maior est Gal. authoritas asserentis. 10. therap. 4. & 5. in naturis siccis nō cessare febrem etiam periodicam ante cibationem, & vnicum esse in talibus remedium ad febris cessationem, cibare inclinante accesſione: & vbi morsus maior est etiā incipiente accesſione. Maxima est authoritas experimēti crebro apparentis veritatis exploratoribus, & mihi sæpe obseruata. Nec dissuadet ratio, quæcūque enī comburi periclitātur corpora, sicut & vasa ad ignē, nullo citius remedio sanātur, quā cibo, balneo, & aquæ copioso potu. Videturq; hæc species etiā ad ethicam referenda: ita vt hæc sit incipiens, illa consūmata æqualitas febrilis: & habetur solutio ad propositam supra obiectionē de ethica quandiu fit, quo nomine sit appellanda. Num aūt etiam in his postremis differentijs febrium

quæ

quæ inter se valde conueniunt, iungatur etiam pro causa conatus ille naturæ, in corde regentis, forte demōstrari nō potest: quia non apparent mutationes illæ in pulsu pugnantis naturæ, & à pugna cessantis: & quoniā ex necessitate materiæ citra naturæ operationē sartago ad ignem liquore deficiente vritur: & vbi vsta est liquore affuso ebullit, non secus quā cor, & membra in his duabus differentijs febriū. in quibus videtur ostensa febrium causa, finitio, & differētiæ facientes ad prædictionem & curationem. Nam in primo genere fere refrigeratio satisfacit: in secundo sanguinis missio: in tertio purgatio: in quarto vulnerū & dolorum, & feruoris sanatio: in quinto refrigeratio alimentosa membrorū: in sexto cibatio & humectatio non dilata. Videtur aūt iuxta tradita de essentia febris, naturā in omni periodica febre intendere intermittentiam: cum oporteat eā quiescere à priore pugna ante sequentē conflictū, continuitas igitur ex malitia vel copia vaporis agitati pendet vbicunque contineatur: ideo cōtinuitas febris semper praua est, indicās plus posse vaporē morbosum ad febris continuitatē, quā naturæ operationem intendētis intermittentiā. Ex his sex febriū differentijs de tribus tantū aperte meminerūt veteres, nēpe de spirituosa, vel vaporosa, vel diaria: de putrida: de ethica. De humorali aūt inflāmatoria obscure tantū, cæterum de ethica fiente cuius factū est fixum, licet nondum possideat partes oēs corporis, & de altera specie ortum habente à magno corporis incōmodo non intēperamenti nomine, nusquā meminerūt: cum tn̄

omniū

Fol. 62 omniũ earũ rationem & cognitionẽ haberi oporteat, ad certam earum curationem. ¶ Fol. 62. li. 2. obtinet, leg. obtinent.
65 ¶ Fol. 65. li. 1. incrudari, adde: nam ex tribus significatis coctionis traditis Hippo. & Galeno, in 1. significato solum sanguis pro quarto humore coquitur, quia plurima sui parte alit: reliqui tres humores in secundo significato, quia minore sui parte: pituita vero etiam mediate coquitur in primo significato, quia transit in sanguinem pro quarto humore: humores enim omnes aliqua ex parte nutrire est antiqua Hippo. sententia 2. elem. sicut mera excrementa nempe vrina, pus, & portiones vtriusque bilis quæ in epate secedunt ad conceptacula sua, aut nihil alunt, aut pessime. Demum: sicut venenum natura sua non alit, medicamentosa vero alimenta aliqua ex parte: alimenta vero plurima sui parte alunt: ita ex alimento sanguis maiore parte: reliqui humores minore: putridi vero, pus, & vrina nulla. In tertio autem significato, pro reductione ad temperamentum, omnia in corpore coquuntur: quia qualitates membri induci possunt plurimis, dissimilitudo vero substantiæ non admittit coctiones illas priores, quarum finis est forma membri. Gal. ergo nomine coctionis variè vtitur, prout sumit in amplo, vel angusto significato. Nam, dum primo naturalium & Aphoris. ostendit coctionem à solo naturali calore prodire, sumit in primo significato: dum vero 5. simplicium, & 2. præsagiorum, & hic, coquentia ait esse calida, & humida moderate, augentia quantitatem non qualitatem innati caloris,

loris, cui iungitur etiam actio caloris extranei, sumit in secundo significato: sicut artis. 89. & de constitutione artis 19. curans bilem vacuatione, pituitam autem coctione: In tertio autem significato sumit dum ait, morbos calidos coctione sanari, frigides febre, & bilem coctam pallescere: quartam vero significationem, præparationis ad expulsionē Gal. non recipit: quia vulgaris vsus nominis, coctiōis, est præparatio ad alendū: Aristoteles vero cum coctionis nomine intelligat acquisitionem cuiusuis perfectionis vtilis ad opus quoduis, etiam si non sit alitio: eam perfectionem, per quam natura vincit humorem, aut humor redditur obsequentior naturæ vocat coctionē: etiam in pure & vrina, & latere cocto quia redditur vtilis ædificio: imo & perfectionem aptam cōnubio, vocauit Poëta maturitatem, dicens: Iam matura viro, iam plenis nubilis annis. Ait enim Aristoteles agens de maturatione: & hæc quidem ad naturam ducit, hæc vero eycit. Non obstat dictis: quod 5. de vsu 4. & 5. vocat excrementa, vtranque bilem separatam ad conceptacula: sunt enim vere excrementitiæ partes, non solum sanguinis collatione, sed etiam bilium, quæ cum sanguine per corpus deferuntur: non tamen appellabuntur excrementa vrinæ collatione: à qua in totum corpus purum esse postulat. Non obstat etiam: quod libro. Quos & quando, cap. 5. ait tenues humores initio esse purgādos, non expectata coctione: quia ibi, sicut 7. Therap. 11. non solū aquosos humores, sed & biliosos monet purgare ante coctionem: non negat illos posse coqui. ¶Fol. 66. li. 22. Fol. 66

Fol. in verb. 23. adde: Illi aũt rari effectus per accidens aliquando sequentes ad coctionem non tollunt pronunciatũ per se perpetuo verum: considerato .s. effectu coquentis caloris in re cocta simpliciter, citra vllam aliam quæ interuenire poßit actionem impedietem vniuersalem, & per se caloris in mixto effectum. Est aũt illa loquendi phrasis etiam Hippoc. & Gale. familiaris. 1. aphoris. 16. scribentibus, Victum humidũ omni febri conuenire, cum tamen eximie lædat febrientes hydropicos. Respondet enim Gal. satis esse ad veritatem sententiæ Hippo. quod febris ipsa per se sola considerata iuuetur humidis: sic Aristoteles, & Gal. docent, calorem, si expẽdatur per se sola illius operatio, reddere cocta omnia necessario calidiora, craßiora, & sicciora: si vero etiam considerẽtur, quæ aliquando inter coquendum intercedunt, respondẽdum est, aliquando per accidens coctum euadere frigidius: quando inter coquendum separatur pars calidior eius quod coquitur, vel quando calor in coquente remißior est quam in re quæ coquitur: ita enim cocta bilis euadit frigidior seipsa cruda: & spiritus animalis vitali: sicut vere diceret qui assereret calidũ in primo necessario calefacere, scilicet ex inata vi: licet accedens calido in quarto non calfaciat, sed refrigeret: sic craßißimus aut lentißimus humor dum à natu li calore modice crassescit, & lentescit redditur per accidẽs minus crassus & minus lentus, aut quia inter coquendum seceßit portio crassißima: aut lentißima. Mustũ enim coctum tenuius est, quia subsident actione caloris separantis ethero-

etherogenea feces in craßantes ad imum. Nec obstat, etiam sententiæ dictæ: quod calor non semper in craßsat, imo magis tenuat: nam aer & aqua calore tenuantur, frigore gelantur, & craßescunt, quia in simplicibus corporibus calor sua natura rarefacit non incraßsat, quia non dißipat humorem, qui in illis non continetur: In mixtis vero per accidens siccat & densat, dum ad resolutionem humidi aerei & aquei, residuæ partes terræ densitatem, & craßitiem maiorem in mixto repræsentant. Si vero exactius conferantur mutuo Aristotel. sententiæ de coctione, & maturatione cum Galeno, discrimina inter vtrũque inuenientur: cum sit Galenus in nominum significatis liberior, Aristoteles exactior. Dic ergo primo: Aristoteles numerat potißima opera actiuarum quãtatũ (quemadmodũ reuera sunt) generationẽ simplicẽ vel simpliciter dictã, cum oritur in orbe aliquid quod nõ præerat, & secundum quid cum mutatur à natura, id quod præerat in melius vel deterius. Sicut enim simplici generationi opponit interitum, ita coctioni cruditatem vel defectum perfectionis mixti, quo fit vt mutitio etiam dicatur coctio Aristoteli, Galenus vero separat alterationẽ inductam in alimentum à posterioribus operibus appositionis, vnionis, & aßimilationis: vltra quas sequitur apud vtrumque authorem forma, quæ hic non inquiritur, sed tantum opera actiuarũ qualitatum, & paßiuarum in mixto, vel toto vel parte eius. Secundo differunt: quia Aristoteles maturationẽ

Fol. vocat speciē coctionis. Gal. oppositam facit propriæ coctioni. Tertio: Arist. quāuis perfectionem in mixtū qua reddatur cuiuis operi vtile, vocat coctionē, vt si redditur aptior humor expulsioni. Gal. coctionem soli alitioni addicit. Quarto: Arist. agens coctionis facit semper calidū innatū, vel simile innato, moderatū s. Galenus autē extendit ad quiduis reddens rem aptiorem alitioni: siue infrigidet siue calefaciat, siue attenuet siue incrasset. Dic secūdo: cum vulgus ob imperitiam multis rebus nomina non imposuerit, quādo vtimur nomine in significato vulgi, proprio sigtō vtimur: vbi vero ob propry nominis penuriā vtimur vulgari ad signdam simile aliquā rem, dicimur loqui per metaphoram vel similitudinem: v.g. pulchrum proprie est quod visum oblectat, virtus vero quia similiter animā oblectat, pulchra dicitur: & crudum est vulgo & proprie quod non est euictum à calore, metaphorice autem homo crudus, qui misericordia non flectitur: & lis cruda quæ nondum cōponi cæpta est. 3. de præsag. pulsf. 6. Aristotel. ergo videns elixationem, & assationē proprias & vulgares oriri ab externo calore, cum coctionis agens perpetuum statuisset internum calorem, conciliat hāc oppositionē, cōcedēs proprias illas operatiōes elixationis, & assationis non esse coctiōis differentias, sed coctiōis differentias esse quando prodeunt ab interno calore vel humido, vel sicco: quæ quia nominibus carent, possunt per metaphoram compellari similiter artificialibus, elixatio & assatio. Hæc cap. 3. forte vero facilior solutio foret, si affirmaremus

coctionis opificem esse perpetuo calore moderatū pro formæ exigentia producendæ: & innatū quidem temperari ab admixto ex indita doctrina certo frigore: externū vero sæpius & ipsum coquentem, temperari reddique interno similem, dum certa mora retinetur in actione, doctrina, vel diuina eius qui solarem calorē metitur, vel artificis moderantis elixantem, aut assantem calorē. Et actionem quidē interni caloris perficientis, vel coquentis solo coctionis nomine generico insigniri, reliquas tres, maturationis, elixationis, assaturæ: cuius vna species frictura est. Si enī cōferātur generationes rerū prodeūtes à solari calore ijs quæ prodeūt ab innato seminali, millies excedit solus solaris calor genitorū numero innatū calorē mixti generātis: cur ergo non similiter solaris calor, & igneus moderati coquent? validior enim operatio est generatio quā coctio. Aut cur non moderabitur calidū externum ad generationis & coctionis opera mora comparata à creante, vel ab artifice coquente, si moderatur adiunctum ab eadem doctrina innata frigus certum? & ita erunt propriæ coctiones etiam maturatio, assatio, elixatio. ¶ Fol. 68. 68

Fol.

✠. lin. 10. frigere, leg. frigore. ¶ Fol. 69. ✠. lin. 19. fragori 69
leg. fragoris. Lin. 23. extranÿ, leg. extranei. ¶ Fol. 70. lin. 7. 70
putrefactioni, adde: De putrefactione aūt, & illi contraria generatiōe adyciēdæ sicut propositiones quatuor. 1. dubitat Galenus 1. natur. 4. cum Aristote. in lib. de generatione omnes quatuor qualitates actiuas appellarit 4. met. 1. duas vocat agentes, reliquas patientes. Respōdet: Aristotelē ita posse ex

 cusari

Fol. cusari si intelligatur, quod licet in elementis pariter sint omnes actiuæ, in mixtis tamen de quibus in 4. metheo. agebat, magis agunt priores, minus alteræ. De quo dic primo, non est mens Aristotelis in mixtis solas duas agere, in elementis vero omnes quatuor: tum, quia 2. gen. 2. asserit, agens de actione illarum in elementis: duas agere, reliquas pati: tũ, quia 4. metheor. 1. habet: humida autem & sicca tum ipsa per se (i. in elementis) tum quæ communiter ex vtrisque cõcreta sunt corpora terminari, & alijs qualitatibus affici Nec itẽ sentit magis agere duas quã pati, reliquas è cõuerso: simpliciter sed quod duæ agunt non patiũtur, duæ vero patiũtur nil agentes: Ostẽdit, quia finitiones essentiales vtrarumque explicantes totam vtrarumque naturam, nil continent passionis in actiuarum explicatione, sicut nil actionis in passiuis. Dic secundo: duplex actio & passio consideratur in elementis: vna per se & propria, qua contraria agunt in se mutuo, calor in frigus, humidas in siccitatem, & è conuerso, & hæc tam in elemẽtis, quam in mixtis durãt perpetuo: siquidem quatuor illæ qualitates omnes agunt in contraria sua, inducendo suas similitudines & patiuntur à contrarijs, non modo quandiu mouent separata elementa, sed etiam post mixtionem: nam piperis calor adhuc calfacit nos, opij frigus infrigidat: & licet non sit omnium quatuor æqua in agendo efficacia, nec intensio æqua: verum operatio earum omniũ in sua cõtraria oĩbus ex æquo inest, & cõstitutio mixti ex oĩbus quatuor æqua: non minus enĩ desinet

net esse mixtum absentia unius ex quatuor, quam cuiusuis alterius: ultra hanc autem actionem caloris inducendi vel frigoris, vel humiditatis, vel siccitatis, reperiuntur in elementis ipsis, & apertius in mixtis affectiones multæ pendentes à duabus harum tanquam ab inducentibus eas, à reliquis duabus, tanquã à recipiẽtibus, & ab apta materia suscipiẽdis affectionibus: verbi gratia inest illis generatio & interitus, coctio & cruditas, durities & mollities: in his affectionibus oĩbus producendis calor & frigus efficiunt, humidum aũt & siccum ex natura sua habilia sunt suscipere affectiones illas ab actiuis qualitatibus inductas: quæ varietas binarum qualitatũ, harum quidẽ efficientiũ, illarum aũt patiẽtium, non solum in mixtis locum habet, quod toto lib. 4. met. Aristoteles ostendit: sed & in elementis ipsis. Affectio enim quia vapor modo gelatur in grandinẽ, modo concrescit in niuem, modo soluitur in pluuiam, modo disgregatur in flatum vel fulgur, prodeunt quidem à calore, aut frigore agentibus: ab humiditate aũt, & siccitate eius tanquam à patibili, & apta materia dictarũ impressionũ, aut affectionũ. Dic tertio: cũ duæ facultates efficiãt affectiones oẽs, quibus substãt mixta: præstantissimæ tñ mixti affectiões autorẽ habẽt calorem, nõ frigiditatẽ: calorem tñ nõ absolutũ sed certo frigore determinatũ, mẽsurante docta desursum natura pro formæ inducẽdæ indigẽtia. Probatio: nã cũ essẽtia ipsa speciei mixti cõsistat ĩ certa mixtiõe passiuarũ, dũ elemẽta in minima diuidũtur, & diuisa certa quãtitate qualitate & ordine miscentur:

Fol. superest, id quod efficit duas has operationes diuidendi, & aggregãdi, esse proprium opificem mixtionis: sicut sarctor dum datum pannum modo diuidit, modo iungit: & quoniam diuisio, & vnio non fiunt citra motum, nec motus citra calorem: efficitur vt opifex immediatus mixtionis sit, non frigus, sed calor frigore determinatus. Aristoteles autẽ considerans in generatione mixti vltra præcipuam operationem dictam quæ soli calido tanquam agenti tribuenda est, intercedere etiam concretiones partium quarundam, vt adipis in animalibus, & duritiem in testis fructuum, & ouorum, in lapidibus, & metallis, quæ omnia frigori agenti tribuenda sunt: merito in definitionibus generationis & coctionis iungit pro causa agente frigiditatem calori. Et tamen idem ipse definiens opposita, nempe putrefactionem & cruditatem, solum recipit pro causa caloris defectũ, vel (quod idem est) frigiditatem: quoniam sicut virtus informatrix in animalibus formãs singula membra eadem manens alit, auget, & morbida sanat: ita calor ille innatus frigore suo determinatus (quod vocant complexionale calidum) sicut ipsum solum mixtionem peregit sua præsentia, ita diminutione, vel absentia cõseruare non potest (quod cruditas, vel putrefactio dicitur) ideo definit vtrumque interitum, & simpliciter dictum, & secundũ quid per corruptionem calidi. Propositio secunda: Aristoteles in definienda generatione mixti sumit pro genere mutationem: in definienda autem coctione, perfectionẽ: nullibi addens mixti

ad separationem generationis & corruptionis elemento- Fol.
rum: videlicet quia generatio & corruptio mixti sunt mutationes à non ente simpliciter ad ens simpliciter, vel èconuerso, verbi gratia à non malua ad maluam: coctio autem non est mutatio simplex, sed secundum quid ab esse imperfecto ad perfectum, vel èconuerso, verbi gratia à malua non nutrita ad nutritam, vel ab exigua ad adultam. Ideo autē non necesse habuit addere verbum (mixti) quia elementa licet gignantur per partes, semper tamen præerant: quare generatio mixtorum non præexistentium sufficienter explicatur per simplicem mutationem, idest rei non præexistentis: & per (naturale) sufficienter excluditur artificialis mutatio qua lignum transit in lectum. In definienda autem putredine addit: esse corruptionem calidi in humido, quo faciat probabiliorem causam putrefactionis, quod sit attractio interni calidi simul cum humido insidēte calori. Cur igitur, si solis mixtis conuenit putrefactio, omnia elementa ait putrere præter ignem? Dic: quia cum vere non sint simplicia elementa, sed admixtionem habeant multam alienorum, merito intereunt similiter his quæ mixta sunt: cuius inditium fætor est: simul & vt confirmet vniuersalem causam putredinis esse victoriā interni calidi ab excedente externo: quia cum ea causa in igne solo locū non habeat, merito solus ille imputrefactibilis est. Nec arguendus Aristotel. est concedens putredinem elementis tribus, eo quod illa in se non putreant, sed putreāt portiones aliquot

mixto-

Fol. mixtorum illis immersæ: quia licet illud concedatur, Arist. obseruat perpetuo vsum vulgarem verborum, & iuxta illum inquirit essentias rerum. Vulgus autem concedit in tribus illis putrescentis nomen, non in igne: eo quod ignis (ait Aristoteles) nil in se continet alienum. Propositio tertia: quo sententia Aristotelis de putrefactione vera sit, nempe communissimum esse interitum omnium natura constantium, oportet non recipere finitionem Galen. de putredine quinto simplicium vniuersaliter: nempe quod ea sola dicuntur putrere quæ cum fætore corrumpuntur. Plurima enim mixta naturaliter pereunt citra fætorem, qualia sunt sicca omnia corpora, non tamen citra separationem illam passiuarum qua putrescentia redduntur primum humida, deinde sicca. Senium vero & mors, non sunt putrefactio, sed via ad putrefactionem, dicente Aristotele citato cap. 2. nam senium, & mors non sunt separatio passiuarum, quod est essentia putredinis, sed sunt minutio calidi innati conseruantis mixtionem: diminuto autem innato conseruante, sequitur dissolutio, id est putrefactio. Calor enim innatus conseruatur nutritione: tandiu enim sunt animalia, quandiu nutriuntur. secũdo de anima. Cum ergo cessat nutritio, vocatur mors animalium, & insignis diminutio innati caloris, ad quam paulo post sequitur putredo: quare merito senectus, & mors dicuntur via ad putredinem. Propositio quarta: quod

addunt

addunt Aristoteles, & Galen. ad putredinem requiri Fol.
tanquam necessariam concausam excessum externi caloris ascititij, multas habet aduersantes rationes: quæ partim allatæ sunt, partim adijcientur. Prima: per hiemem continētis calor minor est: quam in animalibus & plantis, cum torpeant plurima, vel pereant præ frigore ambientis aëris: In æstate multus est continētis calor, sed idem valde siccat & comburit, ita vt neuter putrefaciat: cum tamen mixta omnia, & in omni tempore putreant. Secunda: si est putredo naturalis interitus mixtorum, non requirit causam extrariam violentam, sed sponte sua succedet: sicut non est naturalis mors quæ oritur ex immodico continentis frigore, humiditate, aut siccitate. Tertia: naturalis interitus plurimus mixtorum citra præsentiam caloris externi efficit illa primum humida, deinde sicca: ergo erit putrefactio ex definitione: & tamen non à calore continentis. Quarta: cadauera sepulta sub terra multo frigidiore quam illa sunt, primum diffluunt tabo, post in terram abeunt cum fætore eximio: ergo putrent, & tamen citra calorem continentis. Quinta: reposita omnia & inclusa, vt clausa domus, vestes, liquores in lagenis, vel vtribus semiplenis, frumētum in horreo, & aqua stagnans facile putrent: quia calor innatus euaporans, & extra vnitus, nec dissolutus euocat quod residuū intro est: vbi vero ventilātur dicta, vel ad aerem exponuntur, quia exhalat

Fol. lat is calor innatus circundans, vel vbi implentur vtres non putrent: cum tamen in illis inclusis & plenis minus ingrediatur aër ambientis, qui apud Aristotelē est putredinis author, ideo in vegete non plena si quotidie extrahitur vinum minus acescit, quia aer inclusus calefactus ex innato vini calore euaporante respirat ingressu frigidi aeris: quare minus putret. Aristotelis enim responsa de propositis poblematis non videntur satisfacere: tum, quia 22. poblematum. 4. ait mota magis putrere 4. autem metheororum. 1. mota minus putrere: tum, quia ratio allata 4. metheor. non consentit experimento: mota (ait) non recipiunt æque impreßionem continentis putrefacientis, sicut quiescentia: quia subinde mutatur agens, vel situs paßi: ideo mota tardius putrent; sed quæcunque inclusa sunt, vel in aceruo magno, minus recipiunt impreßionem continentis: ergo oporteret illa tardius putrere contra experientiam. Sexta: citra interuentum caloris immodici auocantis extrorsum naturalem, adest interna causa minuens illum, ita vt non conseruet: ergo non est necessarius interuentus illius causæ. Probatur assumptū: quia ob ineptitudinem materiæ calidi, quæ indies propter siccitatem peius conseruat calorem, marcescit, & extinguitur sponte sua: sicut ligna & externa omnia, dum subiectum per siccitatem paulatim transit in cinerē. Aristoteles vero quoniā vidit putrentia calere, & quoniam frequētißima & citißima putredo mixtis euenit in calido continente, addit pro

concau-

concausa putredinis ultra natiuam frigiditatem calorē continentis extraneum: cum euidentior causa sit, ideo apparere putrescentia tactu calida, quia uniuersus innatus calor putrentis euolat in diffluens humidum iam non coercitum: non aliter quam ebullit sertago, non cum oleo abundat, sed cum affunditur oleo humiditas, vel aquæ, vel fricturæ, ad quam calor internos iunctus secedit occupās iunctum humidum: vt in aceruo tritici putrescente, & præ multa humiditate conglobato in massam, & præ caloris copia interni sed iuncti effumantis. Si enim calor ille ambientis esset, cur non durat absoluta putredine? Nō aliter etiam inclusæ vestes tinea corripiuntur, non si aēri exponuntur: quoniā manet iunctus in superficie internus calor humidum internum euocans, & mixtionem dissipans pristinam. Si vero paulatim exhalat internus calor, nec extra detinetur, putrēt res sine vllo manifesto calore, vt acescentia lac & vinum: manent autem frigidiora propter defectum innati caloris, idem tamen acetum propter exiguum calorem, quod plurimum impressit in humidum tenue, fermentat terram: quod vinū non facit propter minorem tenuitatem humidi, & minorem impressionem interni ignis. Et mihi quidem idest authori, rationes dictæ fidem faciūt in finienda putredine, nō esse addendum (ab ambientis calore oriri) sed modestiæ meæ magis est, contentum proposuisse eas in admirabiles viros Aristotelem, & Gal. relinquere liberum legentibus iudiciū. Li. 19. aitū, le. aiunt. ꝟ. li. 13. à gentibus, le. agentibus. Fol.

¶ Fo. 72.

Fol. ¶Fol.72.℣.lin.5.aumentum,leg.augmento. ¶ Fol.75.℣.
72 lin.6.in verb.4.leg.3.Lin.23.coctiones,leg.coctionis. ¶ Fol.
75 76.lin.9.ſanguinis,leg.ſanguis.℣.lin.1.ingredine,leg.nigre
dine.Lin.24.in ſanguificato,leg.in ſanguificatio. ¶ Fol.77.
77 lin.2.vſacius,leg.iſacius.Lin.12.victo,leg.victu. ¶ Fol.78.
78 ℣.lin.1.acto,leg.actio. ¶ Fol.79.li.18.℣.14.le.prima quar
79 ti.Lin.21.cõmentim,leg.cõmentum. ¶ Fol.80.lin.19.ſatis,
80 adde: Non ſpernẽda tamen argumẽta ſunt, vt diſcedatur à Galen. & Auicen. placito: Quod in intermittentibus in quibus putrens humor extra vaſa conſiſtit, non eſt veroſimile, poſt coctionem redire fecem humoris ad vaſa, & deſcendere ad renes cum vrina. Item: quod incredibile eſt per omnia vaſa portiunculam illam putrentis humoris impermixtam deferri ad veſicam. Item, quod per ſanitatem in ſolidis albeſcens redeat ad epar. Item: quod in pinguibus, & edacibus ſicut per ſanitatem copia contenti in vrina excernitur, ita & per morbum. Faciuntque admodum probabile, quod procedente in melius morbo attenuatum id quod integre coqui non potuit, tranſit in ſublimamentum qualiſcunque humor fuerit, qui morbum cõmittit. In ſanis autem partem Chyli non ſanguificatam in epate in eiuſdem vaſis tertia coctione dealbari, & ſedimenti forma pelli ad renes cum vrina forma veri ſedimenti, ſed exigui: ſicut quod nec in ventriculo integre chylificatum eſt ab epate cũ vrina ſulſidens forma humoris crudi pellitur. In angmento vero morborum ſalubrium dum cauſa morbi melius habere

bere incipit, licet morbus vigeat, cum primum natura à Fol.
suffocante materia aliqua ex parte libera materiam vniuersam epatis coquit, paulatim expellere, quod solebat in sanguificatum exiguum, vel sedimentum, vel nebulam, attestātia morbi causam incipere obtineri à natura, per signa dictæ similitudinis ad vasa epatis: idcirco spem non leuem consequendæ salutis præstare. ¶ Fol. 83. lin. 11. mo- 83
dicum, leg. medicum. ¶ Fol. 84. lin. 12. externa, ad- 84
de: Non obstat, quod videtur posse intra corpus gigni vitiū sufficiens ad febrem gignendam, non tamen plurium dierū. Quia vitium illud paulatim gignitur intra corpus cū non accedat causa aliqua extraria: quæ autem mala paulatim cōgignuntur non lædunt, nisi vbi valde augentur: eo, quod cōsuetudine etiam venena intra corpus paulatim genita non statim lædunt: quando autem magnitudine sua, iam superant familiaritatem ex consuetudine contractam, necessarium est, sequi morbum magnum, vel mortem repentinam, non febrem diariam, quæ salubris est, & breui durans. ℣. lin. 13. iuditio, leg. inditio. ¶ Fol. 86. lin. 6. verb. 86
28. leg. 29. ℣. lin. 11. citato, adde: quoniam autem signum hoc compositum quibusdam etiam humoralibus inest, æqualitas, scilicet, augmenti synochis, mititas status petuitosis: Galen. proponit signum hoc, vt euadat diariæ proprium, & inseparabile sub hac phrasi: maxime insunt diarijs: significans diariam magis alijs febribus habere duo dicta.

¶ Fol. 88.

Fol. ¶ Fol.88.lin.3. s.leg.scilicet.Lin.21.æquales, leg.æqualis.
88 ¶ Fol. 90. lin. 1. alij, leg. alij excruciantur. Lin. 12. fulige-
90 nũ, le.fuliginum.¶ Fol.91.℣.li.21.sobatio, le.solutio.¶ Fol.92.
91 lin.20.accideret, leg.accidere. ¶ Fol.93.li.4.caloris, adde:
92 etiam fientis cuius nulla pars notabilis sit facta. Li.14. co-
93 quunt, leg.coquant. ¶ Fol.94.lin.3.sanguis, leg.sanguinis.
94 ℣.lin.15.exsiccatio. dele punctum. ¶ Fol.96.℣.lin.2.se-
96 cum, adde.

Aduerte tertio: De ethico intemperamento, siue partis siue totius propositiones octo. Prima, celebris diuisio intẽperamentorum, vel morborum in factum, & fiens medicis est æquiuoca: Nam quandoque fiens dicit, quod adhuc gignitur nondum per se subsistentiam habẽs: factum quod iam est genitum, siue in omnibus partibus paßi, quod vocant æquale: siue in quibusdam, quod inæquale. Quandoque fiens dicitur de producto toto, sed adhuc in motu, & non per omnes partes paßi: factum vero quod est productum in omnibus partibus, & ethicũ & æquale. In primo fiente sola sumitur indicatio ad curationẽ à causa, in posteriore facto ad solũ effectum: in medio fiente ad vtrũque. Nam de primo fiente scribitur. 8. Therap. 1. Quæ in generatiõe est febris sola efficiẽtis causæ ablatione cessat: de postremo facto. 10. methodi 7. Caput totius curationis his remedijs, quæ refrigerent & humectent statuere oportet: de medio fiente artis. 88. Prius vnamquanque causam abscindere oportet, postea ad eam, quæ facta est peruenire discrasiam. Propositio secunda:

diffi-

difficile est agnoscere essentiam huius ethici temperamēti: Fol.
nam cum febris sicut intemperamenta reliqua partiū fientia, dolorifica sint parti patiēti: et secūdo ablatiōe causæ illa imprimētis, verbi gratia humoris, vel iræ spōte & ab intrinseco corrumpantur & cessent: & tertio, operatio intemperati non sit debilior, sed sæpe vehementior vt pulsus, & respiratio tertianarij quam sani: quid habet hæc intemperies essentiæ, vt inducat tria opposita vbicunque adest? nempe nō sentiri dolorifice, ab intrinseco sanari non posse, sed durare, postremo cum tactu sit exigua necessario debilitare propriā sani functionem, vt chylificationem in ventriculo, pulsum in arteria. Causa horum effectuū asseritur quibusdā, quod sit iam inducta noua complexio priore corrupta: sed nec Gal. recipit eam quintam qualitatē, nec necessaria est. Alij dicunt: postquam agens producit totam suam intensionem, cessat sensatio, & dolor in passo: quia sensatio alterationum data est à natura membris nostris, vt fugiamus noxia, prosequamur vtilia: inutilis igitur erit vlterior sensatio, quia se ipsum nemo aut fugere pōt, aut prosequi. Gal. hāc sententia nō negat, quoniam non sentitur inducta qualitas à parte in quam inducta est: ab alijs vero partibus in quas non dum inducta est sentitur etiam cum dolore: oportetque explicare quando cesset actio. Recipit ergo Gal. tertiam causam euentuū propositorum: supponens essentiam mixti esse concentū illum elementorum quatuor, qui apud illum est, id quod restituit mixta altera ad pristinam temperiem, simul cum

Fol. forma mixti exigente eam temperiem, vel vnitatem quæ amissa est per solutionem. Is concentus facit & naturalis vnitas membri, vt cum dolore sentiatur omne alterans, vel soluens, etiam postquam impresserunt in passum in toto tempore vsquequo corrumpatur proportio illa componentium, & mutetur in aliam: quæ iam sicut pristina cōseruabat natiuam, ita hæc conseruet aßuetudinariā, vel ethicam nouā: Nec secus solutio dolorifica est, quandiu fit: idest, quandiu non quiescit operatio soluentis: licet enim iam non appareat ablato ense, durat tn̄ aliquandiu, sicut operatio ignis ablato cauterio. Post, non iā dolet ex ea, nō solū quia cessauit actio externi agētis, sed ēt quia mutata est vnitas in factā solutionē, vel proportio pristina in alterā, propter quā reducit se semper non ad eā sed ad pristinā. Propositio tertia: non est mēs Gal. (quod quidā interpretātur) necessario in ethica oīa membra habere æqualitatem frigoris, vel caloris, ita vt nulla pars distet ab alia in alteratione inducta sed quod nulla pars etiam minima maneat non dum alterata: quādiu enim adhuc aliqua alteratur, effectus dicti non adsunt, sed contrarij: & apertè lib. de inæquali intemperie 7. in ethico intemperamento adest varium intemperamentum in membris, sicut per sanitatem. Propositio quarta: non sentit Galen. (quod alij dicunt) omnes qui cessant dolere necessario pati ethicum intemperamentum vel solutionem: Nam qui sanatur ablatione causæ, vel mutatione situs causæ morbificæ, vt arthritis vel dolor dentium tumente parte affecta

affecta non habent ethicam, sed tantum ait: quod quando fiens transit in æquale, iam non dolent, licet adsit ad tactum intemperies, vel solutio maneat eadem: nam & ea quandiu fit, dolorem mouet: post minime: sicut nec oris aut oculorum naturalis solutio. In vulnere autem recenti dolent, quandiu exeduntur partes paulatim à fluxionis acrimonia. Propositio quinta: postquam etiam minimæ partes similarium membrorum (quas Galen. ait esse vilum, vel carnem) receperunt temperiem, ita vt vocetur ethica cum effectibus tribus dictis, si adhuc intenditur verbi gratia, calor ethico cibato, aut vbi transit in marasmum, etiam dolebit: quoniam omne quod alteratur præter naturam, quandiu alteratur, dolet de inæquali intemperie tertio. Et quandiu ille gradus additus non est impressus omnibus partibus ethici, adhuc sanabitur ab intrinseco, temperie ipsa ethici reducente se ad assuetudinarium habitum pristinæ ethicæ: & idem statuendum est de eo, qui reducitur ad nouam temperiem, vel aeris, vel aquæ, vel cibi: ideo enim tunc ægrotant inter mutandum. Sed post mutatum esse, si redeant ad pristinum statum, similiter dolent. Quare quod legitur lib. citato. tertio. cum partes omnes ad absolutionem mutatæ sunt, tunc non dolere, non est interpretandum: ad absolutionem: idest vbi gradus omnes intemperantis impressi sunt in passo: sed vbi in omnes etiam minimas partes passi intemperies impressit. Propositio sexta: quod legitur cap. 5. terminũ mutationis esse

Fol. læsionem operis, non est intelligendũ de quauis læsione: alioqui sola ethica esset morbus, cũ morbus diffiniatur per causam læsæ actionis: sed specie læsionis per debilitatem propter mutatam facultatem operantem essentiali facto temperamento: fiens vero intemperamentum ledit opus, quia impedit, vel vitiat opus facultatis adhuc valide operantis: vt coctricẽ lædit putridus calor, vel pulsum, quia auget vsum, non quia facultas pulsifica modo sit in operando in se imbecillior: nam quod scribit 1. præsag. puls. 4. proba temperatura agẽs, ex quatuor fit elementis, agentis partis, vsus ex calido & frigido dũtaxat. Turpiter enim quidam interpretãtur, læsionem operis. s. sentiendi, quoniam perit sensus doloris pristini: nam Galenus apertè explicat mentem suam libro citato, & de operatione agit cuique parti propria siue sentienti, siue insensili: ideo non potentem sicut prius operari. Propositio septima: de varietate partium quæ in ethico temperamento alterantur: Gal. de inæquali intemperie. tertio. docet: intemperamẽtum occupare primum poros, per quos veluti volitat alterans vapor, simul & molem extrinsecam membri occupat, sicut inflammatum non combustum lignum: deinde etiam occupat partes corporis maiores, id est organicas, manentibus adhuc similaribus cum pristino temperamento componentium elementorum: tandem etiam similares partes, non solum ad sensum, quales sunt vasa: sed vere, quales sunt fibræ, & membranæ & caro vasorum intemperantur: quod accidere non potest, nisi aduersa

tempe-

temperatura & concinitate pristinæ mixtionis elementorum, & tunc iam vocatur ethica, & appare͂t dicti effectus, quia proportio pristina elementorum constituens similare, & reducens quamuis intemperiem inductam ad suam proportionem iam mutata est: & illud vocant occupare inte͂periem inductam partes omnes formales, idest, quæ sunt subiectum formæ humanæ: quales sunt membra, & organica & similaria. Partes vero materiales idest elementorũ constitue͂tium carnem, vel vilum, quæ non sunt informatæ humana forma, & intellectu non sensu percipiuntur, necessario aliqua ex parte mutata sunt: alioquin temperies similaris compositi, idest proportio elementorum componentium mutata non esset. Notam autem facit Gal. intemperiem factam 2. pror. 17. exemplo ligni in igne positi: de quo ait: calefit siquidem valde, sed nondum vritur: quod si prius ab igne separaueris quam accendi inurique incipiat, celeriter contractam caliditatem exuit deponitque: si vero tantã in se exceperit vt inuri incipiat, etiamsi ab igne tollatur, nihilominus vritur. Quod idem alio exemplo notum facit 1. pror. 33. per vestes tinctas: quarum plurimæ, licet extra rubeant, scissæ tamen intus monstrant in quibusdã vilis natiuam albedinem: ethica vero tinctura tunc dicitur, quando nulla etiam in scisso pãno minima apparet portio pristini coloris. Ex quibus verbis colligitur ad ethicam intemperiem non esse necesse, vt omnes partes quantitatiuæ passi receperint impreßionem: sed partes etiam minimas formales

Fol. omnes. Itaq; pars adæquata ethicæ intẽperata oẽs etiã minimas mẽbri partes intemperatas habet: non tñ oẽs materiales, sed aliquas sufficientes ad mutationẽ temperiei: ideo lib. cita to. 2. nõ diuidit in ethica partes corporis, nisi vsq; ad minima similaria membrorũ. Argumentũ aũt Vgonis quæstione de mala complexione diuersa, quo ostendit necessario asserendã esse quintam qualitatẽ, quæ corrumpitur in facta intẽperie, producta alia noua, nihil vrget eum qui assequitur mẽtem Gal. dictã. Proponit enim: Si tẽperies carnis sanæ nihil est præter agregatũ quatuor qualitatũ, quod explicatũ est: & id mutatur in facto intẽperamento, non in fiente: vel illa mutatio est corruptio totius agregati, & hoc non: quia etiã in facto manet portio pristini tẽperamenti & caloris: vel secũdo est remissio eius: & hoc etiã in fiente adest: vel tertio, est impor portio ad sana opera, & id cõmune est vtriq; intẽperamento: vel quarto est, impor portio ad vitã, & id neutri intẽperamento inest: quia etiã ethici viuunt. Dic: est mutatio in cõponentibus mẽbra similaria etiã minimis: quæ non adest in fiente intemperie. Propositio octaua: quidam conantur ostendere impossibile esse, ethicam intemperiem inuadere hominem citra causam comitantem ex humore, aut vlcere, aut inflammatione, aut obstructione inducentibus, & conseruantibus ethicam intemperiem, hoc argumento: Membra corporis ab ortu indies reduntur, & frigidiora & aridiora necessario, alias senium, & mors essent euitabilia: ergo nõ possunt processu ætatis acquirere temperamẽtum

tum fixum in membris vel calidius vel humidius præceden te. Dicunt secundo: temperies illas secundas, licet dentur fiẽtes, factæ tamen ita vt duret absente agente, dari non posse. Dicunt tertio: ethicas pendere ab exigua, sed inhibita causa humorali, vel purulenta: ideo sæpe, creditas ethicas, & in morbo gallico, & in alijs vacuatione sanari, & lactis potu, non ceu refrigerante, sed ceu vacuante. Quæ tria examinãda sunt. De primo: ab ortu indies reddimur sicciores, eo quod elementa humida aër, & aqua sunt parciora in compositione nostra: quod grauitas corporis indicat: & præterea magis resolubilia præ tenuitate: ergo habent partes terræ, vt in nobis semper augeãtur super aërias, & igneas causas duas, nempe copiam & craßitiem: quare semper reddimur sicciores: attestante experiẽtia, quod precessu ætatis aucta siccitate (quod ante non poterant) & loqũtur, & ambulant infantes. De frigiditate vero, non est simpliciter cõcedendũ: nam vsq; ad initiũ inclinãtis ætatis augetur calor, inde minuitur: quoniã calor in pueris præ humiditate impeditus non potest exercere munia caloris, sicut externus ignis cũ primũ ligna aggreditur. Cõfirmatur sentẽtia: quoniã animalia vsq; ad ætatẽ vigoris augẽtur reponentia quantitatẽ ampliorẽ resoluta, propter copiam ĩnati caloris, cuius est reparare: deterioris tñ, quia siccioris: saltem in fine nutritionis. Nec pugnat sententia Hippoc. (qui crescunt &c.) quia dicitur in pueris calidũ amplius, collatione exigui corporis sui: simpliciter tñ quãtitas sanguinis spũs, carnis, & solidorũ manifeste

Fol. *est amplior vsque ad vigorem: & durat vsque ad initium inclinantis: inde autem nec in quantitate, nec in qualitate reponitur amplius: nec similiter calet, saltem in solidis. De secundo dic: intemperies calida, & facta & fiens dantur in animalibus: tum, quia resoluta parte humectante, vel impediẽte operationem calidi, calidum magis operatur quã ante: tum, quia igniuntur partes aliquæ fixæ etiam minimæ in corpore à valido calefaciente. Nam si etiam lapides & metalia, licet renitantur plurimum calori fixo, propter siccitatem immodicam calcinantur: quod est recipere calorem factum: multo magis animalia quæ multo participant humore. Nec oportet, quod corrumpantur formæ vel putreant: nam per assuefactionem cibi, vel aeris calidi idem animal concipit intemperiem calidam factam: quod eo argumento colligitur, quia illo aere vel alimento valet, contrario ægrotat. Nec ex eo sequitur perpetuitas vitæ: quoniam, & illæ calor cum non sit naturalis magis accelerat mortem quã retardat: & licet esset naturalis, sola conuincitur vitæ occasio ex parte agentis: cum tamen mors sequatur ob malitiam membrorum & viarum. Humida vero intemperies, licet quantitate semper possit augeri (siquidem etiam ossa crescunt adolescentibus, & per senectã fiunt quidã carnulentiores, & sinochis laborantes) qualitate tamen humiditatis semper reddimur quoad factum intemperamentũ sicciores propter causam dictam remanentis terræ magis quã reliquorũ trium elementorũ. Fiens vero intẽperies humida,*

quæ

quæ magis est apparẽs quã existens, perpetuo induci potest: Nam etiam lapides & metalla nimia pluuia, & humido aere non solum molliora euadunt in poris & superficie, sed etiam præ humiditate fiunt rubiginosa & cariosa: multo ergo magis animalia: id quod euidẽter apparet in senibus, quorum mẽbra siccescunt poris humore multo solutis: non tamen caro ipsa fiet vnquam secundum partes suas minimas ex quibus constat humidior, sed semper siccior: & multo minus solida, vt quibus magis repugnet substantifica humectatio. Causæ ergo ineuitabilis senij, & mortis sunt tres. Prima: quia cum mẽbra indies sint magis sicca (quod ostensum est) & finis alitionis sit assimilatio alimenti ad membra sequitur repositum semper esse siccius: quare acceditur ad siccitatem vitæ incompatibilem. Secunda: quia defectu humidi pinguis sustmentis innatum calorem, ita minuitur calor noster, vt reparare nequeat. Tertia: quia cum exsiccatis omne cõniueat meatibus, non est via ingredienti alimento, quare non oppositum, nec vniri valet, nec alere. Et quia tres hæ causæ potentiores sunt in solidis membris quam in carnosis, ideo ethica sola difficulter curatur, siue partem occupet siue corpus totũ: marasmus nullo modo. Sed quo modo consp. ctu do aeris, vel cibi humidi, vel reductio ad temperiẽ sanguineã inducit temperiem humidã factam, si induci non potest? apparet enĩ ex ratione allata esse factam, quia male habet ea mutata. Dic non põt vere induci tẽperies humida facta sicut nec coctum vere põt incrudari, nec senex reiuuenescere, nec

maras⸗

Fol. marasmus sanari, nec biliosus mutari in sanguineum: cum semper omnes tales quottidie euadant facto temperamento sicciores: ergo non humidiores. Sed dicitur ethicus sanari, & biliosus reduci, & assuetus humidis humescere, idest constitui in ea conseruatione præsentis humiditatis, quæ minus in posterũ ex siccetur, quam si non adhiberetur ea conseruatio: vel etiam dicũtur humescere, quia augetur in illis quãtitas humidi alimentosi, licet semper paulo siccioris quã ante. Prima aũt species ethicæ, quia magis est frigida intẽperies facta quã siccitas (solus enim deest sanguis in exilibus vasis) triduo sanatur infra: quia vere nec est siccitas solidorũ, nec carnis. De tertio: num ethica pendeat à materiali causa dic: cum monstret ratio dandam esse aliquando factã intemperiem calidam tantũ, & siccam tantũ, & compositã ex vtraque, non est neganda: maxime monstrante creberrimo experimento sanatorũ adhibitiõe cõtrarij intẽperamenti frigidi humidi. Sæpe vero creditur ethica quæ ab humore pẽdet propter exiguitatẽ febris cũ duratione: quod sæpe accidit in patientibus morbũ gallicum, & interna vlcera & obstructiones: in quibus, licet extremæ tenues sint (dicebat Ras. 12. cõtinentis) non est timenda purgatio, & ligni exhibitio si creditur iuncta qualitas gallica fouens febrẽ, frequentissimo curantiũ experimento: cessat enĩ febris quæ ethica credebatur ablata causa, vel humoris, vel deleteriæ qualitatis. ℣.

97 lin. 5. profecti, le. perfecti. ¶ Fol. 97. ℣. li. 9. in verbo. 9. le. 10.

101 ¶ Fol. 101. lin. 19. ebullit, adde: sed præstat ad maiorem

cogni-

cognitionem causæ dictæ de calore calcis perfusæ aqua, & discrimine caloris quem vocant potentialem ab actuali, explicare propositionibus quatuor quibus modis ignis in mixtis duret. Propositio prima: ignis propter allatam causam de inutilitate eius, citra humiditatem ad generationē mixtorum, non manet in mere sicco: experimentū est in his quæ ardent, quorum calor confestim perit, quam primum est exhausta tota humiditas, ita vt etiamsi in ignē mittantur non calescant. Secunda: ignis actio in humidum est ebullitio, in siccum permixto humido combustio: nam humidum vertit inflatum, quod sub aqua contra naturam manere non potēs sursum fertur humorē eleuans: quod vocatur ebullitio: In sicco vero primum humidum omne tenue dissipat, deinde etiā pingue immixtum terræ: quare manet sola terra passa à calido: quod vocant cinerem, actionē vero ipsam combustionē. Tertia: cum sit difficillima retentio ignis in hoc orbe propter summam tenuitatem omnia permeantem, & summam leuitatem concauum lunæ petentem: triplex inuenta videtur varietas moræ illius apud nos ex parte continentis. Prima est minima: quando ardet in tenuissimo humido quale est aër, vel aqua: repente enim euolans, quia nullo termino coercetur, dicitur extingui: cum sit magis velox motus sursum: conscendens autem confestim mutatur in fumum à frigore intēso cōtinētis. Secūdo: paratur maior mora per adhibitionē humidi nō tenuissimi, sed valde permixti cū exiguo terreo, remorāte cōscensum ignis: Nā cū nō euolet antequā propter

apti-

Fol. aptitudinem paſsi humidi pinguis, ſubſtituatur perpetuo alter, & rurſum alter, durat ignis perpetuo: non idem, ſed ſubſtitutus: ſicut aqua in fluuio, quandiu adeſt ea ſubſtitutio humidi pinguis. Et quia etiam humidũ pingue, licet ſit materia apta ad generationẽ ignis morantis, eget tñ actione ignis tenuari, & igniri attigue ad flãmam, vt continua ſit duratio vnius flãmæ, oportuit ad durationẽ vltra copiã pinguis alentis parari flãmulæ ſubiectũ etiam pingue, ſed magis terreũ, in quo coerceatur ne vagetur & diſcedat: ſed perpetuo attiguam flãmæ pinguedinem tenuando & calefaciẽdo, ſibi aſsimilet & ſubſtituat. Id pingue terreum ad ignis manſionem nonnunquã locant in medio alentis pinguis paulo tenuioris, & vocant elychnium, in omnibus luminaribus: ignem vero durantem ſubſtitutione in medio lucentẽ flammam vocant. Nonnunquã èconuerſo, pingue terreũ cui hæret ignis, circundat tenuius pingue alimentoſum, vt in carbone, lignis & membris animalium: & vocant eam ignis ſpeciem prunam: cum tñ idem ſit modus durationis in vtroque & idem inuentum de humido craſsiore ſubſtinente ignẽ, & de tenuiore alente, vtroque pingui. Vtrobique aũt ignis depaſcitur humidũ pingue alimẽtoſum: quo deficiente perit ignis, deficiente ſubſtituto igne: quo modo pereunt & animalia, & mixta, & ignis ipſe tam flamma, quã pruna. Tertio: paratur mora igni non iam per copiam pinguis humidi, ſed per exiguum pingue vehementiſsime permixtũ ſolidiſsimæ terræ: quod apparet in lapidibns, & metallis cũ calcinãtur: nam

nam in talibus durat ignis etiam copiosus sine alimento, propter solidissimæ, & copiosæ terræ extremã mixtionem, non concedentem separationem, vel ascẽsum igni coercito. Nam metalla & lapides ideo euaserunt durissima, quia exiguum pingue vehementissime vnit copiosam illorũ terram. Durat autem per dies multos hoc artificio, sine alimento ignis in inferioribus, quando per artẽ imprimitur passio ignis in calcinatis: durat etiã per annos multos quando à natura, vt in pipere: quia vera mixtio opus est non artis, sed solius Dei & naturæ. Quare ex tribus dictis varietatibus ignis ex parte passi, in prima nihil durat, quia nec substituitur alimento, nec mista terra coercetur: In secũda durat, quãdiu durat alimentũ: in tertio diutius, propter terræ coercẽtis durationem. Et in primo genere manifestissima apparet ignis combustio & euagatio in aere inflammato, & in musto bulliẽte: In secundo genere magis latent opera ignis, in vino cocto, & animalium membris: & tamen etiam in membris, & sanguine intra corpus appellatur actualis calor: In tertio genere maxime dilitescunt effectus ignis: ideo vocatur potentialis ignis vel calor, cum tamen vbiq; sit ignis, & similes effectus inducat alibi manifestiores, alibi obscuriores. Propositio quarta: ignis primi generis augetur adhibito quouis cõbustibili: de hoc enĩ genere dixit Arist. 4. meth. oĩa esse igni alimentum: quo modo ardente domo, ex quouis combustibili intra domũ augetur ignis. In secundo genere augetur appositione humidi pinguis alentis, & ablatione aquæ extinguẽtis: quo modo

alimen-

Fol. alimento & per incrementa ætatum crescit, calor animalibus, & sanis & febrientibus. In tertio autem genere, ignis augetur adhibitione eius quod poßit separare sepultum in terreo ignem, & vnire ad manifesta opera caloris edenda. Vbi ergo minor mixtio est (qualis est in calcinatione) sola penetratio liquoris cuiusuis ad loca sepulti ignis, educit illũ innatum: propterea quod ex natura, ignis siccus insilit in humidum: quo modo sartago ardens ad ignem affuso liquore, & calx affusa aqua: ideo apparent opera ignis aperta: ebullitio aquæ, & combustio manus immissæ, calce ipsa subfrigida manente: sicut cinis affusa aqua ipsa frigida manet, trãseunte igne in calidißimum lixiuiũ: & vinum destillatũ friget, trãseũte igne in aquã ardentẽ. Videtur aũt puluerari, calx ipsa quia in separato humido cui inexistit calor, non cohærent partes terræ mutuo. Vbi autem permixtio terræ naturalis est, ideo potentior vt in pipere, non sufficit affusa aqua: maxime, quia aqua propter frigiditatem non penetrat ad loca ignis, & deest siccitas calcis ebibens humidum: quare requiritur liquor calidus, & magis adhuc accedente vi valde tractrice, qualis est arteriarum in animalibus: ideo decoctum piperis validißime excalfacit manente pipere minime calido, quia insilit ignis in decoctum penetrans propter actualem calorem: & adhuc magis apparet ignis in pipere operatio, si pulueratum linguæ imponitur, concurrente humido natiuo calido, ideo penetrante cum tractu arteriarum linguæ separante à terreo piperis tenue omne aereum,

& adhuc magis igneum: & hoc modo ethici cibati magis calent, transeunte parte multa ignea membrorum adustorum & veluti calcinatorum in humidum alimentale accedens: quæ ratio in alijs febribus locum non habet, licet superius dicta de secũdo genere ignis habeant. Quoniam autem in calce plurimus ignis cõmunicatur affuso liquori, inducit ebullitionem manifestam & durantem: in cinere vero propter ignis exiguitatem (euolauit enim iam plurimus) cõmunicatus aquæ calor (quæ vt penetret calida infunditur) simul cum portionibus ignis efficit, vt aqua ipsa instar caustici vrat: non tamen momentanee ebullit, nisi affundatur acetum, maxime acre. Quod itaque calor cibatis ethicis augeatur, facit vniuersalis causa dicta de alimento cocto augente internum ignẽ: facit et particularis, quod in exiguo innato calore ethici, augmentum ex alemento est maius, ideo sensibilius quam in abundantibus innato calore, siue sanis, siue ægris: facit tertio, quod membra ethici ignita sunt, à quibus insilit ignis in aduenienshumidum calcis similitudine perfusæ ¶ Fol. 103. ℣. li. 7. simpliciter, adde: merito enim in duobus casibus apparent vasorum loca (sicut re uera sunt) euidenter calidiora vicinis, & reliquo corpore. Primus: vbi non adest causa communis calefaciens totum corpus, qualis est copia vaporis putrentis: nã ea imponit in putridis febribus, vt nõ sentiatur dicta inæqualitas. Secũdus: vbi adest causa cõmunis refrigerans totum corpus demptis vasis, quæ feruenti calore contenti

Fol.

103

sangui-

Fol. sanguinis repugnant, quod apparet in letargo, & multis frigidis cerebri affectibus, in quibus refrigerato reliquo corpore à vapore frigido à cerebro prodeunte, fit manifestior excessus caloris in vasis: in ethicis vero etiam ea de causa magis calent loca vasorum, ex qua membra cibati magis quam in cibati, eo quod calor ebulliens plus imprimit quam siccus.

¶ Fol. 104. lin. 4. calefacta, adde: nec minus si sequimur dif-
104 ferētias febriū sex, paulo ante propositas, multæ ex illis cōpatibiles sunt, aliquæ incompatibiles vt quinta & sexta. ¶.
105 lin. 24. altero, leg. alterum. ¶ Fol. 105. lin. 24. phtisi, adde: de pulsu autem ethici difficultatem facit locus Galen. 3. de præsag. pulsuum 7. vbi agnoscit febrem diariam ex pulsu magno, celeri, frequenti: subdens, ethicā ad easdem differentias ex natura sua mutare, cum tamen nulla ethica febris magna sit, imo eodem cap. ex pulsu docet agnoscere tres febrium differentias in hunc modum: si adest magnitudo & vehementia iuncta veloci cōtractioni, putrida est, & siquidem iungitur pulsus durities cum putredine, adest inflāmatio interna: si vero abest ea durities, cum inæqualitate serina putrida est citra inflāmationem. Secundo: si adest in pulsu vehementia, & magnitudo citra velocitatem contractionis, diaria est: vbi vero absunt magnitudo et vehemētia, ethica. In qua difficultate dic: Gal. considerato effectu caloris, in quo febris essentia sita est, pronunciasse de ethica mutare etiam illam pulsum in tres illas differentias, verū quia calor omnis auctus necessario pulsum efficit velocem simul cum

cum magnitudine si vis pulsifica robusta est, vel simul cum crebritate, si imbecilla, ideo primo de causis pul. tertio calori aucto peculiarem esse ait celeritatem pulsus, iunctam aliquando quidem magnitudini, aliquando crebritati. Cum ergo Ethici ob virium debilitatem, magnum non edant, merito velocitatem maxime eminere in ethica, scribit tertio de præsa. citato. Quia autem essentialis est ethicæ & perpetuo increscit debilitas, addit quarto de præsa .10. accidere illis summā crebritatē, & eam inæqualitatem, per quā euadūt pulsus decurtati ex vtraque parte, quos vocant circūnuentes: quia apparent tangenti non solum diminuti vtroque extremo, sed etiam secundum extrema inflexi. Vtilissime enim secundo de causis pul. 3. secat in classes sex pulsum facultatis languentis: vt in primo ordine sit paruus languidus: in secundo decurtatus reciprocus: is est qui admotis digitis fit minor quod est decurtari, sed manētibus adhuc digitis, collecta in se virtus redit ad magnitudinem pulsus pristinam: tertia classis est decurtati simpliciter, qui cum ex digitorum applicatione fuerit diminutus, non redit ad pristinam magnitudinem, sed conseruat quandiu digiti permanent paruitatem quam assumpserat: In quarto est intermittens: cuius debilitas in pulsando eo accedit, vt non solum decurtentur pulsus omnes, sed per interualla deficiat vnus: modo quidem per maiora, modo per minora interualla: Quinta est pulsus deficiens: in quo applicatis digitis sentitur pulsus, sed protinus ab applicatione singulæ pul

fol. ſationes non iam minuuntur, ſed diſparent, nec ſentiuntur:
poſtrema imbecillitas eſt, abolitus pulſus: vbi applicitis
digitis, nec initio applicationis ſentitur pulſatio. Cum er-
go procedente ethica ad ſummũ accedit vis pulſifica im-
becilitatis, memorat Gal. cũ eraſiſtato familiarẽ eſſe huic
febri pulſum decurtatum explicatum. ¶Fol. 109. li. 1. in
109 ℣. 3. li. . li. 4. dicitur, Adde: nã rigere dicitur pars vel cor-
pus, quod præ frigore moueri nõ poteſt ſi ſana eſt: in ægris
vero rigor deductus à Greco ριγος rigos quibuſdã dicitur
eadem immobilitas τετανος græcis tetanus, pluribus de con-
cuſsione acceſsionum inter mittentium, quos Gal. ſequitur.
¶Fol. 111. li. 12. teſtimonio. Adde. 10. metho. 4. & 2. de cauſis
ſinthomatum 5. nunquã exactum rigorẽ validã ſcilicet con-
112 cuſsientẽ fieri à craſſo humore: & paulo infra dicẽs. Fol. 112.
114 li. 24. in ℣. . l. 5. ¶fol. 113. ℣. li. 1. In margine. Cap. 2. ¶ Fol. 114
118 ℣. li. 18. per cautio. l. præcautio. ¶Fol. 118. li. 10. cauo. l. ſimo
nomine græco latino imo & græco Hiſpano nã ſima & ſi-
malla inde deducta videtur. ℣. li. 9. In margine. Cap. 3. li. 18
breuis. l. breues. li. 19. in ℣bo. 8. adde: vtiliter autẽ adijciũt
Arabes, differre rigorẽ tertianæ à cõſimilib. dupliciter. Pri
mo: quia in primis acceſsionibus vehementior eſt quã in po
ſterioribus, contra quam euenit in quartana. Nec inmerito:
Cum enim coctio reducat extremos humores in ſanguinis
mediocritatem, craſſos tenuans, bilioſos incraſſans, fit vt po
ſteriores acceſsiones bilis, humore ſcilicet magis craſſeſcẽte
manſuetiorem rigorem afferant: in malancolia autem humo

re

re magis attenuato acriores. Alterum discrimē vltra dicta 1.
Galen. in quauis accessione tertianæ: rigor parum durat
fere scilicet hora vna: & cum ab initio vigeat cito mitescit:
ex reliquis humoribus diutius durat etiam ad horas
tres, & ab exiguo initio sensim auctus tarde cessat. Videlicet,
durat in crassis humoribus, quia lentor & crassities
illorum, effectum rigoris prolongant: & quia tarde cōmunicatur
sentientibus neruis in profundo sitis, sensim increscit
ad vigorem vsque: opposita autem in bile, faciūt vt cito 119
vigeat, nec duret. ¶ Fol. 119. li. 14. expurgatur. Adde: Ardoris
aūt, vel inflāmationis in exquisita tertiana effectus
explicat. Aui. fere octo. Primus, Vigilia citra capitis graui
tatē secūdus sitis vehemēs cū labiorū siccitate & scissura.
Tertius, ira, amor solitudinis, cū odio locutionis, tū ꝓpter
angustiā ex adusto vapore cōtractā: tū ꝓpter capitis dolorē
qui à voce exacerbatur. Vnde etiā sequitur iactatio cū inquietudine,
maxime defluēte bile ad os vētriculi. Quartus,
sæpe dolor capitis & qn̄q; epatis. Quint⁹: luctuosa suspiria
cōmunicata cordi vsta fuligine. Sextus: deliriū, ascendnate
sursum bilioso halitu. Septim⁹ alui durities ꝓpter bilis motū
sursum, & ad cutē. Octauus: vrina ignea flaua. li. 22. alleuiat,
l. alleuiāt. ꝟ. li. 20. potuit. Adde: Cum tn̄ id experimētū
obuiet rationi, magnum est argumētū verā esse sentētiā
infra tradendā de causa periodorū in febribus. ¶ Fol. 120. 120
li. 6. æstatibus. l. ætatib. li. 9. ruboris. l. roboris, quia scilicet
min⁹ reliquis humoralibus vires debilitat et apud Auic. nā

Fo quod.2.cris.3.de quartanis scribitur: hæ enim paruos & debiles tardos & raros in inuasionib' adeo faciũt pulsus, sicut nulla alia dispositio: iunctim legendum est. Illæ enim omnes differẽtiæ simul nulli alteri febriũ generi similiter insunt.

121 ¶ Fol. 121. li. 3. citate. l. citato. li. 10. frequentia, adde: non cõuenit tamen quod hic habet Gal. contractionis velocitatem maximam apparere in augmento accessionis tertianæ, minusque in vigore, cum eo quod lib. 10. septimo inter signa diariæ scriptum est, quod in vigore putridarum par est cõtractionis celeritas cum tempore augmenti: distentio autem propter auctum iam calorem velocior: & multo minus conuenit cum eo quod apud Auic. legitur capite de tertiana, in vigore accessionis maximã esse varietatem contractionis ac dilatationis, Dic, plane ratio monstrat sicut in lignis fumigantibus copiam esse fuliginum summã per augmentũ caloris: vigente autem iam calore minui fuliginum copiam ob flammam resoluẽtem, quod hic asserit: supra autẽ dixit, in statu manere parem velocitatem contractionis, vel quia in sensili percipiendo exiguum discrimen culpabile non est: vel magis, quia licet vere minuatur velocitas cõtractionis, ad sensum per statum non apparet illa diminutio: propterea quod solet tactus comparare contractionem distentioni, distentio autem fit velocior in vigore, ideo videtur nõ minui contractionis velocitatem, sed manere parem. Auic. autem videtur intelligere inæqualitatẽ collectiuã pulsus, quæ aliquando propter insignẽ feruorẽ status augetur per vigorẽ.

¥.

✠.li.11. contento.adde: Num etiam ex salsa pituita oriatur Fol.
causus, quod Hyp.4.acutorũ & ab eo reliqui cẽsent. Dic ex
Gal.4.acut.9.cum finitio notionalis causi sit, ardẽtissima fe
bris cũ inuincibili siti, vbi ambo adsunt (vt in bile intra va
sa cordi proxima aut inflãmata aut putrẽte) simpliciter est
causus: vbi aũt bilis salsa in eisdẽ vasis putret, merito dici-
tur causas nothus: quia vnũ ex duobus per quæ diffinitur
causus habet, nẽpe vrgentissimã sitem, alterũ nõ habet, ardẽ
tissimã scilicet febrẽ: nam idẽ Gal. cõmẽto.4.ait: salsa plus
acribus siccare, licet minus calefaciant, cui videtur consenti-
re experimentũ: licet Trallianus lib.12.etiã sitim in causo no
tho putet esse minorem q̃ in legitimo. Quod enim calor pau-
lo blãdior sit in notho, ostendunt ex linguæ nigredine appa-
rente in legitimo, nõ in notho: maxime cum Gal. cõmento.9.
scribat humorẽ causi nothi esse natura sua frigidũ, lentum,
crassum. Cum aũt pituita omnis quottidiano circuita moue
atur, sicut sanguis nullo periodo (à quo etiã dixit actuarius
nõnunq̃ causum oriri, supra) sequitur occultas illas exacer-
bationes per tertiũ, quas plurimi causis ascribunt, in solis le
gitimis locũ habere, nec mirũ: cũ nomẽ causi tantũ importet
duo illa dicta inditia, quæ his tribus differentijs febriũ cõue
niũt, vel exquisita, vel nõ exquisita: nõ certũ aliquẽ periodũ.
¶Fol.122. li.20. bilis.l. sitis. li.14. eam est.5. adde: sicut Hispa 122
nũ, peuide, de reumatizãtibus alitibus, deductũ videtur à la
tino, pituitæ. ✠. li.3. hieme. adde: De quottidiana, addit aui.
præsagia duo. Primũ: durat fere à.40. ad 60. dies, quare sin

Fol. gula tẽpora lõga sunt: alterũ, cũ ad sit lõga & non citra periculũ apud Gal. eã ait esse magis saluã, quæ ostendit humoris tenuitatem multo sudore & interuallis manifeste à febre mundis. Nec obstat, quod nulla vacuatio initio morbi vtilis est. 4. Aph. 21. quare nec sudor, quia in quauis accessione pugna est aduersus portionem aliquam humoris, quæ accessionis tempore coquitur, vt sudore commode pellatur. Inter signa autem addit nouẽ. Primũ, naturalia cõsentientia, victum, naturam, ex Gal. 1. ad Glauc. & 2. ætatem, artẽ, consuetudinem, frequentes cruditates, & pituitosa omnia. 2. Propter causas dictas sæpe incipit à syncope, ita vt numeretur inter syncopales febres. i. quibus iungitur syncopa. 3. In primis accessionibus febres sunt maiores q̃ progressu morbi. Auicena ait credere se causam esse, quoniã prius putret portio pituitæ calida quã frigida: calidũ autem ex natura quando putret, calidius euadit, quam quod natura frigidum est. Sed videtur certius asserere, id esse febribus oĩbus vniuersale: quoniã singulis accessionibus partes tenuiores & calidiores humoris noxij & sensibiliter & insensibiliter dissipãtur: quare in processu egent ad curationẽ calidis, etiã frenitides, & tertianæ, & herysipelata, & inflãmatioẽs nõ solũ morbi, à frigidiore humore orti. 4. Propter obstructiones succedentes ad lenti humoris & crassi motũ tota accessionis duratione, tam initio & augmento, q̃ statu & declinatione vna vel altera hora stare videtur, inde redit ad ceptã declinationẽ, vel augmentum. 5. modus rigoris variat pro specie

cie pituitæ natura dulcis fere in primis acceßionibus, nec frigus inducit, nec rigorē.i.nec frigoris sensum instar niuis, nec concußionem membrorū manifestam: In salsa magis visitur rigor vel horror quam frigus: In acida (cuius species vitrea est, craßior tātum & frigidior infra 6.) multo maius frigus quam rigor. 6. Siue inuadat acceßio à rigore, siue cum frigore, vtrumq; maximū est in vigore morbi vniuersali, contra quā accidit in tertiana: humor enim tenuatus siue frigidus, siue calidus magis & concußionem inducit, & frigus corporis musculis, quod accidit craßis humorib⁹ quartanæ & quotidianæ: sicut in bile vigor incrassans minuit rigorem bili ab initio perpetuam. Sed ea sententia in quartana recipienda est, in quotidiana statim disputabitur.

7. Incipit à capitis grauitate, & sæpe à sopore propter conscendētem frigidum vaporem, & quia incoctus est (quæ causa etiam in alijs humoribus locum habet) & quia natura frigidus est, quod est huic febri peculiare. 8. Licet, sit proprium huic febri non sudare ante morbum coctū: verum cutis perpetuo lenta est & rorida præ copia humidi vaporis cuti communicati. 9. Tactus cutis primo attactu blandus, post acris apparet: dißidet tamen ab hectico, tum quia multam humiditatem tangenti offert: tum quia est inæqualis, quoniam per interualla quasi rupta bulla ebulliētis lenti (quod Galenus ait infra.10.) mordet. Num vero recto ordine Auic. pituitosis febribus adiecerit duas syncopales, alterā quam vocat humorosam, alterā minutam. Dic: commo-

Fol. dius locantur à Galen. 12. Meth. non inter febrium differẽtias, sed inter symptomata febrium: maxime, quia duæ illę syncopis differentiæ in nulla specie continentur, sed alia peculiaris est biliosis febribus, altera pituitosis. Num recte idem autor pituitosis annumerauit, diurnam & nocturnam de quibus tradidit cũ Hyp. Galenus. 1. epid. sec. tertia. cõm. 2. & 4. videtur non culpandus: quoniam cum dicti authores de reliquis humoralibus aperte citato tradiderint, solas õmittentes pituitosas, in quorum loco meminerunt de diurnis & nocturnis, eos illis nominibus quottidianas intellixisse vidẽtur: maxime quia non separant per certũ periodũ, sed per diẽ & noctem. Quod vero attinet ad prædictionem: cũ vtranq; censeant (vt pote quottidianas) nõ vacare periculo, periculosiorem faciunt diurnam, & in signi & in causæ ratione: Quatenus signũ quidem, quoniam malignitas humoris ostẽditur, quia tenuatione & raritate quã dies inducit meliorari non potuit, nec ab insultu impediri: addi potest etiam: quoniam improportionale est pituitæ incipiente die inuadere, sed ad noctem: improportionalia autẽ omnia praua sunt. In ratione autem causæ: quoniam in diurna, noctu non in accessione cibandum est, & à cibo vigilandum: quare diutius durat morbus, & non raro in tabem præ longitudine cessat. Addit Auic. & quia diei calor febrili accessioni incõmodat, noctis vero frigus interualli tepori. ꝟ. li. 7. in mar-
123 gine. Adde. Cap. 5. ¶ Fol. 123. lin. 12. reddit. Adde: difficultatem autem habent quædam ex dictis signis, maxime

rigor

rigor: num sit maior in quartana, quam in reliquis humoribus. Secundo num prope statũ augeatur cum Alexandrino.6. Epid. secunda.19. aut magis minuatur cum Hyp. eo loco asserente, rigores validos non ante statum mitescere. De primo: Galen.6. Epid. citato, validi rigoris agnoscit species duas, quibus vulgus indit nomen validi: prima, in quo concussio vehemẽs est: altera in quo non est illa quidem vehemens, sed diuturna tamen: vocant Græci athermanton ἀθέρμαντον, id est incalescibilem, qui ex vitrea pituita oritur propter insignem suam frigiditatem: nam prior ille tertianis & quartanis frequens est. Excusat autem Gal. vulgus appellans vehementem, rigorem vitreæ pituitæ: eo quod deterior est ille incalefactibilis, licet mitior, altero valido sed cito cessante: sicut qui habet febrem in solis visceribus, magis dicitur febrire, quã qui in toto calet supra: eo quod deterius febrit. & qui difficultatem habet expergiscendi, licet longo tempore non dormiat, deterius ægrotat quam qui prolixo sed facile expergefactibili somno tenetur. Addit Galen. Melancoliam quandoque efficere rigorem validum in primo significato, quandoque in secundo, quandoque in vtroque: videlicet, & tarde calefactibilem, & in concussionibus vehementẽ. Ex quo colligitur ad dubitationem rigoris inter quottidianã & quartanã. Nam constat ex dictis, quartanarios, vel vtroque significato, vel altero tantũ valide rigere, ex pituita vitrea in vno tantũ, ex reliquis pituitæ speciebus, vel non rigere laborantes, vel admodum exigue,

sed

FOL. ſed magis modice refrigerari, nam licet aqua pluſquã terra frigeat, verum ob craßitiem plurimum morantem & plurimum imprimentem magis refrigerat & lædit muſculos vapor malencoliæ quam pituitæ: ſicut aqua magis quam aër humectat nos. Si autem conferatur rigor quartanæ ad tertianam difficilius eſt: quoniam Galen. ſemper concedit primatum calori & bili, cum experientia maiora damna monſtret in rigore quartanæ: Videtur autem dicendũ Galenũ conſiderantẽ opera rigoris in ſe, id eſt celeritatem cõcußionum cum vehementia, merito pronunciaſſe pro bile: quoniam autem effectus non ſolum ſequuntur vehementiam agentis cauſæ, ſed etiã moram, & qualitates, & multitudinem formæ iuncta agenti, & vapor malencoliæ multo plus moratur in membranis tegentibus neruos, vnde queruntur ſe ſentire confractos & tegentibus oſſa, vnde oſſa dolent, qualitate item vapor malencoliæ ſiccus eſt & denſus, contrahens dolorifice membranas illas, ita vt nonnunquam propter maxillarum contractionem dentes cõminuantur, craßitie item ſua oculis cõmunicata viſum hebetet: eo fit vt ferè maiora mala inferat quartanæ rigor licet in ſe minor, quam tertiana: non aliter quã modicus ignis per moram in ligno, magis vrit quam maior in paleis. De ſecũdo: cum doceat Hyp. citato, violentos rigores ante ſtatum non miteſcere: Gale. cum Alexandrino interpretantur in duplici ſpecie validi rigoris increſcentis (de his enim ſolis agit Hyppo.) duplex ſtatus ſignificatum, validi enim

rigo-

rigores ab initio tertianis insunt: crescentes autem solis quotidianis ex vitrea pituita, vel quartanis: & in quotidianis quidem non cessat ingens frigus rigoris vitreæ, vsquequo accessio procedat prope statum: quo tempore à calore sparso per corpus cessat: & hoc est non ante statum mittescere, scilicet particularem: aliquãdo enim tota accessione non cessat (quod proprie vocant Hepialam) in quotidiana. Validus vero rigor increscens in quartanis non cessat ante statum scilicet vniuersalem: docẽte vtiliter Hyp. quod quandiu quartanariis increscunt rigores initio accessionum, nondum morbus est in statu: sed quando post validos rigores sequitur mansuetudo illorum, status est. Num autem augmentum illud rigoris in quartanarijs licet non indicet proximam solutionem, sit laudandum Alexandrinus constanter affirmat, dicens: artista lætatur. Optime autem videtur decernere Ras. 30. cont. autoritate vigilantis: incipiente (ait) quartana malum esse validum rigorem & ostendere noxij humoris copiam: procedente autem coctione rigoris augmentum laudandum esse, quoniam indicatur malencoliam naturæ coctione & excalfactam esse & attenuatam, ideo magis penetrantem vehementiores rigores inducere, & de quartanæ quidem rigore ita vere diffinitum esse videtur. De pituita difficilis est, num etiam in statu vniuersali rigores increscunt: Auice. enim capite de quotidiana dixit, & rigorẽ & frigus quotidianæ in accesionibus status esse maximam: sed Galen.

cum

Fol. cum Alexandrino in sola quartana aperte recipiunt, non in quottidiana: & attestatur cum experientia ratio: cum enim pituita magis lædat frigore quam crassitie sua, accedente coctione, calefacta licet tenuior reddita minuet & rigorem & frigus principij accesionū secus q̄ in atra. Addunt Arabes inter signa quartanæ: propterea quod vapor crassus non facile permeat ad cutem non abundare quartanam sudore similiter tertianæ. Secundo agnoscendam esse materiam cuius vstionem sequuta est quartana per signa admixta præcedētis humoris. Tertio, vrinam variare per varietatem acti humoris: post coctionem autem sæpe apparere nigram, morbum soluentem. Depulsu autē cap. De tertiana dictum est. ✠. lin. 8. in margine. Adde: cap. 6. li. 19. extra. Adde: non enim oportet propterea quod dantur malignæ quædam febres in quibus propter visceris inflammationem, vel calidi innati penuriam, exteriora frigent visceribus ardentibus & siticulosis, ideo dari etiā oppositam febris constitutionum in qua exteriora vrantur interiora frigeant: cum fons febrilis caloris in medio corporis situs sit. In Hepiala autem per vniuersum corpus permixtus sensus est & caloris & frigoris.

125 ¶ Fol. 125. lin. 15. nali, lege natali, item inuidentem. l. inuadentem. ver. lin. 16. circuitur. l. circuitu. ¶ Fol. 126. lin. 7.
126
oppugnat. l. oppugnant. ✠. li. 3. esse. l. est. lin. 15. In margi-
128 ne. Adde: Cap. 7. ¶ Fol. 128. ✠. li. 1. aut. l. cutem. ¶ Fol. 143.
143 li. 14. oppositum, l. oppositam. ✠. li. 12. causa. l. causæ.

¶ Fol.

¶Fol. 145. ✠. li. 5. ingemiscit, adde: forte aũt potißima causa febrilis rigoris in intermittentibus est, sensatio dolorifica musculorũ à frigore sparsi per corpus vaporis morbifici: ad eũ.n. dolorẽ sequitur duplex illa & continua musculorũ omniũ cõuulsio. Id quod fiet admodũ vero simile, si reducamus ad memoriã primo: nõ accidere sensilẽ hunc rigorẽ qñ materia febris cõtinetur in vasis, à quibus necessario aliquẽ actualẽ suscipit calorem: sed locis remotis à corde & magnis vasis, frigidioribusq́. Deinde: si secũdo cõsiderauerimus quo modo humor oĩs dempto sanguine licet calidus vt bilis potẽtiali tantum calore caleat: destituatur aũt etiã in totũ actuali natiuo, quãdiu omnino crudus est, & nulla parte euictus & obtẽtus ab eo: id qđ apparet manifestũ in lachrymis ophtalmicorũ, etiam à calido humore laborantiũ, attestante experientia cum Are. 31. prob. 33. Præterea, in sudore febricitantiũ lætaliter dispositorum, teste itidem experiẽtia cum Hyp. 4. apho. 37. vtraq́.n. ad tactũ frigida sentiũtur. Tertio si meminerim᷒ quo modo initio accessionũ oẽs inuadat sopor propter frigiditatẽ vaporis cõmunicati cerebro ab agitato humore, ob congredientẽ innatũ calorẽ: Is sopor cum perpetuus sit omni accesßioni incipiẽti, in malignis febribus inuincibilis est, ex experienti cũ Hyp. 2. pror. 29. simul & quod per lũbos, dorsum, & dorsalẽ incipit & infestat, eadẽ experiẽtia, & Hyp. mõstrantibus. 5. apho. 69. Ex his tribus vere suppositis fit admodũ vero simile, omnẽ rigorẽ febriliũ accessionũ fieri ex cõmunicata frigiditate crudi humoris neque victi à natura: dum agitatur, omnibus corporis musculis

Fol.

lis simulcũ cerebro & dorsali: non secus quam si musculi oẽs frigida aspergerentur. Eo maxime quod omnes quærũtur sentire se internam frigiditatẽ: licet aliqui cum similitudine pungentium spinarum, aliqui quasi accedẽtis niuosæ aquæ. Cum enim in locis à corde & magnis vasis distantibus agitatur humor, vapor ille instar lachrymarum obtalmici toti cõmunicatur infrigidãs corpus, vnde tristitia & grauitas oritur: obscitationes, & pandiculationes, lumborum dolor, & sopor: sicut enim in senecta refrigerante totius corporis habitum maxime patiuntur cerebrũ & nerui, frigida scilicet mẽbra: ita accedeute toti corpori vapore refrigerante & morbifico, par est credere maxime offendi & refrigerari caput cum dorsali: de quibus duobus mẽbris potissimũ rigentes quærũtur, & quib⁹ locis remedia admouentur in valido rigore. Cum primũ autem dorsalis afficitur, necessario coafficiũtur origines neruorũ ad totius corporis musculos corriuatæ: musculi vero ita affecti & intro aspersi magis quam si frigida externa aspergerẽtur, cõuelluntur omnes: vnde sequitur in mãdibulis & totius corporis musculis inæqualis ille, vehemẽs, & inuolũtarius motus, dictus rigor: nõ aliter quã in epilepsia, affecto similiter cerebro à cõmunicato noxio & infrigidãte vapore, sequitur cõcussio similis in corporis musculis inuoluntaria & vehemẽs. Nõ obstat huic sentẽtiæ: quod vulgo asseritur in epilepsia cõcussiones illas totius sequi ad concussum cerebrũ ex sensata noxa, vel vaporis, l. humoris, sicut cõcusso trũco tremũt arboris stolones & folia: quæ cõcussio in dorsali vnde nerui in corpus prodeunt

deunt, locũ nõ habet, quoniã dorsalis non mouetur. Nõ obstat (inq.) quoniã in neutro casu est vera similitudo: nã in cõuulsione (quod ostẽsum est secũdo artis) nõ cõtrahitur neruus nec origines eorũ, cum sint flexuosi & molles: sed solũ ligamentũ durũ & intentũ cõuellitur, tã in epilepsia, q̃ in rigore febrili: videlicet cõtrahẽtibus se vilis musculorũ lõgis ligamẽtalibus, ad excutionẽ noxæ sensatæ, postq̃ est cõmunicata musculis à cerebro, vel dorsali per neruos eo delatos: alias enim collũ & caput maxime cõtraheretur: quod nõ accidit. Nõ obstat scdo: quod in epilepsia modo vna pars musculosa contrahitur reliquis immotis, modo alia: in rigore aũt oẽs, quoniã in epilepsia mera frigiditas aut deleteria qualitas tardius cõmunicatur, modo huic parti per neruũ, modo illi: in rigore aũt febrili propter maiorẽ & magis continuã actionẽ caloris agitãtis, oĩbus musculis accedit noxia frigiditas, quousq; incalescẽte præ febre corpore extinguatur inducta frigiditas, succedẽte imodico calore. Non obstat tertio: qđ in apoplexia orta à simili causa, & à simili principio, nẽpe ab affecto cerebro, nõ visuntur illæ cõuulsiones: cum oporteat à causa maiore magis cõmunicari noxiã frigiditatẽ per neruos musculis: quoniã apopletici pereunt similiter his, qui pereunt in morbi maximi principio propterea quod tãtopere succũbit natura magnitudini causæ, vt anteq̃ exurgat ad pugnã pereat suffocata, citra pugnã initiãte adhuc morbo: quare in tali morbo cerebrũ cũ neruis patiuntur quidẽ sed tãtopere grauãtur, vt accingi ad pugnã non audeant, sed succumbant: conuelli autem, pugnare neruo est.

Non

Fol. Non obstat quarto quod quidã rigẽtiũ magis vidẽtur quæri de calore & spinis pungẽtibus: quia omnis humor crudus (q̃d ostensum est) actualẽ habet frigiditatẽ, quæ lædit, & quæ tactu nostro sentitur: si tñ causa morbifica potestate calida est, vt bilis, deducta ad actũ caloris nostri mixtione & motu etiã tactui representat calorẽ pungẽtẽ & mordentẽ: sicut piper frigidũ sumptũ, post quam in corpore actu incaluit. Quæ omnia cũ sint vero simillima, faciunt suasibilissimas causas rigoris & febris dictas: videlicet vt prima frigiditas extremorum & liuor exangiũ partiũ naris & vnguiũ oriatur à deficiẽte in illis calore natiuo sanguinis & spirituũ, propter aceruatum vniuersum ad viscera, sicut in dormiẽtibus: nisi quod hic propter maiorẽ necessitatẽ maior est & magis conferta reuocatio: sequens vero rigor oriatur à refrigerante musculos vapore, pp̃ter aggressum indoctæ naturæ certis legibus agitãtis: febris vero sequatur ad vnionẽ calidi in corde & vehementẽ motũ conflictantis cum humore naturæ: sicut dormiens scd̃m viscera calidior est. 6. epid. sect. 4. 14. nisi quod hic pro magnitudine reuocationis maioris, & iuctæ pugnæ cũ morbifico humore magna ex parte, vel inflãmato, vel putrẽte, multo vehemẽtior est calor, quem febrẽ vocãt. ¶ Fol. 151. li. 7. exhalarint adde 3 & 9. ¶ Fol. 152. ṽ. li. 2. apparet. l. appareat. li. 11. essent: adde, cum sint fidelia artis. 83. ¶ Fol. 153. li. 24. requæritur. l. requiritur. ¶ Fol. 154. li. 24. operã. l. oportet. ¶ Fol. 155. ṽ. li. 6. declinationem. l. declinatione. ¶ Fol. 156. li. 2. peiore. l. priore.

Laus Deo.